

ΜΟΝΑΔΑ ΚΛΑΔΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

226

**ΚΛΑΔΙΚΗ
ΜΕΛΕΤΗ**

**Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ
ΕΤΟΙΜΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ**

Ιούλιος 2011

Η μελέτη εκπονήθηκε από την

Παρασκευή Βλάχου, Ερευνητική Συνεργάτιδα του IOBE

Copyright © 2011 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1792 – 2100

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα

Τηλ.: (210 9211200-10), Fax: (210 9228130 & 210 9233977)

E-mail: iobe@iobe.gr - URL: <http://www.iobe.gr>

ΜΟΝΑΔΑ ΚΛΑΔΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η Μονάδα Κλαδικών Μελετών ιδρύθηκε το 1980. Βασικός σκοπός της Μονάδας είναι να παρακολουθεί τις εξελίξεις και την οργάνωση των αγορών σε μια μεγάλη ποικιλία αγαθών και υπηρεσιών σε συνεχή αλλά και ad hoc βάση. Για το λόγο αυτό συντάσσει μελέτες εξειδικευμένες στην ανάλυση της στρατηγικής συμπεριφοράς και του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος και αξιολογεί τις σχετικές εξελίξεις σε ελληνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Τα αποτελέσματα των ερευνών της Μονάδας Κλαδικών Μελετών δημοσιεύονται σε Κλαδικές Εκθέσεις, σε Ειδικές Κλαδικές Μελέτες, σε μελέτες ανταγωνισμού και στρατηγικής καθώς και σε μελέτες αξιολόγησης των ανταγωνιστικών προοπτικών σε επιλεγμένα προϊόντα και υπηρεσίες. Οι μελέτες αυτές βοηθούν στη χάραξη της επιχειρηματικής στρατηγικής, στη λήψη επενδυτικών αποφάσεων, καθώς και στη χρηματοδότηση στους κλάδους αυτούς.

Για την εκπλήρωση των παραπάνω στόχων η Μονάδα συνεργάζεται με στελέχη επιχειρήσεων και κλαδικών οργανώσεων, με αρμόδιες υπηρεσίες μελετών σε τράπεζες, υπουργεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα, με διεθνή ερευνητικά ιδρύματα και διάφορους άλλους οργανισμούς.

Η Μονάδα αναλαμβάνει την εκπόνηση μελετών για λογαριασμό τρίτων, όπως για παράδειγμα η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διεθνείς οργανισμοί, ελληνικές τράπεζες αλλά και κλαδικοί σύνδεσμοι όπως το ΕΒΕΑ, ο ΣΤΕΗΤ, ο ΣΕΕΠΕ κτλ. Ενδεικτικά παραδείγματα αυτού του τύπου είναι οι κλαδικές μελέτες για τα αγροτικά μηχανήματα, την αλιεία, την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής βιομηχανίας, την κλωστοϋφαντουργία, τις τεχνικές εταιρείες κ.λπ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	i
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Αντικείμενο της μελέτης	1
1.2 Στατιστική ταξινόμηση του κλάδου έτοιμου ενδύματος	3
1.3 Συμβολή βασικών μεγεθών του κλάδου έτοιμου ενδύματος στην εγχώρια μεταποίηση και στο λιανικό εμπόριο	4
1.4 Δομή μελέτης	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΖΗΤΗΣΗ	9
2.1 Εισαγωγή	9
2.2 Εξέλιξη εγχώριας κατανάλωσης έτοιμου ενδύματος	9
2.3 Προσδιοριστικοί παράγοντες ζήτησης	13
2.3.1 Τιμές ειδών ένδυσης	14
2.3.2 Διαθέσιμο εισόδημα	16
2.3.3 Διαφημιστικές δαπάνες	17
2.3.4 Καταναλωτικά πρότυπα	19
2.4 Προοπτικές στην εξέλιξη της εγχώριας ζήτησης	31
2.5 Συμπεράσματα	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΣΦΟΡΑ	33
3.1 Εισαγωγή	33
3.2 Βασικά οικονομικά μεγέθη του κλάδου κατασκευής ειδών έτοιμου ενδύματος	33
3.2.1 Παραγωγικότητα και κερδοφορία του κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης	37
3.2.2 Γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων του κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης	39
3.2.3 Κατανομή των επιχειρήσεων του κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης ανά τάξη μεγέθους κύκλου εργασιών	40
3.3 Απασχόληση στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης	41
3.3.1 Δημογραφικά στοιχεία απασχόλησης	43
3.4 Εγχώρια παραγωγή ειδών έτοιμου ενδύματος	47
3.5 Κόστος παραγωγής	52
3.6 Βασικά οικονομικά μεγέθη του λιανικού εμπορίου ενδυμάτων	55
3.6.1 Γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων του κλάδου λιανικού εμπορίου ενδυμάτων	58
3.6.2 Κατανομή των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου ενδυμάτων ανά τάξη μεγέθους κύκλου εργασιών	59
3.6.3 Δείκτες Λιανικών Πωλήσεων και Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο της ένδυσης	60
3.7 Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης	61
3.7.1 Βαθμός χρησιμοποίησης παραγωγικής δυναμικότητας	62
3.7.2 Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών	63
3.7.3 Προσκόμματα στην παραγωγική δραστηριότητα	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ**67**

4.1	Εισαγωγή	67
4.2	Εμπορικό ισοζύγιο ειδών έτοιμου ενδύματος	67
4.3	Εξέλιξη εξαγωγών	69
4.3.1	Εξαγωγές κατά κατηγορία προϊόντος	70
4.3.2	Εξαγωγές κατά χώρα προορισμού	70
4.4	Εξέλιξη εισαγωγών	71
4.4.1	Εισαγωγές κατά κατηγορία προϊόντος	71
4.4.2	Εισαγωγές κατά χώρα προέλευσης	72
4.5	Εισαγωγές ειδών έτοιμου ενδύματος από Κίνα	73
4.6	Δείκτες Εξωτερικού Εμπορίου	74
4.6.1	Βαθμός Αυτάρκειας (Παραγωγή/Κατανάλωση)	75
4.6.2	Βαθμός Εξωστρέφειας (Εξαγωγές/Παραγωγή)	76
4.6.3	Εισαγωγική Διείσδυση (Εισαγωγές/Κατανάλωση)	76
4.6.4	Βαθμός Κάλυψης Εισαγωγών (Εξαγωγές/Εισαγωγές)	77
4.6.5	Όροι Εμπορίου (Μέση Τιμή Εξαγωγών/Μέση Τιμή Εισαγωγών)	78
4.6.6	Δείκτης Ισοζυγίου (Εμπορικό Ισοζύγιο/Εμπορική Ροή)	78
4.7	Οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστική θέση του ελληνικού κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης από την κατάληξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα	79
4.8	Οι διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά μη – αγροτικών προϊόντων	81
4.8.1	Οι τελευταίες εξελίξεις στις διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά μη αγροτικών προϊόντων	82
4.8.2	Η Ελβετική Φόρμουλα	85
4.8.3	Μη δασμολογικά εμπόδια (non-tariff barriers)	87
4.9	Μεθοδολογία ανάλυσης της επίπτωσης από τη μείωση των δασμών	88
4.10	Αποτελέσματα της προσομοίωσης για το σύνολο του κλάδου	91
4.11	Επίδραση στο σύνολο του κλάδου και σε κατηγορίες ειδών ένδυσης	94
4.11.1	Ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, πλεκτά (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 61)	95
4.11.2	Ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, άλλα από τα πλεκτά (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 62)	102
4.11.3	Καλύμματα κεφαλής και μέρη αυτών (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 65)	106
4.12	Συμπεράσματα	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**111**

5.1	Εισαγωγή	111
5.2	Εξέλιξη κερδοφόρων – ζημιογόνων εταιρειών	112
5.3	Συγκριτική ανάλυση λογιστικών καταστάσεων	114
5.3.1	Λογιστικές καταστάσεις με κάθετη μορφή	115
5.3.2	Λογιστικές καταστάσεις κοινών μεγεθών	117
5.3.3	Λογιστικές καταστάσεις βάσει ανάλυσης δεικτών	120
5.4	Υπολογισμός και ανάλυση Καταστάσεων Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων	123
5.5	Υπολογισμός και κριτική διερεύνηση αριθμοδεικτών	126
5.5.1	Αριθμοδείκτες Ρευστότητας	128
5.5.2	Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας	130
5.5.3	Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας	132
5.5.4	Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων	134
5.6	Υπολογισμός και ανάλυση λογιστικών καταστάσεων με κριτήριο τον κύκλο εργασιών	135

5.6.1	Μικρές επιχειρήσεις	136
5.6.2	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις	137
5.6.3	Μεσαίες επιχειρήσεις	139
5.6.4	Μεγάλες επιχειρήσεις	140
5.7	Συμπεράσματα	142
	<i>Παράρτημα Κεφαλαίου 5</i>	143

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ 145

6.1	Παγκόσμιες εξελίξεις στον κλάδο της ένδυσης	145
6.2	Κατανάλωση ειδών ένδυσης στην Ευρώπη	149
6.3	Βασικά οικονομικά μεγέθη του κλάδου κατασκευής ειδών έτοιμου ενδύματος στην ΕΕ-27	154
6.4	Λιανικό εμπόριο ειδών ένδυσης στην Ευρώπη	162
6.5	Εξωτερικό εμπόριο ειδών ένδυσης στην Ευρώπη	171
6.6	Τάσεις και προοπτικές στην Ευρώπη	173
6.7	Συμπεράσματα	176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ 179

7.1	Εισαγωγή	179
7.2	Προσδιοριστικοί παράγοντες ανταγωνισμού και κερδοφορίας στον κλάδο της ένδυσης	180
7.3	SWOT Ανάλυση	183
7.4	Ανάλυση στρατηγικών των επιχειρήσεων ένδυσης	185
7.5	Επενδυτική δραστηριότητα επιχειρήσεων κατασκευής ειδών ένδυσης	194
7.5.1	Επενδυτικά εργαλεία	196
7.6	Συμπεράσματα	207

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 209

8.1	Σύνοψη βασικών διαπιστώσεων	209
8.2	Προβλήματα	211
8.3	Προτάσεις	212

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ 217

Π.1	Εισαγωγή	217
Π.2	Κοινοτική Νομοθεσία	219
Π.3	Ελληνική Νομοθεσία	225

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: Συνοπτική παρουσίαση ορισμένων σημαντικών επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος 229

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 235

ΠΕΡΙΛΗΨΗ «Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΙΜΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ»

ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΑ: ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΒΛΑΧΟΥ

Η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου, η ανάδειξη των αναπτυσσόμενων χώρων ως σημαντικών εμπορικών εταίρων, ο γεωγραφικός κατακερματισμός της παραγωγής διεθνώς, η χρηματοπιστωτική κρίση και η αυξανόμενη ένταση του ανταγωνισμού, έχουν μεταβάλλει δραστικά τα δεδομένα που αντιμετωπίζει ο κλάδος της ένδυσης. Οι μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (άρση ποσοτικών περιορισμών στο διεθνές εμπόριο, μείωση δασμολογικής προστασίας, ένταξη Κίνας στον ΠΟΕ, διεύρυνση ΕΕ), αλλά και αλλαγές στα καταναλωτικά πρότυπα, στα επιχειρησιακά μοντέλα ανάπτυξης και στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας, οι οποίες έγιναν δυνατές από τις τεχνολογικές εξελίξεις ιδιαίτερα στο πεδίο των επικοινωνιών, απέτελεσαν τον οδηγό των εξελίξεων σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται πλέον από ολοένα και μεγαλύτερη ένταση διεθνοποίησης και ανταγωνισμού.

Η Κίνα έχει πλέον διεισδύσει σε όλες τις παραδοσιακές δυτικές αγορές, συρρικνώνοντας τα μερίδια των ήδη εδραιωμένων κατασκευαστών ενδυμάτων. Στην Ευρώπη, ο κλάδος της ένδυσης έχει δεχθεί ισχυρές πιέσεις από τον αυξανόμενο διεθνή ανταγωνισμό, οι οποίες ενισχύονται από το γεγονός ότι ο κλάδος ως επί το πλείστον αποτελείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σε αυτές τις συνθήκες έχει συντελεστεί μεταφορά μέρους ή του συνόλου της παραγωγής ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και σε τρίτες χώρες χαμηλού κόστους εργασίας. Κατά αυτό τον τρόπο οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις είτε περιορίζουν την παραγωγική τους δραστηριότητα στην Ευρώπη, είτε εστιάζουν στην εμπορική δραστηριότητα, εισάγοντας τα προϊόντα τους από τρίτες χώρες. Συνέπεια αυτών είναι η ανάδειξη μεγάλων κάθετα ολοκληρωμένων λιανοπωλητών, οι οποίοι διαθέτουν ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη, εξασφαλίζοντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Στις προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της υφιστάμενης κατάστασης στον κλάδο της ένδυσης εντάσσεται η διευκόλυνση της στροφής του κλάδου στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και εντάσεως γνώσης. Η καινοτομία στο σχεδιασμό, η παραγωγή «ευφυών» ενδυμάτων και η εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών είναι παράγοντες που μπορούν να αμβλύνουν μερικώς τα σημαντικά προβλήματα που υφίσταται ο ευρωπαϊκός κλάδος της ένδυσης.

Ζήτηση

Στην Ελλάδα, η κατανάλωση ενδυμάτων κινήθηκε τα προηγούμενα χρόνια ανοδικά, με τη χώρα να εμφανίζει το 2009 το 2^ο υψηλότερο μερίδιο δαπανών για είδη ένδυσης στην ΕΕ, ακολουθώντας την Ιταλία. Η κατανάλωση ειδών ένδυσης τροφοδοτείται κυρίως από τις εισαγωγές. Η εισαγωγική διείσδυση είναι υψηλή και εμφανίζει μακροχρονίως ανοδική τάση.

Οι τιμές των ειδών ένδυσης αυξήθηκαν την τελευταία δεκαετία με ρυθμό οριακά χαμηλότερο του πληθωρισμού. Από τις αρχές του 2010 διαπιστώνεται επιβράδυνση της ανοδικής πορείας των τιμών στην

Ελλάδα, εν αντιθέσει με την ΕΕ-27, όπου καταγράφεται αντιστροφή της πτωτικής τάσης των τιμών ένδυσης που καταγράφηκε το 2009.

Τα νοικοκυριά έχουν περιορίσει τις δαπάνες τους για είδη ένδυσης, κάτι που οφείλεται εν μέρει στις μειωμένες τιμές των ενδυμάτων σε σχέση με το παρελθόν. Η μείωση του μεριδίου των ειδών ένδυσης στις δαπάνες των νοικοκυριών επηρεάζεται και από το διαφορετικό επιμερισμό των οικογενειακών προϋπολογισμών, καθώς την τελευταία δεκαετία έχει διαπιστωθεί αύξηση του μεριδίου δαπανών σε έξοδα κατοικίας, μεταφορών, επικοινωνιών και καφενείων-εστιατορίων και ξενοδοχείων.

Η περιορισμένη αγοραστική δύναμη, η οποία επηρεάζεται από τις περικοπές μισθών, την ανεργία και την αύξηση των έμμεσων φόρων, οδηγεί τους καταναλωτές να επιθυμούν προϊόντα με πιο αντιληπτή σχέση μεταξύ τιμής και ποιότητας. Πλέον, οι επιλογές των καταναλωτών έχουν επικεντρωθεί σε οικονομικότερες λύσεις, κυρίως μέσω εκπαιδευτικών καταστημάτων, ενώ οι αγορές ενδυμάτων μέσω διαδικτύου κερδίζουν ολοένα περισσότερο έδαφος. Παράλληλα, η ανάπτυξη σημείων πώλησης στα πολυκαταστήματα με τη μορφή των shop-in-shop, διευκολύνει τη δυνατότητα συγκριτικής αξιολόγησης από την πλευρά των καταναλωτών, τόσο σε επίπεδο ποιότητας όσο και σε επίπεδο τιμών.

Βραχυχρονίως, οι δαπάνες για την αγορά ειδών ένδυσης εκτιμάται ότι θα συρρικνωθούν περαιτέρω, συνεχίζοντας την τάση που ήδη καταγράφεται από το 2009, λόγω της αυξημένης αβεβαιότητας, της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος και του περιορισμού των πιστωτικών διευκολύνσεων. Μακροχρόνια, και εφόσον επανέλθει σε αναπτυξιακή τροχιά η ελληνική οικονομία, αναμένεται ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης.

Προσφορά

Η εγχώρια παραγωγή ειδών ένδυσης κινήθηκε την περίοδο 2000-2010 πτωτικά, με το δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής (ΔΒΠ) του κλάδου να καταγράφει σωρευτική μείωση -68,4%. Την τριετία 2008-2010, η υποχώρηση της παραγωγής ήταν ιδιαίτερα έντονη, φτάνοντας στην κορύφωσή της κατά τη διάρκεια του 2010, όταν ο ΔΒΠ του κλάδου μειώθηκε κατά -28,5%. Οι πρώτες ενδείξεις για το 2011 δεν είναι θετικές, καθώς το α' τρίμηνο ο ΔΒΠ του κλάδου συνέχισε την πτωτική του πορεία, υποχωρώντας κατά -28,7% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2010.

Οι ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχεται η εγχώρια παραγωγή ειδών ένδυσης είχαν ως αποτέλεσμα τη συγκρατημένη άνοδο του επιπέδου των τιμών παραγωγού στην εγχώρια αγορά, σε βραδύτερο ρυθμό από τις αντίστοιχες τιμές στο σύνολο της μεταποίησης την περίοδο 2000-2010. Από τις αρχές του 2007 έως και τα μέσα περίπου του 2008 οι τιμές υποχώρησαν, όταν στην ΕΕ-27 κατά μέσο όρο οι τιμές κινούνταν ανοδικά. Η τάση αυτή αντιστράφηκε μετά τα μέσα του 2008, ενώ το 2010 καταγράφηκε συγκράτηση της ανοδικής τάσης των τιμών.

Στον κλάδο παρατηρήθηκε τα προηγούμενα έτη έντονα το φαινόμενο μετεγκατάστασης παραγωγικών μονάδων σε γειτονικές χώρες και ιδιαίτερα από την περιοχή της Βόρειας Ελλάδας, κυρίως λόγω γεωγραφικής εγγύτητας και γειτνίασης. Το φαινόμενο αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας και τη μείωση των εγχώριων παραγωγικών επιχειρήσεων, ιδιαίτερα στις περιοχές όπου σημειώθηκε σημαντική συρρίκνωση της παραγωγής έτοιμου ενδύματος.

Ο εγχώριος κλάδος ένδυσης σε όρους κόστους παραγωγής βρίσκεται σε μια ενδιάμεση θέση μεταξύ των κατασκευαστών στις αναπτυγμένες και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις αναπτυγμένες αγορές, σε συνδυασμό με την εμπειρία του εργατικού δυναμικού και το ποιοτικό προϊόν, προσφέρουν τη δυνατότητα διείσδυσης στις μεγάλες ευρωπαϊκές αγορές, λόγω και της εγγύτητας της χώρας μας με αυτές, παρέχοντας πλεονέκτημα στο επίπεδο της έγκαιρης παράδοσης του προϊόντος. Ο σχετικά σύγχρονος κεφαλαιουχικός εξοπλισμός και η παρακολούθηση των τεχνολογικών εξελίξεων στην παραγωγική διαδικασία αποτελούν επιπλέον πλεονεκτήματα για τον κλάδο, τα οποία συμπληρώνονται με χρήση υφασμάτων φιλικών προς το περιβάλλον μέσω εγκεκριμένων συστημάτων διασφάλισης ποιότητας από τις μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου.

Εξωτερικό Εμπόριο

Το εμπορικό ισοζύγιο των ειδών ένδυσης παρουσιάζει έλλειμμα από το 2005, το οποίο οφείλεται στην ταυτόχρονη μείωση των εξαγωγών και την αύξηση των εισαγωγών. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της άρσης των ποσοτικών ποσοτώσεων στις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών υλών και ενδυμάτων, που ενέτεινε τις ανταγωνιστικές πιέσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στους κυριότερους προορισμούς των ελληνικών εξαγωγών.

Σύμφωνα με τους δείκτες εξωτερικού εμπορίου, η ανταγωνιστική θέση του κλάδου ένδυσης στις διεθνείς αγορές επιδεινώθηκε την τελευταία δεκαετία. Οι δημοφιλέστεροι προορισμοί των εξαγωγών ειδών ένδυσης είναι η Γερμανία, η Κύπρος, η Βουλγαρία, η Ιταλία και η Γαλλία. Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα εισάγει κατά κύριο λόγο από την Ιταλία, την Κίνα, την Ισπανία, τη Βουλγαρία, τη Γαλλία και τη Γερμανία.

Ενδεχόμενη επιτυχής ολοκλήρωση του Γύρου της Ντόχα, με βάση τα δεδομένα που μέχρι σήμερα έχουν διαμορφωθεί, θα οδηγήσει σε περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου και σε αύξηση των ανταγωνιστικών πιέσεων στα ελληνικά είδη ένδυσης, εξαιτίας των αλλαγών στους όρους εμπορίου. Μακροπρόθεσμα, αφού απέλθουν οι κραδασμοί της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, ο εγχώριος κλάδος παραγωγής ειδών ένδυσης θα έρθει, κατά πάσα πιθανότητα, αντιμέτωπος με διεθνές περιβάλλον με ακόμα μικρότερο βαθμό προστασίας. Η έγκαιρη αναδιαμόρφωση της στρατηγικής, με εξειδίκευση σε προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και τεχνολογικής έντασης γνώσεως, αλλά και η γεωγραφική διεύρυνση των αγορών, θα αποτελέσουν κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας για τις ελληνικές επιχειρήσεις του κλάδου.

Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Από τη χρηματοοικονομική ανάλυση ενός δείγματος επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος την περίοδο 2004-2009, προέκυψε επιδείνωση των συνολικών πωλήσεων και της συνολικής κερδοφορίας του κλάδου υποδηλώνοντας τη δυσμενή χρηματοοικονομική κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει οι επιχειρήσεις του κλάδου, ιδιαίτερα από το 2007 και μετά. Παρά το υψηλό μικτό περιθώριο κέρδους που επιτυγχάνουν συνολικά οι επιχειρήσεις, το καθαρό περιθώριο κέρδους είναι αρκετά χαμηλό, αντανakλώντας τα υψηλά, λειτουργικά και μη, έξοδα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις.

Παράλληλα, το 2009 διαπιστώνεται στροφή της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από το δανεισμό προς τα ίδια κεφάλαια, με το δανεισμό ωστόσο να παραμένει η βασικότερη πηγή χρηματοδότησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι το τελευταίο διάστημα, σύμφωνα με εκπροσώπους του κλάδου, οι επιχειρήσεις παραγωγής ειδών έτοιμου ενδύματος αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης σε τραπεζικό δανεισμό και ενδεχομένως, ο περιορισμός των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων τη διετία 2008-2009 να οφείλεται σε αυτή την εξέλιξη.

Η ρευστότητα που διαθέτουν οι επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητική, ωστόσο, όπως προκύπτει από τη διάρθρωση του κυκλοφορούντος ενεργητικού, το ποσοστό των απαιτήσεων είναι αρκετά υψηλό και των διαθεσίμων αρκετά χαμηλό, συνεπώς σε περίπτωση αδυναμίας γρήγορης είσπραξης των απαιτήσεων ενδέχεται οι επιχειρήσεις να μην μπορέσουν να ανταποκριθούν στην κάλυψη των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων.

Το μέγεθος των επιχειρήσεων του κλάδου επηρεάζει τις χρηματοοικονομικές τους επιδόσεις. Οι μικρές επιχειρήσεις (με κύκλο εργασιών έως €1 εκ.) εμφανίζονται την περίοδο 2004-2008 ζημιογόνες, ενώ το 2009 καταγράφουν θετικά καθαρά αποτελέσματα. Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα. Το υψηλότερο καθαρό περιθώριο κέρδους κατέγραψαν το 2009 οι μεγάλες επιχειρήσεις (με πωλήσεις άνω των €10 εκ) συγκριτικά με τις υπόλοιπες κατηγορίες επιχειρήσεων.

Επιχειρηματικό περιβάλλον

Στην Ελλάδα, καθώς ο κλάδος προσπαθούσε να προσαρμοστεί στις ανακατατάξεις και στις ισχυρές διεθνείς ανταγωνιστικές πιέσεις, ενέσκηψε η οικονομική κρίση που σε συνδυασμό με τη στενότητα της πίστης και τη συρρίκνωση της κατανάλωσης, επιδείνωσαν το ήδη επιβαρημένο κλίμα που επικρατούσε στον κλάδο.

Οι έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις στην αγορά ένδυσης, έχουν αναμορφώσει τη δομή της εγχώριας αγοράς, με την έξοδο πολλών μικρών επιχειρήσεων και την επικράτηση των μεγαλύτερων. Η πορεία της κερδοφορίας, ιδιαίτερα των παραγωγικών επιχειρήσεων, είναι φθίνουσα και σε συνδυασμό με την υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης και των εξαγωγών και τη φορολογική αστάθεια, κατέστησε τον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης λιγότερο ελκυστικό. Αποτέλεσμα της χαμηλής ελκυστικότητας του κλάδου είναι η χαμηλή απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων. Βασική στρατηγική επιλογή ενός κατασκευαστή αποτελεί η παραγωγή επώνυμου ή ανώνυμου ενδύματος. Η εδραίωση όμως ενός εμπορικού σήματος, πέρα από τις απαιτήσεις ποιότητας, σχεδιασμού και ελεγχόμενου κόστους, προϋποθέτει υψηλές δαπάνες για την προώθηση / διαφήμιση και για την ανάπτυξη των σχετικών καναλιών διανομής για τη διάθεση των προϊόντων στην αγορά, με αβέβαιο αποτέλεσμα λόγω του έντονου ανταγωνισμού. Το γεγονός αυτό αποτελεί έναν επιπρόσθετο ανασταλτικό παράγοντα και για την είσοδο νέων παραγωγών στην αγορά, καθώς οι παραγωγοί με ήδη εδραιωμένα εμπορικά σήματα διαθέτουν πλεονεκτήματα κόστους σε αυτό το επίπεδο.

Η ύπαρξη πολλών επιχειρήσεων μικρού μεγέθους, συνήθως οικοτεχνιών, έχει ως αποτέλεσμα τον κατακερματισμό της εγχώριας παραγωγής. Στην κατάσταση αυτή συμβάλουν και οι περιορισμένες ή άκαρπες προσπάθειες για συσπείρωση των εγχώριων παραγωγικών μονάδων, καθώς και η χαμηλή καθετοποίηση της παραγωγής. Παράλληλα, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων δυσχεραίνει την

οικονομική τους αποτελεσματικότητα και δε δίνει την ευκαιρία για τη δημιουργία ευρείας ποικιλίας ειδών ένδυσης, ικανής να ανταγωνιστεί την κλίμακα παραγωγής των μεγάλων, κυρίως διεθνών, κατασκευαστών. Ο κλάδος ένδυσης χαρακτηρίζεται από ανεπαρκείς επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη και χαμηλό βαθμό καινοτομικής δραστηριότητας, ενώ οι επιχειρήσεις του κλάδου δυσκολεύονται στην προσέλκυση ικανών στελεχών και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού στον κλάδο, ειδικά στο σχεδιασμό, πλην λίγων εξαιρέσεων. Η έλλειψη στελεχών με υψηλές ικανότητες συνδέεται και με τις ανεπαρκείς εκπαιδευτικές δομές και πολιτικές κατάρτισης σύμφωνα με τις εξελίξεις του κλάδου.

Κατά την τρέχουσα περίοδο της ύφεσης οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας, τα οποία τις εμποδίζουν να προβούν σε κατάλληλες επενδύσεις, απειλώντας ακόμα και τη βιωσιμότητά τους. Η έλλειψη ρευστότητας συνδέεται στενά και με την περιορισμένη δυνατότητα δανειοδότησης από τις τράπεζες. Ακόμη και βιώσιμες επιχειρήσεις ενδέχεται να δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση, ενώ η εκτεταμένη χρήση μεταχρονολογημένων επιταγών επιτείνει το πρόβλημα. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με εκπροσώπους του κλάδου, έχουν μειωθεί οι ασφάλειες πιστώσεων, με αποτέλεσμα αρκετές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι εξαγωγικές, να μένουν ακάλυπτες στους πελάτες τους, γεγονός που δημιουργεί επιπρόσθετη πίεση. Συγχρόνως, οι καθυστερήσεις επιστροφής του ΦΠΑ στις επιχειρήσεις επιδεινώνουν την ήδη επιβαρημένη κατάσταση. Η στρατηγική που ακολουθούν οι εγχώριες επιχειρήσεις στην παρούσα φάση είναι αμυντική και επικεντρώνεται κυρίως σε τακτικές επιβίωσης, παρά επέκτασης.

Η ένταση του ανταγωνισμού που υφίστανται οι εγχώριοι παραγωγοί επηρεάζεται και από τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των εγχώριων ειδών ένδυσης. Μια σημαντική εξωγενής συνιστώσα είναι το ισχυρότερο ευρώ έναντι του δολαρίου, αλλά και έναντι αρκετών νομισμάτων που είναι συνδεδεμένα με το δολάριο. Κατά συνέπεια τα εγχώρια παραγόμενα προϊόντα είναι ακριβότερα από τα ξένα. Όμως, η εξέλιξη των συναλλαγματικών ισοτιμιών δεν αποτελεί τον κυριότερο από τους παράγοντες που προκαλούν τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των εγχώριων ενδυμάτων. Με την παγκοσμιοποίηση και την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου, η εγχώρια αγορά έχει κατακλυστεί από πολύ φθηνότερα εισαγόμενα προϊόντα, κυρίως από χώρες εξαιρετικά χαμηλού κόστους παραγωγής. Συγχρόνως, επιπρόσθετα προβλήματα δημιουργούνται από το παρεμπόριο και τις απομιμήσεις.

Επιπλέον, οι εγχώριες επιχειρήσεις δυσκολεύονται να διεθνοποιηθούν. Συχνά οι εγχώριες επιχειρήσεις συνεργάζονται αυτόνομα με επιχειρήσεις του εξωτερικού, π.χ. αναλαμβάνοντας την παραγωγή φασόν. Και ενώ υπάρχουν περιπτώσεις δυνατών ελληνικών εμπορικών σημάτων, η εξωστρέφεια (ή ορισμένες φορές η πρόθεση για εξωστρέφεια) είναι περιορισμένη. Ακόμη και οι επιχειρήσεις που ήδη διαθέτουν αναγνωρίσιμο εμπορικό σήμα και είναι εδραιωμένες στην Ελλάδα, δυσκολεύονται να ανταγωνιστούν τους μεγάλους οίκους του εξωτερικού, καθώς δε διαθέτουν παρόμοια οργάνωση, μέγεθος, εξειδίκευση προσωπικού, σχεδιασμό και καινοτομία.

Η φθίνουσα πορεία της εγχώριας κλωστοϋφαντουργίας και η πληθώρα επιλογών προμηθευτών από το εξωτερικό ενισχύουν τη διαπραγματευτική δύναμη των κατασκευαστών ενδυμάτων για συγκράτηση του κόστους παραγωγής, καθώς οι πρώτες ύλες έχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στην τελική διαμόρφωση του κόστους. Ωστόσο, οι εγχώριοι παραγωγοί δεν κατορθώνουν να επιτύχουν σημαντικές οικονομίες

κλίμακας, καθώς είναι μικρού μεγέθους σε σχέση με τους διεθνείς μεγάλους παίκτες, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνουν λιγότερο ανταγωνιστικές τιμές πρώτων υλών, λόγω χαμηλού όγκου παραγγελιών.

Εκτός από την περιορισμένη διαπραγματευτική δύναμη που διαθέτουν οι εγχώριοι παραγωγοί σε σχέση με μεγάλους διεθνείς οίκους, υφίστανται πίεση και από τους πελάτες τους. Στις περιπτώσεις παραγωγής φασόν, ως επί το πλείστον οι προδιαγραφές και οι όροι συνεργασίας καθορίζονται από τον πελάτη, περιορίζοντας συχνά τις επιλογές του παραγωγού. Παράλληλα, οι περιπτώσεις παραγωγών που αναπτύσσουν τα δικά τους εμπορικά σήματα και δίκτυα πώλησης δεν είναι τόσο συχνές συγκριτικά με τα διεθνώς εδραιωμένα, με αποτέλεσμα τη σημαντική εξάρτηση από τους λιανέμπορους. Το γεγονός ότι στο λιανεμπόριο διαπιστώνεται αύξηση της συγκέντρωσης περιορίζει περαιτέρω τα περιθώρια κέρδους των παραγωγών.

Η ισχυροποίηση των μεγάλων αλυσίδων λιανικού εμπορίου τους επιτρέπει την επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Ως αποτέλεσμα, η δυναμική διείσδυση πολυεθνικών αλυσίδων έχει οδηγήσει σε εκτόπιση των μικρότερων εγχώριων εμπορών ειδών ένδυσης από την αγορά. Οι μικρότεροι έμποροι συνήθως αδυνατούν να ανταποκριθούν στις τρέχουσες συνθήκες χρηματοοικονομικής ασφυξίας και να ακολουθήσουν την τάση της γρήγορης μόδας και της γρήγορης ανανέωσης νέων σχεδίων. Η τάση αυτή καθιστά απαραίτητη την εφαρμογή νέων μορφών εφοδιασμού, η οποία προϋποθέτει δαπάνες σε σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνίας, τις οποίες διαθέτουν οι μεγάλοι λιανέμποροι, επιτρέποντάς τους να δώσουν έμφαση στο επώνυμο προϊόν και αυξάνοντας με αυτό τον τρόπο την εμπιστοσύνη των καταναλωτών τους.

Προοπτικές και προτάσεις

Παρά τις αδυναμίες του, ο κλάδος πρέπει να ενδυναμώσει και να εκμεταλλευτεί τα όποια πλεονεκτήματα κόστους διαθέτει σε σχέση με τις χώρες υψηλότερου κόστους, στρέφοντας συγχρόνως την προσοχή του στην έρευνα και ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων σε συνεργασία με άλλους κλάδους της εγχώριας βιομηχανίας, στην τεχνολογική του αναβάθμιση με τη διασύνδεση όλων των τμημάτων της εφοδιαστικής αλυσίδας μέσω τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, αλλά και σε διαρθρωτικές, οργανωσιακές και διοικητικές αλλαγές που μπορούν να υποστηρίξουν τη μείωση του κόστους και την εξωστρέφεια με στόχευση στη διείσδυση σε νέες αγορές. Η αξιοποίηση της γεωγραφικής εγγύτητας με αναδυόμενες αγορές, όπως και η θέση της χώρας στη Μεσόγειο, δημιουργούν περιθώρια για αμοιβαία επωφελείς συνεργασίες. Τέλος, η συστηματική παρακολούθηση των εξελίξεων στα περιβαλλοντικά ζητήματα και η έγκαιρη υιοθέτηση νέων περιβαλλοντικών τεχνολογιών μπορεί να συμβάλλουν στην ανάδειξη νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για την εγχώρια παραγωγή.

Οι εγχώριες επιχειρήσεις για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις διεθνείς εξελίξεις και τον εξελισσόμενο διεθνή ανταγωνισμό οφείλουν να βελτιώσουν τον εξαγωγικό τους προσανατολισμό, ώστε να βρουν διέξοδο από τις ασφυκτικές οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην εγχώρια αγορά. Ωστόσο, η επιβίωση τους, μεταξύ άλλων, θα εξαρτηθεί από την ποιότητα του προϊόντος, τη διαφοροποίησή τους στις διεθνείς αγορές, αλλά και από το χρόνο απόκρισης στις απαιτήσεις των πελατών και την ευελιξία στο μέγεθος των παραγγελιών, ως αποτέλεσμα των γρήγορων εναλλαγών των τάσεων της μόδας και της δημιουργίας περισσότερων σεζόν από τις συνήθεις δύο (χειμώνας – καλοκαίρι).

Κινήσεις στρατηγικών συνεργασιών θα βοηθούσαν στη συσπείρωση των δυνάμεων των εγχώριων επιχειρήσεων προκειμένου ο κλάδος να παρουσιάσει διεθνώς ένα πιο δυναμικό εξαγωγικό προφίλ. Σκόπιμη θα ήταν η δημιουργία «κέντρων δημιουργικότητας», τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν πόλους έλξης για όλους τους ενδιαφερόμενους για τον κλάδο, από τους σχεδιαστές μέχρι και τις επιχειρήσεις και τους εμπλεκόμενους φορείς, με τη δημιουργία οριζόντιων και κάθετων δομών ώστε να αναδειχθούν καινοτόμες προτάσεις, διεθνώς ανταγωνιστικές. Παράλληλα, οι λύσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του κλάδου δε θα πρέπει να είναι βραχυχρόνιες και προσωρινά «ανακουφιστικές», αλλά θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένης μακροχρόνιας στρατηγικής.

Η Ελλάδα, δεδομένου ότι έχει χάσει το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους εργασίας, θα πρέπει να χρησιμοποιήσει την παραγωγική βάση και την τεχνογνωσία που διαθέτει για την αξιοποίηση των εξελίξεων της τεχνολογίας (όπως νανοτεχνολογία, βιοτεχνολογία και πληροφορική) για την ανάπτυξη προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας (έξυπνα, πολυλειτουργικά και υψηλών επιδόσεων ενδύματα), την αναδιάρθρωση της εφοδιαστικής αλυσίδας, τόσο εγχωρίως όσο και με τους εταίρους στο εξωτερικό, που θα ευνοήσει στην επίτευξη χαμηλού χρόνου απόκρισης στις παραγγελίες και τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας. Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην έρευνα, από τη βασική έως την εφαρμοσμένη, και στη δημιουργία ερευνητικών σχημάτων όχι μόνο εθνικό επίπεδο, αλλά και σε διεθνές για την επίτευξη μεταφοράς τεχνογνωσίας εγχωρίως.

Συγχρόνως, θετικά για τον κλάδο μπορεί να συμβάλλουν η αύξηση του ελέγχου ποιότητας κυρίως των εισαγόμενων προϊόντων από τρίτες χώρες, ο αποτελεσματικότερος περιορισμός του παρεμπορίου μέσω αυστηρών ελέγχων από την Ελληνική Πολιτεία και η άμβλυση των προβλημάτων της γραφειοκρατίας, η οποία δημιουργεί επιπλέον διοικητικά βάρη στις επιχειρήσεις και επιδεινώνει την ήδη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Τέλος, σύμφωνα και με προτάσεις από επιχειρηματικούς φορείς του κλάδου, κρίνεται σκόπιμη η άρση των περιορισμών στη χρηματοδότηση που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου, π.χ. μέσω της βελτίωσης των όρων εγγυήσεων δανεισμού (π.χ. στις επιδοτήσεις επιτοκίου μέσω του ETEAN), ενίσχυσης των υποστηρικτικών κλαδικών δομών και στήριξης μέσω προγραμμάτων παροχής οικονομικών ενισχύσεων (όπως το Πρόγραμμα «Ένδυση και Υπόδηση – Νέες Προοπτικές» του ΕΣΠΑ) με κατανομή της χρηματοδότησης ανάλογα με τις οικονομικές ανάγκες της κάθε επιχείρησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Εισαγωγή

1.1 Αντικείμενο της Μελέτης

Ο κλάδος κατασκευής έτοιμου ενδύματος είναι ένας παραδοσιακός κλάδος της ελληνικής οικονομίας, στον οποίο δραστηριοποιείται ένας αρκετά μεγάλος αριθμός μικρών, κυρίως, επιχειρήσεων. Οι εξαγωγικές επιδόσεις αλλά και η συνεισφορά του κλάδου στην απασχόληση δεν είναι αμελητέες, παρά τη φθίνουσα πορεία που ακολουθεί η παραγωγική δραστηριότητα του κλάδου τα τελευταία χρόνια. Ο κλάδος χαρακτηρίζεται από υψηλή ένταση εργασίας, χαμηλή ένταση τεχνολογίας, σχετικά χαμηλές αμοιβές συγκριτικά με το σύνολο της μεταποίησης αλλά και από δυναμικά και καινοτόμα στοιχεία σε ορισμένα τμήματα του.

Οι δραστικές μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (άρση ποσοτικών περιορισμών στο διεθνές εμπόριο, μείωση δασμολογικής προστασίας, ένταξη Κίνας στον ΠΟΕ, διεύρυνση ΕΕ), αλλά και αλλαγές στα καταναλωτικά πρότυπα, στα επιχειρησιακά μοντέλα ανάπτυξης και στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας, οι οποίες έγιναν δυνατές από τις τεχνολογικές εξελίξεις ιδιαίτερα στο πεδίο των επικοινωνιών, απετέλεσαν τον οδηγό των εξελίξεων σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται πλέον από ολόένα και μεγαλύτερη ένταση διεθνοποίησης και ανταγωνισμού.

Η υψηλή ένταση του ανταγωνισμού, ιδιαίτερα στο πεδίο των τιμών, εκτόπισε από την αγορά τις λιγότερο αποτελεσματικές επιχειρήσεις, οδηγώντας σε σημαντική μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων και της απασχόλησης στον κλάδο στις αναπτυγμένες χώρες. Η τάση αυτή ενισχύθηκε από τη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων από τις αναπτυγμένες σε αναπτυσσόμενες χώρες με χαμηλό κόστος εργασίας, στην προσπάθεια τους να αντεπεξέλθουν στον έντονο διεθνή ανταγωνισμό. Έτσι, οι διεθνείς ροές εμπορίου προϊόντων ένδυσης ανακατανομήθηκαν υπέρ των αναπτυσσόμενων χωρών και η εισαγωγική διείσδυση στις αναπτυγμένες χώρες διευρύνθηκε σημαντικά.

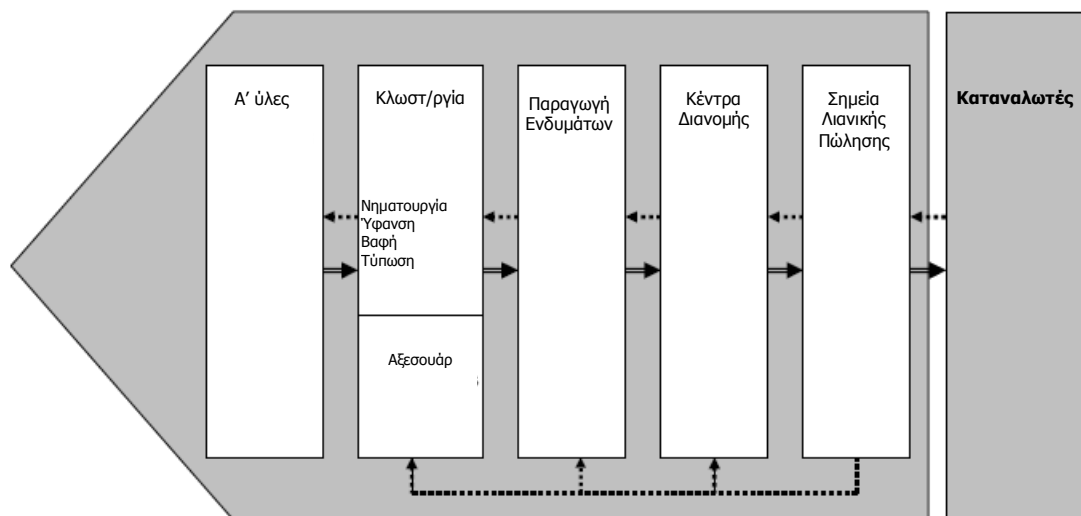
Σε αυτό το περιβάλλον, οι πιέσεις που δέχτηκε ο παραγωγικός ιστός του κλάδου στη χώρα μας ήταν αναπόφευκτες. Αρκετές επιχειρήσεις έπαυσαν τη λειτουργία τους. Άλλες, αναζητώντας τρόπους μείωσης του κόστους και διατήρησης της βιωσιμότητάς τους, επέλεξαν να μεταφέρουν τις παραγωγικές τους δραστηριότητες σε γειτονικές χώρες. Αποτέλεσμα αυτών των κινήσεων ήταν η δραστική μείωση της παραγωγής και της απασχόλησης. Οι επιχειρήσεις

που συνέχισαν τη δραστηριότητά τους, εκτός από το ασφυκτικό περιβάλλον ανταγωνισμού, έχουν σήμερα να αντιμετωπίσουν το εξαιρετικά δυσμενές οικονομικό περιβάλλον στην εγχώρια αγορά, ενώ και σε σχέση με τις εξαγωγές, υπάρχει αβεβαιότητα για τη διατήρηση της οικονομικής ανάκαμψης στις κυριότερες αγορές προορισμού των ελληνικών εξαγωγών.

Μέσα από το πρίσμα αυτό επιχειρείται με τη παρούσα μελέτη η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στην εγχώρια αγορά ένδυσης, η ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζει και η εκτίμηση των προοπτικών της τα προσεχή χρόνια.

Η εφοδιαστική αλυσίδα ειδών ένδυσης είναι δομημένη μέσα από μια σειρά σχέσεων μεταξύ των διαφόρων σταδίων της αλυσίδας όπως παρουσιάζεται στο Σχήμα 1.1. Πιο συγκεκριμένα, η σχέση ανάμεσα στην κλωστοϋφαντουργία και τον κλάδο παραγωγής ειδών έτοιμου ενδύματος είναι ισχυρή, καθώς οι κλωστοϋφαντουργικές ύλες και τα υφάσματα αποτελούν τις βασικές πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή ενδυμάτων. Η παραγωγή επηρεάζεται από τη ζήτηση (demand-pull driven) και για το λόγο αυτό η ροή της πληροφόρησης εμφανίζεται να ξεκινά από τους καταναλωτές, καθώς οι προτιμήσεις των καταναλωτών κατευθύνουν την παραγωγή (βέλη με διακεκομμένες γραμμές). Βέβαια, σε αρκετές περιπτώσεις οι λιανοπωλητές κατευθύνουν απευθείας την πληροφόρηση στην κλωστοϋφαντουργία, ειδικά όταν πρόκειται για θέματα υλικών και σχεδιασμού. Από την άλλη πλευρά, οι συμπαγείς γραμμές δείχνουν την κατεύθυνση της ροής των προϊόντων. Για τη μετάβαση από το ένα στάδιο παραγωγής στο επόμενο απαιτούνται υπηρεσίες διαχείρισης και μεταφοράς (logistics).

Σχήμα 3.1: Εφοδιαστική Αλυσίδα των Ειδών Ένδυσης

Πηγή: Προσαρμογή από Nordas (2004).

Η ανάλυση των τμημάτων της εφοδιαστικής αλυσίδας στη μελέτη γίνεται στην κατασκευή και το λιανικό εμπόριο έτοιμων ενδυμάτων. Στο πλαίσιο αυτό αναλύονται τα διαρθρωτικά μεγέθη του κλάδου, προσδιορίζεται το μέγεθος της εγχώριας αγοράς και των παραγόντων που το επηρεάζουν, αναλύονται οι εξαγωγικές επιδόσεις του κλάδου και οι πιέσεις που δέχεται από τα εισαγόμενα είδη ένδυσης. Σημαντικό τμήμα της μελέτης αφιερώνεται στην ανάλυση των οικονομικών στοιχείων των επιχειρήσεων του κλάδου. Επιπλέον, πραγματοποιείται αναφορά στις διεθνείς εξελίξεις και στα διαρθρωτικά στοιχεία της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ένδυσης και αποτυπώνονται περιεκτικά οι συνθήκες ανταγωνισμού στην εγχώρια αγορά έτοιμων ενδυμάτων.

1.2 Στατιστική ταξινόμηση του Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Για τους σκοπούς της μελέτης, όπως έχει ήδη γίνει αναφορά, εξετάζονται πρωτίστως οι παραγωγικές και δευτερευόντως οι εμπορικές δραστηριότητες που σχετίζονται με το έτοιμο ένδυμα. Το πεδίο εξέτασης οριοθετήθηκε σύμφωνα με τη Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας (ΣΤΑΚΟΔ '03) στις εξής δραστηριότητες:

- **181: Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων.** Περιλαμβάνεται η κατασκευή ειδών ένδυσης από δέρμα ή απομίμηση δέρματος. Εξαιρούνται η κατασκευή δερμάτινων γαντιών και ζωνών (182.9), υποδημάτων (193.0), γούνινων ειδών (183.0) και δερμάτινων αθλητικών γαντιών και αθλητικών καλυμμάτων κεφαλής (364.0).
- **182: Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων**
 - 182.1:** Κατασκευή ενδυμάτων εργασίας [όπως στολές εργασίας (φόρμες), έτοιμες στρατιωτικές, αστυνομικές, πυροσβεστικές, προσκοπικές ή άλλου είδους στολές, ιερατικές ενδυμασίες κ.λπ.].
 - 182.2:** Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων ενδύματα από υφαντά ή πλεκτά υφάσματα, μη υφαντά υφάσματα κ.λπ. για άντρες, γυναίκες και παιδιά (όπως παλτά, κουστούμια, σύνολα, σακάκια, παντελόνια, φούστες) καθώς επίσης εξωτερικών ενδυμάτων από ράφτες κατόπιν παραγγελίας (επί μέτρω).
 - 182.3:** Κατασκευή εσωρούχων από υφαντά, πλεκτά υφάσματα ή υφάσματα πλέξης κροσέ, δαντέλες κ.λπ., για άντρες, γυναίκες και παιδιά [όπως πουκάμισα, αντρικά και γυναικεία σλιπ, πυτζάμες, νυχτικά, ρόμπες, μπλούζες, στηθόδεσμοι, κορσέδες, μπλουζάκια (T-shirts) κ.λπ.].
 - 182.9:** Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων ένδυσης μ.α.κ., για βρέφη, κλασικού αθλητισμού, για σκι, ενδυμάτων κολύμβησης (μαγιό) κ.λπ., πηλίκων και καπέλων, άλλων εξαρτημάτων ένδυσης [όπως γάντια, ζώνες, σάλια, φουλάρια, γραβάτες, δίχτυα για μαλλιά (φιλέδες) κ.λπ.] και καλυμμάτων κεφαλής από γουνοδέρματα.

- **524.2:** Λιανικό εμπόριο ενδυμάτων (ειδών ένδυσης, γουνοποιίας και εξαρτημάτων ένδυσης όπως γάντια, γραβάτες, τιράντες κ.λπ.).

Σημειώνεται ότι λόγω αναθεώρησης της ΣΤΑΚΟΔ, τα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία για το 2008 είναι ταξινομημένα σύμφωνα με τη ΣΤΑΚΟΔ'08. Αν και στη μελέτη έχει γίνει προσπάθεια αντιστοίχισης των ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08, τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα. Οι κωδικοί που εξετάζονται σύμφωνα με τη ΣΤΑΚΟΔ'08 είναι οι ακόλουθοι:

- **14.1:** Κατασκευή ειδών ένδυσης, εκτός από γούνινα ενδύματα
 - **14.11:** Κατασκευή δερμάτων ενδυμάτων
 - **14.12:** Κατασκευή ενδυμάτων εργασίας
 - **14.13:** Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων
 - **14.14:** Κατασκευή εσωρούχων
 - **14.19:** Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και εξαρτημάτων ένδυσης
- **47.71:** Λιανικό εμπόριο ενδυμάτων σε ειδικευμένα καταστήματα

Για τους σκοπούς ανάλυσης του εξωτερικού εμπορίου των ειδών έτοιμου ενδύματος χρησιμοποιήθηκε η ταξινόμηση «Συνδυασμένη Ονοματολογία». Οι κωδικοί που εξετάστηκαν σε επίπεδο προϊόντος είναι οι εξής:

4203 10: ενδύματα από δέρμα φυσικό ή ανασχηματισμένο

4203 29, 4203 30 και 4203 40: δερμάτινα εξαρτήματα ένδυσης

61: ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, πλεκτά [εκτός από 6110 (σαντάιγ, πουλόβερ, κάρντιγκαν, γιλέκα και παρόμοια είδη, στα οποία περιλαμβάνονται και τα σου-πουλ, από πλεκτό) και 6115 (κολάν, κάλτσες, μισές – κάλτσες, σοσόνια και άλλα παρόμοια είδη, από πλεκτό)].

62: ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, άλλα από πλεκτά

65: Καλύμματα κεφαλής και μέρη αυτών [εκτός από 6506 10 (καλύμματα κεφαλής ασφαλείας) και 6506 91 (καλύμματα κεφαλής από καουτσούκ ή από πλαστική ύλη)].

1.3 Συμβολή βασικών μεγεθών του κλάδου έτοιμου ενδύματος στην εγχώρια μεταποίηση¹ και στο λιανικό εμπόριο

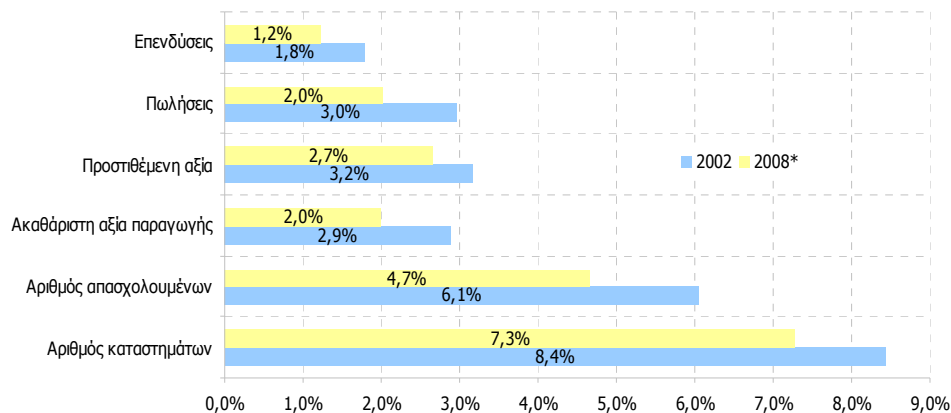
Εξετάζοντας τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο έτοιμου ενδύματος και απασχολούν περισσότερα από 10 άτομα, διαπιστώνεται μείωση της συμμετοχής της ακαθάριστης αξίας παραγωγής του κλάδου έτοιμου ενδύματος στη μεταποίηση την περίοδο

¹ Η παρουσίαση της συμβολής των παραγωγικών επιχειρήσεων έτοιμου ενδύματος στη μεταποίηση χωρίζεται ανάλογα με την απασχόληση των επιχειρήσεων σε κάτω και άνω των 10 ατόμων. Αποφεύχθηκε η συγκεντρωτική παρουσίαση των στοιχείων, καθώς για τις επιχειρήσεις με απασχόληση άνω των 10 ατόμων τα στοιχεία είναι απογραφικά, ενώ για αυτές με απασχόληση κάτω των 10 ατόμων τα στοιχεία αποτελούν εκτιμήσεις. Ταυτόχρονα, τα έτη με διαθέσιμα στοιχεία είναι αρκετά λιγότερα για τις επιχειρήσεις κάτω των 10 ατόμων.

2002-2008, η οποία συνοδεύεται από αντίστοιχη εξέλιξη του αριθμού καταστημάτων και της απασχόλησης, με ανάλογη εικόνα και σε άλλα βασικά οικονομικά μεγέθη (Διάγραμμα 1.1).

Η συμβολή των παραγωγικών επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος με απασχόληση μικρότερη των 10 ατόμων στην εγχώρια μεταποίηση είναι υψηλότερη από τη συμμετοχή του κλάδου με επιχειρήσεις άνω των 10 ατόμων, γεγονός που υποδηλώνει ότι στον κλάδο δραστηριοποιείται σημαντικός αριθμός πολύ μικρών επιχειρήσεων (Διάγραμμα 1.2). Τα καταστήματα και οι απασχολούμενοι στις μικρότερες επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος αποτελούσαν το 11% και το 9,4% των αντίστοιχων μεγεθών του συνόλου της μεταποίησης το 2008. Αρκετά μικρότερη, ωστόσο, είναι η συνεισφορά του κλάδου σε όρους ακαθάριστης και προστιθέμενης αξίας παραγωγής, πωλήσεων και επενδύσεων.

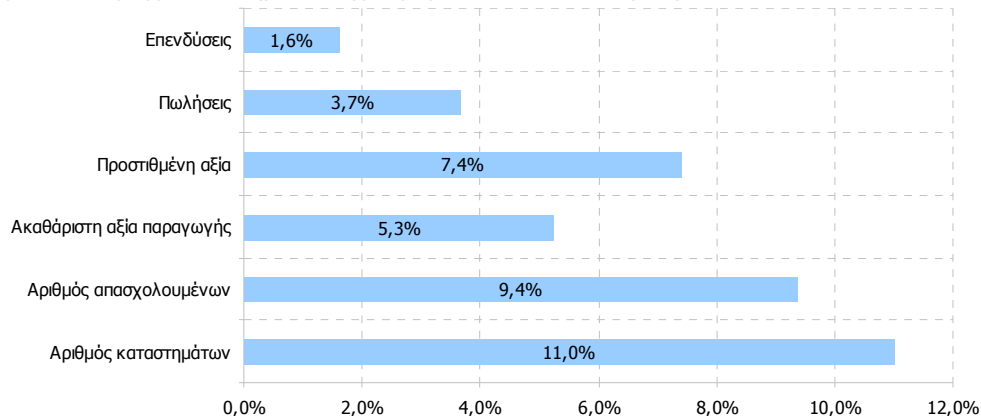
Διάγραμμα 1.1: Συμβολή των Παραγωγικών Επιχειρήσεων Έτοιμου Ενδύματος στο Σύνολο της Μεταποίησης (με απασχόληση άνω των 10 ατόμων)

Πηγή: Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες (ΕΒΕ) – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Διάγραμμα 1.2: Συμβολή των Παραγωγικών Επιχειρήσεων Έτοιμου Ενδύματος στο Σύνολο της Μεταποίησης, 2008* (με απασχόληση κάτω των 10 ατόμων)

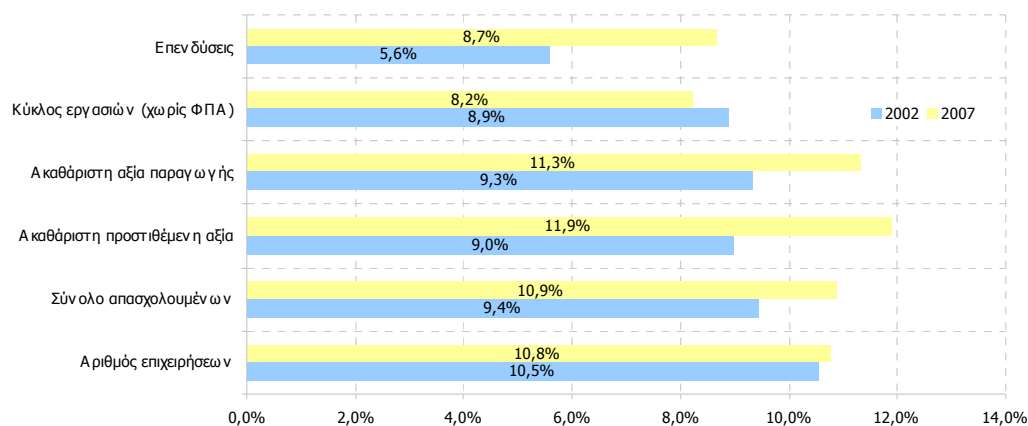
Πηγή: Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες (ΕΒΕ) – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Τα ποσοστά για τις επιχειρήσεις κάτω των 10 ατόμων αποτελούν εκτιμήσεις.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08).

Αναφορικά με το λιανικό εμπόριο, διαπιστώνεται μια τάση διεύρυνσης της συμμετοχής των εμπορικών επιχειρήσεων ένδυσης στο σύνολο του εμπορίου το 2007 σε σχέση με το 2002 (Διάγραμμα 1.3). Πιο συγκεκριμένα, ο αριθμός των επιχειρήσεων και των εργαζομένων στο λιανικό εμπόριο ένδυσης αυξήθηκε από 10,5% και 9,4% το 2002 σε 10,8% και 10,9% το 2007 αντίστοιχα. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου ένδυσης διεύρυναν τη συμμετοχή τους σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και αξίας παραγωγής στο σύνολο του εμπορίου, η εικόνα δεν είναι ίδια και για τις πωλήσεις, το μερίδιο των οποίων μειώθηκε ελαφρά το 2007 έναντι του 2002.

Διάγραμμα 1.3: Συμβολή των Εμπορικών Επιχειρήσεων Έτοιμου Ενδύματος στο Σύνολο του Λιανικού Εμπορίου*

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

* Αφορά στο λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών και την επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης (κωδικός ΣΤΑΚΟΔ'03: 52)

1.4 Δομή Μελέτης

Η μελέτη περιλαμβάνει εννέα κεφάλαια. Το **πρώτο κεφάλαιο** αποτελεί την **εισαγωγή** όπου οριοθετείται το αντικείμενο της μελέτης και παρουσιάζονται ορισμένα διαρθρωτικά μεγέθη του κλάδου καθώς και η δομή της μελέτης. Στο **δεύτερο κεφάλαιο** αναλύεται η **ζήτηση** για τα είδη έτοιμου ενδύματος, εστιάζοντας στην καταναλωτική δαπάνη και στους προσδιοριστικούς παράγοντες που διαμορφώνουν το μέγεθος της αγοράς.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** εξετάζεται η **προσφορά** του κλάδου, με έμφαση στην ανάλυση των διαρθρωτικών οικονομικών μεγεθών και των αποτελεσμάτων της Έρευνας Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγει το ΙΟΒΕ. Στο **τέταρτο κεφάλαιο** παρουσιάζονται οι ροές του **εξωτερικού εμπορίου** καθώς και μια σειρά από δείκτες μέτρησης της ανταγωνιστικότητας του εγχώριου κλάδου ειδών ένδυσης στις διεθνείς αγορές.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** καταγράφεται η *χρηματοοικονομική κατάσταση* των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή ειδών ένδυσης για τα έτη 2004-2009. Παρουσιάζονται τα βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη και μια σειρά αριθμοδεικτών (ρευστότητας, δραστηριότητας, αποδοτικότητας και διάρθρωσης κεφαλαίων). Στο **έκτο κεφάλαιο** περιγράφονται οι *διεθνείς τάσεις* στην αγορά έτοιμου ενδύματος, ενώ στο **έβδομο κεφάλαιο** αναλύονται η δομή και η φύση του *ανταγωνισμού* που επικρατεί στον κλάδο της ένδυσης και συγχρόνως καταγράφονται οι στρατηγικές κινήσεις που ακολουθούν οι επιχειρήσεις.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με το **όγδοο κεφάλαιο**, στο οποίο συνοψίζονται οι βασικές διαπιστώσεις για τις συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο, καταγράφονται τα *προβλήματα* του κλάδου και διατυπώνονται *προτάσεις* για την άμβλυνση αυτών. Τέλος, στο **παράρτημα** της μελέτης παρουσιάζεται το *θεσμικό πλαίσιο* που διέπει τον κλάδο της ένδυσης, τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ζήτηση

2.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται η ζήτηση των ειδών έτοιμου ενδύματος. Αρχικά παρουσιάζονται εκτιμήσεις για την εξέλιξη της αξίας κατανάλωσης ειδών ένδυσης στην Ελλάδα τόσο συνολικά όσο και στους υποτομείς του κλάδου της ένδυσης. Στη συνέχεια αναλύονται οι παράγοντες που προσδιορίζουν την κατανάλωση έτοιμου ενδύματος, οι οποίοι εντοπίζονται στις τιμές των ειδών ένδυσης, στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, στις διαφημιστικές δαπάνες και στα καταναλωτικά πρότυπα των νοικοκυριών. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την εκτίμηση των προοπτικών της ζήτησης τα επόμενα χρόνια.

2.2 Εξέλιξη Εγχώριας Κατανάλωσης Έτοιμου Ενδύματος

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται η εξέλιξη της ζήτησης των ειδών έτοιμου ενδύματος στην Ελλάδα για την περίοδο 2000-2008. Η ανάλυση της εγχώριας ζήτησης βασίζεται στη φαινομενική κατανάλωση ¹ (παραγωγή ² + εισαγωγές – εξαγωγές) των ειδών ένδυσης. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, η κατανάλωση των ειδών ένδυσης κινήθηκε ανοδικά την περίοδο 2000-2008, καταγράφοντας μέσο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης 3,9% (Πίνακας 2.1). Το 2000 η αξία της κατανάλωσης για προϊόντα ένδυσης ήταν €2 δισ., ενώ το 2008 διαμορφώθηκε σε €2,7 δισ.

¹ Ισοδυναμεί με το φαινομενικό μέγεθος της εγχώριας αγοράς. Κατά τον υπολογισμό της κατανάλωσης δε λαμβάνονται καθόλου υπόψη τυχόν παραγωγή που εξάγεται το επόμενο έτος ή αποθέματα. Σε περίπτωση που η μεταβολή των αποθεμάτων είναι μεγάλη, η φαινομενική κατανάλωση αποκλίνει σημαντικά από την πραγματοποιούμενη. Η φαινομενική κατανάλωση υπολογίζεται σε τιμές εργοστασίου (ex factory) για την εγχώρια παραγωγή, σε τιμές F.O.B. (Free on Board) για τις εξαγωγές και σε τιμές C.I.F. (cost, insurance and freight) για τις εισαγωγές, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα μικτά περιθώρια χονδρικής και λιανικής πώλησης που προσδιορίζουν το τελικό ύψος των τιμών.

² Για την εκτίμηση της αξίας παραγωγής ανά υποκλάδο υπολογίστηκαν τα ποσοστά συμμετοχής των υποκλάδων στον κλάδο της ένδυσης με βάση τα στοιχεία της PRODCOM και έγινε αναγωγή της παραγωγής των υποκλάδων σύμφωνα με τα μεγέθη της παραγωγής που εμφανίζονται στους Εθνικούς Λογαριασμούς.

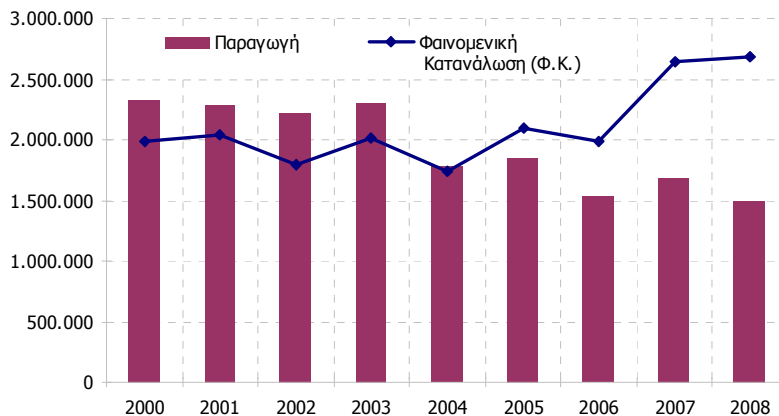
Πίνακας 2.1: Φαινομενική Κατανάλωση Ειδών Έτοιμου Ενδύματος, Ελλάδα (αξία σε χιλ. ευρώ)

	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Φαινομενική Κατανάλωση (Φ.Κ.)	% Μεταβολή Φ.Κ.
2000	2.329.629	1.054.837	1.401.863	1.982.603	-
2001	2.283.019	1.112.879	1.351.523	2.044.375	3,1%
2002	2.224.064	775.665	1.203.459	1.796.269	-12,1%
2003	2.294.649	991.894	1.272.639	2.013.904	12,1%
2004	1.787.049	1.120.218	1.171.130	1.736.137	-13,8%
2005	1.853.116	1.236.325	1.000.169	2.089.272	20,3%
2006	1.529.585	1.381.844	925.397	1.986.033	-4,9%
2007	1.684.614	1.816.386	854.479	2.646.521	33,3%
2008	1.487.683	1.957.209	748.535	2.690.188	1,6%
ΜΕΡΜ	-5,5%	8,0%	-7,5%	3,9%	-

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις:** IOBE.
ΜΕΡΜ: Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής

Λιγότερο από το 1/3 της ζήτησης ειδών ένδυσης καλύφθηκε το 2008 από την εγχώρια παραγωγή (27,5%). Ο ρυθμός μεγέθυνσης της κατανάλωσης τροφοδοτείται από το ρυθμό ανόδου των εισαγωγών, παρά τη συρρίκνωση της εγχώριας παραγωγής, ιδιαίτερα προς το τέλος της περιόδου (Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1: Παραγωγή και Φαινομενική Κατανάλωση Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ)

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις:** IOBE.

Ο ρυθμός μεγέθυνσης της φαινομενικής κατανάλωσης έχει υπολογιστεί βάσει τρεχουσών τιμών, γεγονός που σημαίνει ότι οι μεταβολές των μεγεθών επηρεάζονται από τις διακυμάνσεις των τιμών. Για να απαλειφθεί η επίδραση της μεταβολής των τιμών πραγματοποιήθηκε εκτίμηση της φαινομενικής κατανάλωσης σε σταθερές τιμές³ (του 2000). Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 2.2, ο μέσος ρυθμός αύξησης της φαινομενικής

³ Ο αποπληθωρισμός της φαινομενικής κατανάλωσης ειδών έτοιμου ενδύματος πραγματοποιήθηκε με τη χρήση των δεικτών τιμών παραγωγού στη βιομηχανία για την εγχώρια και την εξωτερική αγορά και του δείκτη τιμών εισαγωγών στη βιομηχανία που καταρτίζει η ΕΛΣΤΑΤ σε κλαδικό επίπεδο.

κατανάλωσης σε σταθερές τιμές 2000 είναι βραδύτερος από εκείνο της κατανάλωσης σε τρέχουσες τιμές (2,0% έναντι του 3,9% την περίοδο 2000-2008).

Πίνακας 2.2: Φαινομενική Κατανάλωση Ειδών Έτοιμου Ενδύματος, Ελλάδα (αξία σε χιλ. ευρώ, σε σταθερές τιμές 2000)

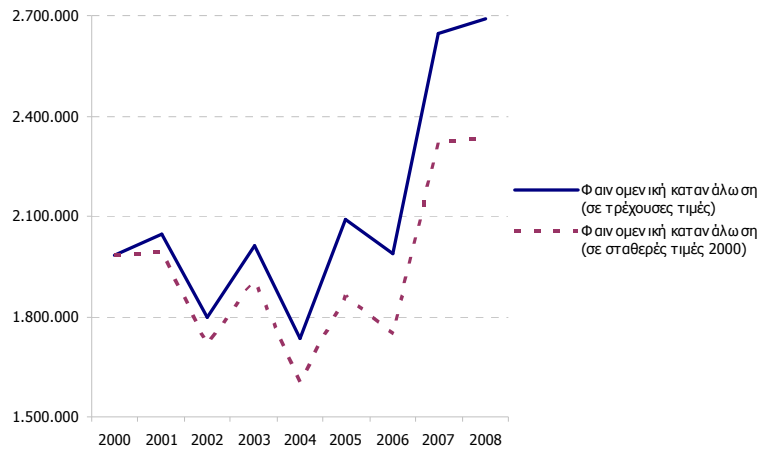
	Παραγωγή	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Φαινομενική Κατανάλωση (Φ.Κ.)	% Μεταβολή Φ.Κ.
2000	2.329.629	1.054.837	1.401.863	1.982.603	-
2001	2.206.919	1.081.173	1.297.253	1.990.840	0,4%
2002	2.105.808	750.705	1.142.599	1.713.914	-13,9%
2003	2.134.439	953.451	1.182.000	1.905.890	11,2%
2004	1.600.268	1.055.083	1.055.337	1.600.014	-16,0%
2005	1.624.869	1.139.184	901.530	1.862.523	16,4%
2006	1.332.331	1.250.096	831.458	1.750.969	-6,0%
2007	1.467.066	1.614.619	758.691	2.322.994	32,7%
2008	1.268.082	1.722.950	659.610	2.331.422	0,4%
ΜΕΡΜ	-7,3%	6,3%	-9,0%	2,0%	-

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις:** IOBE.

Σημείωση: Για τον αποπληθωρισμό χρησιμοποιήθηκαν οι δείκτες για τον κλάδο ένδυσης-γούνας (18).

Η φαινομενική κατανάλωση εμφανίζει την περίοδο 2000-2008 διακυμάνσεις, αλλά συνολικά κινείται ανοδικά τόσο σε τρέχουσες όσο και σε σταθερές τιμές (Διάγραμμα 2.2).

Διάγραμμα 2.2: Φαινομενική Κατανάλωση Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ)

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις:** IOBE.

Από την εξέταση των εκτιμήσεων της φαινομενικής κατανάλωσης ανά υποκλάδο ένδυσης διαπιστώνεται ότι τα *λοιπά εξωτερικά ενδύματα* κατέγραψαν αισθητή άνοδο της κατανάλωσής τους την περίοδο 2000-2008, ενώ ιδιαίτερα σημαντική ήταν και η αύξηση της κατανάλωσης των *εσωρούχων*⁴ (Πίνακας 2.3 και Διάγραμμα 2.3). Η κατανάλωση των *δερμάτινων*

⁴ Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται τα πουκάμισα, οι μπλούζες, τα τ-σερτς, οι πιτζάμες κ.λπ.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος

Κεφάλαιο 2: Ζήτηση

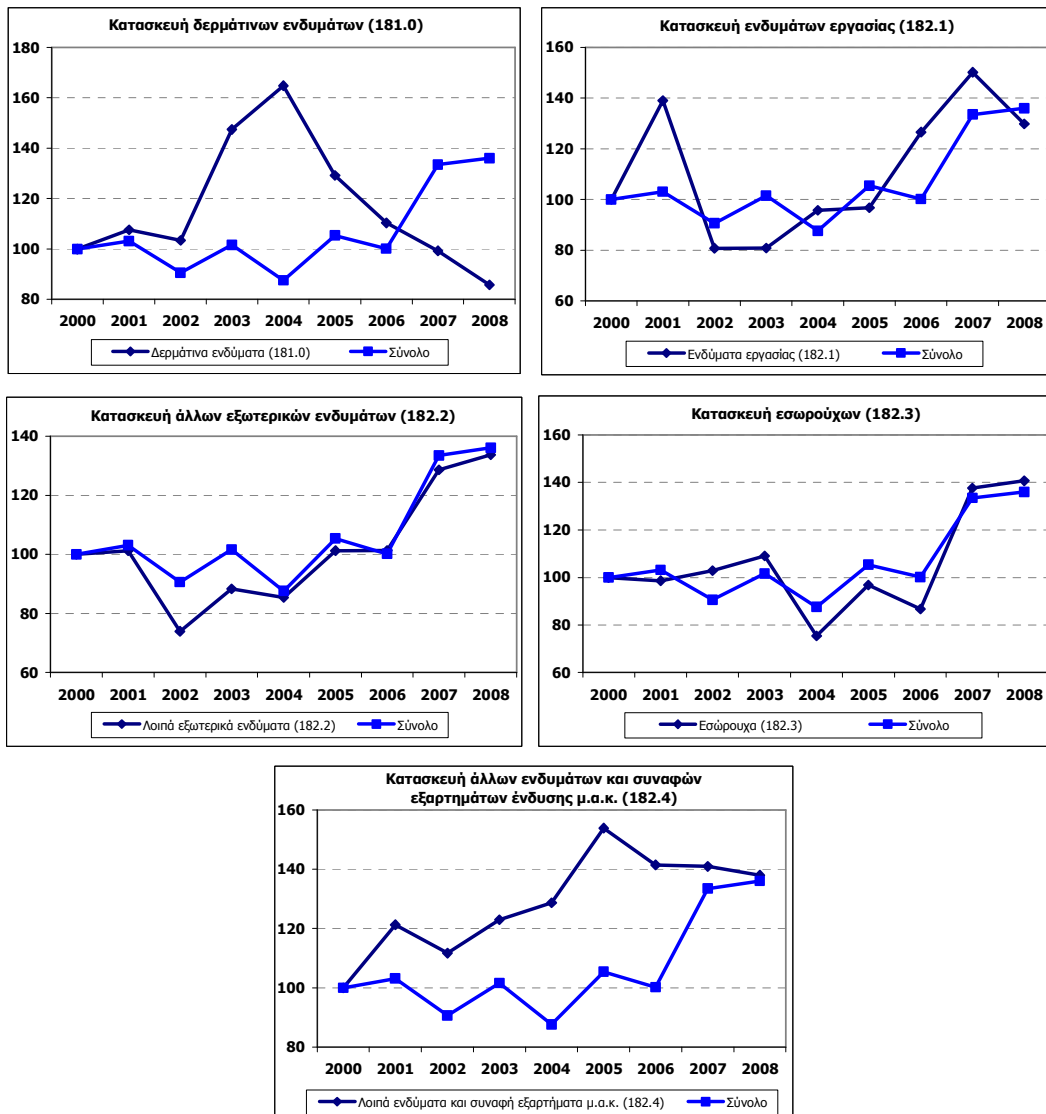
ενδυμάτων τα οποία αποτελούν ένα αρκετά μικρό τμήμα της αγοράς, εμφανίζει τάση υποχώρησης. Τέλος, ανοδικά κινήθηκε η κατανάλωση των υπόλοιπων κατηγοριών.

Πίνακας 2.3: Φαινομενική Κατανάλωση ανά Υποκλάδο Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	ΜΕΡΜ
Δερμάτινα ενδύματα	39.382	42.392	40.727	58.063	64.940	50.894	43.456	39.087	33.762	-1,9%
Ενδύματα εργασίας	39.982	55.559	32.296	32.331	38.289	38.686	50.608	60.042	51.892	3,3%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	873.363	884.235	645.506	771.429	745.802	884.085	884.803	1.123.114	1.167.385	3,7%
Εσώρουχα	822.111	810.291	845.756	896.620	619.833	795.917	713.320	1.131.511	1.156.559	4,4%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα	207.765	251.898	231.985	255.461	267.274	319.691	293.846	292.766	286.759	4,1%
Σύνολο	1.982.603	2.044.375	1.796.269	2.013.904	1.736.137	2.089.272	1.986.033	2.646.521	2.696.357	3,9%

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις: IOBE.

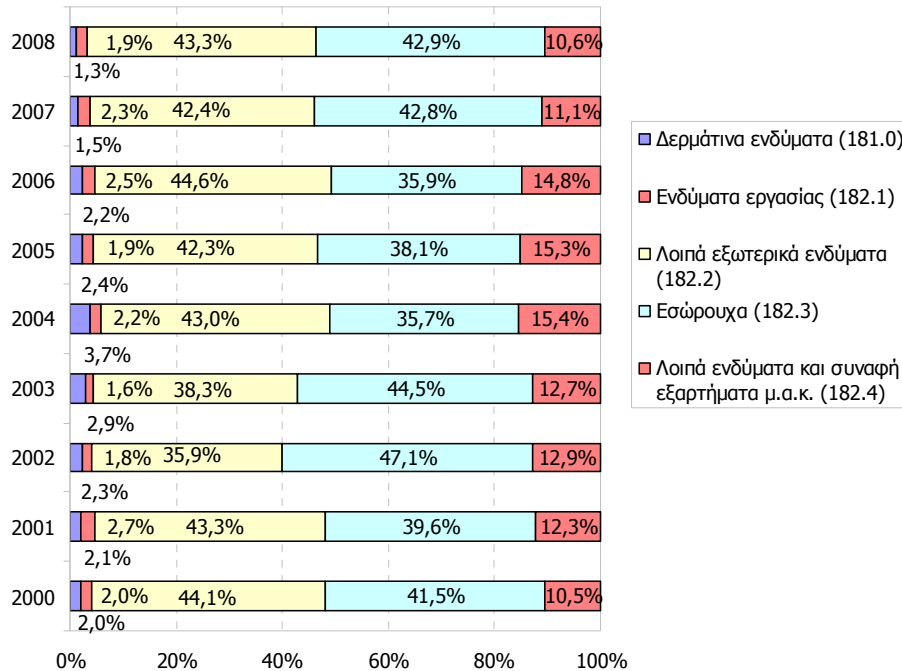
Διάγραμμα 2.3: Δείκτες Εξέλιξης Φαινομενικής Κατανάλωσης Ειδών Έτοιμου Ενδύματος ανά Κατηγορία Προϊόντος (2000=100)

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις: IOBE.

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, η συμμετοχή των *εσωρούχων* στη συνολική κατανάλωση ειδών ένδυσης αυξήθηκε την περίοδο 2000-2008, από 41,5% το 2000 σε 42,9% το 2008, ενώ το ποσοστό των *λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων* μειώθηκε σε 43,3% το 2008 από 44,1% το 2000 (Διάγραμμα 2.4). Το μερίδιο της κατανάλωσης των *δερμάτινων ενδυμάτων* στη συνολική του κλάδου ένδυσης κυμάνθηκε από 1,3% έως 3,7%, των *ενδυμάτων εργασίας* από 1,6% σε 2,7% και των *λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων μ.α.κ.* μεταξύ 10,5% και 15,4%.

Διάγραμμα 2.4: Εξέλιξη Μεριδίων Φαινομενικής Κατανάλωσης ανά Υποκλάδο Έτοιμου Ενδύματος

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. Εκτιμήσεις: IOBE.

2.3 Προσδιοριστικοί Παράγοντες Ζήτησης

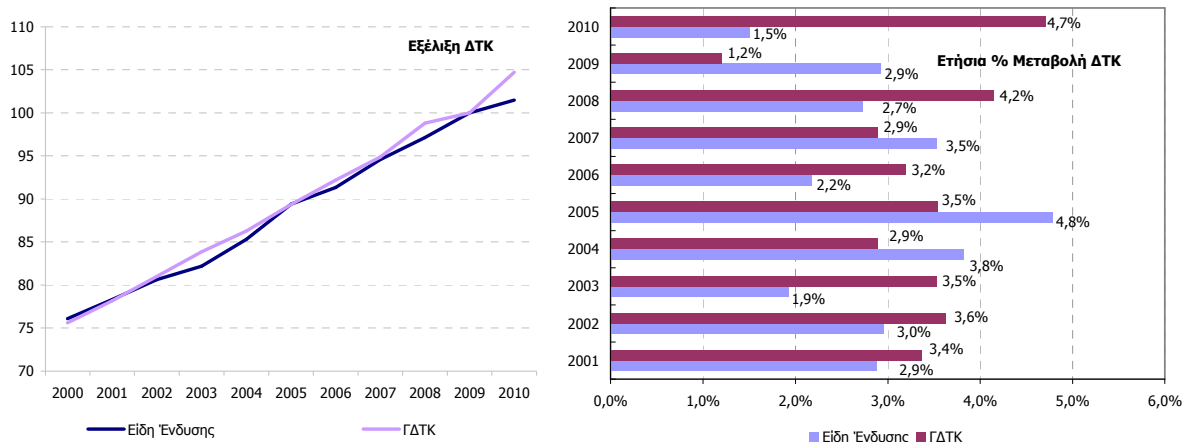
Η ζήτηση των ειδών ένδυσης επηρεάζεται από μια σειρά παραγόντων που διαμορφώνουν το τελικό επίπεδο της κατανάλωσης. Οι παράγοντες αυτοί, οι οποίοι εντοπίζονται στις τιμές των ειδών ένδυσης, στο διαθέσιμο εισόδημα, στις διαφημιστικές δαπάνες και στα καταναλωτικά πρότυπα, κυρίως γεωγραφικά, κοινωνικά και δημογραφικά (όπως η αστικότητα της περιοχής, το εισοδηματικό επίπεδο, το μέγεθος και η σύνθεση του νοικοκυριού στην Ελλάδα, η οικονομική κατάσταση των μελών και η ηλικία του υπευθύνου του νοικοκυριού), αναλύονται στη συνέχεια.

2.3.1 Τιμές Ειδών Ένδυσης

Το επίπεδο των τιμών λιανικής πώλησης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς παράγοντες της ζήτησης. Οι τιμές που διαμορφώνονται στην αγορά λιανικής συνδέονται μεν με το κόστος και τα περιθώρια κέρδους στον παραγωγικό / εισαγωγικό τομέα, αλλά ουσιαστικά στο μεγαλύτερο μέρος τους αποτελούνται από τα μικτά περιθώρια χονδρικής και λιανικής πώλησης. Επομένως, οι τελικές τιμές δεν ελέγχονται άμεσα από τις παραγωγικές επιχειρήσεις (εφόσον δεν υπάρχει καθετοποίηση) και εξαρτώνται από την ένταση του ανταγωνισμού και την εξέλιξη των λειτουργικών και άλλων δαπανών στα στάδια της διανομής και του λιανικού εμπορίου. Μείωση (αύξηση) των τιμών – με παράλληλη διατήρηση της ποιοτικής στάθμης – ασκεί θετική (αρνητική) επίδραση στη ζητούμενη ποσότητα ειδών ένδυσης.

Οι τιμές των ειδών ένδυσης αυξάνονται την τελευταία δεκαετία με ρυθμό οριακά χαμηλότερο του πληθωρισμού. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Διαγράμματος 2.5, ο Δείκτης Τιμών Ένδυσης⁵ καταγράφει την περίοδο 2000-2010 σχεδόν ταυτόσημη ανοδική πορεία με το Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, η οποία αποδίδει σημαντική θετική γραμμική συσχέτιση (99,5%). Η σχετική τιμή των ειδών ένδυσης δεν έχει κατά συνέπεια παρουσιάσει αξιοσημείωτη μεταβολή έναντι της τιμής του αντιπροσωπευτικού καλαθιού προϊόντων που αγοράζουν οι καταναλωτές. Ωστόσο, οι τιμές των ειδών ένδυσης σημειώνουν μεγαλύτερη διακύμανση από έτος σε έτος.

Διάγραμμα 2.5: Εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) και του Δείκτη Τιμών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (2009=100)

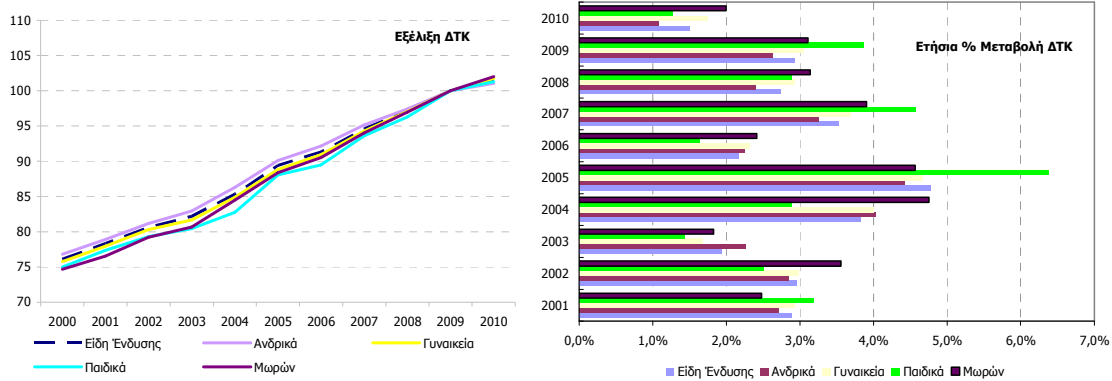
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

Οι τιμές των επιμέρους κατηγοριών ειδών ένδυσης καταγράφουν την ίδια περίοδο παρόμοιες μεταβολές (Διάγραμμα 2.6). Η πορεία των δεικτών τιμών των ειδών ένδυσης ανά κατηγορία

⁵ Η στάθμιση των ειδών ένδυσης είναι 65,9‰ στο γενικό επίπεδο τιμών.

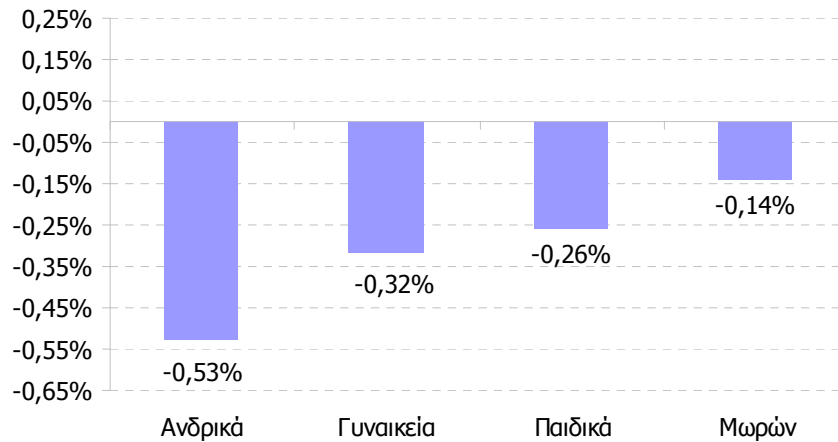
προϊόντος δείχνει ωστόσο ότι οι τιμές όλων των κατηγοριών ενδυμάτων αυξήθηκαν με ρυθμό χαμηλότερο του πληθωρισμού (Διάγραμμα 2.7).

Διάγραμμα 2.6: Εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) και του Δείκτη Τιμών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος ανά Προϊόν (2009=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ.

Διάγραμμα 2.7: «Πραγματικός»⁶ ΜΕΡΜ Δεικτών Τιμών Έτοιμου Ενδύματος (2000-2010)

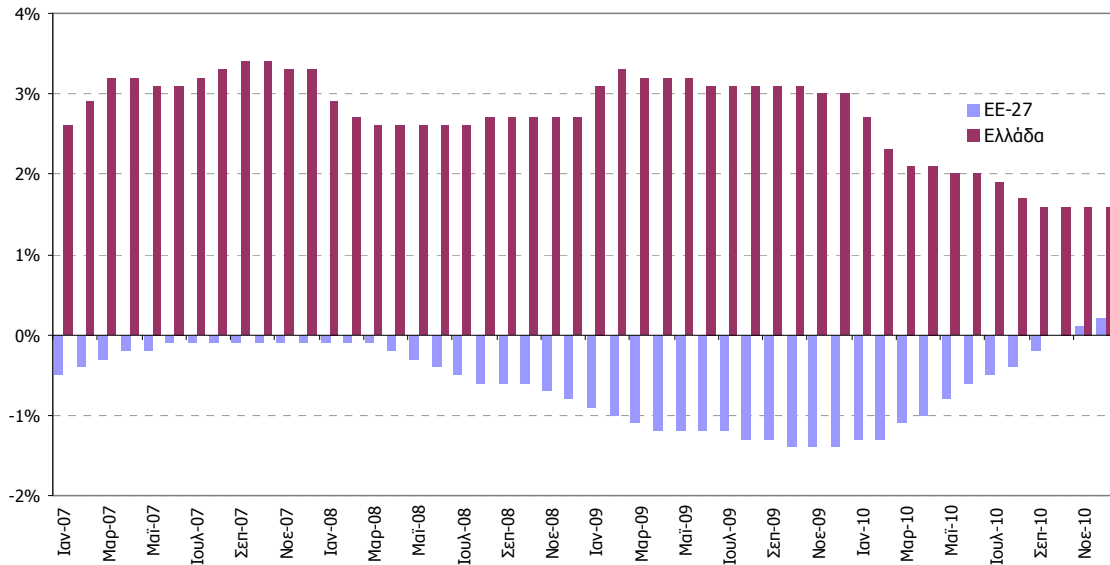

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ.

Από την εξέταση της μηνιαίας μεταβολής των τιμών ειδών ένδυσης στην Ελλάδα και την ΕΕ-27 την περίοδο 2007-2010 προκύπτει ότι οι τιμές των εγχωρίων προϊόντων ακολουθούν συνεχώς ανοδική πορεία, όταν κατά μέσο όρο στην ΕΕ-27 μεταβάλλονται πτωτικά με εξαίρεση από τον Οκτώβριο του 2010 και ύστερα. Ωστόσο, από τις αρχές του 2010 διαπιστώνεται επιβράδυνση της ανοδικής πορείας των τιμών στην Ελλάδα, εν αντιθέσει με την ΕΕ-27, όταν καταγράφεται αντιστροφή της πτωτικής τάσης των τιμών ένδυσης.

⁶ Ο πραγματικός ΜΕΡΜ ισούται με τη διαφορά των ΜΕΡΜ του Δείκτη Τιμών κάθε κατηγορίας προϊόντος και του ΓΔΤΚ.

Διάγραμμα 2.8: Ποσοστιαία μεταβολή κινητού μέσου όρου 12-μήνου Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) Ειδών Ένδυσης σε Ελλάδα και ΕΕ-27 (2005=100)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

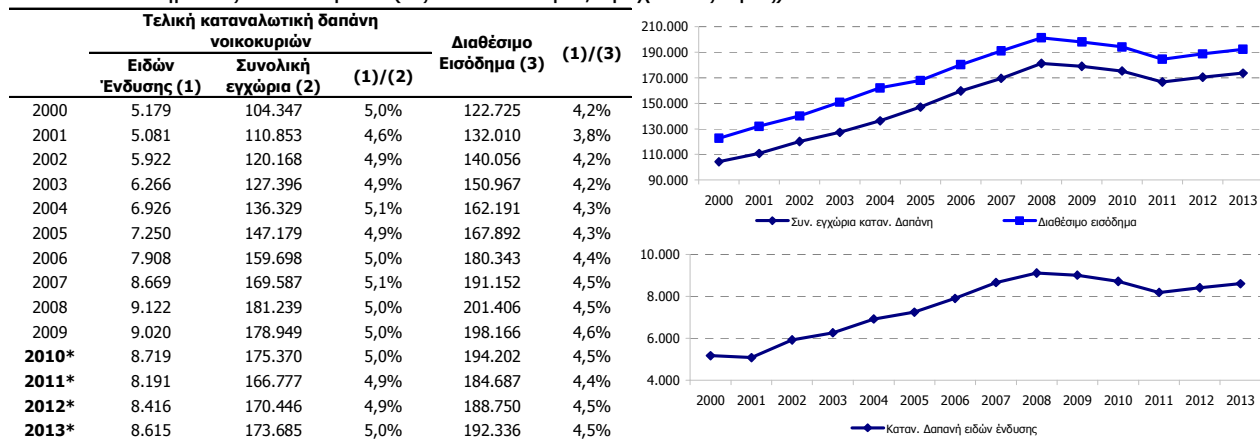
2.3.2 Διαθέσιμο Εισόδημα

Τα είδη ένδυσης αποτελούν καταναλωτικά προϊόντα, συνεπώς η αύξηση (μείωση) του διαθέσιμου εισοδήματος επενεργεί θετικά (αρνητικά) στην κατανάλωση ενδυμάτων. Στην Ελλάδα, την περίοδο 2000-2009, το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών κινήθηκε ανοδικά, από €122,7 δισ. το 2000 σε €198,2 δισ. το 2009, με μέσο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης 5,5% (Πίνακας 2.4). Αντίστοιχα η τελική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών για είδη ένδυσης ενδυμάτων αυξήθηκε από €5,2 δισ. το 2000 σε €9 δισ. το 2009⁷, αν και από το 2008 και μετά διαπιστώνεται περιορισμός των δαπανών ένδυσης. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, η πτωτική πορεία της καταναλωτικής δαπάνης για είδη ένδυσης θα συνεχιστεί μέχρι και το 2011, ως αποτέλεσμα της υφιστάμενης δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας και της συρρίκνωσης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Ωστόσο, από το 2012 εκτιμάται ελαφρά ανάκαμψη της κατανάλωσης, η οποία, σε τρέχουσες τιμές, θα φθάσει το 2013 στα επίπεδα του 2007⁸ (ceteris paribus).

⁷ Τα μεγέθη της κατανάλωσης ειδών ένδυσης που παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή διαφέρουν από εκείνα σε προηγούμενη. Μια βασική διάκριση είναι ο διαφορετικός τρόπος υπολογισμού. Στη μια περίπτωση υπολογίζεται η φαινομενική κατανάλωση, ενώ στη δεύτερη είναι εκτίμηση της δαπάνης που πραγματοποιούν τα νοικοκυριά. Επιπρόσθετα, διαφέρει και το εύρος των προϊόντων. Όταν εκτιμάται η φαινομενική κατανάλωση, το εύρος των ειδών ένδυσης είναι πιο περιορισμένο από εκείνο που αναφέρεται στην καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών.

⁸ Οι εκτιμήσεις έχουν πραγματοποιηθεί σε τρέχουσες τιμές.

Πίνακας 2.4: Εξέλιξη Τελικής Καταναλωτικής Δαπάνης Ειδών Ένδυσης και Διαθέσιμου Εισοδήματος Νοικοκυριών (αξία σε εκ. ευρώ, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: Eurostat και European Economy (Occasional Papers 61). **Επεξεργασία στοιχείων και εκτιμήσεις:** IOBE.

*2010-2013: προβλέψεις IOBE.

2.3.3 Διαφημιστικές Δαπάνες

Η διαφήμιση των ειδών ένδυσης επηρεάζει τη ζήτηση του καταναλωτικού κοινού, αποτελώντας μια διαδεδομένη επιχειρησιακή στρατηγική που εκπορεύεται από τις ανάγκες αντιμετώπισης του ανταγωνισμού, γνωστοποίησης των προϊόντων των επιχειρήσεων και ανάπτυξης επώνυμων εμπορικών σημάτων, τα οποία συνεπάγονται μεγαλύτερη πίστη (loyalty) εκ μέρους των καταναλωτών. Η σημασία της διαφήμισης στην αγορά ειδών ένδυσης έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς οι πραγματοποιηθείσες (τεκμαρτές) δαπάνες διαφήμισης ενδυμάτων, σύμφωνα με στοιχεία της Media Services διπλασιάστηκαν το 2008 συγκριτικά με το 2003 (Πίνακας 2.5). Ωστόσο, από το 2009 διαπιστώνεται σημαντική μείωση των διαφημιστικών δαπανών, για να υποχωρήσουν το 2010 κατά το ήμισυ του επιπέδου του 2008. Η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από τη συγκράτηση της ζήτησης για είδη ένδυσης, ως συνέπεια της ευρύτερης μείωσης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που υφίσταται η χώρα μας.

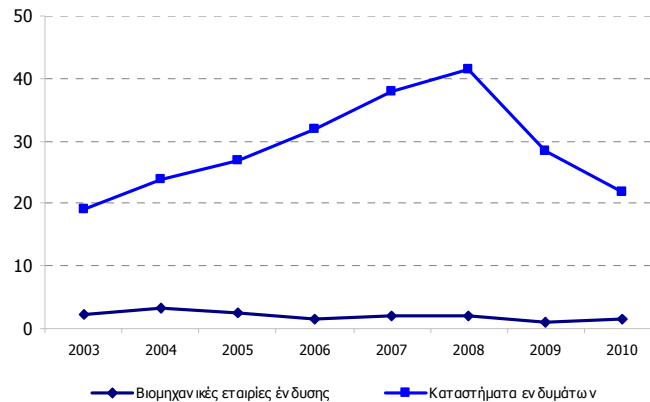
Το μεγαλύτερο μέρος της διαφημιστικής δαπάνης συγκεντρώνουν τα ανδρικά και γυναικεία ενδύματα, τα οποία απορροφούν ολοένα και υψηλότερο μερίδιο επί της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης. Σημαντικό τμήμα της δαπάνης κατευθύνεται στη διαφήμιση спор και τζην ενδυμάτων, καθώς και παιδικών ρούχων. Όπως είναι αναμενόμενο, το μεγαλύτερο μέρος των διαφημιστικών δαπανών πραγματοποιείται από τις εμπορικές επιχειρήσεις ενδυμάτων, οι οποίες όμως συγκράτησαν τις δαπάνες τους τα έτη 2009-2010 (Διάγραμμα 2.8).

Πίνακας 2.5: Εξέλιξη (τεκμαρτής) Διαφημιστικής Δαπάνης Ενδυμάτων ανά Προϊόν (αξία σε ευρώ)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
σε ευρώ									ΜΕΡΜ
Πουκάμισα-μπλουζάκια	1.820.095	1.632.288	1.498.147	2.214.505	2.631.670	2.559.506	873.230	659.361	-13,5%
Πλεκτά	394.535	526.947	475.781	416.223	410.349	693.652	400.402	199.357	-9,3%
Μπουφάν	-	-	-	47.628	138.666	21.433	58.401	85.599	-
Δερμάτινα ρούχα	107.390	67.006	196.015	139.744	118.699	39.327	43.716	9.129	-29,7%
Ανδρικά-γυναικεία ρούχα	16.848.236	19.903.189	22.776.712	29.906.903	40.319.913	43.134.544	29.108.453	22.293.833	4,1%
Τζην-κοτλέ	5.741.797	7.074.135	8.771.727	9.989.328	9.421.313	8.328.979	5.893.611	4.499.124	-3,4%
Σπορ ρούχα	9.705.806	11.267.083	13.771.656	15.266.874	16.111.014	19.417.274	15.613.886	10.449.089	1,1%
Παιδικά ρούχα	4.637.390	4.838.008	5.914.599	6.437.351	5.360.498	5.953.139	4.725.191	3.094.693	-5,6%
Σύνολο	39.255.249	45.308.656	53.404.637	64.418.556	74.512.122	80.147.854	56.716.890	41.290.185	0,7%
Μερίδια (%)									Μ.Ο.
Πουκάμισα-μπλουζάκια	4,6%	3,6%	2,8%	3,4%	3,5%	3,2%	1,5%	1,6%	3,0%
Πλεκτά	1,0%	1,2%	0,9%	0,6%	0,6%	0,9%	0,7%	0,5%	0,8%
Μπουφάν	-	-	-	0,1%	0,2%	0,0%	0,1%	0,2%	0,1%
Δερμάτινα ρούχα	0,3%	0,1%	0,4%	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%	0,2%
Ανδρικά-γυναικεία ρούχα	42,9%	43,9%	42,6%	46,4%	54,1%	53,8%	51,3%	54,0%	48,6%
Τζην-κοτλέ	14,6%	15,6%	16,4%	15,5%	12,6%	10,4%	10,4%	10,9%	13,3%
Σπορ ρούχα	24,7%	24,9%	25,8%	23,7%	21,6%	24,2%	27,5%	25,3%	24,7%
Παιδικά ρούχα	11,8%	10,7%	11,1%	10,0%	7,2%	7,4%	8,3%	7,5%	9,3%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: MEDIA SERVICES S.A. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

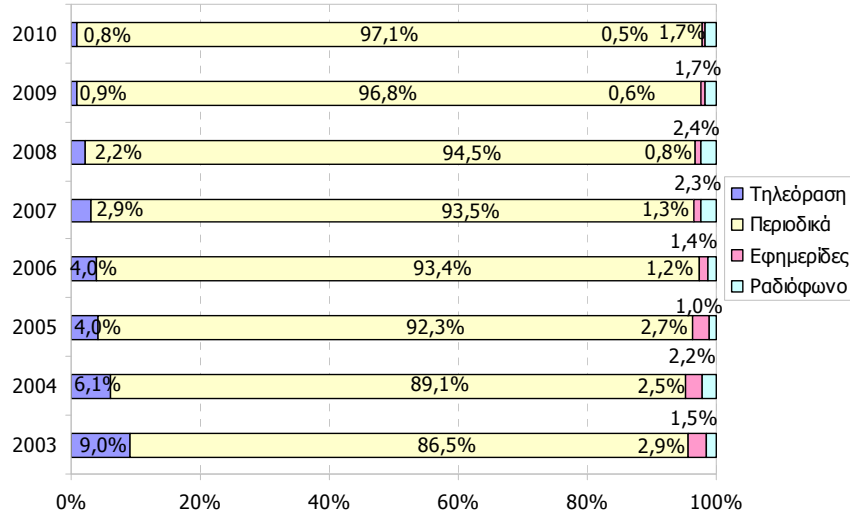
Διάγραμμα 2.8: Εξέλιξη Διαφημιστικής Δαπάνης Βιομηχανικών και Εμπορικών Επιχειρήσεων Ενδυμάτων (αξία σε εκ. ευρώ)

Πηγή: MEDIA SERVICES S.A. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

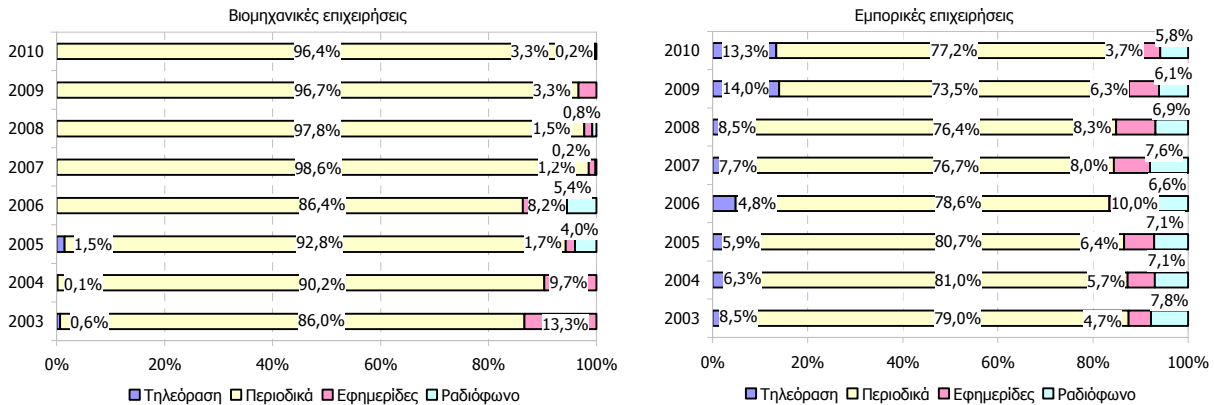
Το δημοφιλέστερο μέσο διαφήμισης ενδυμάτων είναι τα περιοδικά και λιγότερο η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και οι εφημερίδες (Διαγράμματα 2.9 και 2.10). Η διαφήμιση στα έντυπα μέσα είναι πιο στοχευμένη, καθώς κάθε έντυπο απευθύνεται σε συγκεκριμένες ομάδες του καταναλωτικού κοινού. Η προώθηση ενδυμάτων με αυτό τον τρόπο φαίνεται ότι είναι πιο αποτελεσματική και λόγω της φύσης του προϊόντος. Η τηλεόραση χρησιμοποιείται περισσότερο για την προώθηση ειδών ένδυσης με ισχυρά εμπορικά σήματα. Οι εμπορικές επιχειρήσεις που επιλέγουν την τηλεόραση για τη διαφήμιση των προϊόντων τους είναι συνήθως εδραιωμένες αλυσίδες με εκτενές δίκτυο καταστημάτων και κατά συνέπεια έχουν διευρυμένο δυνητικό πελατολόγιο. Σε αυτές τις περιπτώσεις ενδέχεται η τηλεόραση να είναι αρκετά αποτελεσματική καθώς, μέσω αυτής, είναι εφικτή η επικοινωνία με μεγαλύτερο μέρος του καταναλωτικού κοινού.

Διάγραμμα 2.9: Κατανομή Διαφημιστικής Δαπάνης Ειδών Ένδυσης ανά ΜΜΕ

Πηγή: MEDIA SERVICES S.A. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Διάγραμμα 2.10: Κατανομή Διαφημιστικής Δαπάνης Βιομηχανικών και Εμπορικών Επιχειρήσεων Ένδυσης ανά ΜΜΕ

Πηγή: MEDIA SERVICES S.A. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

2.3.4 Καταναλωτικά Πρότυπα

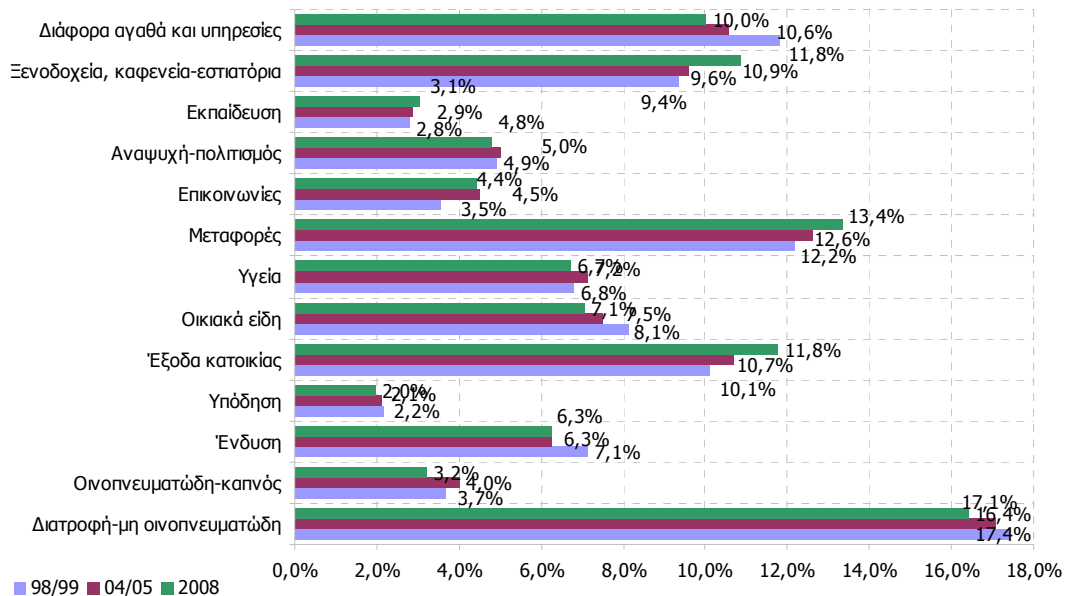
Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) που διενήργησε η ΕΛΣΤΑΤ το 2008, οι μέσες μηνιαίες αγορές που πραγματοποιούσε ένα αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό το 2008 ήταν €2.118. Σημειώνεται δε ότι ο συνολικός αριθμός νοικοκυριών στην Ελλάδα το συγκεκριμένο έτος ήταν 4.072.175⁹. Η συνολική μέση μηνιαία δαπάνη (αγορές και απολαβές σε είδος) ενός νοικοκυριού ανερχόταν σε €2.556. Τα είδη διατροφής και μη οινοπνευματώδη ποτά και οι μεταφορές συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο

⁹ Σύμφωνα με την Έρευνα, ένα μέσο νοικοκυριό στην Ελλάδα αποτελούταν το 2008 από 2,67 μέλη, εκ των οποίων τα 1,31 ήταν άντρες και τα 1,35 ήταν γυναίκες. Τα οικονομικά ενεργά μέλη του νοικοκυριού ήταν κατά μέσο όρο 1,2, ενώ τα αποσυρθέντα από την εργασία ανερχόταν σε 0,48.

μέρος των δαπανών των νοικοκυριών (Διάγραμμα 2.11). Σημαντικό μερίδιο των καταναλωτικών δαπανών κατέχουν τα έξοδα κατοικίας, τα διάφορα αγαθά και υπηρεσίες και τα ξενοδοχεία, καφεενία και εστιατόρια.

Συγκρίνοντας την Έρευνα του 2008 με αυτές προηγούμενων περιόδων (2004/2005 και 1998/1999), δεν διαπιστώνουμε σημαντικές αλλαγές στην καταναλωτική συμπεριφορά των νοικοκυριών. Το 2008 παρατηρούμε αύξηση των δαπανών για ξενοδοχεία, καφεενία και εστιατόρια, για μεταφορές, έξοδα κατοικίας και εκπαίδευση. Από την άλλη πλευρά, σημειώθηκε μείωση των μεριδίων στα είδη διατροφής, τα ποτά και τον καπνό, στα οικιακά είδη και την υπόδηση, την υγεία, την επικοινωνία και την αναψυχή. Το μοναδικό μερίδιο το οποίο παρέμεινε σταθερό το 2008 συγκριτικά με το 2004/2005 είναι εκείνο των αγορών που πραγματοποιούσαν τα νοικοκυριά για είδη *ένδυσης*¹⁰.

Διάγραμμα 2.11: Κατανομή Μέσων Μηνιαίων Αγορών¹¹ Νοικοκυριών ανά Είδος

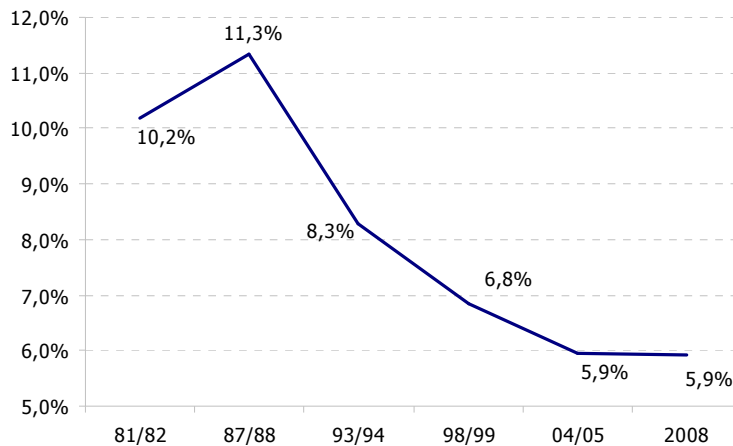
Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Η συμμετοχή των ειδών ένδυσης στις μέσες μηνιαίες αγορές που πραγματοποίησαν τα νοικοκυριά από το 1981 έως το 2008 έχει μειωθεί σημαντικά (Διάγραμμα 2.12). Πιο συγκεκριμένα την περίοδο 1981/1982 οι αγορές ειδών ένδυσης αποτελούσαν το 10,2% των συνολικών αγορών ενός μέσου αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού, με το ποσοστό αυτό να συμπίπτει σε 5,9% το 2008.

¹⁰ Στο Διάγραμμα 2.11, τα ποσοστά που αναφέρονται στην ένδυση περιλαμβάνουν τις δαπάνες για υφάσματα, ενδύματα, λοιπά είδη ένδυσης και επιδιορθώσεις, καθάρισμα και ενοικιάσεις ειδών ένδυσης. Στις επόμενες ενότητες, τα ποσοστά για είδη ένδυσης αφορούν μόνο τις αγορές για ενδύματα και λοιπά είδη ένδυσης. Για το λόγο αυτό στο Διάγραμμα 2.11 το ποσοστό των αγορών για ένδυση εμφανίζεται σε 6,3% το 2008, ενώ στα επόμενα διαγράμματα το ποσοστό των αγορών για είδη ένδυσης διαμορφώνεται σε 5,9% το ίδιο έτος.

¹¹ Δε λαμβάνονται υπόψη οι απολαβές σε είδος.

Διάγραμμα 2.12: Συμμετοχή Ειδών Ένδυσης στο Σύνολο των Μέσων Μηνιαίων Αγορών¹² Νοικοκυριών

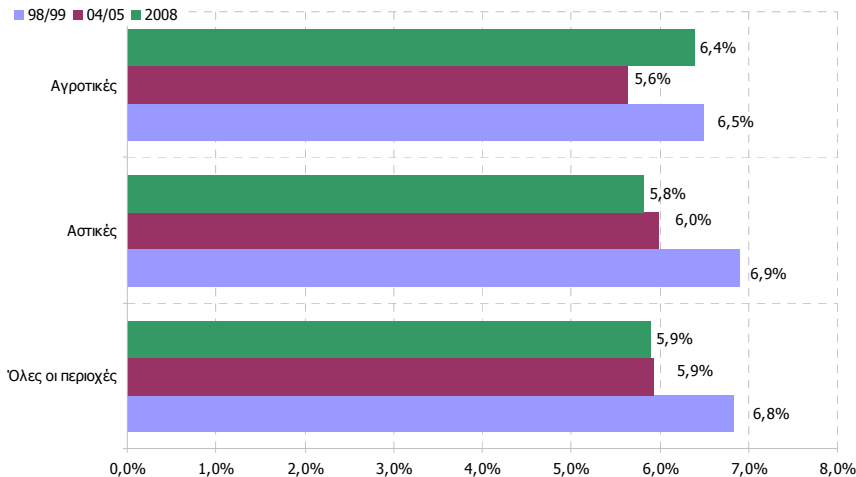

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Καταναλωτική Δαπάνη ανά Αστικότητα Περιοχής

Τα νοικοκυριά στην Ελλάδα κατά μέσο όρο αγόραζαν το 2008 μηνιαίως ενδύματα¹³ αξίας €125,11, με τα νοικοκυριά στις αστικές περιοχές να δαπανούν περισσότερα για είδη ένδυσης από ότι στις αγροτικές περιοχές (Διάγραμμα 2.13). Ωστόσο, τα νοικοκυριά των αγροτικών περιοχών διέθεσαν υψηλότερο μερίδιο των συνολικών μηνιαίων αγορών τους για ενδύματα από ότι τα νοικοκυριά των αστικών περιοχών. Τέλος, διαπιστώνεται ότι, το 2008 τα νοικοκυριά μείωσαν το μερίδιο των αγορών τους που αναλογούσε σε ενδύματα συγκριτικά με εκείνο που αντιστοιχούσε την περίοδο 1998/1999 ανεξαρτήτως αστικότητας περιοχής.

Διάγραμμα 2.13: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ενδυμάτων και Λοιπών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών ανά Αστικότητα Περιοχής¹⁴

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

¹² Δε λαμβάνονται υπόψη οι απολαβές σε είδος.

¹³ Περιλαμβάνονται τα ανδρικά ενδύματα, τα γυναικεία και τα παιδικά – βρεφικά καθώς και τα λοιπά είδη ένδυσης.

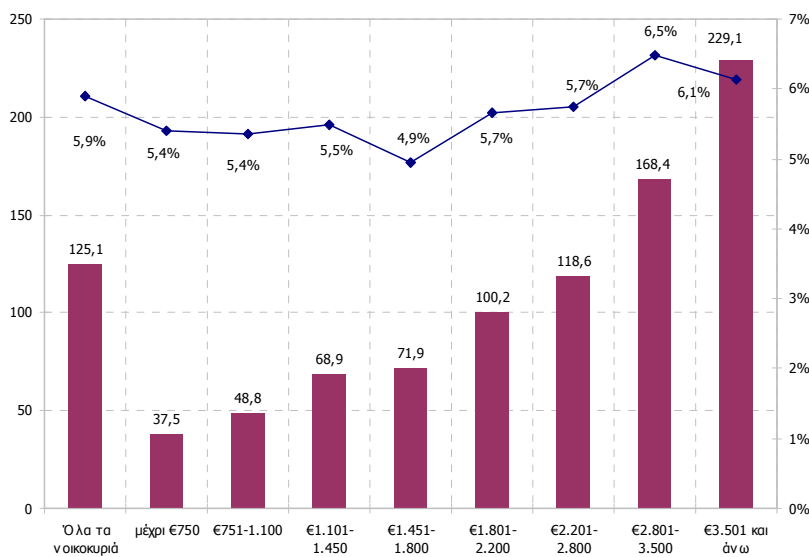
¹⁴ Στις ΕΟΠ 98/99 και 04/05 στον υπολογισμό των μέσων μηνιαίων αγορών των νοικοκυριών στις αστικές περιοχές έχουν ενταχθεί και οι ημιαστικές.

Καταναλωτική Δαπάνη ανά Εισοδηματικό Επίπεδο Νοικοκυριού

Τα νοικοκυριά στην ελληνική επικράτεια όσο υψηλότερο εισόδημα διαθέτουν τόσο μεγαλύτερα ποσά δαπανούν για την αγορά ειδών ένδυσης (Διάγραμμα 2.14). Ειδικότερα, όταν το συνολικό εισόδημα ενός νοικοκυριού υπερβαίνει τις €2.800 μηνιαίως, οι αγορές για είδη ένδυσης ξεπερνούν τις αντίστοιχες μηνιαίες αγορές του μέσου αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού. Αντίθετα, οι αγορές που πραγματοποιούν τα νοικοκυριά χαμηλών εισοδηματικών τάξεων για ενδύματα υπολείπονται αρκετά του μέσου όρου.

Περίπου οι μισές μηνιαίες αγορές για είδη ένδυσης που πραγματοποίησε ένα μέσο αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό το 2008 αφορούσε σε γυναικεία ενδύματα (43,8%) και το 1/3 σε ανδρικά (36,7%) (Διάγραμμα 2.15). Παράλληλα, παρατηρείται ότι όσο χαμηλότερο είναι το εισόδημα ενός νοικοκυριού τόσο υψηλότερο είναι το μερίδιο των αγορών που αναλογεί σε γυναικεία ενδύματα. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει κάποιο επίπεδο αγορών γυναικείων ενδυμάτων που πραγματοποιείται ανεξαρτήτως εισοδηματικής τάξης.

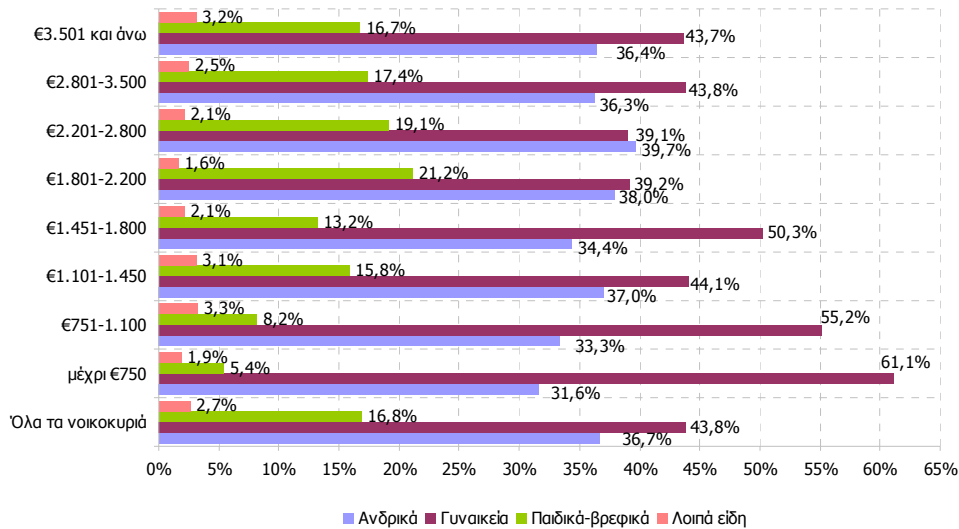
Διάγραμμα 2.14: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ενδυμάτων και Λοιπών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών ανά Εισοδηματικό Επίπεδο Νοικοκυριού, 2008

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Αναφορικά με τα ανδρικά ενδύματα, διαπιστώνεται ότι όσο αυξάνεται το εισόδημα, τόσο αυξάνεται και η βαρύτητα των ειδών αυτών στις μηνιαίες αγορές που πραγματοποιεί ένα νοικοκυριό. Επιπλέον, τα νοικοκυριά από την εισοδηματική τάξη των €1.800 και άνω συγκεντρώνουν τα υψηλότερα μερίδια σε αγορές παιδικών-βρεφικών ενδυμάτων.

Διάγραμμα 2.15: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών ανά Εισοδηματικό Επίπεδο Νοικοκυριού και ανά Είδος Ένδυσης, 2008

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

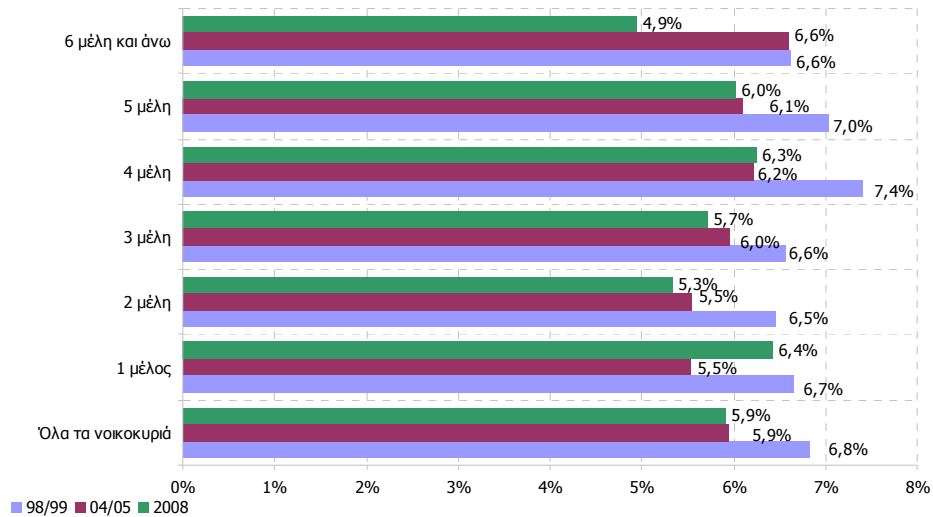
Σε γενικές γραμμές, θα λέγαμε ότι οι αγορές ανδρικών ενδυμάτων είναι υψηλότερες από τις μέσες αντιπροσωπευτικές σε νοικοκυριά εισοδηματικής τάξεως άνω των €1.801 μηνιαίως. Σχετικά με τα γυναικεία ενδύματα, τα νοικοκυριά των εισοδηματικών τάξεων (έως €1.800 το μήνα) παρουσιάζουν υψηλότερα μερίδια στις αγορές τέτοιων ειδών σε σχέση με το μέσο αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό, ενώ στα παιδικά-βρεφικά ενδύματα, η τάση αυτή διαπιστώνεται για νοικοκυριά εισοδήματος άνω των €1.800 μηνιαίως.

Καταναλωτική Δαπάνη ανά Μέγεθος Νοικοκυριού

Όσο πιο πολυμελές είναι ένα νοικοκυριό, τόσο υψηλότερο είναι το μερίδιο των αγορών που πραγματοποιεί για ενδύματα και αξεσουάρ ένδυσης στο σύνολο των μηνιαίων αγορών του (με εξαίρεση τα νοικοκυριά με έξι μέλη και άνω το 2008) (Διάγραμμα 2.16). Διαπίστωση σχετικά αναμενόμενη, καθώς όσο αυξάνεται ο αριθμός των μελών του νοικοκυριού τόσο υψηλότερες είναι και οι ανάγκες για ένδυση και οι αντίστοιχες δαπάνες.

Επιπρόσθετα, η αναλογία των αγορών που πραγματοποίησαν τα νοικοκυριά το 2008 για ενδύματα και αξεσουάρ ένδυσης ως προς τις συνολικές μηνιαίες αγορές ήταν χαμηλότερη από εκείνη που εμφάνισαν τα νοικοκυριά την περίοδο 1998/1999. Ενδεχομένως, αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι κατά μέσο όρο το αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό το 1998/1999 ήταν ελαφρώς μεγαλύτερο από εκείνο το 2008, και οι ανάγκες για ένδυση ήταν υψηλότερες.

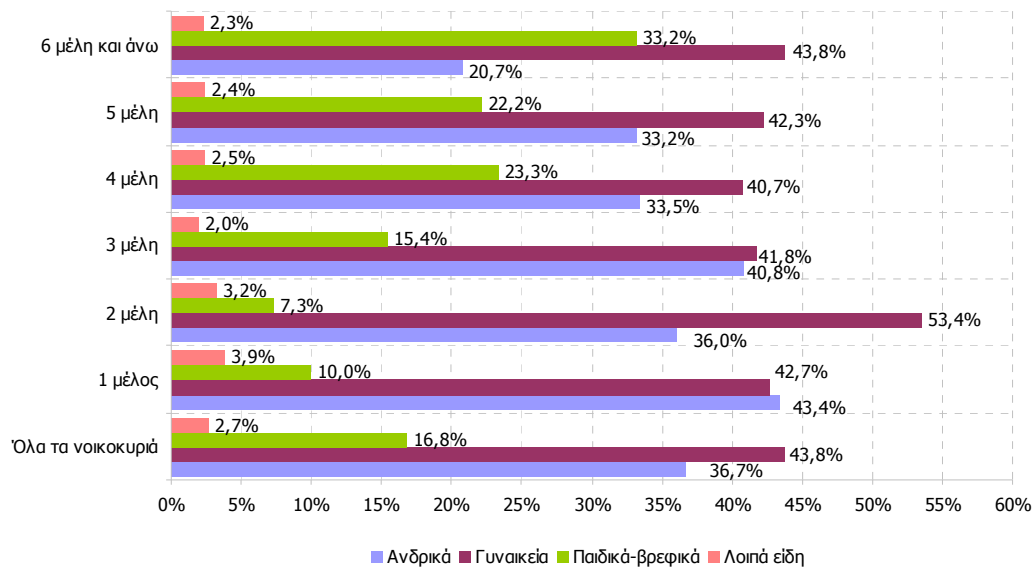
Διάγραμμα 2.16: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ενδυμάτων και Λοιπών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών ανά Μέγεθος Νοικοκυριού

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Παράλληλα, όσο αυξάνει το μέγεθος του νοικοκυριού τόσο αυξάνει και το ποσοστό αγορών παιδικών-βρεφικών ενδυμάτων (Διάγραμμα 2.17). Το φαινόμενο αυτό εν μέρει δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα πολυμελή νοικοκυριά συνήθως έχουν μεγαλύτερες ανάγκες για παιδικά ρούχα, ειδικότερα στις πολύτεκνες οικογένειες. Η μοναδική κατηγορία όπου το μερίδιο των ανδρικών ενδυμάτων είναι υψηλότερο από τις λοιπές κατηγορίες είναι στα μονομελή νοικοκυριά (ελαφρώς υψηλότερο από εκείνο των γυναικείων).

Διάγραμμα 2.17: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών ανά Μέγεθος Νοικοκυριού και ανά Είδος Ένδυσης, 2008

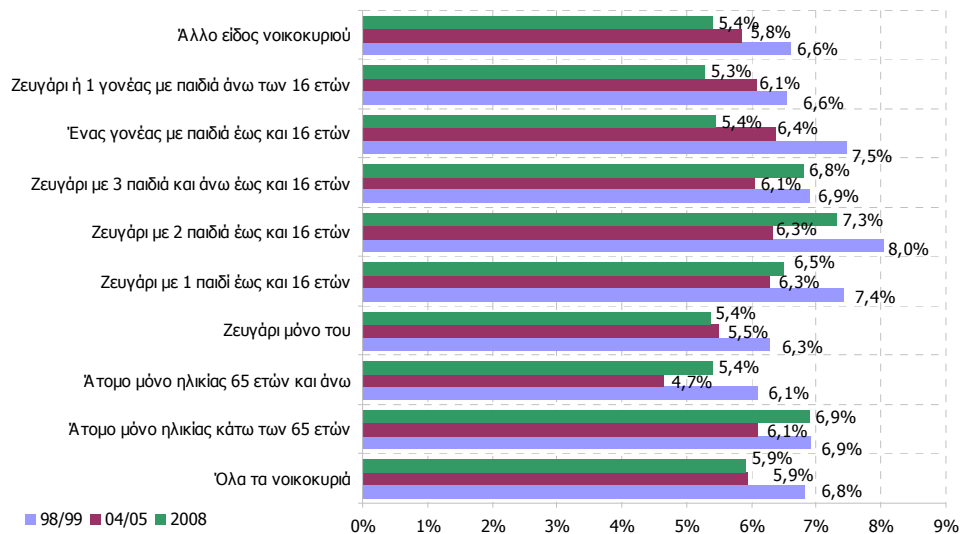

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Καταναλωτική Δαπάνη ανάλογα με τη σύνθεση του νοικοκυριού

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση των αγορών ενδυμάτων και αξεσουάρ ένδυσης σε σχέση με τη σύνθεση του νοικοκυριού. Μονομελές νοικοκυριό, του οποίου το άτομο είναι άνω των 65 ετών παρουσιάζει μερίδιο των μηνιαίων αγορών ενδυμάτων ως προς τις συνολικές αγορές χαμηλότερο του ποσοστού που διαμορφώνει το μέσο αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό, και το οποίο είναι ίσο με το μέσο όρο του νοικοκυριού που αποτελείται από ένα ζευγάρι μόνο του (Διάγραμμα 2.18). Οι υψηλότερες αγορές διαπιστώνονται στις οικογένειες με παιδιά (μονογονεακές και μη), ενώ σημαντικές είναι και οι αγορές που πραγματοποιεί το μονομελές νοικοκυριό ηλικίας κάτω των 65 ετών. Γενικά σε όλες τις κατηγορίες της σύνθεσης του νοικοκυριού, το 2008 το μερίδιο συμμετοχής των αγορών ενδυμάτων στο σύνολο ήταν χαμηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο που διαμορφώθηκε την περίοδο 1998/1999 (με εξαίρεση το μονομελές νοικοκυριό κάτω των 65 ετών, που παρουσιάζει μερίδιο ίσο με εκείνο του μέσου αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού).

Διάγραμμα 2.18: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ενδυμάτων και Λοιπών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών ανάλογα με τη Σύνθεση του Νοικοκυριού

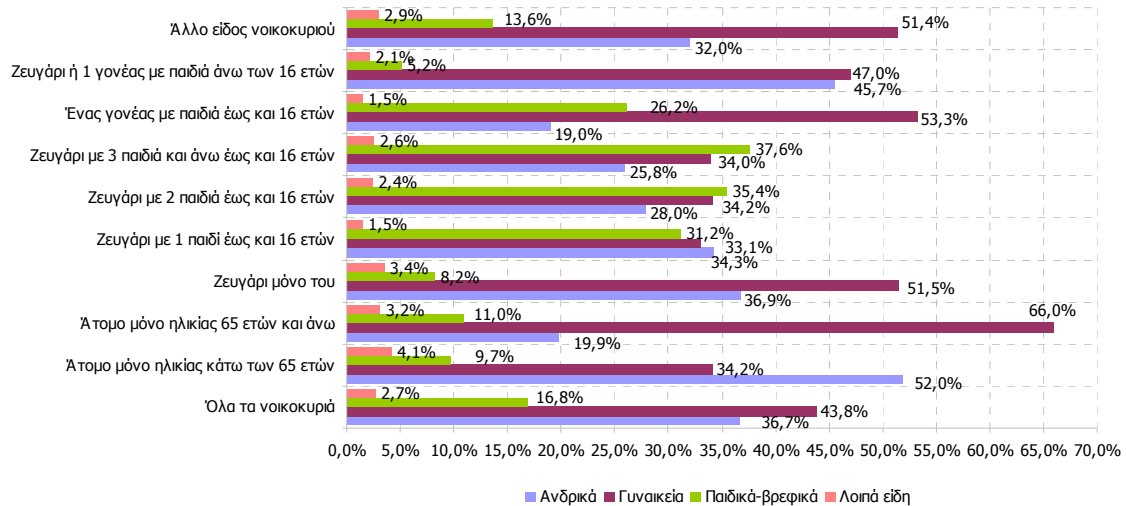

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Παρόλο που τα μονομελή νοικοκυριά ηλικίας άνω των 65 ετών πραγματοποιούν τις χαμηλότερες αγορές σε ένδυση, τα γυναικεία ενδύματα εμφανίζουν την υψηλότερη συμμετοχή στα είδη ένδυσης ανάμεσα στις κατηγορίες σύνθεσης του νοικοκυριού (Διάγραμμα 2.19). Στις οικογένειες με περισσότερα από δύο παιδιά έως και 16 ετών οι αγορές παιδικών-βρεφικών ενδυμάτων είναι υψηλότερες από τα άλλα είδη ένδυσης, ενώ σε όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες τα γυναικεία ενδύματα υπερέχουν σε προτίμηση για αγορές (με εξαίρεση τα μονομελή νοικοκυριά κάτω των 65 ετών και των ζευγαριών με ένα παιδί). Παράλληλα, στα νοικοκυριά με παιδιά άνω των 16 ετών, και στα μονομελή με άτομο άνω των 65 ετών το ποσοστό των αγορών ανδρικών ενδυμάτων υπολείπεται του αντίστοιχου μεριδίου του μέσου

αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού στην Ελλάδα. Η κατηγορία όπου τα αντρικά ρούχα κατέχουν το υψηλότερο μερίδιο, και μάλιστα αρκετά πιο υψηλά από το μέσο αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό, είναι το μονομελές νοικοκυριό κάτω των 65 ετών.

Διάγραμμα 2.19: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών ανάλογα με τη Σύνθεση του Νοικοκυριού και ανά Είδος Ένδυσης, 2008

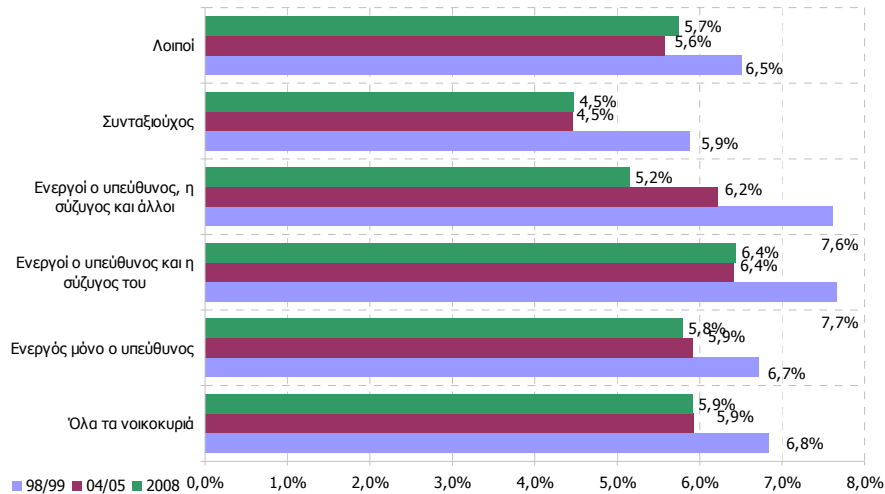
Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Καταναλωτική Δαπάνη με Βάση την Οικονομική Κατάσταση των Μελών του Νοικοκυριού

Όταν οικονομικά ενεργά είναι ο υπεύθυνος ή ο υπεύθυνος και η σύζυγός του σε ένα νοικοκυριό, το μερίδιο των αγορών για είδη ένδυσης είναι υψηλότερο ως προς τις συνολικές αγορές σε σχέση με τα υπόλοιπα νοικοκυριά (Διάγραμμα 2.20). Στα νοικοκυριά όπου ο οικονομικά υπεύθυνος είναι συνταξιούχος, οι αγορές σε ρούχα είναι αρκετά χαμηλές σε σχέση με τα άλλα νοικοκυριά, καθώς η έμφαση για αγορές που δίνεται σε αυτή την κατηγορία νοικοκυριού είναι σε είδη διατροφής, σε έξοδα κατοικίας και υγείας. Το 2008 οι αγορές ειδών ένδυσης αποσπούσαν μικρότερο μερίδιο επί των συνολικών δαπανών των νοικοκυριών σε όλες τις κατηγορίες σε σχέση με τις αντίστοιχες αγορές που πραγματοποίησαν τα νοικοκυριά την περίοδο 1998/1999.

Για μια ακόμη φορά, όπως και στα άλλα εξεταζόμενα καταναλωτικά πρότυπα, τα γυναίκια ενδύματα κατέχουν τα υψηλότερα μερίδια των αγορών που πραγματοποιούν τα νοικοκυριά ανάμεσα στα είδη ένδυσης (με εξαίρεση τα νοικοκυριά που οικονομικά ενεργοί είναι ο υπεύθυνος και λοιπά μέλη) (Διάγραμμα 2.21). Παράλληλα, στα νοικοκυριά όπου τόσο ο υπεύθυνος όσο και η σύζυγος είναι οικονομικά υπεύθυνοι, διαπιστώνεται το υψηλότερο μερίδιο αγορών για παιδικά ενδύματα σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες νοικοκυριών και ακολουθούν τα νοικοκυριά όπου οικονομικά ενεργός είναι μόνο ο υπεύθυνος.

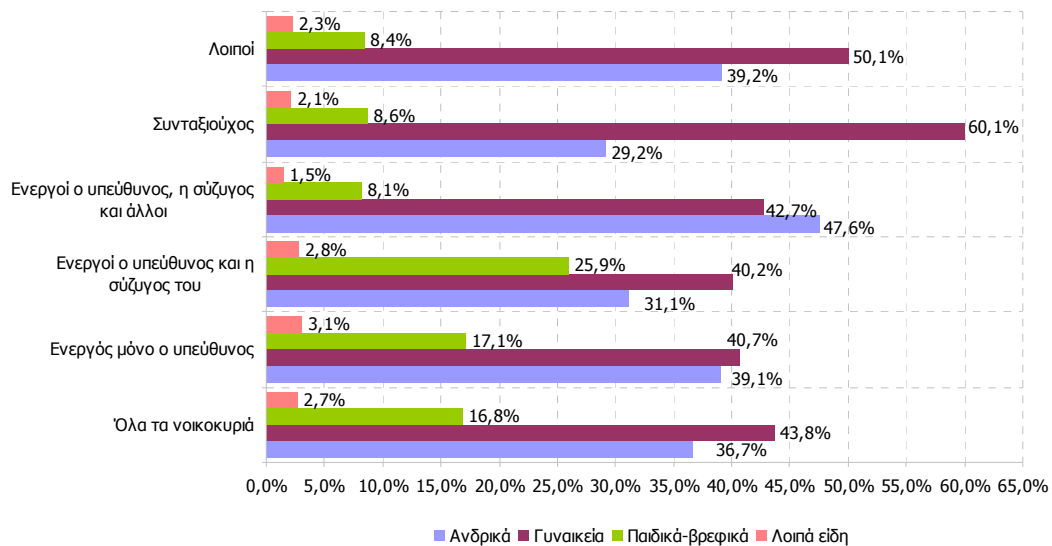
Διάγραμμα 2.20: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ενδυμάτων και Λοιπών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών με Βάση την Οικονομική Κατάσταση των Μελών του Νοικοκυριού

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Σχετικά με την ανδρική ένδυση, το χαμηλότερο μερίδιο αγορών διαπιστώνεται στο νοικοκυριό όπου ο υπεύθυνος είναι συνταξιούχος (σε αντιδιαστολή με τη γυναικεία ένδυση όπως αναφέρθηκε προηγουμένως) και το υψηλότερο στο νοικοκυριό όπου οικονομικά ενεργοί εκτός από τον υπεύθυνο είναι η σύζυγος και άλλα μέλη. Όταν στο νοικοκυριό ο υπεύθυνος είναι ο μόνος οικονομικά ενεργός, τα μερίδια των αγορών για γυναικεία και αντρική ένδυση είναι χαμηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά του μέσου αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού.

Διάγραμμα 2.21: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών με Βάση την Οικονομική Κατάσταση των Μελών του Νοικοκυριού και ανά Είδος Ένδυσης, 2008

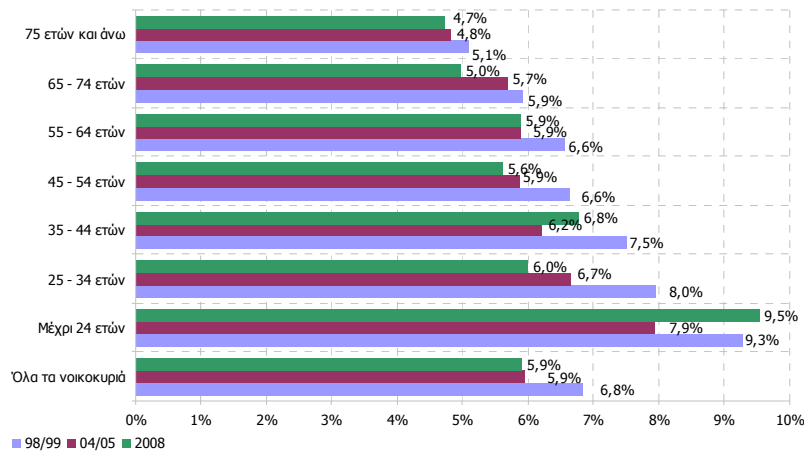

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Καταναλωτική Δαπάνη με Βάση την Ηλικία του Υπευθύνου του Νοικοκυριού

Εξετάζοντας την καταναλωτική δαπάνη ειδών ένδυσης με βάση την ηλικία του υπευθύνου, διαπιστώνεται ότι όσο αυξάνει η ηλικία του υπευθύνου τόσο μειώνεται το μερίδιο συμμετοχής των ειδών ένδυσης στις μηνιαίες αγορές του νοικοκυριού (Διάγραμμα 2.22). Όταν ο υπεύθυνος του νοικοκυριού είναι κάτω των 44 ετών το ποσοστό αγορών ενδυμάτων στις συνολικές μηνιαίες αγορές είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο του μέσου αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού. Ανάμεσα στις κατηγορίες των νοικοκυριών, παρατηρείται ότι το νοικοκυριό του οποίου ο υπεύθυνος είναι έως 24 ετών παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό αγορών ενδυμάτων ως προς τις συνολικές αγορές. Τα αντίστοιχα ποσοστά των υπολοίπων κατηγοριών νοικοκυριών υπολείπονται αρκετά του εξεταζόμενου μεριδίου του προαναφερθέντος νοικοκυριού.

Διάγραμμα 2.22: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ενδυμάτων και Λοιπών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών με Βάση την Ηλικία του Υπευθύνου του Νοικοκυριού

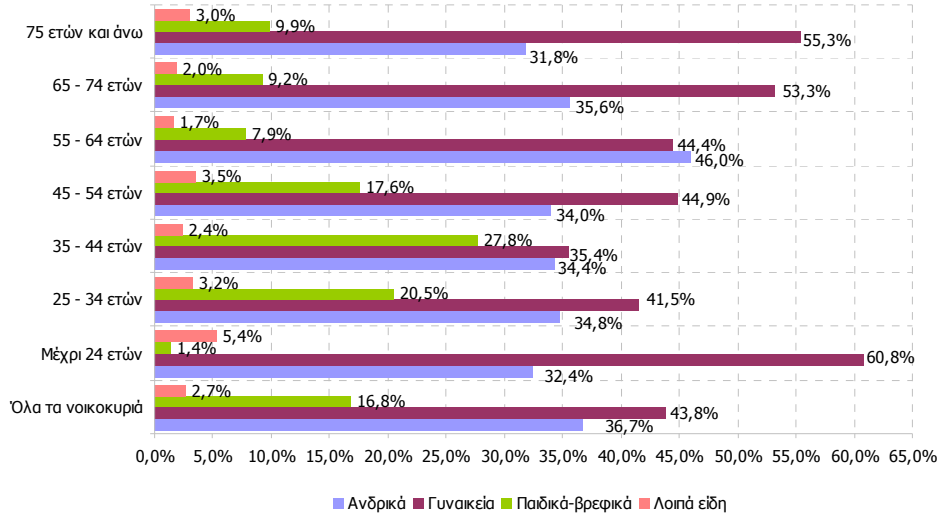
Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Διαπιστώνεται και πάλι ότι ανάμεσα στα έτοιμα ενδύματα και αξεσουάρ ένδυσης, τα γυναικεία ενδύματα απορροφούν το υψηλότερο ποσοστό των μηνιαίων αγορών ένδυσης σε κάθε κατηγορία νοικοκυριού με κριτήριο την ηλικία του υπευθύνου (Διάγραμμα 2.23). Το υψηλότερο μερίδιο των αγορών σε είδη ένδυσης πραγματοποιείται σε νοικοκυριά με ηλικία υπευθύνου κάτω των 24 ετών. Το αντίστοιχο επόμενο υψηλότερο ποσοστό παρουσιάζουν τα νοικοκυριά με ηλικία υπευθύνου άνω των 75 ετών.

Αναφορικά με το ανδρικό ένδυμα, τα νοικοκυριά με υπεύθυνο έως 24 ετών και άνω των 75 ετών συγκεντρώνουν τα χαμηλότερα ποσοστά αγορών μηνιαίας επί των συνολικών σε σχέση με τα υπόλοιπα νοικοκυριά. Από την άλλη πλευρά, το νοικοκυριό με υπεύθυνο από 55 έως 64 ετών παρουσιάζει το υψηλότερο μερίδιο αγορών ανδρικών ειδών ένδυσης. Τέλος, όσο περισσότερο ο υπεύθυνος του νοικοκυριού είναι σε αναπαραγωγική ηλικία τόσο υψηλότερο

είναι και το μερίδιο των παιδικών-βρεφικών ενδυμάτων στις συνολικές μηνιαίες αγορές για ένδυση που πραγματοποιεί ένα νοικοκυριό.

Διάγραμμα 2.23: Ποσοστά Μέσων Μηνιαίων Αγορών Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών με Βάση την Ηλικία του Υπευθύνου του Νοικοκυριού και ανά Είδος Ένδυσης, 2008

Πηγή: Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Ποιοτικά Καταναλωτικά Πρότυπα

Η ένδυση αποτελεί ένα μέσο έκφρασης και επικοινωνίας των ατόμων, γεγονός που επηρεάζει την καταναλωτική τους συμπεριφορά. Το ένδυμα εμπεριέχει, στην αντίληψη των καταναλωτών, στοιχεία κοινωνικού status, προσωπικής ταυτότητας και εικόνας κ.ά. Η μίμηση και η διαφοροποίηση χρησιμοποιούνται για τη διαμόρφωση τάσεων μόδας, στοιχεία που έχουν επηρεάσει άρδην και τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις αναπτύσσουν εμπορικά σήματα που ενσωματώνουν τις αντιλήψεις των καταναλωτών όσο το δυνατόν καλύτερα, προκειμένου να επιτύχουν πίστη στα προϊόντα τους (Kamenidou et al., 2007).

Ειδικότερα, η παλαιότερη αντίληψη των καταναλωτών ήταν ότι υπήρχε ισορροπημένη σχέση μεταξύ ποιότητας και τιμής των ειδών ένδυσης. Η ποιότητα των ενδυμάτων ήταν άμεσα αντιληπτή στον καταναλωτή και αυτή αντανakλούσε στην τελική τιμή του προϊόντος. Παράλληλα, υπήρχε μεγάλη ποικιλία και εύρος στη διαφοροποίηση της ποιότητας του υφάσματος, με αποτέλεσμα να διαφοροποιείται ανάλογα και η τιμή του ενδύματος.

Ωστόσο, η σχέση αυτή μεταξύ τιμής και ποιότητας του ενδύματος έχει πλέον διαφοροποιηθεί, καθώς δεν υπάρχει αυτή η αντιληπτή ισορροπία. Τα είδη ένδυσης υπερέρχουν σε σχεδιασμό, έχουν υψηλή τιμή, αλλά η ποιότητα τους είναι χαμηλότερη, δεδομένης της τιμής που πληρώνεται για την απόκτησή τους. Η ποιότητα δεν αποτελεί πλέον κριτήριο, καθώς το επίπεδο της δεν είναι πια εύκολα αντιληπτό από τον καταναλωτή και κατά συνέπεια δεν

μπορεί να διαχωριστεί. Οι διαφορές στην ποιότητα του υφάσματος είναι πλέον μικρές, αλλά δεν αντιστοιχούν και σε αντίστοιχες μικρές διακυμάνσεις τιμών. Εν αντιθέσει, οι διαφοροποιήσεις στις τιμές είναι αρκετά μεγαλύτερες.

Τα στοιχεία που είναι πλέον αντιληπτά από τον καταναλωτή είναι το εμπορικό σήμα και ο σχεδιασμός, ενώ πλέον ο αγοραστής ενδιαφέρεται για την κοινωνική ευθύνη του κατασκευαστή του ενδύματος και διαθέτει περιβαλλοντική συνείδηση. Παρατηρείται ότι αυξάνεται το ενδιαφέρον αρκετών καταναλωτών για πληροφορίες που αφορούν στον τρόπο παραγωγής του προϊόντος και κατά πόσο η εταιρία είναι περιβαλλοντικά και κοινωνικά ευαισθητοποιημένη. Επιπρόσθετα, κυρίως μέσω του διαδικτύου, η πληροφόρηση διαδίδεται με ταχύ ρυθμό, γεγονός που ενισχύει την καταναλωτική συνείδηση και οι καταναλωτές αντιδρούν θετικά ή αρνητικά, αναλόγως την περίπτωση, στη συμπεριφορά μιας εταιρίας των προϊόντων της οποίας χρησιμοποιούν. Η τάση αυτή δεν είναι ακόμη καθοριστική, αλλά εκτιμάται ότι πρόκειται να γίνει.

Στο πλαίσιο αυτό έρχεται να προστεθεί ο νέος όρος *simplux*¹⁵ (απλή πολυτέλεια), όπου δίνεται έμφαση στην αυθεντικότητα. Διαπιστώνεται μια στροφή από τη μαζικοποίηση των ειδών πολυτελείας (*masstige*¹⁶) σε είδη *simplux*. Οι καταναλωτές επιθυμούν να υπάρχει ισορροπία της τιμής του προϊόντος ανάλογης του πραγματικού κόστους σχεδιασμού και παραγωγής και του οφέλους που αποκομίζει από αυτό¹⁷.

Η φιλοσοφία αυτή έρχεται σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης, όπου υπάρχει στενότητα του διαθέσιμου εισοδήματος του καταναλωτή. Η καταναλωτική πίστη έχει συρρικνωθεί και συνεπώς, ο καταναλωτής περιορίζει τις αγορές ειδών πολυτελείας, που κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η πολύ υψηλή τιμή. Επιθυμεί πλέον το προϊόν που αγοράζει να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του και να αντανakλά την πραγματική αξία του.

Τα παραπάνω συνδέονται και με την υπερκατανάλωση των ειδών ένδυσης, καθώς δίνεται έμφαση στο σχεδιασμό, αλλά οι αγορές ρούχων δε γίνονται με προοπτική, αφού αντικαθίστανται γρήγορα. Το ένδυμα πλέον από διαρκές αγαθό έχει εξελιχθεί σταδιακά στις αναπτυγμένες χώρες σε μη διαρκές. Σε αυτό έχει συμβάλει η ταχύτατη εναλλαγή των τάσεων της μόδας (*fast-fashion*), η οποία είναι απόρροια και της απελευθέρωσης του εμπορίου ενδυμάτων, και της συνακόλουθης μείωσης των τιμών. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι

¹⁵ Simplicity and luxury. Κατά την εισήγηση του κ. Μασσέλου, προέδρου της IAF, σε ημερίδα (www.elsevie.gr/news1.php?id=42). Ο όρος *simplux* παρουσιάστηκε για πρώτη φορά από τον Tim Kitchen της Glasshouse Partnership στο 24^ο Παγκόσμιο Συνέδριο Ένδυσης της IAF στο Μάαστριχτ τον Οκτώβριο του 2008.

¹⁶ Mass and prestige.

¹⁷ Ο καταναλωτής πέραν από το όφελος της πρακτικής χρησιμότητας του προϊόντος που καταναλώνει, αποκομίζει και επιπλέον όφελος που προκύπτει από τη συναισθηματική έλξη για το προϊόν αυτό (κυρίως αφορά τα είδη πολυτελείας) που είναι ισχυρότερο από το προηγούμενο.

ότι η ποσότητα που αγοράζεται έχει αυξηθεί, ωστόσο το μερίδιο του εισοδήματος που δαπανάται για ένδυση έχει μειωθεί.

2.4 Προοπτικές στην εξέλιξη της εγχώριας ζήτησης

Η κατανάλωση ειδών ένδυσης αναμένεται, τουλάχιστον σε βραχυχρόνιο ορίζοντα, να συρρικνωθεί, τάση που ήδη έχει ξεκινήσει από το 2009. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εισαγωγές ενδυμάτων μειώθηκαν το 2009 σε σχέση με το 2008, γεγονός που εκτιμάται ότι επηρεάζει το τελικό μέγεθος της κατανάλωσης, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας ζήτησης καλύπτεται από τις εισαγωγές. Από τους βασικούς παράγοντες της εξέλιξης αυτής είναι η αρνητική ψυχολογία των καταναλωτών που επηρεάζεται από τη μείωση των εισοδημάτων και το διάχυτο κλίμα απαισιοδοξίας εξαιτίας της δυσμενούς εγχώριας οικονομικής κατάστασης. Οι καταναλωτές πλέον έχουν γίνει πιο φειδωλοί στις αγορές τους, καθώς το διαθέσιμο εισόδημα και η αγοραστική δύναμη έχουν περιοριστεί και συγχρόνως η καταναλωτική πίστη έχει συμπίεστεί. Η συμπεριφορά αυτή έχει αντίκτυπο και στην αγορά ενδυμάτων, αν αναλογιστεί κανείς ότι το μερίδιο αγορών ειδών ένδυσης ως προς τις συνολικές αγορές των νοικοκυριών έχει ήδη συρρικνωθεί τα τελευταία έτη.

Παράλληλα, οι τιμές των ειδών ενδυμάτων στην Ελλάδα ακολουθούν αυξητική τάση, επηρεάζοντας επιπρόσθετα αρνητικά τη ζήτηση, τη στιγμή μάλιστα που στην ΕΕ-27 διαπιστώνεται συμπίεση του ρυθμού ανόδου των τιμών. Στο πλαίσιο αυτό, οι καταναλωτές έχουν γίνει πιο επιφυλακτικοί στις επιλογές τους, καθώς επιθυμούν αυθεντικότητα στα προϊόντα, με πιο αντιληπτή σχέση μεταξύ τιμής και ποιότητας.

Μελλοντικά, εκτιμάται ότι τα προϊόντα με περιβαλλοντικό περιεχόμενο θα επηρεάσουν θετικά τις καταναλωτικές αποφάσεις, εξαιτίας της αυξανόμενης οικολογικής συνείδησης των αγοραστών. Σε πιο μακροχρόνιο ορίζοντα, και εφόσον επανέλθει σε αναπτυξιακή τροχιά η ελληνική οικονομία, αναμένεται ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης.

2.5 Συμπεράσματα

Η κατανάλωση ενδυμάτων κινήθηκε τα προηγούμενα χρόνια ανοδικά, αν και εκτιμάται ότι η τάση αυτή έχει ήδη αντιστραφεί. Η κατανάλωση ειδών ένδυσης τροφοδοτείται κυρίως από τις εισαγωγές καθώς η εισαγωγική διείσδυση είναι υψηλή και εμφανίζει μακροχρόνια ανοδική τάση. Οι δαπάνες για ένδυση σε ένα αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό αποτελούσαν το 2009 το 4,4% του διαθέσιμου εισοδήματός του. Οι τιμές των ειδών ένδυσης κινούνται ανοδικά με

ρυθμό οριακά χαμηλότερο του πληθωρισμού. Θετική επίδραση είχε και η αύξηση των διαφημιστικών δαπανών μέχρι το 2008, οι οποίες υποχώρησαν τη διετία 2009-2010. Σημειώνεται ότι οι διαφημιστικές δαπάνες εστιάζονται περισσότερο στα ανδρικά και γυναικεία ενδύματα με προτιμώμενο μέσο τα περιοδικά. Η άνοδος του διαθέσιμου εισοδήματος επηρέασε θετικά τη ζήτηση, τάση που αντιστράφηκε το 2008 και εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί τουλάχιστον μέχρι και το 2011 (*ceteris paribus*). Πιο αισιόδοξα μηνύματα αναμένονται από το 2012 και μετά, εφόσον βέβαια η οικονομία επανέλθει σε ανοδική τροχιά.

Οι μισές περίπου αγορές για είδη ένδυσης του μέσου αντιπροσωπευτικού νοικοκυριού αφορούσαν σε γυναικεία ενδύματα και το 1/3 σε ανδρικά. Παράλληλα, στις αστικές περιοχές, τα νοικοκυριά επιμέριζαν υψηλότερες αγορές για ένδυση επί των συνολικών σε σχέση με τα νοικοκυριά της επαρχίας. Οι δαπάνες των νοικοκυριών για είδη ένδυσης επηρεάζονται θετικά από το επίπεδο του εισοδήματος. Ωστόσο, στα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος, το μερίδιο των αγορών γυναικείων ενδυμάτων είναι αρκετά υψηλό. Παράλληλα, τα νοικοκυριά μεσαίων εισοδηματικών τάξεων συγκεντρώνουν τα υψηλότερα μερίδια αγορών παιδικών-βρεφικών ενδυμάτων. Ο αριθμός των μελών των νοικοκυριών επηρεάζει τις δαπάνες αγοράς ενδυμάτων, κυρίως για παιδικά-βρεφικά ενδύματα, ενώ όσο περισσότερα οικονομικά ενεργά μέλη έχει ένα νοικοκυριό τόσο υψηλότερο είναι το μερίδιο των αγορών για ένδυση. Στο νοικοκυριό όπου ο υπεύθυνος είναι συνταξιούχος το μερίδιο αγορών ενδυμάτων είναι το χαμηλότερο ανάμεσα στις υπόλοιπες κατηγορίες νοικοκυριών. Όταν οικονομικά ενεργοί είναι τόσο ο υπεύθυνος όσο και η σύζυγος το μερίδιο αγορών παιδικών ρούχων είναι αρκετά υψηλό.

Παράλληλα, όσο αυξάνεται η ηλικία του υπεύθυνου ενός νοικοκυριού τόσο μειώνεται το μερίδιο αγορών ενδυμάτων. Όταν ο υπεύθυνος του νοικοκυριού είναι έως 24 ετών καταγράφεται το υψηλότερο μερίδιο αγορών για ένδυση και ειδικότερα για γυναικεία ρούχα. Όσο περισσότερο ο υπεύθυνος του νοικοκυριού είναι σε αναπαραγωγική ηλικία τόσο πιο υψηλό είναι και το μερίδιο των αγορών που αναλογεί σε παιδικά ρούχα.

Τέλος, οι καταναλωτές πλέον είναι περισσότερο κοινωνικά ευαισθητοποιημένοι στις επιλογές των ειδών ένδυσης, ενώ ενδιαφέρονται για τον υψηλό σχεδιασμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Προσφορά

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται η πλευρά της προσφοράς ειδών ένδυσης. Ειδικότερα, για τους κλάδους κατασκευής ειδών έτοιμου ενδύματος (181 και 182 κατά ΣΤΑΚΟΔ'03) και λιανικού εμπορίου ενδυμάτων (524.2 κατά ΣΤΑΚΟΔ'03) εξετάζονται διαρθρωτικά μεγέθη όπως η αξία παραγωγής, η προστιθέμενη αξία, η παραγωγικότητα, η κερδοφορία, η γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων, η κατανομή των επιχειρήσεων ανά τάξη μεγέθους, η απασχόληση, οι συνθήκες κόστους, καθώς και οι δείκτες βιομηχανικής παραγωγής και λιανικών πωλήσεων. Αναλύονται επίσης τα στοιχεία των ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας που διεξάγει το ΙΟΒΕ για τον κλάδο της ένδυσης και τέλος συνοψίζονται τα βασικά συμπεράσματα της ανάλυσης.

3.2 Βασικά Οικονομικά Μεγέθη του Κλάδου Κατασκευής Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

Από την εξέταση των βασικών οικονομικών μεγεθών του κλάδου έτοιμου ενδύματος την περίοδο 2002-2008, διαπιστώνεται σημαντική μείωση του αριθμού των καταστημάτων με απασχόληση άνω των 10 ατόμων όσο και της απασχόλησης, εξέλιξη που οδήγησε σε υποχώρηση της συμμετοχής του κλάδου στα αντίστοιχα μεγέθη του συνόλου της εγχώριας μεταποίησης (Πίνακες 3.1 και 3.2). Η αξία παραγωγής και πωλήσεων, σε τρέχουσες τιμές, κινήθηκε ανοδικά, παρουσιάζοντας ωστόσο διακυμάνσεις, ενώ συγχρόνως αυξητική ήταν και η τάση των συνολικών αμοιβών. Παρά τη μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων, η επενδυτική δραστηριότητα στον κλάδο δεν ατόνησε έως το 2007, ωστόσο το 2008 συρρικνώθηκε σημαντικά. Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι ένα μέρος των μεταβολών των μεγεθών οφείλεται και σε τεχνικούς λόγους, καθώς για το 2008 η ταξινόμηση των κλάδων άλλαξε, με αποτέλεσμα τα στοιχεία να είναι μην είναι απολύτως συγκρίσιμα με τα προηγούμενα έτη.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα διαρθρωτικά στοιχεία για τις εξεταζόμενες μεταποιητικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων με προσωπικό κάτω των 10 ατόμων. Τα στοιχεία δεν είναι απογραφικά, όπως για τις επιχειρήσεις άνω των 10 ατόμων, αλλά αποτελούν εκτιμήσεις και είναι διαθέσιμα για περιορισμένο αριθμό ετών (2004-2008). Για τους λόγους αυτούς παρουσιάζονται χωριστά από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

Πίνακας 3.1: Βασικά Οικονομικά Μεγέθη το Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος (181 και 182) (αξία σε χιλ. ευρώ)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	ΜΕΡΜ	2008*
Αριθμός καταστημάτων	322	302	241	247	277	263	-4,0%	272
Σύνολο απασχολουμένων	13.955	12.833	10.594	9.415	10.293	10.281	-5,9%	10.293
Αμοιβές απασχολουμένων	155.862	152.829	135.744	136.458	145.668	158.507	0,3%	179.796
Ακαθάριστη αξία παραγωγής	851.880	849.611	701.893	737.266	845.531	946.042	2,1%	924.576
Σύνολο αναλώσεων	499.240	512.814	424.768	412.502	536.638	607.016	4,0%	564.795
Προστιθέμενη αξία	352.641	336.797	277.125	324.764	308.893	339.026	-0,8%	359.781
Πωλήσεις	779.202	784.334	653.735	635.237	777.165	874.491	2,3%	867.795
Επενδύσεις	33.809	31.425	34.628	30.387	42.067	60.186	12,2%	36.715

Πηγή: Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες (ΕΒΕ) – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 10 ατόμων.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Πίνακας 3.2: Ποσοστιαία Συμμετοχή Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος (181 και 182) στο Σύνολο της Μεταποίησης

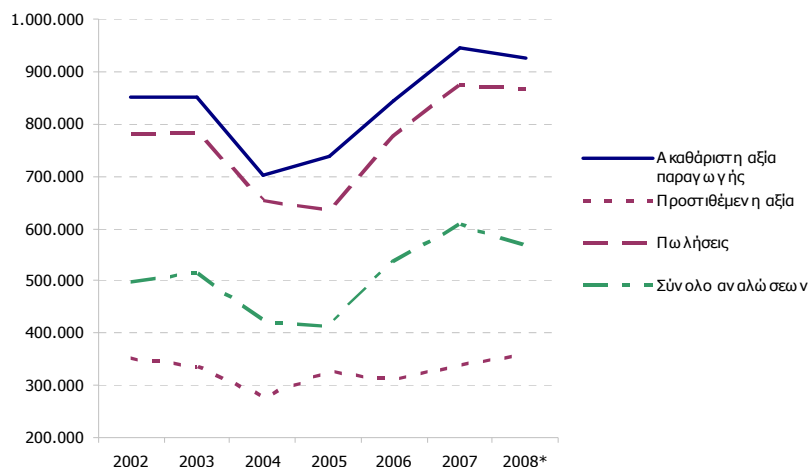
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Μ.Ο.	2008*
Αριθμός καταστημάτων	8,4%	8,0%	7,0%	7,3%	7,7%	7,1%	7,6%	7,3%
Σύνολο απασχολουμένων	6,1%	5,7%	4,9%	4,6%	4,8%	4,7%	5,1%	4,7%
Αμοιβές απασχολουμένων	3,9%	3,7%	3,2%	3,1%	3,0%	3,1%	3,3%	3,5%
Ακαθάριστη αξία παραγωγής	2,9%	2,8%	2,2%	2,2%	2,2%	2,2%	2,4%	2,0%
Σύνολο αναλώσεων	2,7%	2,7%	2,1%	1,9%	2,1%	2,1%	2,3%	1,7%
Προστιθέμενη αξία	3,2%	3,0%	2,4%	2,8%	2,4%	2,5%	2,7%	2,7%
Πωλήσεις	3,0%	2,9%	2,3%	2,1%	2,2%	2,3%	2,5%	2,0%
Επενδύσεις	1,8%	1,6%	1,9%	1,7%	2,2%	3,2%	2,1%	1,2%

Πηγή: Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες (ΕΒΕ) – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 10 ατόμων.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Διάγραμμα 3.1: Εξέλιξη Βασικών Μεγεθών Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος (181 και 182)

Πηγή: Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες (ΕΒΕ) – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 10 ατόμων.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Ο αριθμός των επιχειρήσεων με απασχόληση μικρότερη των 10 ατόμων εκτιμάται για το 2008 σε 8,9 χιλ. καταστήματα και η απασχόληση σε 19,7 χιλιάδες άτομα. Τα στοιχεία αυτά είναι ενδεικτικά του κατακερματισμού που παρουσιάζει ο κλάδος, στον οποίο δραστηριοποιείται μεγάλο πλήθος πολύ μικρών μονάδων, συνήθως οικογενειακού χαρακτήρα.

Η φθίνουσα πορεία των πολύ μικρών εγχώριων μεταποιητικών επιχειρήσεων ειδών ένδυσης αντανακλάται στα βασικά οικονομικά τους μεγέθη, τα οποία εμφανίζονται το 2008 μειωμένα. Η ακαθάριστη αξία παραγωγής και η προστιθέμενη αξία υποχώρησαν το 2008 στα €623,6 εκ. και €334 εκ. αντίστοιχα, μεγέθη που αναλογούν σε 5,3% και 7,4% του συνόλου της μεταποίησης με απασχόληση κάτω των 10 ατόμων (Πίνακας 3.4). Οι επενδύσεις που πραγματοποίησαν συνολικά οι μικρές επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος διαμορφώθηκαν σε €8,2 εκ. το 2008 και οι πωλήσεις τους έφτασαν τα €385,5 εκ. το ίδιο έτος.

Πίνακας 3.3: Βασικά Οικονομικά Μεγέθη του Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος (181 και 182) (αξία σε χιλ. ευρώ)

	2004	2005	2006	2007	ΜΕΡΜ	2008*
Αριθμός καταστημάτων	10.128	10.249	10.253	10.257	0,4%	8.856
Σύνολο απασχολουμένων	22.556	21.744	21.714	21.721	-1,2%	19.682
Αμοιβές απασχολουμένων	112.484	126.080	144.713	151.506	10,4%	78.065
Ακαθάριστη αξία παραγωγής	806.538	750.463	797.755	784.531	-0,9%	623.560
Σύνολο αναλώσεων	433.238	391.617	446.160	408.105	-2,0%	289.602
Προστιθέμενη αξία	373.300	358.846	351.594	376.426	0,3%	333.958
Πωλήσεις	669.852	607.280	642.306	638.548	-1,6%	385.506
Επενδύσεις	35.763	23.050	28.185	25.375	-10,8%	8.220

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ. **Σημείωση:** Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό κάτω των 10 ατόμων.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλο που οι επιχειρήσεις με απασχόληση άνω των 10 ατόμων αποτελούσαν μόλις το 3,1% του αριθμού των επιχειρήσεων με απασχόληση κάτω των 10 ατόμων, υπολείπονταν σε αριθμό απασχολουμένων συνολικά μόνο κατά το ήμισυ, ενώ οι αμοιβές των απασχολουμένων, η ακαθάριστη αξία παραγωγής και οι επενδύσεις των μεγαλύτερων επιχειρήσεων διαμορφώθηκαν σε υψηλότερο επίπεδο το 2008.

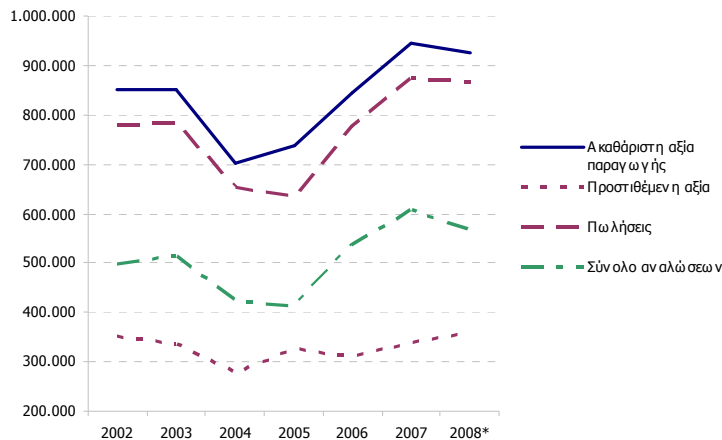
Πίνακας 3.4: Ποσοστιαία Συμμετοχή Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος (181 και 182) στο Σύνολο της Μεταποίησης

	2004	2005	2006	2007	Μ.Ο.	2008*
Αριθμός καταστημάτων	12,0%	11,6%	11,4%	11,2%	11,5%	11,0%
Σύνολο απασχολούμενων	12,0%	11,9%	11,7%	11,5%	11,8%	9,4%
Αμοιβές απασχολούμενων	10,8%	10,6%	10,1%	9,9%	10,4%	5,3%
Ακαθάριστη αξία παραγωγής	6,9%	6,0%	6,1%	6,0%	6,3%	5,3%
Σύνολο αναλώσεων	6,9%	6,1%	6,2%	6,2%	6,3%	3,9%
Προστιθέμενη αξία	7,0%	6,0%	5,9%	5,9%	6,2%	7,4%
Πωλήσεις	7,4%	6,0%	5,6%	6,0%	6,2%	3,7%
Επενδύσεις	6,3%	3,9%	2,3%	3,4%	4,0%	1,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ. **Σημείωση:** Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό κάτω των 10 ατόμων.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Διάγραμμα 3.2: Εξέλιξη Βασικών Μεγεθών Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ. **Σημείωση:** Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό κάτω των 10 ατόμων.

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

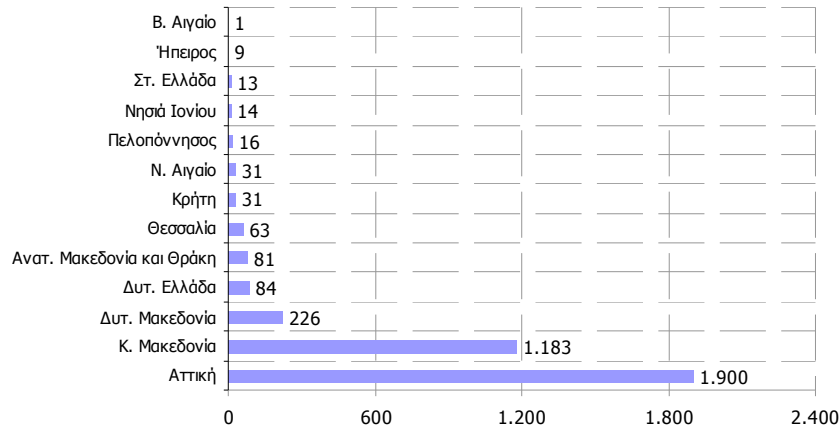
Στο σημείο αυτό αξίζει να παρουσιαστούν στοιχεία του κλάδου από μια άλλη μελετητική προσπάθεια¹, στην οποία συγκεντρώθηκαν στοιχεία από τα αρχεία του ΙΚΑ για τις επιχειρήσεις του κλάδου που απασχολούν έστω και έναν εργαζόμενο με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Συνολικά, το 2008 καταγράφηκαν 2.980 τέτοιες επιχειρήσεις στον κλάδο, αριθμός σημαντικά μειωμένος σε σχέση με το 2006, όταν είχαν καταγραφεί 3.652 επιχειρήσεις. Το 84% αυτών των επιχειρήσεων είναι συγκεντρωμένο στις περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας (Διάγραμμα 3.3)².

¹ Εκθέσεις του Κοινωνικού και Επιχειρηματικού Αναπτυξιακού Κέντρου (ΚΕΑΚ) του Συνδέσμου Επιχειρήσεων Πλεκτικής και Έτοιμου Ενδύματος Ελλάδος (ΣΕΠΠΕ). Τα στοιχεία που παρουσιάζονται είναι από τις εκθέσεις για τον κλάδο της ένδυσης για τα έτη 2006, 2007 και 2008.

² Παρουσιάζονται τα στοιχεία του 2006, βάσει διαθεσιμότητας δεδομένων.

Ο μέσος όρος απασχολούμενων ανά επιχείρηση στην επικράτεια είναι 12,4 άτομα. Στη Δυτική Μακεδονία, περιοχή με την υψηλότερη συγκέντρωση εργαζομένων ανά επιχείρηση, ο αντίστοιχος μέσος όρος είναι 25,7 άτομα ανά επιχείρηση. Ακολουθούν η Αν. Μακεδονία και Θράκη (18,1 άτομα ανά επιχείρηση) και η Κεντρική Μακεδονία με 16,9 άτομα. Ο μέσος όρος απασχολούμενων ανά επιχείρηση στην Αττική είναι 7,9 άτομα, μέγεθος που υπολείπεται του αντίστοιχου της επικράτειας³.

Διάγραμμα 3.3: Αριθμός Επιχειρήσεων Κατασκευής Ειδών Ένδυσης ανά Περιφέρεια, 2006

Πηγή: ΣΕΠΠΕ, Η Ελληνική Βιομηχανία Ένδυσης το 2006, Ετήσια Κλαδική Μελέτη. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Τα στοιχεία προέρχονται από το ΙΚΑ. Αφορούν επιχειρήσεις που απασχολούν ασφαλιζόμενους εργαζόμενους με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Ο πραγματικός αριθμός των επιχειρήσεων του κλάδου είναι πολύ μεγαλύτερος, αν συμπεριληφθούν οι επιχειρήσεις που δεν απασχολούν ασφαλιζόμενους, οικοτεχνίες, αυτοαπασχολούμενους κ.λπ.

3.2.1 Παραγωγικότητα και Κερδοφορία⁴ του Κλάδου Κατασκευής Ειδών Ένδυσης

Το μέσο κόστος εργασίας στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης (18) αυξήθηκε την περίοδο 2002-2007, προσεγγίζοντας τις €18,5 χιλ. ανά εργαζόμενο το 2007, αρκετά χαμηλότερα του μέσου όρου της εγχώριας μεταποίησης (€27,6 χιλ.) (Διάγραμμα 3.4). Παρά το χαμηλότερο κόστος εργασίας στον κλάδο της ένδυσης (18), η παραγωγικότητα βάσει των αμοιβών εξακολουθεί να υστερεί έναντι του συνόλου της μεταποίησης (99,5% έναντι του 149,8% το 2007) (Διάγραμμα 3.5). Εν μέρει αυτό δικαιολογείται από το γεγονός ότι η φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας του κλάδου ένδυσης ήταν €18,4 χιλ. ανά απασχολούμενο το 2007, υπολειπόμενη κατά το ήμισυ εκείνης που παρουσιάζει η μεταποίηση.

³ Τα στοιχεία αφορούν το 2007. Πηγή: ΣΕΠΠΕ, Ο Κλάδος Ένδυσης το 2007, Ετήσια Κλαδική Μελέτη του Κοινωνικού και Επιχειρηματικού Αναπτυξιακού Κέντρου (ΚΕΑΚ), Σεπτέμβριος 2008.

⁴ *Φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας:* προστιθέμενη αξία/αριθμός απασχολούμενων

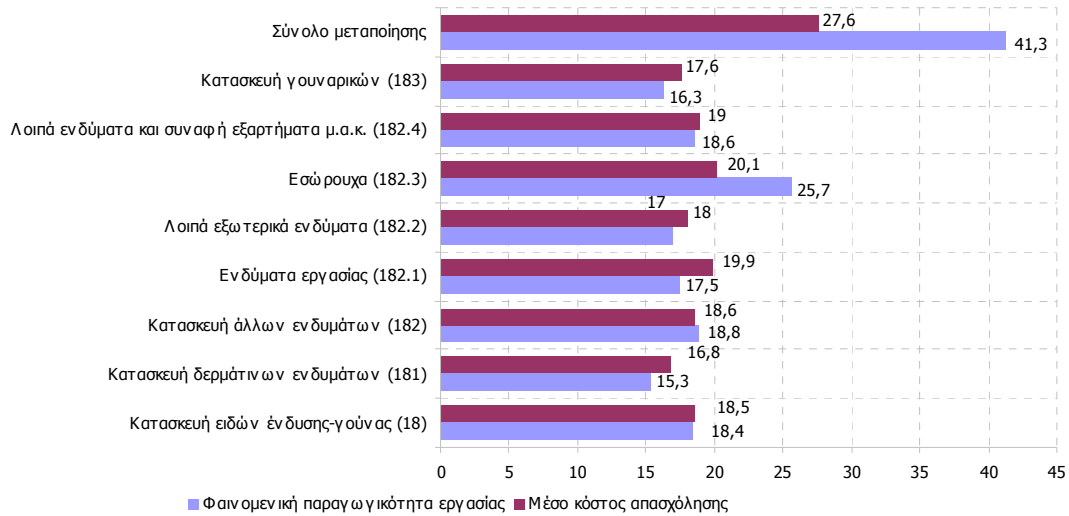
Μέσο κόστος απασχόλησης: κόστος εργασίας/εργαζόμενο

Παραγωγικότητα εργασίας προσαρμοσμένη βάσει μισθών: φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας/μέσο κόστος απασχόλησης

Ακαθάριστος δείκτης εκμετάλλευσης: ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα/πωλήσεις, όπου

ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα: προστιθέμενη αξία – κόστος εργασίας

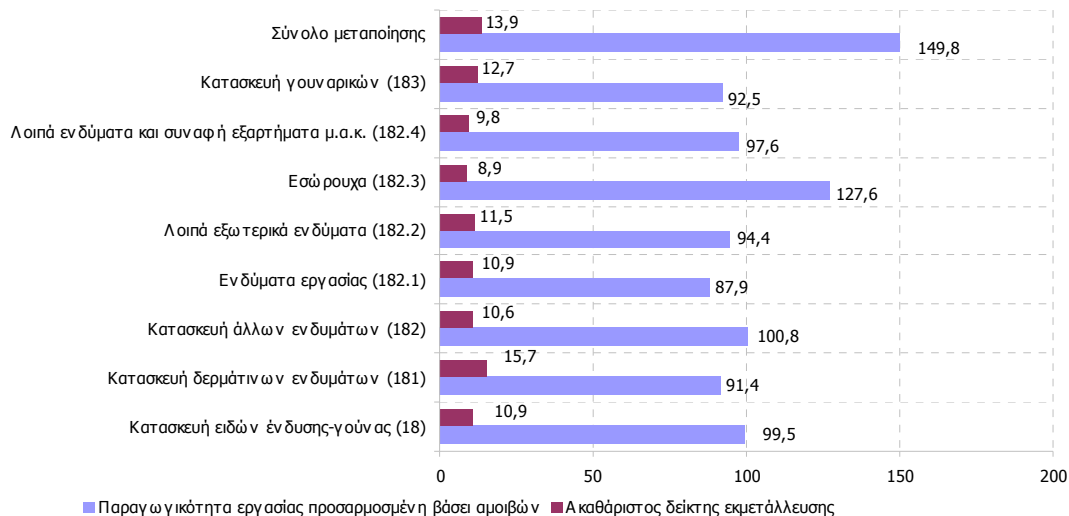
Διάγραμμα 3.4: Φαινομενική Παραγωγικότητα Εργασίας και Μέσο Κόστος Εργασίας στο Σύνολο του Κλάδου της Ένδυσης, 2007 (σε χιλ. ευρώ)

Πηγή: Eurostat (SBS). Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Ως μέτρο της κερδοφορίας, ο ακαθάριστος δείκτης εκμετάλλευσης του κλάδου ένδυσης υπολείπεται εκείνου της βιομηχανίας, αν και όχι κατά πολύ. Πιο συγκεκριμένα, το 2007 το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα ως προς τις πωλήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος διαμορφώθηκε σε 10,9% έναντι του 13,9% της μεταποίησης.

Διάγραμμα 3.5: Παραγωγικότητα Εργασίας Προσαρμοσμένη βάσει Αμοιβών και Ακαθάριστος Δείκτης Εκμετάλλευσης στο Σύνολο του Κλάδου της Ένδυσης, 2007 (%)

Πηγή: Eurostat (SBS). Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

3.2.2 Γεωγραφική Κατανομή των Επιχειρήσεων του Κλάδου Κατασκευής Ειδών Ένδυσης

Στην ενότητα αυτή αποτυπώνεται η γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος, ανά περιφέρεια, με βάση τα στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων που καταρτίζει η ΕΛΣΤΑΤ. Συνολικά το 2006 στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης-γούνας (18) δραστηριοποιούνται 11.386 επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν πωλήσεις ύψους περίπου €2,7 δισ. (Πίνακας 3.5). Περίπου 7.700 επιχειρήσεις (ήτοι το 67,2% των επιχειρήσεων του κλάδου 18) δραστηριοποιούνται στον υποκλάδο κατασκευής λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων (182.2), και με τζίρο €1,7 δισ. συγκεντρώνουν το 63,6% των συνολικών πωλήσεων στον κλάδο 18. Δεύτερος σε μέγεθος υποκλάδος είναι αυτός της κατασκευής εσωρούχων (182.3) και ακολουθούν οι υπόλοιποι, με την κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181) να παρουσιάζει το μικρότερο μέγεθος.

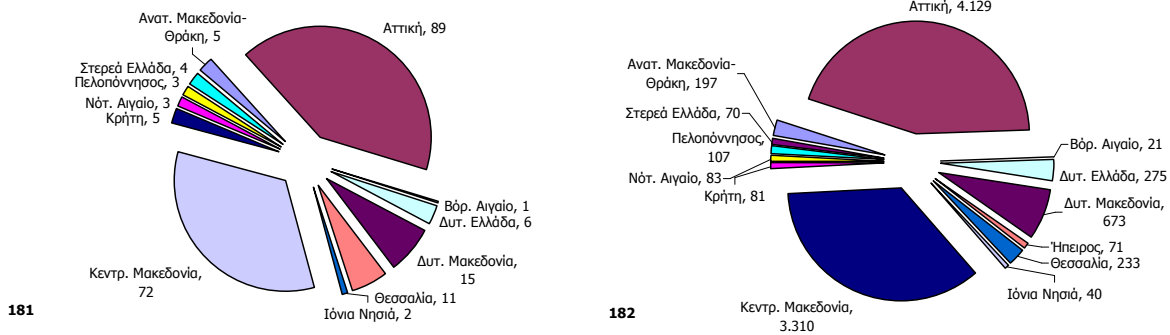
Η Αττική συγκεντρώνει τις περισσότερες επιχειρήσεις τόσο στον κλάδο 181 (89 επιχειρήσεις) όσο και στον 182 (4.129 επιχειρήσεις), ενώ παρόμοιο αριθμό επιχειρήσεων εμφανίζουν οι περιφέρειες της Κεντρικής και της Δυτικής Μακεδονίας. Στις υπόλοιπες περιφέρειες δραστηριοποιούνται πολύ λιγότερες επιχειρήσεις (Διάγραμμα 3.6).

Πίνακας 3.5: Αριθμός Επιχειρήσεων και Κύκλος Εργασιών των Υποκλάδων Κατασκευής Ειδών Ένδυσης, 2006

	Αριθμός επιχειρήσεων	Κύκλος εργασιών (σε εκ. ευρώ)
Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181.0)	216	19,5
Κατασκευή ενδυμάτων εργασίας (182.1)	275	57,0
Κατασκευή λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων (182.2)	7.655	1.729,8
Κατασκευή εσωρούχων (182.3)	827	384,2
Κατασκευή λοιπών ενδυμάτων και εξαρτημάτων ένδυσης μ.α.κ. (182.4)	533	228,2
Κατασκευή γουναρικών (183.0)	1.880	299,9
Κατασκευή ειδών ένδυσης-γούνας (18)	11.386	2.718,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

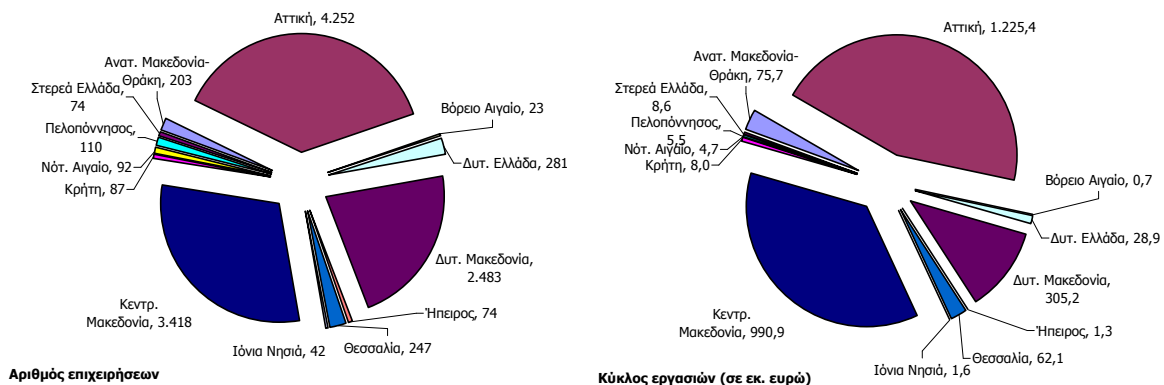
Διάγραμμα 3.6: Γεωγραφική Κατανομή Επιχειρήσεων στους Υποκλάδους Δερμάτων Ενδυμάτων (181) και Λοιπών Ενδυμάτων και Εξαρτημάτων (182), 2006

Πηγή:ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Εξετάζοντας τη γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων του ευρύτερου κλάδου ένδυσης-γούνας (18), υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων κατέχουν οι περιφέρειες της Αττικής, της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (Διάγραμμα 3.7). Κατά αντιστοιχία, οι περιφέρειες αυτές παρουσιάζουν και τις υψηλότερες πωλήσεις που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην κατασκευή ειδών ένδυσης και γούνας.

Διάγραμμα 3.7: Αριθμός Επιχειρήσεων και Κύκλος Εργασιών του Κλάδου Ένδυσης – Γούνας (18) ανά Περιφέρεια, 2006

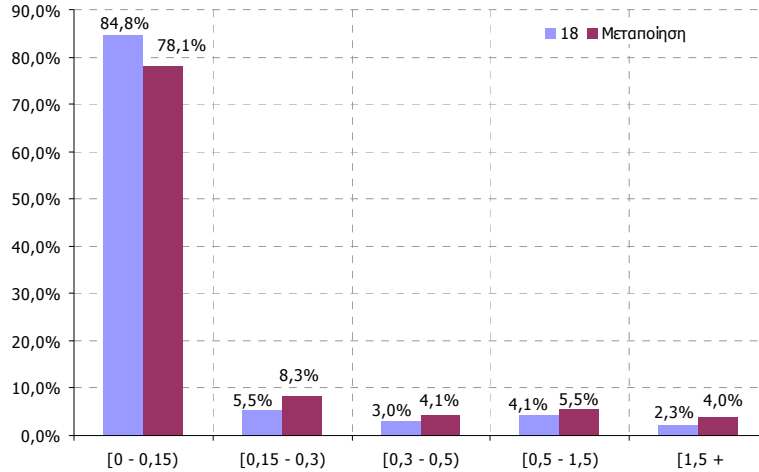

Πηγή:ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

3.2.3 Κατανομή των Επιχειρήσεων του Κλάδου Κατασκευής Ειδών Ένδυσης ανά Τάξη Μεγέθους Κύκλου Εργασιών

Η πλειονότητα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο ένδυσης-γούνας (84,8%) είναι πολύ μικρές (κύκλος εργασιών έως €150 χιλ.) και μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τη μεταποίηση (Διάγραμμα 3.8). Αντίστοιχα, οι επιχειρήσεις ένδυσης-γούνας με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από €150 χιλ. είναι λιγότερες από ό,τι στη μεταποίηση συνολικά.

Διάγραμμα 3.8: Κατανομή Επιχειρήσεων του Κλάδου Ένδυσης – Γούνας (18) και της Μεταποίησης ανά Τάξη Μεγέθους Κύκλου Εργασιών (σε εκ. ευρώ), 2006

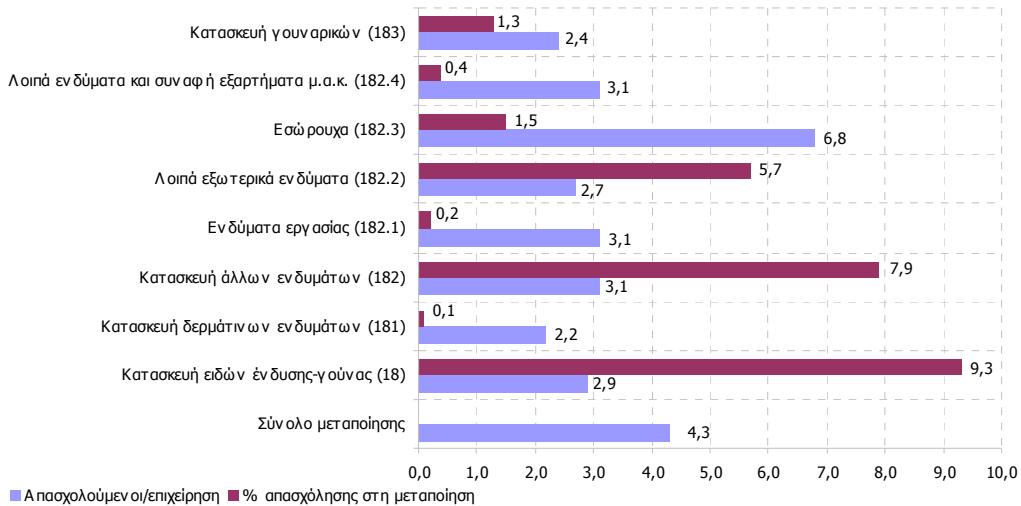

Πηγή:ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

3.3 Απασχόληση στον Κλάδο Κατασκευής Ειδών Ένδυσης

Από την εξέταση της διάρθρωσης της απασχόλησης στην κατασκευή ειδών ένδυσης, προκύπτει ότι ο κλάδος της ένδυσης (18) απασχολούσε το 9,3% του συνολικού αριθμού απασχολούμενων στη μεταποίηση το 2007⁵, με τον υποκλάδο λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων (182.2) να παρουσιάζει την υψηλότερη συγκέντρωση της απασχόλησης μεταξύ των εξεταζόμενων κλάδων (Διάγραμμα 3.9).

Διάγραμμα 3.9: Απασχολούμενοι ανά Επιχείρηση και Συμμετοχή Απασχόλησης ανά Υποκλάδο στη Μεταποίηση, Κλάδος Κατασκευής Ειδών Ένδυσης, 2007

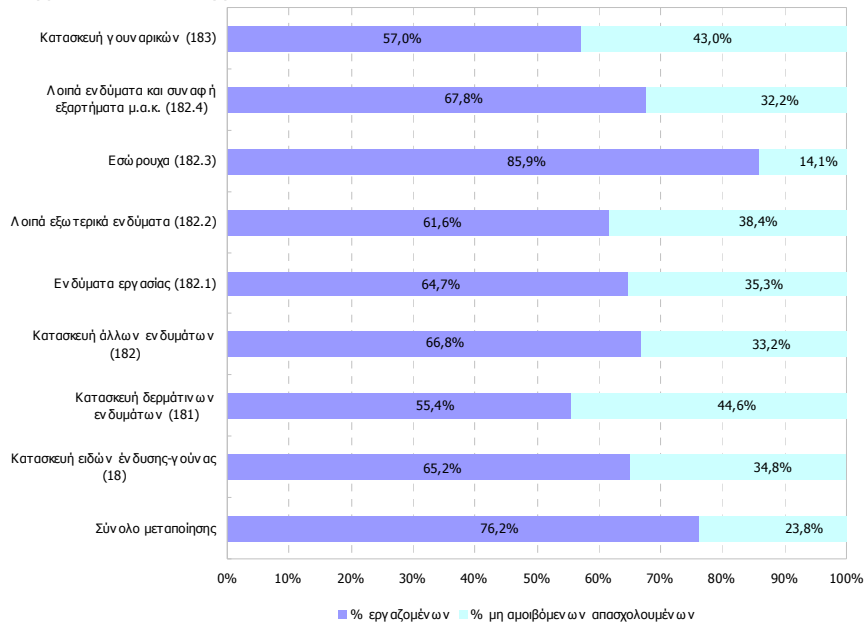
Πηγή: Eurostat (SBS). Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

⁵ Το τελευταίο έτος με διαθέσιμα στοιχεία από την έρευνα SBS της Eurostat κατά τη συγγραφή του κεφαλαίου.

Σε όρους απασχόλησης, οι επιχειρήσεις του κλάδου ένδυσης (18) είναι κατά μέσο όρο πολύ μικρού μεγέθους⁶, καθώς η μέση επιχείρηση απασχολεί 2,9 άτομα έναντι των 4,3 εργαζομένων κατά μέσο στο σύνολο της μεταποίησης. Μεγαλύτερου μεγέθους επιχειρήσεις με κριτήριο τον αριθμό των απασχολούμενων ως προς το μέσο όρο εμφανίζει ο υποκλάδος κατασκευής εσωρούχων (182.3).

Σε γενικές γραμμές, η πλειονότητα των απασχολούμενων στον κλάδο 18 είναι αμειβόμενοι / μισθωτοί (65,2% του συνόλου της απασχόλησης), ποσοστό που υπολείπεται του αντίστοιχου της μεταποίησης (76,2%) (Διάγραμμα 3.10). Η υψηλή συμμετοχή των μη αμειβόμενων απασχολούμενων στην παραγωγή ειδών ένδυσης-γούνας ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι στην κατηγορία αυτή των εργαζομένων περιλαμβάνονται οικογενειακά μέλη που απασχολούνται σε μια επιχείρηση χωρίς κάποια συγκεκριμένη μορφή σύμβασης εργασίας ή καθορισμένης αμοιβής. Το υψηλό αυτό ποσοστό δικαιολογείται από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού οικογενειακών επιχειρήσεων στον κλάδο 18. Παρόλα αυτά, το ποσοστό των μη αμειβόμενων εργαζομένων στον κλάδο 18 μεταβλήθηκε με χαμηλότερο βαθμό το 2007 έναντι του 2006 (κατά 0,1%) από ότι στη μεταποίηση (κατά 2,4%). Σχετικά με τους υπόλοιπους κλάδους, ο υποκλάδος κατασκευής εσωρούχων (182.3) παρουσίασε την υψηλότερη αναλογία αμειβόμενων απασχολούμενων το 2007, συγκεντρώνοντας συγχρόνως το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στον κλάδο ένδυσης (18).

Διάγραμμα 3.10: Ποσοστό Αμειβόμενων και Μη, απασχολούμενων ανά Υποκλάδο Κατασκευής Ειδών Ένδυσης, 2007

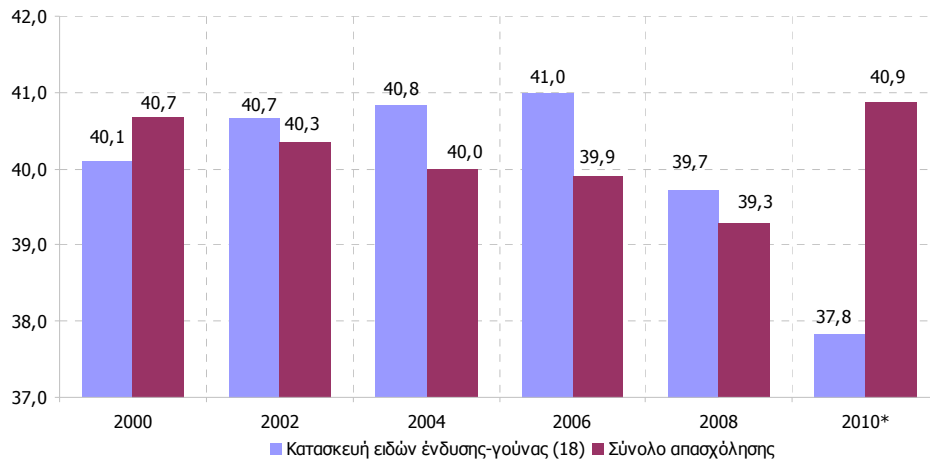

Πηγή: Eurostat (SBS). **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

⁶ Τα μεγέθη αυτά προκύπτουν από τον απλό μέσο όρο. Στον κλάδο της ένδυσης εντοπίζεται ωστόσο μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων πολύ μικρού μεγέθους χωρίς σημαντική επιχειρηματική δράση, αλλά και επιχειρήσεις μεγαλύτερου μεγέθους με εδραιωμένη παρουσία, στις οποίες εργάζεται μεγάλος αριθμός ατόμων.

Τέλος, οι ώρες απασχόλησης που πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι στον κλάδο κατασκευής ενδυμάτων ανά εβδομάδα είναι όλο και λιγότερες μέσα στη δεκαετία 2000-2010, όταν οι ώρες που πραγματοποιούνται συνολικά σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας κυμαίνονται σχετικά σε σταθερό επίπεδο, περίπου στις 40 με 41 ώρες (Διάγραμμα 3.11).

Διάγραμμα 3.11: Πραγματοποιηθείσες Ώρες Εργασίας / εβδομάδα στον Κλάδο Κατασκευής Ειδών Ένδυσης και στο Σύνολο της Απασχόλησης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

* ΣΤΑΚΟΔ'08 (κλάδος 14-κατασκευή ειδών ένδυσης)

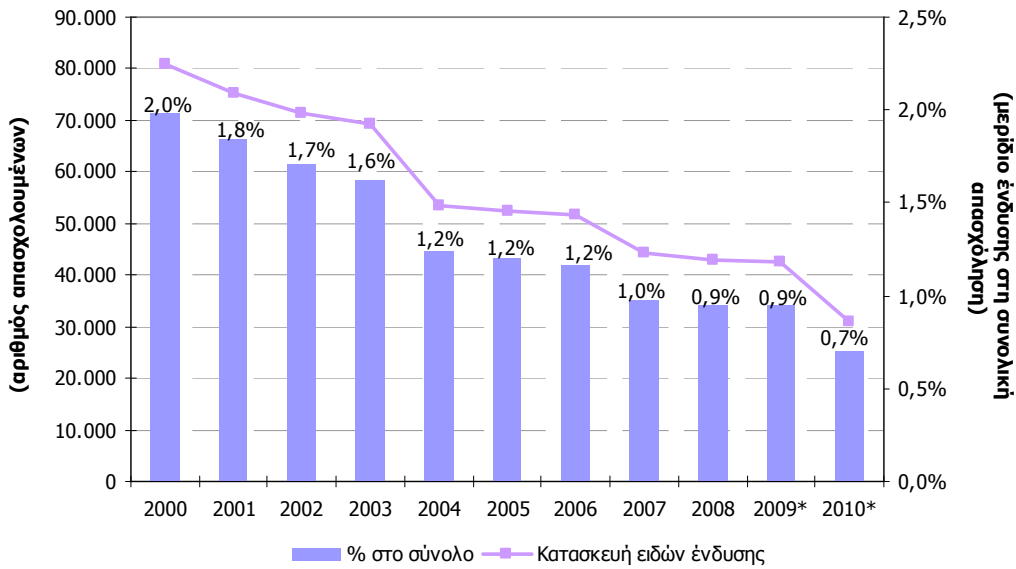
3.3.1 Δημογραφικά Στοιχεία Απασχόλησης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται στοιχεία της απασχόλησης για το σύνολο του κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης, όπως καταγράφονται από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ με κριτήρια τη γεωγραφική περιοχή, το είδος του ατομικού επαγγέλματος, την ομάδα ηλικίας και το φύλο⁷.

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 3.12 διαπιστώνεται συνεχής συρρίκνωση της απασχόλησης στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης την τελευταία δεκαετία, με τη μέση απασχόληση να διαμορφώνεται περίπου σε 31 χιλ. άτομα το 2010 όταν το 2000 καταγράφηκαν 81 χιλ. απασχολούμενοι. Η εξέλιξη αυτή φαίνεται ότι έχει αντίκτυπο και στη συμβολή του κλάδου στη συνολική εγχώρια απασχόληση, όταν από 2% το 2000, το 2010 ο κλάδος συμμετείχε με λιγότερο του 1% το 2010.

⁷ Σημειώνεται ότι μέχρι το 2008 τα δεδομένα ακολουθούν τη ΣΤΑΚΟΔ'03 ενώ από το 2009 τη ΣΤΑΚΟΔ'08. Για τους σκοπούς της ανάλυσης έχει επιχειρηθεί μια προσέγγιση της αντιστοίχισης μεταξύ των δύο ΣΤΑΚΟΔ, σύμφωνα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων. Έτσι λοιπόν, με τη ΣΤΑΚΟΔ'03 εξετάζεται ο κλάδος 18 (κατασκευή ειδών ένδυσης-γούνας), ενώ τη ΣΤΑΚΟΔ'08 ο κλάδος 14 (κατασκευή ειδών ένδυσης). Ωστόσο, τα στοιχεία μεταξύ των δύο ΣΤΑΚΟΔ δεν είναι απόλυτα συγκρίσιμα καθώς το εύρος των δραστηριοτήτων για τους δύο εξεταζόμενους κλάδους (18-ΣΤΑΚΟΔ'03 και 14-ΣΤΑΚΟΔ'08) δεν είναι απόλυτα κοινό. Επομένως, οι μεταβολές που παρουσιάζονται μεταξύ της περιόδου 2000-2008 και των ετών 2009 και 2010 είναι προσεγγιστικές.

Διάγραμμα 3.12: Εξέλιξη απασχόλησης στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης

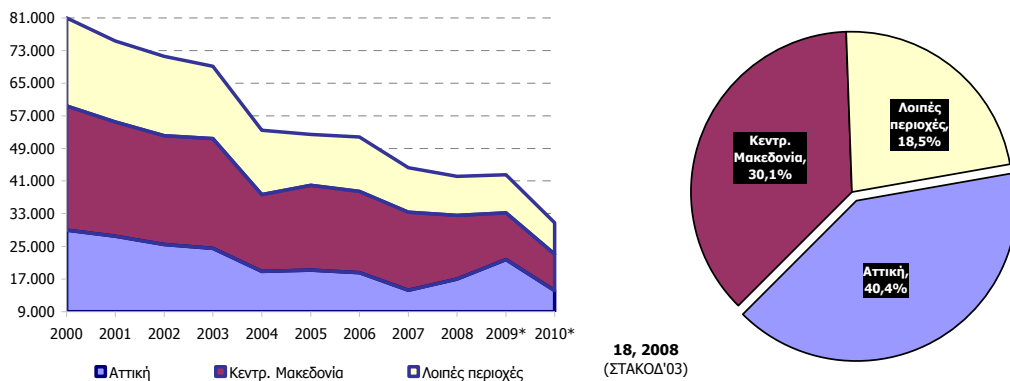
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

* ΣΤΑΚΟΔ'08.

Απασχόληση ανά γεωγραφική περιοχή και ατομικό επάγγελμα

Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 3.13, το 2010 η Αττική συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό απασχολούμενων στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης και ακολουθούν η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες παρουσιάζουν μικρά ποσοστά απασχολούμενων στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

Διάγραμμα 3.13: Απασχόληση στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης ανά γεωγραφική περιοχή

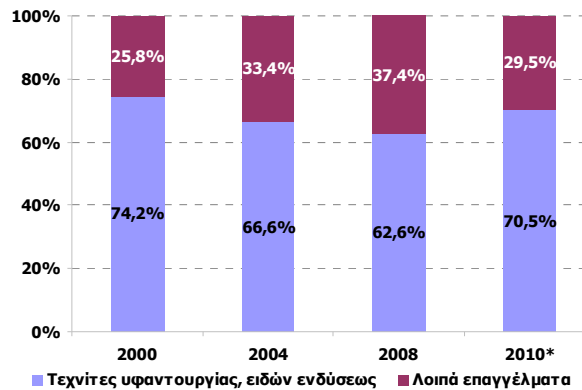
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

* 2009-2010: ΣΤΑΚΟΔ'08. Παρουσιάζεται μεμονωμένα τα στοιχεία του 2008 στο σχετικό διάγραμμα, καθώς είναι το τελευταίο διαθέσιμο έτος με ΣΤΑΚΟΔ'03.

Η δημοφιλέστερη επαγγελματική ειδικότητα στον κλάδο είναι οι *τεχνίτες υφαντουργίας και ειδών ένδυσης* (Διάγραμμα 3.14). Η συμμετοχή των τεχνιτών στη συνολική απασχόληση του κλάδου 18 κατέγραψε πτώση την περίοδο 2000-2008, λόγω της μείωσης του αριθμού των

απασχολούμενων σε αυτή την ειδικότητα από 60,1 χιλ. άτομα το 2000 σε 26,9 χιλ. το 2008. Ωστόσο, η αύξηση του μεριδίου των τεχνιτών το 2010 είναι φαινομενική και οφείλεται περισσότερο στη βραδύτερη μείωση του αριθμού των απασχολούμενων σε αυτή την ειδικότητα, οι οποίοι άγγιξαν τις 21,7 χιλ., από την αντίστοιχη συρρίκνωση της συνολικής απασχόλησης στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης. Τέλος, σημαντικός αριθμός ατόμων εργάζεται στον κλάδο ως υπάλληλοι γραφείου και ως διευθυντικά στελέχη.

Διάγραμμα 3.14: Κατανομή απασχόλησης στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης με βάση το επάγγελμα

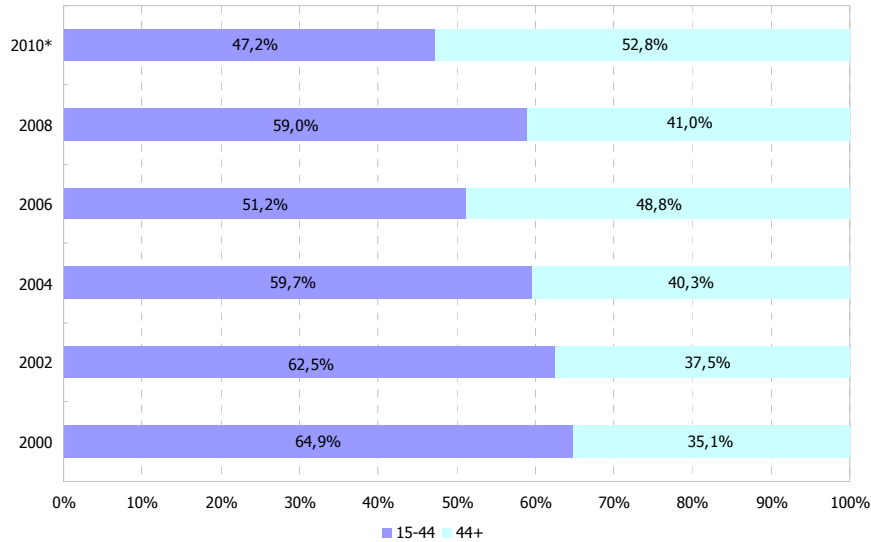
Πηγή:ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE. * ΣΤΑΚΟΔ'08.

Ανά ομάδα ηλικίας

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται η διάρθρωση της απασχόλησης στον κλάδο ένδυσης –γούνας (18) ανά ομάδα ηλικίας για την περίοδο 2000-2010 (Διάγραμμα 3.15). Οι ηλικίες των απασχολούμενων παρουσιάζονται σε δύο βασικές υποομάδες: 15-44 ετών και 44 ετών και άνω. Και στις δύο ομάδες ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε και μάλιστα στους νεότερους, η μείωση ήταν εντονότερη. Πιο συγκεκριμένα στην ηλικιακή ομάδα 15-44 ετών η απασχόληση μειώθηκε περισσότερο από τα 2/3 από 52,6 χιλ. άτομα το 2000 σε 14,7 χιλ. το 2010. Αντίστοιχα, οι εργαζόμενοι ηλικίας 44 ετών και άνω ήταν λιγότεροι κατά 42% περίπου το 2010 σε σχέση με το 2000, αριθμώντας σε 16,4 χιλ. άτομα.

Εξετάζοντας την κατανομή των ηλικιακών ομάδων, οι μεγαλύτερης ηλικίας εργαζόμενοι (44 ετών και άνω) εμφανίζονται να συμμετέχουν περισσότερο στη συνολική απασχόληση του κλάδου της ένδυσης το 2010 σε σχέση με την αρχή της δεκαετίας, εξέλιξη που οφείλεται στη βραδύτερη μείωση του αριθμού τους σε σχέση με τους νεότερους (15-44 ετών). Η φθίνουσα πορεία του κλάδου επιβραδύνει την είσοδο νέων εργαζομένων, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η συμμετοχή του ανώτερου μέρους της ηλικιακής πυραμίδας των απασχολούμενων στον κλάδο.

Διάγραμμα 3.15: Διάρθρωση απασχόλησης ανά ομάδα ηλικίας στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης

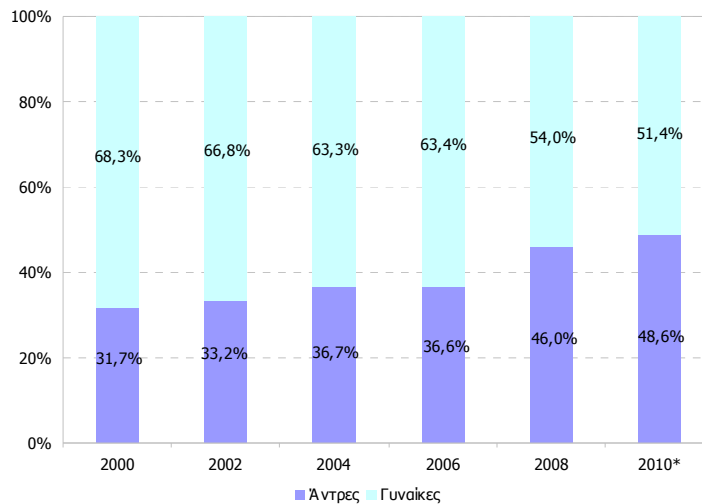

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ. * ΣΤΑΚΟΔ'08.

Ανά φύλο

Εξετάζοντας τη διάρθρωση της απασχόλησης στον κλάδο ένδυσης-γούνας (18) με κριτήριο το φύλο, διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα των απασχολούμενων είναι γυναικείου φύλου (Διάγραμμα 3.16). Ωστόσο, το μερίδιο συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση του κλάδου συρρικνώθηκε την περίοδο 2000-2010, ενώ το ποσοστό των απασχολούμενων ανδρών αυξήθηκε από 31,7% το 2000 σε 48,6% το 2010. Κατά συνέπεια η μείωση της απασχόλησης στον κλάδο έπληξε κυρίως τις γυναίκες, καθώς ο αριθμός των γυναικών που εργάζονταν στην παραγωγή ειδών ένδυσης και γούνας μειώθηκε την περίοδο 2000-2010 περισσότερο από τα 2/3, για να αγγίξει τις 15,9 χιλ. άτομα το 2010.

Διάγραμμα 3.16: Διάρθρωση Απασχόλησης ανά Φύλο στον Κλάδο Ένδυσης – Γούνας (18)

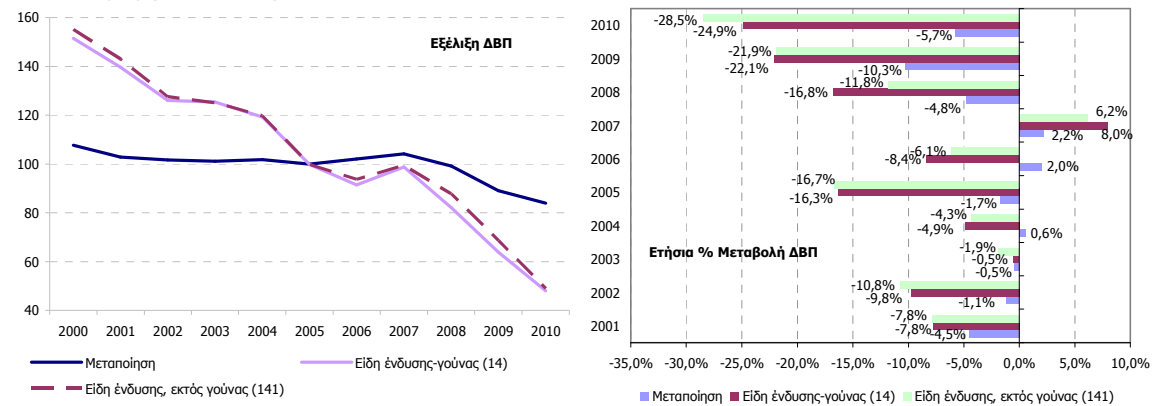

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ. * ΣΤΑΚΟΔ'08.

3.4 Εγχώρια Παραγωγή Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

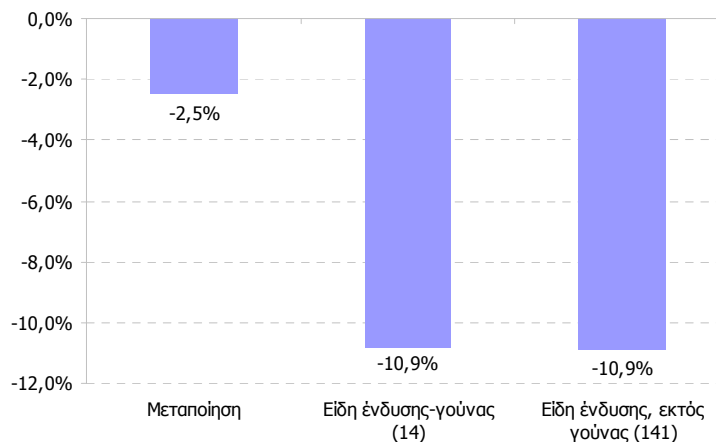
Η εγχώρια παραγωγή ειδών ένδυσης (141) κινήθηκε την περίοδο 2000-2010 πτωτικά, με το δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής (ΔΒΠ) του κλάδου να καταγράφει σωρευτική μείωση -68,4%. (Διάγραμμα 3.17). Την τριετία 2008-2010, η υποχώρηση της παραγωγής ήταν ιδιαίτερα έντονη, φτάνοντας στην κορύφωσή της κατά τη διάρκεια του 2010, όταν ο ΔΒΠ του κλάδου μειώθηκε κατά -28,5%. Η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης το 2009, επηρέασε δυσανάλογα τον κλάδο συγκριτικά με το σύνολο της μεταποίησης (Διάγραμμα 3.18). Οι πρώτες ενδείξεις για το 2011 δεν είναι θετικές, καθώς το α' τρίμηνο ο ΔΒΠ του κλάδου συνέχισε την πτωτική του πορεία, υποχωρώντας κατά -28,7% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2010⁸.

Διάγραμμα 3.17: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (ΔΒΠ) στον Κλάδο της Ένδυσης και τη Μεταποίηση (2005=100)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. Τα στοιχεία είναι με τη NACEr2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08) (gross data).

Διάγραμμα 3.18: ΜΕΡΜ⁹ Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής (ΔΒΠ) (2000-2010)

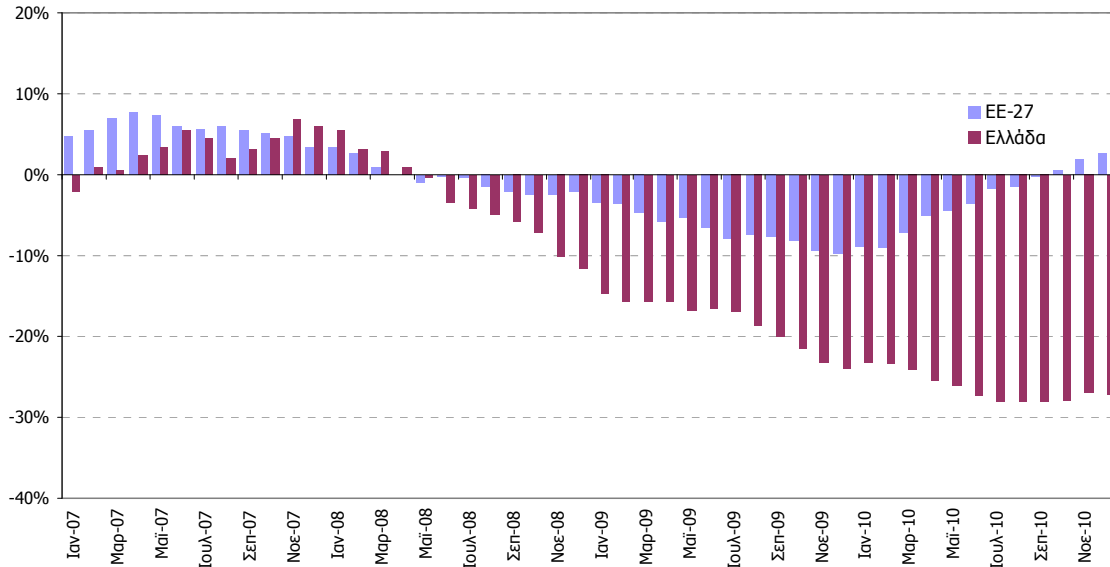
Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. Τα στοιχεία είναι με τη NACEr2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

⁸ Πηγή: Eurostat. Στοιχεία διορθωμένα με βάση τον πραγματικό αριθμό εργασιμων ημερών.

⁹ ΜΕΡΜ: Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής

Συγκρίνοντας τις επιδόσεις της Ελλάδας με την ΕΕ-27, διαπιστώνεται ότι η εγχώρια παραγωγή ειδών ένδυσης ακολουθούσε τις θετικές μεταβολές που επικρατούσαν και σε ευρωπαϊκό επίπεδο έως και τις αρχές του 2008 (Διάγραμμα 3.19). Έκτοτε η εγχώρια παραγωγή όχι μόνο συρρικνώθηκε αλλά παρουσίασε μέχρι και το τέλος του 2010 συνεχή πτωτική πορεία, εν αντιθέσει με την ΕΕ-27 όπου από το 2010 σημειώνεται αντιστροφή της πτωτικής τάσης του δείκτη, ενώ προς το τέλος του έτους καταγράφονται και θετικές μεταβολές.

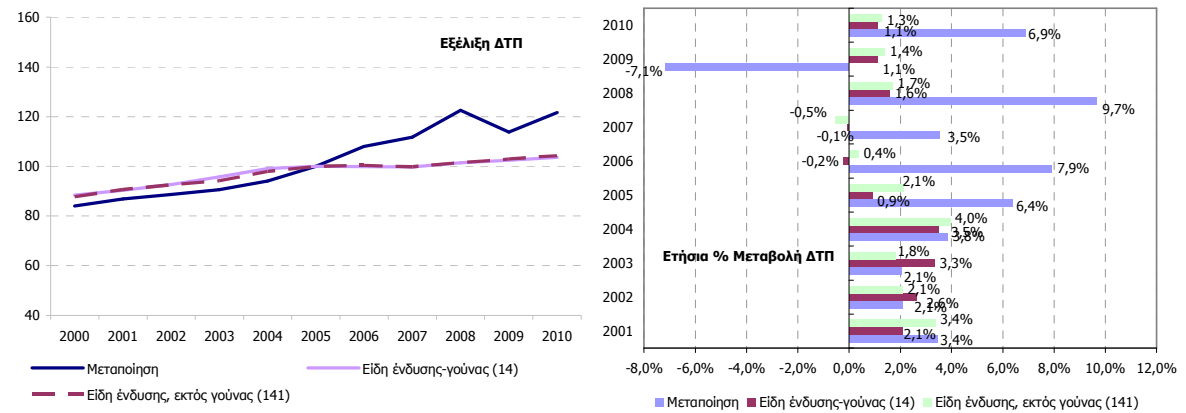
Διάγραμμα 3.19: Ποσοστιαία μεταβολή κινητού μέσου όρου 12-μήνου Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής (ΔΒΠ) Ειδών Ένδυσης, εκτός γούνας σε Ελλάδα και ΕΕ-27

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. Εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι με τη NACEr2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

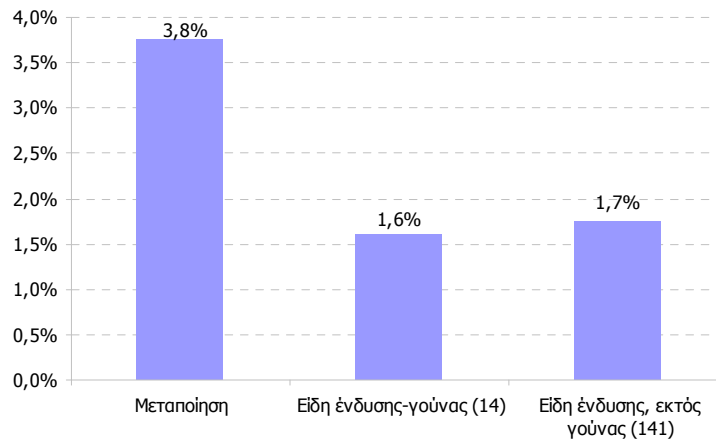
Οι ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχεται η εγχώρια παραγωγή ειδών ένδυσης είχαν ως αποτέλεσμα τη συγκρατημένη άνοδο του επιπέδου των τιμών παραγωγού στην εγχώρια αγορά (Διάγραμμα 3.20), ενώ τα έτη 2006-2007, οι τιμές παραγωγού ειδών ένδυσης-γούνας κινήθηκαν πτωτικά, όταν συνολικά στη μεταποίηση η αύξηση των τιμών παραγωγού σημείωνε από τις μεγαλύτερες μεταβολές της περιόδου 2000-2010. Συγχρόνως διαπιστώνεται ότι, οι τιμές παραγωγού στα είδη ένδυσης ανέρχονται με βραδύτερο ρυθμό από τις αντίστοιχες τιμές στο σύνολο της μεταποίησης (Διάγραμμα 3.21).

Διάγραμμα 3.20: Δείκτης Τιμών Παραγωγού¹⁰ (ΔΤΠ) στην Εγχώρια Αγορά στον Κλάδο της Ένδυσης και τη Μεταποίηση (2005=100)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. Τα στοιχεία είναι με τη NACEr2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Διάγραμμα 3.21: ΜΕΡΜ¹¹ Δείκτη Τιμών Παραγωγού (ΔΤΠ) στην Εγχώρια Αγορά (2000-2010)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Παρατηρείται όμως ότι για την περίοδο 2007-2010, οι τιμές παραγωγού στα είδη ένδυσης εγχωρίως μεταβάλλονται αντίθετα από ότι στην ΕΕ-27 (Διάγραμμα 3.22). Στην Ελλάδα, από τις αρχές του 2007 έως και τα μέσα περίπου του 2008 οι τιμές υποχώρησαν, όταν στην ΕΕ-27 κατά μέσο όρο οι τιμές κινούνταν ανοδικά. Ωστόσο, από το χρονικό εκείνο σημείο και ύστερα, η τάση αντιστρέφεται. Διαπιστώνεται ότι οι ανοδικές πιέσεις στις εγχώριες τιμές παραγωγού των ειδών ένδυσης διογκώνονται αρκετά ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του 2009, όταν στην ΕΕ-27 οι τιμές κινούνται καθοδικά. Ωστόσο, στην Ελλάδα από το 2010 διαφαίνεται συγκράτηση της ανοδικής τάσης των τιμών. Σημειώνεται ότι η ανοδική πορεία των τιμών παραγωγού συνήθως συνδέεται με μελλοντικές αυξήσεις των τελικών τιμών των προϊόντων¹² και σε

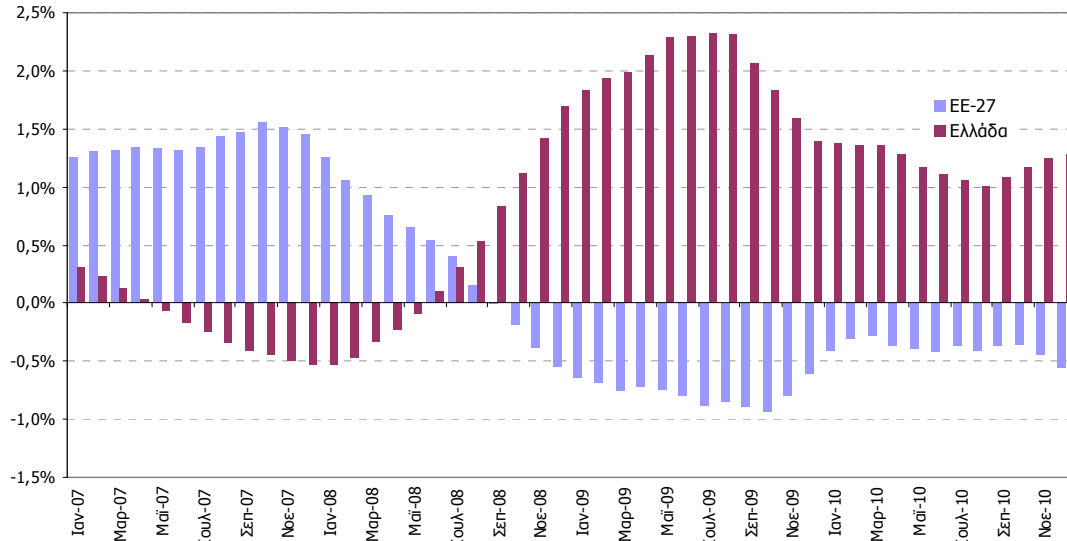
Ο Δείκτης Τιμών Παραγωγού στη Βιομηχανία προκύπτει με βάση τις τιμές πώλησης στην «πόρτα του εργοστασίου» (ex factory), χωρίς ΦΠΑ.

¹¹ ΜΕΡΜ: Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής

¹² Οι τελικές τιμές των προϊόντων βέβαια επηρεάζονται και από την τιμολογιακή πολιτική των λιανοπωλητών.

συνδυασμό με τις αυξήσεις του ΦΠΑ υπάρχουν ενδείξεις για διατήρηση της ανοδικής πορείας των τιμών που υφίσταται ο καταναλωτής.

Διάγραμμα 3.22: Ποσοστιαία μεταβολή κινητού μέσου όρου 12-μήνου Δείκτη Τιμών Παραγωγού (ΔΤΠ) Ειδών Ένδυσης, εκτός γούνας στην Εγχώρια Αγορά σε Ελλάδα και ΕΕ-27

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. Εποχικά εξομαλυσμένα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι με τη NACEr2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Πέρα από τη μείωση του όγκου παραγωγής όπως καταγράφεται στο δείκτη βιομηχανικής παραγωγής, τα στοιχεία δείχνουν σημαντική υποχώρηση και της αξίας παραγωγής από €2,3 δισ. το 2000 σε €1,7 δισ. το 2008 (Πίνακας 3.6). Τη μεγαλύτερη μείωση παρουσίασε η αξία παραγωγής στην κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181.0) και ακολουθεί η κατασκευή λοιπών ενδυμάτων και εξαρτημάτων μ.α.κ. (182.4).

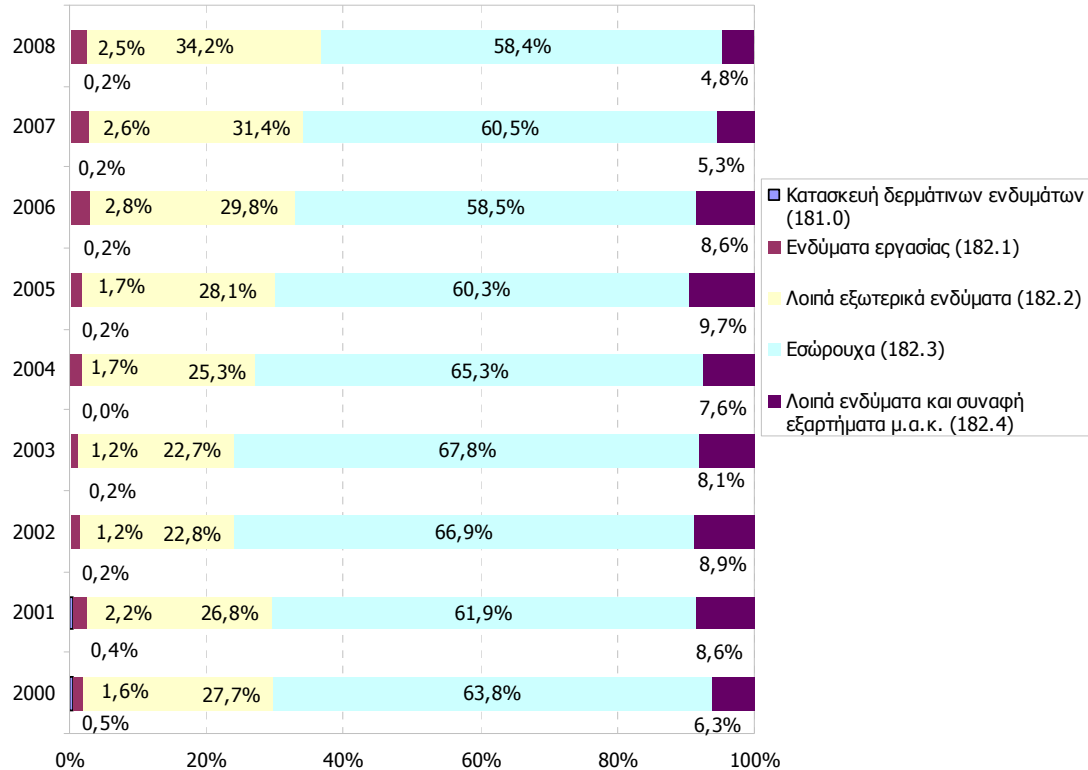
Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, η συμμετοχή των *εσωρούχων* στη συνολική αξία παραγωγής ειδών έτοιμου ενδύματος, που είναι και η μεγαλύτερη ανάμεσα στις εξεταζόμενες υποκατηγορίες, μειώθηκε την περίοδο 2000-2008, από 63,8% το 2000 σε 58,4% το 2008, ενώ το ποσοστό των *λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων* αυξήθηκε σε 34,2% το 2008 από 27,7% το 2000 (Διάγραμμα 3.23). Τέλος, το μερίδιο της παραγωγής των *δερμάτινων ενδυμάτων* στη συνολική του κλάδου ένδυσης κυμάνθηκε σε πολύ χαμηλό επίπεδο από 0,2% έως 0,5%, των *ενδυμάτων εργασίας* από 1,2% σε 2,8% και των *λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων μ.α.κ.* μεταξύ του 5,3% και 9,7%.

Πίνακας 3.6: Παραγωγή¹³ Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	ΜΕΡΜ
Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181.0)	10.502	9.968	4.069	4.628	578	3.671	3.213	2.787	2.274	-17,4%
Ενδύματα εργασίας (182.1)	38.438	51.167	27.764	26.525	30.516	32.033	42.633	43.270	37.299	-0,4%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα (182.2)	646.469	612.338	506.322	521.521	452.819	520.709	456.447	528.791	508.148	-3,0%
Εσώρουχα (182.3)	1.486.476	1.412.737	1.487.487	1.556.324	1.167.542	1.117.477	895.542	1.019.818	869.277	-6,5%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ. (182.4)	147.745	196.810	198.421	185.651	135.594	179.226	131.751	89.948	70.685	-8,8%
Κατασκευή ειδών έτοιμου ενδύματος (181-182)	2.329.629	2.283.019	2.224.064	2.294.649	1.787.049	1.853.116	1.529.585	1.684.614	1.487.683	-5,5%
Κατασκευή ειδών ένδυσης-γούνας (18)	2.454.589	2.419.816	2.354.744	2.433.938	1.914.550	2.045.732	1.717.725	1.905.984	1.689.716	-4,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις: IOBE.

Διάγραμμα 3.23: Εξέλιξη Μεριδίων Παραγωγής ανά Υποκλάδο Έτοιμου Ενδύματος

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις: IOBE.

Σε σταθερές τιμές, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης της παραγωγής είναι ταχύτερος από εκείνον της παραγωγής σε τρέχουσες τιμές (-7,4% και -6,4% του έτοιμου ενδύματος και της ένδυσης έναντι του -5,5% και -4,6% αντίστοιχα την περίοδο 2000-2008)¹⁴ (Πίνακας 3.7).

¹³ Ένα μέρος της παραγωγής ειδών έτοιμου ενδύματος (181-182), περίπου 2,4% το 2007, είναι παραγωγή φασόν.

¹⁴ Για τον αποπληθωρισμό χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης τιμών παραγωγού για την εγχώρια αγορά (2000=100). Καθώς δεν καταρτίζεται ο δείκτης αυτός για όλες τις εξεταζόμενες υποκατηγορίες, για τον υποκλάδο 181.0 χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης του κλάδου 18 και για τον υποκλάδο 182.1 χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης του υποκλάδου 182.

Πίνακας 3.7: Παραγωγή Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ, σε σταθερές τιμές 2000)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	ΜΕΡΜ
Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181.0)	10.502	9.636	3.853	4.305	518	3.219	2.798	2.427	1.938	-19,0%
Ενδύματα εργασίας (182.1)	38.438	49.512	26.315	24.698	27.326	28.088	37.135	37.682	31.793	-2,3%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα (182.2)	646.469	594.567	481.692	490.090	414.997	468.649	409.972	476.409	455.119	-4,3%
Εσώρουχα (182.3)	1.486.476	1.312.970	1.349.578	1.375.455	1.020.431	952.911	757.069	858.282	709.634	-8,8%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ. (182.4)	147.745	194.717	197.282	184.003	130.093	170.813	123.537	85.939	65.327	-9,7%
Κατασκευή ειδών έτοιμου ενδύματος (181-182)	2.329.629	2.161.402	2.058.719	2.078.552	1.593.365	1.623.680	1.330.511	1.460.739	1.263.812	-7,4%
Κατασκευή ειδών ένδυσης-γούνας (18)	2.454.589	2.339.156	2.229.539	2.264.003	1.714.442	1.793.762	1.496.207	1.659.849	1.440.293	-6,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις:** IOBE.

Δεδομένων όλων των προηγούμενων στοιχείων, διαπιστώνεται ότι η παραγωγή, ιδιαίτερα από το 2004 και μετά, κινείται πτωτικά τόσο σε τρέχουσες όσο και σε σταθερές τιμές του 2000 (Διάγραμμα 3.24).

Διάγραμμα 3.24: Παραγωγή Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ)

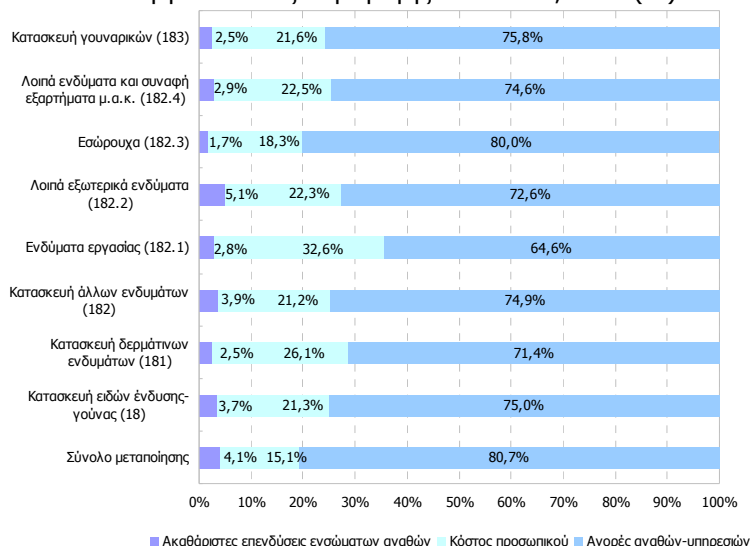

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων και Εκτιμήσεις:** IOBE.

3.5 Κόστος Παραγωγής

Στο Διάγραμμα 3.25 παρουσιάζεται η σύνθεση του κόστους παραγωγής στον κλάδο της ένδυσης. Κατά μέσο όρο, το μεγαλύτερο τμήμα του κόστους των επιχειρήσεων του κλάδου (75%) προκύπτει από τις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (π.χ. πρώτες ύλες), ενώ σημαντικό μέρος αφορά στις αμοιβές των απασχολούμενων (21,3%). Σε σύγκριση με το σύνολο της μεταποίησης, η συμμετοχή του κόστους εργασίας είναι υψηλότερη στον κλάδο της ένδυσης, δείγμα της μεγαλύτερης έντασης εργασίας στην παραγωγική δραστηριότητα του κλάδου, καθώς η μέση αμοιβή εργασίας είναι αρκετά χαμηλότερη από το μέσο όρο της μεταποίησης.

Διάγραμμα 3.25: Λειτουργικό Κόστος Παραγωγής ανά Κλάδο, 2007 (%)

Πηγή: Eurostat (SBS). **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Τα στοιχεία του Πίνακα 3.8, ενισχύουν τη διαπίστωση ότι η ένδυση αποτελεί κλάδο εντάσεως εργασίας, καθώς ο δείκτης μερίδιο κεφαλαίου / μερίδιο εργασίας του κλάδου είναι αρκετά χαμηλότερος της μονάδας και πάντως χαμηλότερος από το σύνολο της μεταποίησης. Μεταξύ των εξεταζόμενων υποκλάδων, οι κλάδοι κατασκευής εσωρούχων (182.3) και ενδυμάτων εργασίας (182.1) εμφανίζουν την υψηλότερη ένταση εργασίας.

Πίνακας 3.8: Μερίδιο Κεφαλαίου / Μερίδιο Εργασίας (ΜΚ/ΜΕ) ανά Κλάδο

	2004	2005	2006	2007
Σύνολο μεταποίησης	1,07	0,99	0,98	0,97
Κατασκευή ειδών ένδυσης-γούνας (18)	0,66	0,60	0,51	0,52
Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)	0,86	0,80	0,70	0,64
Κατασκευή άλλων ενδυμάτων (182)	0,65	0,61	0,50	0,51
Ενδύματα εργασίας (182.1)	0,50	0,39	0,17	0,36
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα (182.2)	0,87	0,56	0,58	0,53
Εσώρουχα (182.3)	0,24	0,73	0,34	0,49
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ. (182.4)	0,91	0,60	0,52	0,44
Κατασκευή γουναρικών (183)	0,74	0,53	0,56	0,63

Πηγή: Eurostat (SBS). **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημειώσεις:** ΜΚ/ΜΕ: (ΠΑ-ΚΑ)/ΚΑ, όπου ΠΑ: Προστιθέμενη Αξία και ΚΑ: Κόστος Απασχόλησης.

Οι εξελίξεις της τεχνολογίας έχουν λίγο συνεισφέρει στην υποκατάσταση των ανθρώπινων χεριών από μηχανές, καθώς η μεταχείριση και η ραφή των υφασμάτων είναι δύσκολες εργασίες για μηχανές (Allwood, 2006). Ωστόσο, οι περισσότερες εργασίες για την παραγωγή ενδυμάτων είναι επαναληπτικές και μονότονες και για το λόγο αυτό χρησιμοποιείται συνήθως ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό¹⁵. Οι περισσότερες τεχνολογικές καινοτομίες έχουν

¹⁵ Οι συνθήκες αυτές δικαιολογούν την προτίμηση των επιχειρήσεων για την εγκατάσταση παραγωγικών μονάδων σε περιοχές και χώρες χαμηλού εργατικού κόστους.

πραγματοποιηθεί στον τομέα του υφάσματος (European Commission – DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, May 2009).

Τις προηγούμενες δεκαετίες η εγχώρια παραγωγή έτοιμου ενδύματος βασίστηκε αρκετά στο γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελούσε χώρα χαμηλού εργατικού κόστους για ανώνυμα ρούχα. Καθώς η κατασκευή ειδών ένδυσης είναι εντάσεως εργασίας, η Ελλάδα άρχισε να χάνει το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα όταν στις διεθνείς αγορές εισήλθαν χώρες χαμηλότερου κόστους εργασίας, με αποτέλεσμα τα ελληνικά ανώνυμα προϊόντα να καταστούν λιγότερο ανταγωνιστικά. Οι περισσότεροι «χαμένοι» από αυτή την εξέλιξη ήταν οι μεγάλες επιχειρήσεις μαζικής παραγωγής, που στηρίζονταν στην υπεργολαβία και δε διέθεταν την κατάλληλη στρατηγική οργάνωση που θα μπορούσε να τις βοηθήσει να αντεπεξέλθουν στις αλλαγές αυτές (Καραγιάννη, 2001). Συχνά το αποτέλεσμα ήταν είτε το κλείσιμο επιχειρήσεων είτε η μετεγκατάσταση των γραμμών παραγωγής σε περιοχές με χαμηλότερο εργατικό κόστος.

Αναλώσεις

Το συνολικό κόστος των αναλώσεων κατά την παραγωγική διαδικασία κατασκευής ειδών ένδυσης αυξήθηκε την περίοδο 2002-2007, παρά τη μείωση του αριθμού των καταστημάτων (με απασχόληση άνω των 10 ατόμων). Το 2008, ωστόσο, καταγράφηκε μείωση των αναλώσεων με τις 272 επιχειρήσεις κατασκευής ειδών ένδυσης να παρουσιάζουν αναλώσεις συνολικής αξίας €562,4 εκ. (Πίνακας 3.9). Εξετάζοντας τη σύνθεση των αναλώσεων, οι πρώτες ύλες και οι πληρωμές φασόν συνιστούν το μεγαλύτερο μέρος του κόστους (60,2% και 33,2% αντίστοιχα το 2008) (Διάγραμμα 3.26). Οι δαπάνες για καύσιμα σημείωσαν δραματική άνοδο, καθώς υπερπενταπλασιάστηκαν το 2008 σε σχέση με το 2002, αλλά εξακολουθούν να συμμετέχουν σε μικρό βαθμό στη διαμόρφωση της τελικής αξίας των αναλώσεων.

Πίνακας 3.9: Αναλώσεις Παραγωγικής Διαδικασίας Επιχειρήσεων Κλάδου Κατασκευής Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (181 και 182) (ποσά σε χιλ. ευρώ)

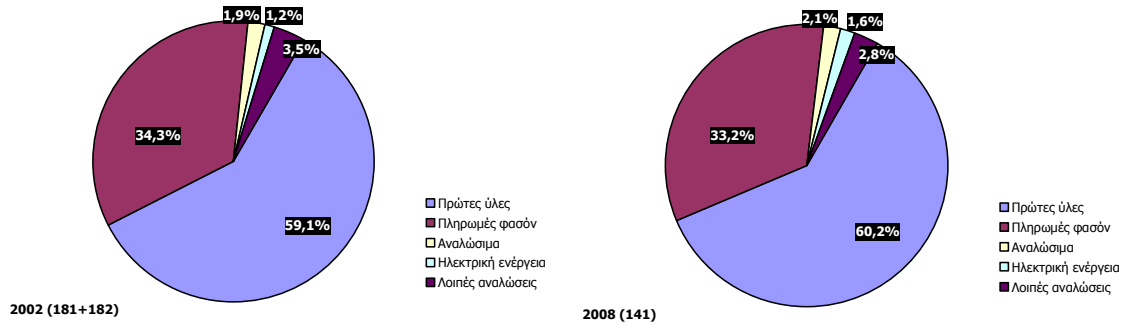
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	ΜΕΡΜ	2008*
Αριθμός καταστημάτων	322	302	241	247	277	263	-4,0%	272
Πρώτες ύλες	295.136	295.148	247.456	223.531	288.721	344.142	3,1%	338.667
Πληρωμές φασόν	171.133	184.338	144.711	158.129	208.524	220.840	5,2%	186.976
Αναλώσιμα	9.728	9.411	10.318	8.585	9.336	10.241	1,0%	12.039
Ηλεκτρική ενέργεια	5.889	5.563	4.974	5.172	6.269	6.977	3,4%	8.942
Ανταλλακτικά	6.776	7.023	6.501	6.275	7.815	8.423	4,4%	8.289
Καύσιμα	785	1.239	1.160	1.073	1.532	1.486	13,6%	4.208
Λοιπά	9.791	10.091	9.648	9.737	14.441	14.908	8,8%	3.228
Σύνολο αναλώσεων	499.240	512.814	424.768	412.502	536.638	607.016	4,0%	562.348

Πηγή: Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες (ΕΒΕ) – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 10 ατόμων

* κωδικός 141 (ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Διάγραμμα 3.26: Μερίδια Αναλώσεων Παραγωγικής Διαδικασίας Επιχειρήσεων Κλάδου Κατασκευής Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (181 και 182)

Πηγή:Ετήσιες Βιομηχανικές Έρευνες (ΕΒΕ) – ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Σημείωση: Τα στοιχεία αφορούν τις επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 10 ατόμων

* 2002: ΣΤΑΚΟΔ'03. 2008: ΣΤΑΚΟΔ'08.

3.6 Βασικά Οικονομικά Μεγέθη του Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων

Τα παραγόμενα είδη ένδυσης κατευθύνονται, συνήθως μέσω των κέντρων διανομής, στα σημεία λιανικής πώλησης για να καταλήξουν στους τελικούς καταναλωτές. Εξετάζοντας το λιανικό εμπόριο ενδυμάτων (524.2)¹⁶, ο αριθμός των επιχειρήσεων την περίοδο 2002-2007 αυξήθηκε από 19.138 το 2002 σε 20.926 το 2007 (Πίνακας 3.10). Η απασχόληση ανήλθε με ταχύτερο ρυθμό, με τις αμοιβές των εργαζομένων να αγγίζουν τα €356,5 εκ. το 2007. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων στο λιανικό εμπόριο ενδυμάτων αποτελούσαν το 10,8% και 10,9% των αντίστοιχων μεγεθών του συνολικού λιανικού εμπορίου το 2007 (Διάγραμμα 3.27).

Η συμμετοχή της ακαθάριστης αξίας παραγωγής¹⁷ και της προστιθέμενης αξίας του κλάδου λιανικού εμπορίου ενδυμάτων στο λιανικό εμπόριο ενισχύθηκε το 2007 σε σχέση με το 2002, ενώ οι επενδύσεις στην εξεταζόμενη εξαιτία τριπλασιάστηκαν σε απόλυτα μεγέθη, σε €155,5 εκ. το 2007. Σημαντική ήταν και η άνοδος του μικτού κέρδους¹⁸ σε €1,8 δισ. το 2007 από €967,7 εκ. το 2002, εξέλιξη που μάλλον προκύπτει από την αποτελεσματικότερη διαχείριση των αποθεμάτων, καθώς ο κύκλος εργασιών¹⁹ κινήθηκε μεν ανοδικά, αλλά με χαμηλότερο ρυθμό από ό,τι το μικτό κέρδος.

¹⁶ Ο κλάδος αυτός αφορά στο λιανικό εμπόριο ενδυμάτων σε ειδικευμένα καταστήματα.

¹⁷ Η αξία της παραγωγής είναι η αξία της ποσότητας που παράγει η επιχείρηση βάσει των πωλήσεων, συμπεριλαμβανομένων των μεταβολών των αποθεμάτων και της μεταπώλησης αγαθών και υπηρεσιών.

¹⁸ Το μικτό εμπορικό κέρδος υπολογίζεται από τον κύκλο εργασιών, τις αγορές και τις μεταβολές των αποθεμάτων αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζονται με σκοπό τη μεταπώληση στην κατάσταση στην οποία παραλήφθηκαν.

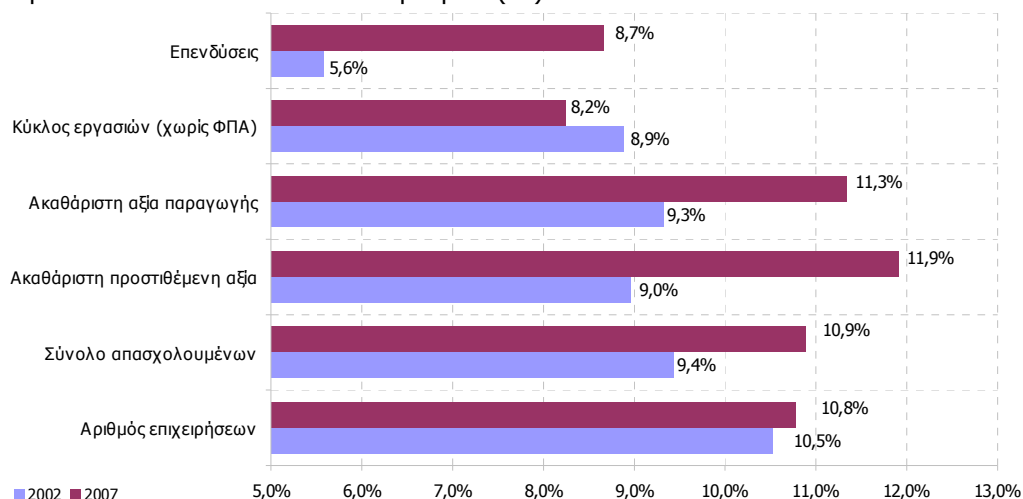
¹⁹ Οι πωλήσεις του λιανικού εμπορίου ενδυμάτων διαφέρουν από το ύψος των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών για ένδυση, καθώς οι πρώτες δεν αναφέρονται στις τελικές τιμές που πληρώνουν οι καταναλωτές, ενώ το εύρος των προϊόντων και δραστηριοτήτων που περιλαμβάνεται σε κάθε περίπτωση δεν είναι κοινό.

Πίνακας 3.10: Βασικά Οικονομικά Μεγέθη Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων (524.2) (ποσά σε χιλ. ευρώ)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	ΜΕΡΜ
Αριθμός επιχειρήσεων	19.138	20.216	21.236	22.876	22.027	20.926	1,8%
Σύνολο απασχολούμενων	46.461	47.946	48.158	56.869	57.952	58.249	4,6%
Συνολικό κόστος εργασίας	240.471	271.918	290.258	444.197	430.492	356.469	8,2%
Αμοιβές απασχολούμενων	186.042	203.994	220.180	354.613	336.678	454.795	19,6%
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία	623.902	1.051.036	900.322	822.578	912.731	1.113.828	12,3%
Ακαθάριστη αξία παραγωγής	1.027.066	1.460.619	1.298.875	1.414.922	1.574.219	1.840.068	12,4%
Κύκλος εργασιών (χωρίς ΦΠΑ)	3.678.978	3.904.709	3.971.325	4.250.842	4.414.804	4.644.575	4,8%
Μικτό κέρδος	967.737	1.441.166	1.289.050	1.353.352	1.502.665	1.800.742	13,2%
Συνολικές δαπάνες για αγορά αγαθών και υπηρεσιών	3.168.045	3.377.391	3.434.220	3.727.946	3.641.650	3.631.157	2,8%
Επενδύσεις	55.000	98.418	74.761	122.620	155.501	138.230	20,2%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ.

Διάγραμμα 3.27: Συμμετοχή Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων (524.2) Βασικών Οικονομικών Μεγεθών στο Σύνολο του Λιανικού Εμπορίου (52)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ.

Παραγωγικότητα και Κερδοφορία

Πέρα από το μικτό κέρδος του λιανικού εμπορίου ενδυμάτων, για τη διερεύνηση της κερδοφορίας του κλάδου, εξετάζεται ένα επιπρόσθετο μέτρο κερδοφορίας, ο ακαθάριστος δείκτης εκμετάλλευσης²⁰, για τον υπολογισμό του οποίου λαμβάνεται υπόψη και το κόστος εργασίας. Ο δείκτης αυτός σημείωσε διακυμάνσεις την περίοδο 2002-2007 και διαμορφώθηκε σε 14,2% το 2007, έναντι του 10,4% το 2000, σημειώνοντας την υψηλότερη τιμή το 2003 με 20%.

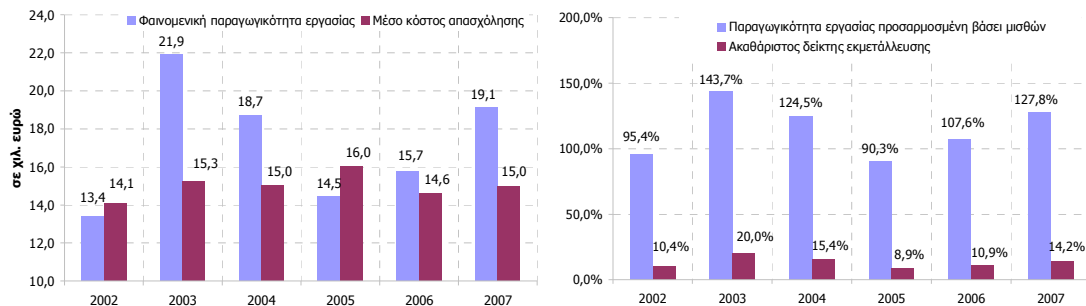
Η παραγωγικότητα της εργασίας στο λιανικό εμπόριο ενδυμάτων σημείωσε την ίδια περίοδο παρόμοια διακύμανση με τον ακαθάριστο δείκτη εκμετάλλευσης και διαμορφώθηκε το 2007 σε υψηλότερο επίπεδο (€19,1 χιλ.) από εκείνη συνολικά στο λιανικό εμπόριο (€17,5 χιλ.)

²⁰ Ακαθάριστος δείκτης εκμετάλλευσης: ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα/πωλήσεις, όπου ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα: προστιθέμενη αξία – κόστος εργασίας

(Διάγραμμα 3.28). Το μέσο κόστος απασχόλησης του κλάδου ανήλθε σε €15 χιλ. ανά εργαζόμενο το 2007, από €14,1 χιλ. το 2002, με την υψηλότερη τιμή να καταγράφεται το 2005 (€16 χιλ.).

Από τις διακυμάνσεις του μέσου κόστους εργασίας επηρεάζεται κατά αντιστοιχία και η φαινομενική παραγωγικότητα της εργασίας. Διαπιστώνεται ότι, τα έτη που το μέσο κόστος εργασίας ήταν χαμηλό, η παραγωγικότητα εργασίας αυξανόταν (τόσο σε όρους φαινομενικής όσο και βάσει της προσαρμοσμένης στους μισθούς παραγωγικότητας της εργασίας).

Διάγραμμα 3.28: Παραγωγικότητα και Κερδοφορία Κλάδου Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων

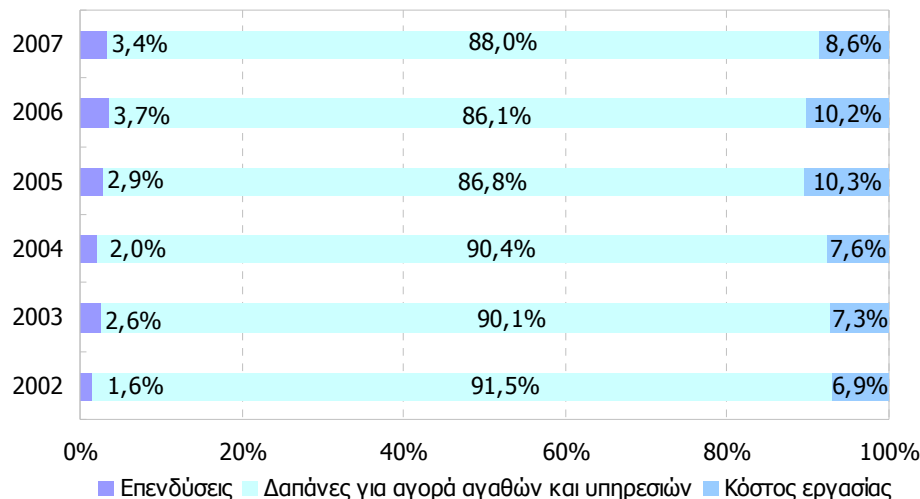

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ.

Λειτουργικό Κόστος

Η κερδοφορία ενός κλάδου δεν επηρεάζεται μόνο από την παραγωγικότητα της εργασίας αλλά και από το λειτουργικό του κόστος. Στο Διάγραμμα 3.29 έχει εκτιμηθεί το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων του λιανικού εμπορίου ενδυμάτων βάσει τριών παραγόντων: α) του κόστους εργασίας, β) των δαπανών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών και γ) των επενδύσεων που πραγματοποιούνται. Μακράν την υψηλότερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του κόστους έχουν οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών και ακολουθούν το κόστος εργασίας και οι επενδύσεις. Παράλληλα, στη διάρκεια της περιόδου 2002-2007 διαπιστώνεται ότι το κόστος εργασίας επηρεάζει περισσότερο το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων του κλάδου, οι οποίες φαίνεται να δίνουν πλέον περισσότερο έμφαση στην πραγματοποίηση επενδύσεων.

Διάγραμμα 3.29: Λειτουργικό Κόστος Κλάδου Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων (%)

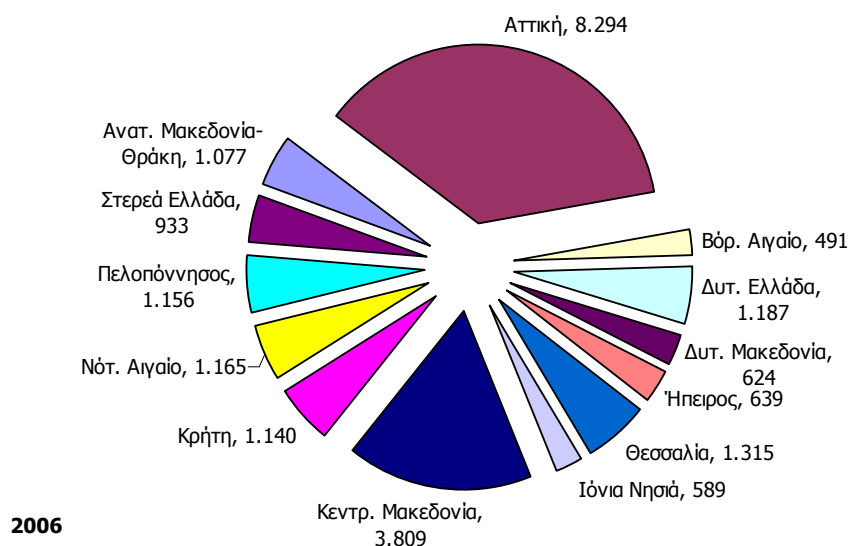

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

3.6.1 Γεωγραφική Κατανομή των Επιχειρήσεων του Κλάδου Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων

Στην ελληνική επικράτεια δραστηριοποιήθηκαν, το 2006, 22.419 επιχειρήσεις στο λιανικό εμπόριο ενδυμάτων, αποτελώντας το 2,4% του συνόλου επιχειρήσεων και πραγματοποιώντας πωλήσεις συνολικού ύψους €3.4 δισ. Η Αττική συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό επιχειρήσεων (8.294 επιχειρήσεις), ενώ τα αμέσως υψηλότερα ποσοστά εμφανίζουν οι περιφέρειες της Κεντρικής και της Δυτικής Ελλάδας (Διάγραμμα 3.30).

Διάγραμμα 3.30: Γεωγραφική Κατανομή Επιχειρήσεων Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων (524.2), 2006

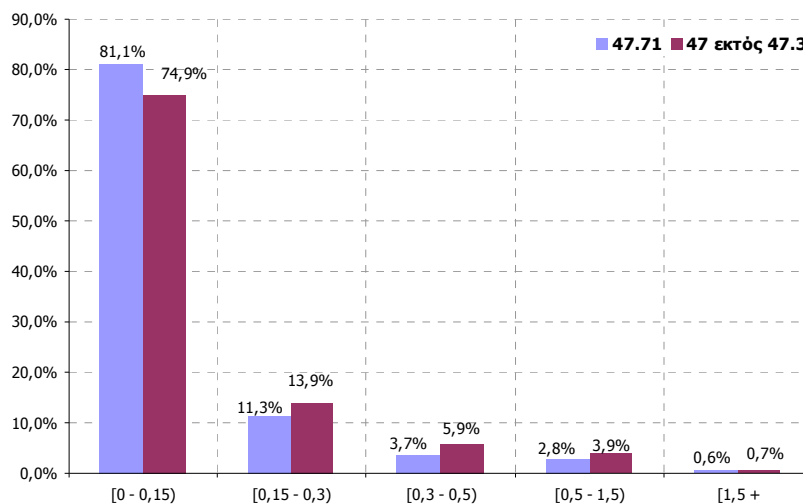

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

3.6.2 Κατανομή των Επιχειρήσεων Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων ανά Τάξη Μεγέθους Κύκλου Εργασιών

Η αναλογία των πολύ μικρών επιχειρήσεων (με κύκλο εργασιών έως €150 χιλ.) είναι μεγαλύτερη στο λιανικό εμπόριο ενδυμάτων (81,1% το 2005) από ότι συνολικά στο λιανικό εμπόριο (74,9% το ίδιο έτος) (Διάγραμμα 3.31). Στις μεγαλύτερες τάξεις μεγέθους των πωλήσεων αναλογούν λιγότερες επιχειρήσεις στο λιανικό εμπόριο ενδυμάτων από ότι στο συνολικό λιανικό εμπόριο. Γενικώς, η κατανομή των λιανικών εμπορικών επιχειρήσεων ενδυμάτων είναι παρόμοια με εκείνη των παραγωγικών επιχειρήσεων ενδυμάτων.

Διάγραμμα 3.31: Κατανομή Επιχειρήσεων Λιανικού Εμπορίου Ενδυμάτων (47.71) και Συνόλου Λιανικού Εμπορίου (47)²¹ ανά Τάξη Μεγέθους Κύκλου Εργασιών (εκ. ευρώ), 2005

Πηγή:ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Η τάση που επικρατεί στον κλάδο της ένδυσης είναι η στροφή αρκετών επιχειρήσεων σταδιακά από παραγωγικές σε εμπορικές και παροχής υπηρεσιών. Με άλλα λόγια, είτε αναπτύσσουν παράλληλα με την παραγωγή και σημαντική εμπορική δραστηριότητα αναπτύσσοντας ευρύ δίκτυο πωλήσεων, είτε εστιάζουν κυρίως στο εμπόριο, αναθέτοντας την παραγωγή σε τρίτους (εγχώρια ή στο εξωτερικό). Συνέπεια των παραπάνω είναι η εμφάνιση σημαντικών λιανοπωλητών, των οποίων η δραστηριότητα μπορεί να πάρει διάφορες μορφές²². Στον Πίνακα 3.11, παρουσιάζονται ορισμένες σύγχρονες μορφές μεγάλου λιανεμπορίου που εμφανίζονται στην ελληνική αγορά.

²¹ Παρουσιάζονται τα στοιχεία για το 2005, καθώς είναι το τελευταίο διαθέσιμο έτος με τετραψήφια ανάλυση των στοιχείων. Τα στοιχεία έχουν ταξινομηθεί σύμφωνα με τη ΣΤΑΚΟΔ'08. Έχει επιλεγεί στο σύνολο του λιανικού εμπορίου (47) να μην περιληφθεί το λιανεμπόριο καυσίμων κ.λπ. (47.3) κατά αντιστοιχία της ΣΤΑΚΟΔ'03, όπου στο συνολικό λιανικό εμπόριο (52), δεν περιλαμβάνονταν η δραστηριότητα από το λιανικό εμπόριο καυσίμων κ.λπ. (505).

²² Αναλυτικότερα, στο Κεφάλαιο 7 «Ανταγωνισμός».

Πίνακας 3.11: Ορισμένα παραδείγματα μεγάλου σύγχρονου λιανεμπορίου στην ελληνική αγορά²³

Πολυκαταστήματα-Εμπορικά κέντρα	Ειδικευμένες Αλυσίδες	Σούπερμαρκετ-υπερμάρκετ	Ηλεκτρονικές /Ταχυδρομικές παραγγελίες
ATTICA, Notos, Galleries, Fokas, The Mall Athens, Golden Hall, Athensheart	BSB, Attrativo, On Line, Lynne, Toi-Moi, Αλυσίδες Inditex, H&M, Sprider, Glou	Carrefour, Lidl, Jumbo, Σκλαβενίτης	www.laredoute.gr , www.fashionshop.gr , www.fashion-price.gr , www.plus4u.gr

3.6.3 Δείκτες Λιανικών Πωλήσεων και Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο της Ένδυσης

Οι λιανικές πωλήσεις ένδυσης – υπόδησης κινήθηκαν ανοδικά από το 2000 μέχρι το 2007 για να ακολουθήσουν καθοδική πορεία από το 2008 και ύστερα (καταγράφοντας ωστόσο κάποιες ενδιάμεσες διακυμάνσεις), όπως παρουσιάζεται από τους δείκτες λιανικών πωλήσεων κύκλου εργασιών και όγκου που καταρτίζονται από την ΕΛΣΤΑΤ (Διάγραμμα 3.32).

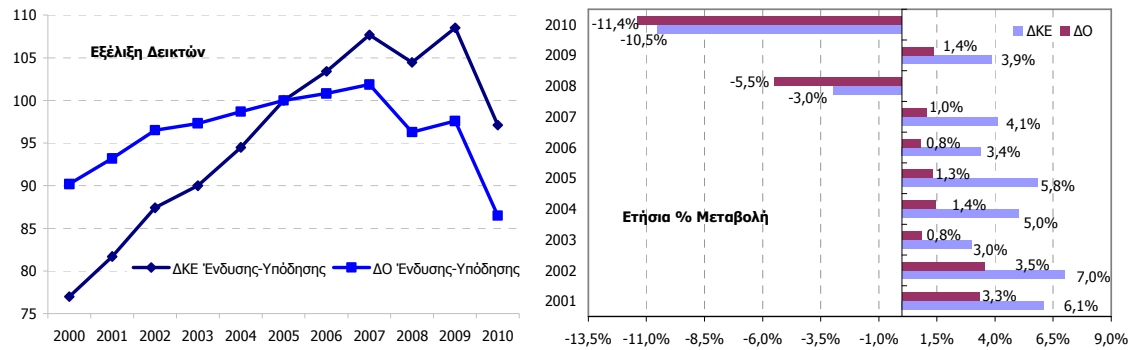
Αντίστοιχες διακυμάνσεις αποτυπώνονται και στις επιχειρηματικές προσδοκίες του Λιανικού Εμπορίου τόσο συνολικά όσο και ειδικότερα στην Ένδυση, σύμφωνα με την Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE (Διάγραμμα 3.33). Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών, ο οποίος αποτελεί πρόδρομο δείκτη, ήδη από το τέλος του 2007 είχε αρχίσει να αντιστρέφει την τάση του, καθώς οι επιχειρηματικές προσδοκίες παρουσίαζαν σχεδόν συνεχή επιδείνωση.

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 επηρέασε αρνητικά την καταναλωτική διάθεση και στην Ελλάδα, με την καταναλωτική εμπιστοσύνη να φθάνει σε αρκετά χαμηλά επίπεδα. Το 2009 η καταναλωτική εμπιστοσύνη ανέκαμψε, ωστόσο από το 4^ο τρίμηνο του 2009 και κατά τη διάρκεια του 2010 ακολούθησε μια πορεία συνεχούς επιδείνωσης, φτάνοντας σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο.

Η επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο ένδυσης ακολουθεί στενά τη μείωση στην καταναλωτική εμπιστοσύνη, η οποία με τη σειρά της καθορίζει το επίπεδο της ζήτησης και των λιανικών πωλήσεων. Έτσι, από τα τέλη του 2009 ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο ειδών ένδυσης διαγράφει μια έντονα πτωτική πορεία, η οποία συνάδει με το γενικότερο αρνητικό κλίμα στην αγορά.

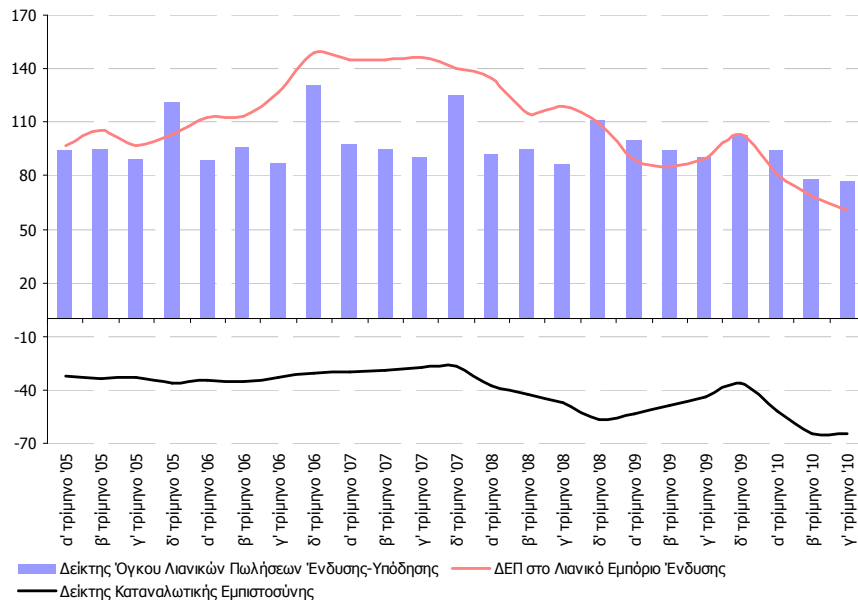
²³ Τα παραδείγματα είναι ενδεικτικά της τάσης που επικρατεί και όχι εξαντλητικά.

Διάγραμμα 3.32: Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) και Δείκτης Όγκου (ΔΟ) στο Λιανικό Εμπόριο Ειδών Ένδυσης και Υπόδησης (2005=100)²⁴.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Διάγραμμα 3.33: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (ΔΕΠ) στο Λιανικό Εμπόριο Ένδυσης και στο Συνολικό (1996-2006 = 100) και Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ιαν. 2005 – Σεπτ. 2010)²⁵

Πηγή: IOBE, DG ECFIN, Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας.

3.7 Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας στον Κλάδο Κατασκευής Ειδών Ένδυσης

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της Έρευνας Οικονομικής Συγκυρίας στη Βιομηχανία που διεξάγει το IOBE. Για την εξαγωγή αποτελεσμάτων που αφορούν στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος, επιλέχθηκαν οι επιχειρήσεις που έχουν δραστηριότητα στην παραγωγή ειδών ένδυσης κατά ΣΤΑΚΟΔ'03 στους κλάδους 181 και 182, όπως έχουν

²⁴ Ο δείκτης έχει υπολογιστεί σύμφωνα με τη NACE Rev. 2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

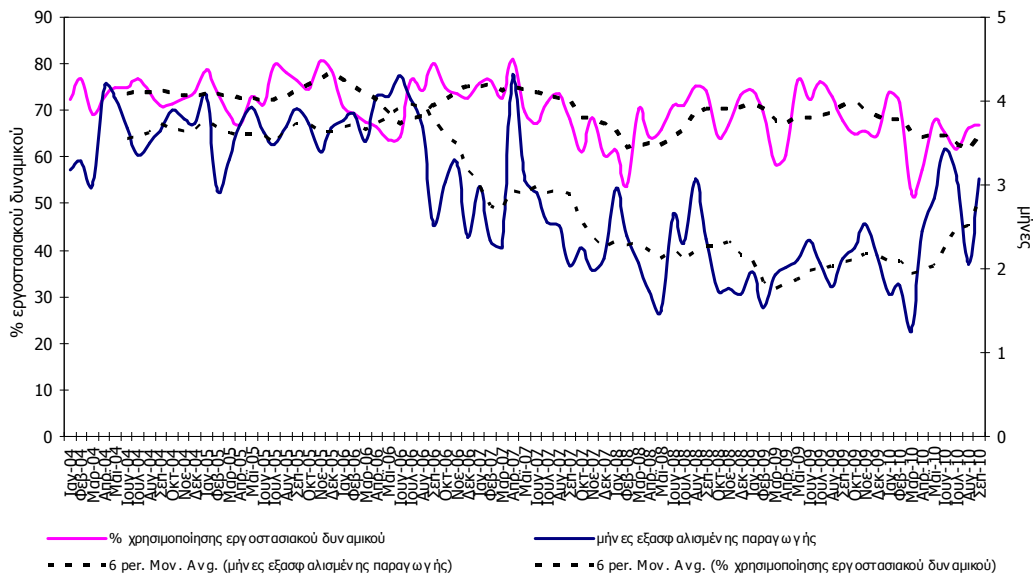
²⁵ Το λιανικό εμπόριο στην ένδυση έχει ταξινομηθεί σύμφωνα με τη ΣΤΑΚΟΔ '08 (47.71: Λιανικό εμπόριο ενδυμάτων σε ειδικευμένα καταστήματα). Στο συνολικό λιανικό εμπόριο δεν περιλαμβάνεται το εμπόριο καυσίμων.

εντοπιστεί και περιέχονται στο δείγμα της Έρευνας Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η έρευνα αυτή είναι δειγματοληπτική και ο αριθμός των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε αυτή δεν είναι σταθερός στη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

3.7.1 Βαθμός Χρησιμοποίησης Παραγωγικής Δυναμικότητας

Στο Διάγραμμα 3.34 εξετάζονται ο βαθμός χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού καθώς και οι μήνες εξασφάλισης εξασφαλισμένης παραγωγής, σύμφωνα με τις απόψεις των επιχειρήσεων παραγωγής ειδών ένδυσης για την περίοδο Ιανουαρίου 2004 – Σεπτεμβρίου 2010. Διαπιστώνεται επιδείνωση του ποσοστού αξιοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού, ενώ φαίνεται να μειώνονται οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπροσώπων του κλάδου, ιδιαίτερα από το 2006 και ύστερα, τουλάχιστον μέχρι και τον Απρίλιο του 2010, ενώ από το Μάιο και μετά καταγράφονται ελαφρά θετικότερες απόψεις. Παράλληλα, ο βαθμός χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού σημείωσε στη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου μικρή θετική (γραμμική) συσχέτιση (συντελεστής συσχέτισης 0,38) με τους μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων, μέγεθος το οποίο αποτυπώνει προσεγγιστικά το μέγεθος της ζήτησης που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Διάγραμμα 3.34: Ποσοστό (%) Χρησιμοποίησης Εργοστασιακού Δυναμικού και Μήνες Εξασφαλισμένης Παραγωγής (Ιαν. 2004 – Σεπτ. 2010)

Πηγή: Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας στη Βιομηχανία, IOBE.

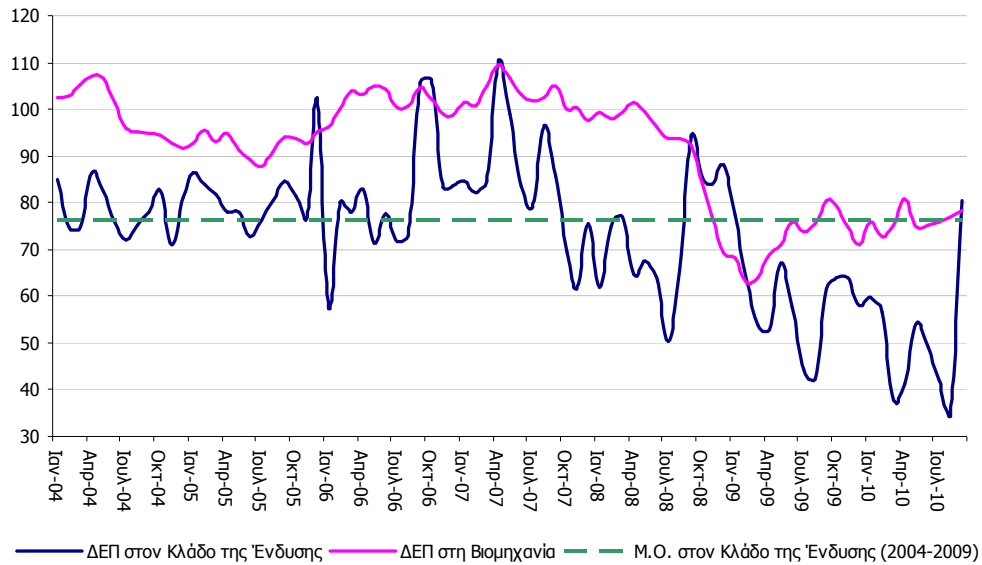
3.7.2 Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (ΔΕΠ)²⁶, που καταρτίζεται από το ΙΟΒΕ, υπολογίζεται με βάση τις προοπτικές για την παραγωγή, τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων και τις εκτιμήσεις για τη συνολική ζήτηση. Πιο συγκεκριμένα, ο ΔΕΠ στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης κινείται αρκετά χαμηλότερα από τον αντίστοιχο δείκτη στη Βιομηχανία (Διάγραμμα 3.35). Ωστόσο, το Σεπτέμβριο του 2010 ο δείκτης βελτιώθηκε σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα και βρέθηκε σε υψηλότερο επίπεδο από τον αντίστοιχο δείκτη στη Βιομηχανία. Ειδικότερα, οι προσδοκίες των επιχειρήσεων έχουν επηρεαστεί από τις εξής εξελίξεις:

- Οι **προβλέψεις** για την εξέλιξη της **παραγωγής** τους προσεχείς 3-4 μήνες βελτιώνονται το Σεπτέμβριο του 2010, ιδιαίτερα ύστερα από το πολύ αρνητικό κλίμα που επικρατούσε το προηγούμενο διάστημα.
- Οι **εκτιμήσεις για τη συνολική ζήτηση** προκύπτουν από το τρέχον επίπεδο παραγγελιών, το οποίο καταγράφει πτωτική πορεία, ιδιαίτερα από το τέλος του 2008 και ύστερα. Το κλίμα δυσαρέσκειας παρουσιάζεται όλο και πιο έντονο από το τέλος του 2009 και μετά, ενώ το επίπεδο παραγγελιών εξακολουθεί το 2010 να κυμαίνεται αρκετά χαμηλότερα από το μέσο όρο της περιόδου 2004-2009.
- Από τα μέσα του 2009 και μέχρι το α' τρίμηνο του 2010, οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων του κλάδου δήλωναν σε γενικές γραμμές ότι το **ύψος των αποθεμάτων** ήταν κανονικό για την εποχή. Παράλληλα, για το 2010 ενώ μέχρι και τον Αύγουστο εμφανιζόταν διόγκωση του επιπέδου των αποθεμάτων, καθώς το ισοζύγιο των θετικών – αρνητικών απαντήσεων σημείωνε αύξηση, το Σεπτέμβριο διαπιστώθηκε αντιστροφή της τάσης αυτής. Τέλος, το Σεπτέμβριο του 2010 η επίδοση του ισοζυγίου των απαντήσεων είναι αρκετά χαμηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, εμφανίζοντας αρνητικό μέγεθος.

²⁶ Για τον υπολογισμό του δείκτη χρησιμοποιείται μια περίοδος βάσης (1996-2006=100), αντί για ένα έτος βάσης. Η επιλογή αυτή επιτρέπει την ακριβέστερη αποτύπωση των διακυμάνσεων των επιχειρηματικών προσδοκιών σε μια μακρά περίοδο, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα κατασκευής συγκρίσιμων επιμέρους κλαδικών δεικτών.

Διάγραμμα 3.35: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (ΔΕΠ) στον Κλάδο Κατασκευής Έτοιμου Ενδύματος και στη Βιομηχανία (Ιαν. 2004 – Σεπτ. 2010) – (1996-2006 = 100)

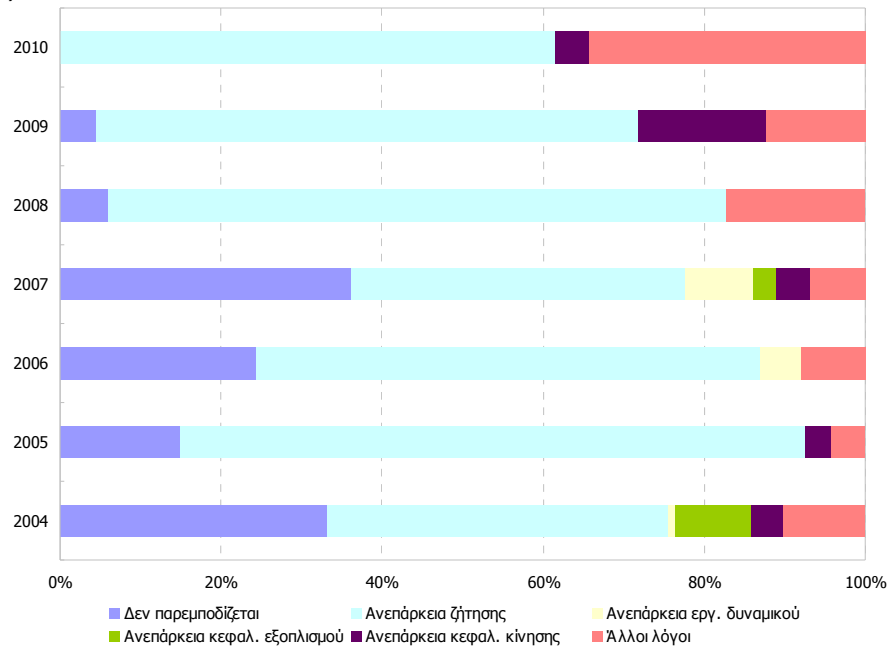

Πηγή: Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας στη Βιομηχανία, IOBE.

3.7.3 Προσκόμματα στην Παραγωγική Δραστηριότητα

Η ανεπάρκεια της ζήτησης αποτελεί το βασικότερο παράγοντα παρεμπόδισης της παραγωγικής δραστηριότητας, όπως δήλωσαν οι περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου κατασκευής έτοιμου ενδύματος, ιδιαίτερα από το 2008 και μετά (Διάγραμμα 3.36). Επιπρόσθετα, το 2009, οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα αντιμετωπίζουν πιο έντονα το πρόβλημα της ανεπάρκειας του κεφαλαίου κίνησης, ως αποτέλεσμα του γενικότερου προβλήματος ρευστότητας και χρηματοδότησης που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου. Τέλος, το 2010 καμία από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα δε δήλωσε ότι η επιχειρηματική της δραστηριότητα δεν παρεμποδίζεται, ενώ εκτός από την ανεπάρκεια της ζήτησης, οι «άλλοι λόγοι» που θέτουν προσκόμματα στην παραγωγική δραστηριότητα πρέπει να σχετίζονται με το έντονο κλίμα αβεβαιότητας που κυριαρχεί στην εγχώρια οικονομία.

Διάγραμμα 3.36: Προσκόμματα στην Παραγωγική Δραστηριότητα, Ιανουάριος 2004 – Ιούλιος 2010

Πηγή: Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας στη Βιομηχανία, ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Τα δεδομένα για την κατηγορία αυτή υπολογίζονται σε τριμηνιαία βάση. Στο διάγραμμα τα ετήσια αποτελέσματα αποτελούν το μέσο όρο των τριμήνων. Για το 2010, τα αποτελέσματα είναι μέχρι το γ' τρίμηνο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Εξωτερικό Εμπόριο

4.1 Εισαγωγή

Οι διεθνείς αγορές αποτελούν ένα κρίσιμο πεδίο δράσης για την ελληνική παραγωγή ειδών έτοιμου ενδύματος, καθώς οι εξαγωγικές επιδόσεις εξακολουθούν να προσδιορίζουν σε σημαντικό βαθμό τη βιωσιμότητα αρκετών επιχειρήσεων του κλάδου. Η συμμετοχή του κλάδου στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών παραμένει υπολογίσιμη, όμως οι ιδιαίτερα ανταγωνιστικές συνθήκες στις διεθνείς αγορές και η έντονη εισαγωγική διείσδυση στην εγχώρια αγορά, έχουν συμβάλλει κατά μεγάλο μέρος στην φθίνουσα πορεία του κλάδου.

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται το εξωτερικό εμπόριο των ειδών έτοιμου ενδύματος την περίοδο 2000-2009. Η εξέλιξη του εμπορίου αναλύεται σε πέντε υποκατηγορίες προϊόντων του κλάδου έτοιμου ενδύματος (δερμάτινα ενδύματα, ενδύματα εργασίας, λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων, εσωρούχων και λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων ένδυσης μ.α.κ.) και ανά χώρα προέλευσης των εισαγωγών και προορισμού των εξαγωγών. Ειδική μνεία γίνεται στις εισαγωγές ενδυμάτων από την Κίνα. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την παράθεση ορισμένων δεικτών εξωτερικού εμπορίου και την παρουσίαση των επιπτώσεων στις εξαγωγές του κλάδου από ενδεχόμενη κατάληξη των διαπραγματεύσεων για την πρόσβαση στην αγορά μη αγροτικών προϊόντων (NAMA) που πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Γύρου της Ντόχα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

4.2 Εμπορικό Ισοζύγιο Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

Η κατάργηση των ποσοστώσεων στις εισαγωγές ειδών ένδυσης το 2005 από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, είχαν άμεσο αντίκτυπο στο εξωτερικό εμπόριο των ειδών ένδυσης της Ελλάδας. Η σημαντικότερη ορατή μεταβολή στην εικόνα του εμπορικού ισοζυγίου αφορά στην εμφάνιση εμπορικού ελλείμματος το 2005 (Πίνακας 4.1 και Διάγραμμα 4.1). Η επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου ήταν σταδιακή, καθώς από το 2000 το εμπορικό πλεόνασμα περιοριζόταν, ενώ τα επόμενα έτη το εμπορικό έλλειμμα εμφανίζει τάσεις διόγκωσης. Οι εμπορικές ροές ειδών ένδυσης σε όρους αξίας μειώθηκαν ελαφρά από €2,5 δισ. το 2000 σε €2,3 δισ. το 2009. Αξίζει να σημειωθεί δε ότι τη διετία 2008-2009 διαπιστώνεται γενικότερη συρρίκνωση του εξωτερικού εμπορίου. Ειδικότερα, οι εξαγωγές μειώθηκαν με διπλάσιο ρυθμό

από ότι οι εισαγωγές το 2009, με αποτέλεσμα να αμβλυνθεί κατά 4,8% η επιδείνωση του εμπορικού ελλείμματος.

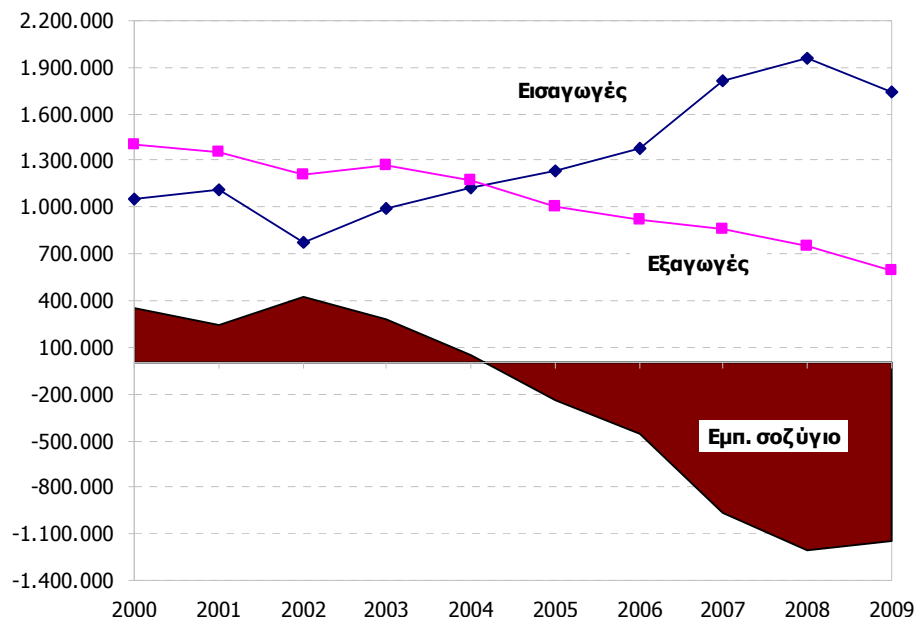
Η επιδείνωση του εμπορικού ελλείμματος ήταν αποτέλεσμα της ταυτόχρονης μείωσης των εξαγωγών και αύξησης των εισαγωγών. Οι εισαγωγές αυξήθηκαν από €1,1 δισ. το 2000 σε €1,8 δισ. το 2009, ενώ οι εξαγωγές συρρικνώθηκαν σε €593,4 εκ. το 2009 από €1,4 δισ. το 2000. Το 2009, η συμμετοχή του κλάδου ειδών έτοιμου ενδύματος στο συνολικό εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας ήταν αξιόλογη, καθώς οι εισαγωγές και οι εξαγωγές ειδών ένδυσης συγκέντρωσαν το 4,1% των συνολικών ελληνικών εμπορικών ροών.

Πίνακας 4.1: Εξωτερικό Εμπόριο Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ)

	Εισαγωγές	Εξαγωγές	Ροές Εμπορίου	Εμπορικό Ισοζύγιο
2000	1.054.837	1.401.863	2.456.701	347.026
2001	1.112.879	1.351.523	2.464.402	238.645
2002	775.665	1.203.459	1.979.124	427.795
2003	991.894	1.272.639	2.264.533	280.745
2004	1.120.218	1.171.130	2.291.348	50.912
2005	1.236.325	1.000.169	2.236.494	-236.156
2006	1.381.844	925.397	2.307.241	-456.448
2007	1.816.386	854.479	2.670.865	-961.907
2008	1.957.209	748.535	2.705.744	-1.208.674
2009	1.744.203	593.355	2.337.557	-1.150.848
ΜΕΡΜ (00-09)	5,7%	-9,1%	-0,6%	-14,2%
Μεταβολή (08-09)	-10,9%	-20,7%	-13,6%	-4,8%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** ΜΕΡΜ: Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής.

Διάγραμμα 4.1: Εξωτερικό Εμπόριο Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (αξία σε χιλ. ευρώ)

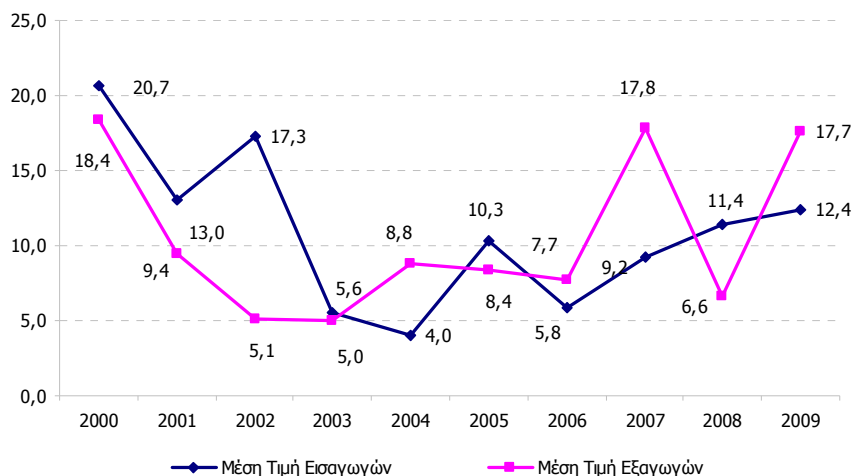

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Από την εξέταση των στοιχείων του εξωτερικού εμπορίου συμπεραίνεται ότι ο κλάδος της ένδυσης διανύει μια μεταβατική περίοδο, η οποία επηρεάζεται σημαντικά από τις αλλαγές των κανόνων στο διεθνές εμπόριο στο πλαίσιο του ΠΟΕ (Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου) και ιδιαίτερα από την τάση μείωσης των δασμών («δασμολογικός αφοπλισμός») και άρσης των εμπορικών περιορισμών που θέτουν τα μη δασμολογικά εμπόδια. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών είναι η ραγδαία επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου, καθώς εισήλθε στην ελληνική αγορά μεγάλος όγκος φθηνών ενδυμάτων από χώρες χαμηλού εργατικού κόστους. Παράλληλα, η μετεγκατάσταση εγχώριων παραγωγικών μονάδων σε γειτονικές χώρες επηρέασε τα μεγέθη του εξαγωγικού και εισαγωγικού εμπορίου ειδών ένδυσης.

Χωρίς από τα διαθέσιμα στοιχεία να μπορούμε να απομονώσουμε την ποιοτική διάσταση των προϊόντων, διαπιστώνουμε ότι τα εγχώρια προϊόντα ένδυσης είναι πλέον ακριβότερα από τα εισαγόμενα (Διάγραμμα 4.2), καθώς ενώ από το 2003 και μετά, η τιμή των εξαγόμενων προϊόντων αυξήθηκε ταχύτερα σε σχέση με τα εισαγόμενα, καθιστώντας τα τελευταία αρκετά πιο φθηνά.

Διάγραμμα 4.2: Μέσες Τιμές Εισαγωγών και Εξαγωγών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (ευρώ/κιλό)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.3 Εξέλιξη Εξαγωγών

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι εξαγωγές ειδών ένδυσης συρρικνώθηκαν την περίοδο 2000-2009, καταγράφοντας ΜΕΡΜ (Μέσο Ετήσιο Ρυθμό Μεταβολής) ίσο με -9,1%. Στην ενότητα αυτή εξετάζονται οι εξαγωγές ανά κατηγορία προϊόντος και ανά χώρα προορισμού.

4.3.1 Εξαγωγές κατά Κατηγορία Προϊόντος

Σε γενικές γραμμές οι εξαγωγές όλων των εξεταζόμενων κατηγοριών ειδών έτοιμου ενδύματος παρουσιάζουν πτωτική τάση την περίοδο 2000-2009 (Πίνακας 4.2). Όμως, η αρνητική πορεία των ελληνικών εξαγωγών οφείλεται κυρίως στην αξιοσημείωτη υποχώρηση των εξαγωγών *εσωρούχων*, τα οποία αποτελούν τη σημαντικότερη κατηγορία εξαγόμενων ειδών ένδυσης από €1,1 δισ. το 2000 σε €379,5 εκ. το 2009. Σημαντικό μερίδιο συγκεντρώνουν οι εξαγωγές των *λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων*, ενώ αρκετά χαμηλότερες είναι οι εξαγωγές των *λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων ένδυσης μ.α.κ.*, των *ενδυμάτων εργασίας* και των *δερμάτινων ενδυμάτων*.

Πίνακας 4.2: Αξία Εξαγωγών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος κατά Κατηγορία Προϊόντος

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΡΜ
σε χιλ. ευρώ											
Δερμάτινα ενδύματα	2.584	3.132	2.901	3.297	3.556	2.826	4.552	3.591	2.081	1.358	-6,9%
Ενδύματα εργασίας	6.610	5.812	5.289	4.003	4.873	5.952	6.518	4.842	6.421	5.518	-2,0%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	234.229	213.101	198.676	199.845	181.625	197.926	211.322	185.357	189.387	161.240	-4,1%
Εσώρουχα	1.075.987	1.037.705	897.085	973.253	921.554	740.882	651.727	608.885	489.608	379.527	-10,9%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ.	82.454	91.773	99.508	92.241	59.522	52.583	51.277	51.804	61.038	45.712	-6,3%
Σύνολο	1.401.863	1.351.523	1.203.459	1.272.639	1.171.130	1.000.169	925.397	854.479	748.535	593.355	-9,1%
Μερίδια (%)											Μ.Ο.
Δερμάτινα ενδύματα	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%	0,3%	0,3%	0,5%	0,4%	0,3%	0,2%	0,3%
Ενδύματα εργασίας	0,5%	0,4%	0,4%	0,3%	0,4%	0,6%	0,7%	0,6%	0,9%	0,9%	0,6%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	16,7%	15,8%	16,5%	15,7%	15,5%	19,8%	22,8%	21,7%	25,3%	27,2%	19,7%
Εσώρουχα	76,8%	76,8%	74,5%	76,5%	78,7%	74,1%	70,4%	71,3%	65,4%	64,0%	72,8%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ.	5,9%	6,8%	8,3%	7,2%	5,1%	5,3%	5,5%	6,1%	8,2%	7,7%	6,6%

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.3.2 Εξαγωγές κατά Χώρα Προορισμού

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η κατάταξη¹ των κυριότερων χωρών προορισμού των εγχώριων εξαγωγών ειδών ένδυσης, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων κατευθύνεται στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

Οι εξαγωγές ενδυμάτων τόσο στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 όσο και σε τρίτες χώρες μειώθηκαν περισσότερο από το ήμισυ το 2009 συγκριτικά με το 2000 (-58,4% και -52,4% αντίστοιχα). Σε απόλυτα μεγέθη, οι απώλειες στις εξαγωγές στην αγορά της ΕΕ-27 ήταν αρκετά εντονότερες, καθώς το 2009 διαμορφώθηκαν σε €517,9 εκ. από €1,2 δισ. το 2000. Ο αντίκτυπος της μείωσης των εξαγωγών σε τρίτες χώρες ήταν ηπιότερος, καθώς η αξία τους μειώθηκε σε €75,4 εκ. το 2009 από €158,5 εκ. το 2000.

Επομένως, η περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, εκτός από τις πιέσεις που δημιούργησε στις ελληνικές επιχειρήσεις στην εγχώρια αγορά, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση

¹ Η κατάταξη πραγματοποιήθηκε με κριτήριο το ύψος της εξαγόμενης αξίας ανά χώρα το 2009.

των ανταγωνιστικών πιέσεων σε παραδοσιακές για τα ελληνικά είδη ένδυσης αγορές και σε ανάλογες απώλειες. Φυσικά σε αυτή την εξέλιξη συνέβαλε και η διεύρυνση της ΕΕ στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Από την άλλη πλευρά, ειδικά για το 2009 δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι ευρωπαϊκές οικονομίες βρίσκονταν σε έντονη ύφεση και το εξωτερικό εμπόριο κατέρρευσε.

Βασικότερος προορισμός των ειδών ένδυσης αναδεικνύεται η Γερμανία, της οποίας το μερίδιο μειώθηκε από 41,1% το 2000 σε 24,4% το 2009. Από την άλλη πλευρά, χώρες όπως η Κύπρος, η Βουλγαρία, η Γαλλία και η Ιταλία αποτελούν δημοφιλείς προορισμούς των ελληνικών εξαγωγών ειδών ένδυσης. Ωστόσο, από τις χώρες αυτές, μόνο στην Κύπρο και την Ιταλία οι εξαγωγές ενδυμάτων κινήθηκαν ανοδικά την περίοδο 2000-2009, εν αντιθέσει με τη Βουλγαρία και τη Γαλλία.

Πίνακας 4.3: Μερίδια (%) Χωρών Προορισμού Εξαγωγών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (σε όρους αξίας)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μ.Ο.
Γερμανία	41,1%	35,7%	26,4%	29,1%	27,5%	25,3%	24,1%	24,2%	23,3%	24,4%	28,1%
Κύπρος	3,3%	3,9%	5,1%	5,0%	3,9%	5,0%	6,7%	9,0%	11,6%	14,4%	6,8%
Βουλγαρία	8,1%	12,2%	14,6%	15,6%	17,0%	17,1%	16,8%	12,2%	11,8%	12,9%	13,8%
Γαλλία	6,2%	6,6%	8,8%	8,9%	8,6%	8,0%	8,4%	7,7%	7,7%	6,9%	7,8%
Ιταλία	1,9%	2,7%	2,1%	3,5%	4,9%	7,2%	8,4%	11,0%	10,6%	6,6%	5,9%
Ην. Βασίλειο	10,6%	9,3%	8,4%	11,2%	9,8%	8,0%	8,1%	6,7%	4,9%	6,2%	8,3%
Ρουμανία	0,4%	0,9%	1,1%	1,3%	1,7%	2,4%	2,6%	2,9%	4,3%	5,1%	2,3%
ΠΓΔΜ	1,1%	1,6%	1,9%	2,6%	3,2%	4,0%	3,7%	3,7%	3,4%	2,9%	2,8%
Ολλανδία	5,5%	5,2%	5,2%	4,3%	4,6%	4,3%	4,4%	4,4%	3,7%	2,6%	4,4%
Αλβανία	1,1%	1,5%	1,7%	1,6%	2,1%	2,0%	2,1%	2,1%	2,1%	2,2%	1,8%
Λοιπές Χώρες	20,7%	20,4%	24,7%	16,8%	16,6%	16,7%	14,9%	16,1%	16,5%	15,8%	17,9%
Εκτός ΕΕ-27	11,3%	11,4%	9,6%	9,4%	9,9%	11,5%	11,7%	12,1%	12,9%	12,7%	11,3%
Εντός ΕΕ-27	88,7%	88,6%	90,4%	90,6%	90,1%	88,5%	88,3%	87,9%	87,1%	87,3%	88,7%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.4 Εξέλιξη Εισαγωγών

Οι εισαγωγές ειδών έτοιμου ενδύματος κινήθηκαν ανοδικά την περίοδο 2000-2009, με ΜΕΡΜ 5,7%. Στην ενότητα αυτή εξετάζονται οι εισαγωγές ανά κατηγορία προϊόντος και ανά χώρα προέλευσης.

4.4.1 Εισαγωγές κατά Κατηγορία Προϊόντος

Σε αντίθεση με τις εξαγωγές, η πορεία των εισαγωγών ήταν ανοδική για όλες τις κατηγορίες ειδών ένδυσης, εκτός από τα δερμάτινα είδη. Οι εισαγωγές των *λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων*, οι οποίες κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο επί των συνολικών εισαγωγών ένδυσης

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 4: Εξωτερικό Εμπόριο

την περίοδο 2000-2009 (44,1%) (Πίνακας 4.4), σχεδόν διπλασιάστηκαν το 2009 σε σχέση με το 2000 καθώς αυξήθηκαν από €461,1 εκ. σε €778,5 εκ. Αντίστοιχα, ανοδικά κινήθηκαν οι εισαγωγές των *εσωρούχων* και των *λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων μ.α.κ.* Τέλος, οι εισαγωγές των *δερμάτινων ενδυμάτων* έφτασαν το 2009 σε χαμηλότερο επίπεδο από εκείνο του 2000. Αξίζει να επισημανθεί ότι το 2009 οι εισαγωγές μειώθηκαν σε όλες τις κατηγορίες των ειδών έτοιμου ενδύματος.

Πίνακας 4.4: Αξία Εισαγωγών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος κατά Κατηγορία Προϊόντος

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΡΜ
σε χιλ. ευρώ											
Δερμάτινα ενδύματα	31.464	35.556	39.558	56.732	67.917	50.048	44.795	39.891	33.569	27.459	-1,5%
Ενδύματα εργασίας	8.153	10.205	9.821	9.810	12.646	12.605	14.494	21.615	21.014	16.129	7,9%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	461.123	484.998	337.860	449.752	474.608	561.302	639.678	779.680	848.624	778.468	6,0%
Εσώρουχα	411.622	435.258	255.354	313.549	373.845	419.321	469.505	720.578	776.890	674.984	5,6%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ.	142.474	146.861	133.072	162.051	191.201	193.048	213.372	254.623	277.112	247.163	6,3%
Σύνολο	1.054.837	1.112.879	775.665	991.894	1.120.218	1.236.325	1.381.844	1.816.386	1.957.209	1.744.203	5,7%
Μερίδια (%)											Μ.Ο.
Δερμάτινα ενδύματα	3,0%	3,2%	5,1%	5,7%	6,1%	4,0%	3,2%	2,2%	1,7%	1,6%	3,6%
Ενδύματα εργασίας	0,8%	0,9%	1,3%	1,0%	1,1%	1,0%	1,0%	1,2%	1,1%	0,9%	1,0%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	43,7%	43,6%	43,6%	45,3%	42,4%	45,4%	46,3%	42,9%	43,4%	44,6%	44,1%
Εσώρουχα	39,0%	39,1%	32,9%	31,6%	33,4%	33,9%	34,0%	39,7%	39,7%	38,7%	36,2%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ.	13,5%	13,2%	17,2%	16,3%	17,1%	15,6%	15,4%	14,0%	14,2%	14,2%	15,1%

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.4.2 Εισαγωγές κατά Χώρα Προέλευσης

Το υψηλότερο μερίδιο των εγχώριων εισαγωγών των προϊόντων του κλάδου προέρχεται από τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27, αποτελώντας περίπου κατά μέσο όρο τα 2/3 των συνολικών εισαγωγών προϊόντων ένδυσης την περίοδο 2000-2009 (Πίνακας 4.5). Η Ιταλία είναι σημαντικός εμπορικός εταίρος της Ελλάδας, καθώς εκτός από σημαντικός προορισμός των ελληνικών εξαγωγών ειδών ένδυσης είναι και η βασικότερη χώρα προέλευσης των εισαγωγών, κατέχοντας το 26,9% του συνόλου κατά μέσο όρο στη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου.

Πίνακας 4.5: Μερίδια (%) Χωρών Προέλευσης Εισαγωγών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος (σε όρους αξίας)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μ.Ο.
Ιταλία	27,0%	25,4%	30,7%	30,5%	29,8%	29,4%	28,1%	23,1%	22,9%	22,0%	26,9%
Κίνα	5,6%	5,8%	10,9%	10,6%	11,8%	11,7%	12,8%	12,2%	12,8%	11,9%	10,6%
Ισπανία	7,0%	7,7%	8,9%	10,0%	9,1%	11,2%	11,5%	9,6%	9,6%	11,4%	9,6%
Βουλγαρία	17,0%	17,5%	0,8%	0,8%	1,0%	1,6%	0,8%	9,3%	8,7%	8,1%	6,5%
Γαλλία	7,5%	7,1%	10,0%	8,2%	8,1%	8,1%	9,1%	7,6%	7,9%	7,4%	8,1%
Γερμανία	7,3%	7,8%	8,5%	9,2%	9,0%	9,1%	9,0%	7,8%	7,0%	6,6%	8,1%
Τουρκία	1,2%	1,5%	3,8%	4,3%	5,4%	6,7%	5,9%	6,0%	5,4%	4,6%	4,5%
Ην. Βασίλειο	5,2%	3,9%	3,2%	5,3%	5,8%	4,9%	5,7%	4,7%	4,3%	4,3%	4,7%
ΠΓΔΜ	2,7%	3,0%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	3,3%	4,0%	3,9%	1,7%
Ολλανδία	2,5%	2,9%	3,2%	3,6%	2,8%	2,5%	2,8%	2,8%	2,6%	2,9%	2,9%
Λοιπές Χώρες	17,0%	17,5%	19,9%	17,4%	17,0%	14,8%	14,2%	13,6%	14,6%	16,9%	16,3%
Εκτός ΕΕ-27	19,2%	20,1%	25,2%	24,2%	26,6%	26,3%	26,5%	29,0%	30,4%	29,2%	25,7%
Εντός ΕΕ-27	80,8%	79,9%	74,8%	75,8%	73,4%	73,7%	73,5%	71,0%	69,6%	70,8%	74,3%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Η Κίνα εμφανίζει δυναμική παρουσία στις ελληνικές εισαγωγές ειδών ένδυσης και ιδιαίτερα μετά την εισχώρησή της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Αξίζει δε να σημειωθεί ότι παρά τη συνεχή του ανοδική πορεία, το μερίδιο των εισαγωγών από την Κίνα μειώθηκε το 2009 κατά μια ποσοστιαία μονάδα σε 11,9% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Επιπρόσθετα, η Ισπανία αύξησε τη συμμετοχή της στις εισαγωγές εν μέρει λόγω της δραστηριοποίησης δημοφιλών ισπανικών οίκων έτοιμου ενδύματος στην Ελλάδα. Η Βουλγαρία αποτελεί σημαντικό εμπορικό εταίρο, κυρίως εξαιτίας της γεωγραφικής εγγύτητας της με την χώρα και της παραγωγικής παρουσίας επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων. Από την άλλη πλευρά, το μερίδιο της Γερμανίας στις ελληνικές εισαγωγές μειώθηκε στη διάρκεια της περιόδου 2000-2009, ενώ της Γαλλίας παρέμεινε στο ίδιο περίπου επίπεδο.

4.5 Εισαγωγές Ειδών Έτοιμου Ενδύματος από Κίνα

Την τελευταία δεκαετία και ιδιαίτερα μετά την είσοδο της στον ΠΟΕ το 2001, η Κίνα παρουσιάζει δυναμική παρουσία στα δρώμενα του παγκόσμιου εμπορίου. Εξαιτίας του χαμηλού κόστους παραγωγής, τα κινέζικα προϊόντα είναι εν γένει φθηνότερα, με αποτέλεσμα να είναι αρκετά δημοφιλή σε πολλές αγορές, όπως και στην Ελλάδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη χώρα μας οι εισαγωγές ετοιμών ενδυμάτων από την Κίνα σημείωσαν αύξηση με ΜΕΡΜ της τάξης του 15% την περίοδο 2000-2009.

Σημαντική εξέλιξη για το εξωτερικό εμπόριο του κλάδου αποτέλεσε η κατάργηση των ποσοτικών ποσοστώσεων των εισαγωγών από την πλευρά της ΕΕ το 2005 στο πλαίσιο συμφωνίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για την κλωστοϋφαντουργία και την ένδυση. Ωστόσο, προσωρινά συγκρατήθηκε η διόγκωση του εμπορικού ελλείμματος, καθώς για την ηπιότερη μετάβαση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ένδυσης στο νέο περιβάλλον, η ΕΕ προέβη σε διμερή συμφωνία με την Κίνα για τη βαθμιαία άρση των εμποδίων εμπορίου, η οποία έληξε το 2008².

Σε επίπεδο κατηγορίας προϊόντων, τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης των εισαγωγών από την Κίνα εμφάνισαν τα *λοιπά εξωτερικά ενδύματα*, των οποίων η αξία αυξήθηκε από €19,3 εκ. το 2000 σε €94,8 εκ. το 2009 (Πίνακας 4.6). Παράλληλα, οι εισαγωγές *εσωρούχων* από την Κίνα σχεδόν πενταπλασιάστηκαν, από €11 εκ. το 2000 σε €48,1 εκ. το 2009. Αντίστοιχη ήταν και η εξέλιξη των εισαγωγών *ενδυμάτων εργασίας* από την Κίνα, ενώ η εισαγόμενη αξία των *λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων μ.α.κ.* τριπλασιάστηκε την περίοδο 2000-2008, αν και μειώθηκε κατά €20 εκ. περίπου το 2009. Τέλος, οι εισαγωγές *δερμάτινων ενδυμάτων*

² Αναλυτικότερα στο παράρτημα της μελέτης που παρουσιάζεται η ανάλυση του θεσμικού πλαισίου που διέπει τον κλάδο της ένδυσης.

αυξήθηκαν σε €3 εκ. ευρώ το 2008 από 1,2 εκ. ευρώ το 2000, για να μειωθούν όμως σε €1,4 εκ. το 2009. Γενικώς, παρατηρείται σημαντική μείωση της αξίας των εισαγωγών σε όλες τις εξεταζόμενες κατηγορίες το 2009 σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Πίνακας 4.6: Εισαγωγές Ειδών Έτοιμου Ενδύματος από Κίνα ανά Κατηγορία Προϊόντος

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΡΜ
σε χιλ. ευρώ											
Δερμάτινα ενδύματα	1.224	1.128	2.311	4.468	9.544	5.865	4.728	3.357	3.060	1.430	1,7%
Ενδύματα εργασίας	2.465	2.980	3.790	4.500	7.107	7.046	8.827	12.342	10.968	7.463	13,1%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	19.253	20.159	29.302	41.186	46.117	54.853	71.988	92.883	110.046	94.769	19,4%
Εσώρουχα	10.964	13.536	12.882	14.241	19.153	28.340	32.502	44.572	51.688	48.103	17,9%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ.	25.020	26.251	36.081	41.009	50.121	48.991	58.300	68.611	75.689	55.323	9,2%
Σύνολο	58.926	64.054	84.365	105.404	132.042	145.095	176.345	221.764	251.451	207.088	15,0%
Μερίδια (%)											
Δερμάτινα ενδύματα	2,1%	1,8%	2,7%	4,2%	7,2%	4,0%	2,7%	1,5%	1,2%	0,7%	2,8%
Ενδύματα εργασίας	4,2%	4,7%	4,5%	4,3%	5,4%	4,9%	5,0%	5,6%	4,4%	3,6%	4,6%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	32,7%	31,5%	34,7%	39,1%	34,9%	37,8%	40,8%	41,9%	43,8%	45,8%	38,3%
Εσώρουχα	18,6%	21,1%	15,3%	13,5%	14,5%	19,5%	18,4%	20,1%	20,6%	23,2%	18,5%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ.	42,5%	41,0%	42,8%	38,9%	38,0%	33,8%	33,1%	30,9%	30,1%	26,7%	35,8%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Η έντονη αύξηση των εισαγωγών των *εσωρούχων* και των *λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων* από την Κίνα φαίνεται να επηρεάζεται, μεταξύ άλλων παραγόντων, και από το γεγονός ότι τα κινέζικα προϊόντα είναι αρκετά φθηνότερα από τα αντίστοιχα εξαγόμενα, όπως αντανακλάται από τους όρους εμπορίου (Πίνακας 4.7). Η υψηλή συμμετοχή των δύο αυτών κατηγοριών στο σύνολο επηρεάζει και τα συνολικά μεγέθη των όρων εμπορίου του κλάδου ένδυσης αναφορικά με τις ελληνικές εισαγωγές από την Κίνα.

Πίνακας 4.7: Όροι Εμπορίου³ Ειδών Έτοιμου Ενδύματος από Κίνα ανά Κατηγορία Προϊόντος

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μ.Ο.
Δερμάτινα ενδύματα	-	-	-	-	-	-	17,06	12,00	-	-	14,53
Ενδύματα εργασίας	-	-	-	-	-	-	9,05	48,53	-	-	28,79
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	9,79	17,89	25,33	51,52	-	-	14,51	-	26,70	37,02	26,11
Εσώρουχα	52,62	79,15	-	-	17,17	13,52	52,63	88,52	105,92	103,26	64,10
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα μ.α.κ.	66,11	-	19,59	70,75	-	8,82	4,30	42,78	16,27	11,38	30,00
Σύνολο	20,40	75,25	22,79	52,42	21,29	12,79	27,44	67,03	63,14	46,03	40,86

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

4.6 Δείκτες Εξωτερικού Εμπορίου

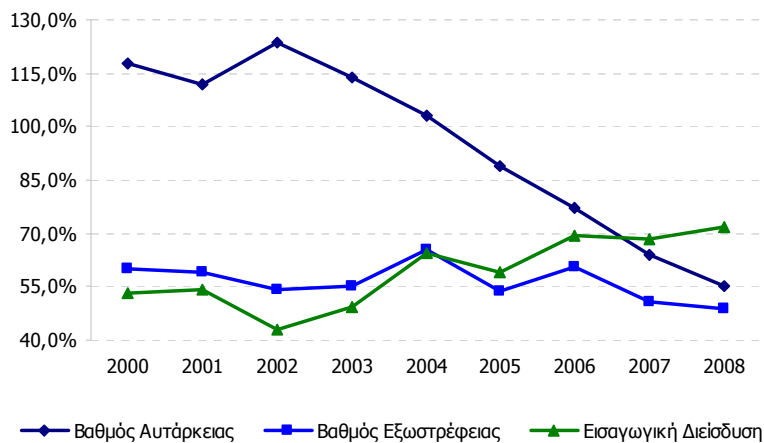
Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται ορισμένοι βασικοί δείκτες εξωτερικού εμπορίου που παρέχουν πληροφόρηση για την ανταγωνιστική θέση και την πορεία του κλάδου στις διεθνείς αγορές. Για να διερευνηθούν περαιτέρω οι συνθήκες που επικρατούν στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος στην Ελλάδα, εξετάζονται οι εξής δείκτες: ο βαθμός αυτάρκειας, ο βαθμός εξωστρέφειας, η εισαγωγική διείσδυση, ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών, οι όροι εμπορίου και ο δείκτης ισοζυγίου.

³ Όροι Εμπορίου: Μέση τιμή εξαγωγών / Μέση τιμή εισαγωγών.

4.6.1 Βαθμός Αυτάρκειας (Παραγωγή⁴/Κατανάλωση⁵)

Ο βαθμός αυτάρκειας δείχνει κατά πόσο η εγχώρια παραγωγή καλύπτει τις ανάγκες της εγχώριας ζήτησης. Η εγχώρια παραγωγή φαίνεται ότι μέχρι το 2004 κάλυπτε την εγχώρια ζήτηση, τάση που άρχισε να αντιστρέφεται από το 2005 και ύστερα (Πίνακας 4.8). Ειδικότερα, ο δείκτης βαίνει μειούμενος, γεγονός που επηρεάζεται από το ελλειμματικό εμπορικό ισοζύγιο. Ανάμεσα στους υποκλάδους της ένδυσης, ο βαθμός αυτάρκειας των *δερμάτινων ενδυμάτων* είναι αρκετά χαμηλός και επιδεινώνεται προς το τέλος της περιόδου 2000-2009. Επιπρόσθετα, έως το 2004 η ζήτηση των *εσωρούχων* καλυπτόταν από την εγχώρια παραγωγή, η δυναμική αύξηση των εισαγωγών των ειδών αυτών είχε όμως ως αποτέλεσμα τη μείωση του βαθμού αυτάρκειας. Στις υπόλοιπες εξεταζόμενες κατηγορίες προϊόντων, η πορεία του δείκτη αυτάρκειας είναι πτωτική.

Διάγραμμα 4.3: Βαθμός Αυτάρκειας, Βαθμός Εξωστρέφειας και Εισαγωγική Διείσδυση Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. **Επεξεργασία στοιχείων και εκτιμήσεις:** IOBE

⁴ Η παραγωγή ανά υποκλάδο της ένδυσης εκτιμήθηκε ως εξής: χρησιμοποιήθηκε η ακαθάριστη αξία παραγωγής από τους Εθνικούς Λογαριασμούς της ΕΛΣΤΑΤ, υπολογίστηκαν τα ποσοστά συμμετοχής των υποκλάδων στον κλάδο της ένδυσης από PRODCOM και βάσει των ποσοστών αυτών έγινε αναγωγή της παραγωγής των υποκλάδων σύμφωνα με τα μεγέθη της παραγωγής από Εθνικούς Λογαριασμούς.

⁵ Ως κατανάλωση έχει υπολογισθεί η φαινομενική κατανάλωση (παραγωγή+εισαγωγές-εξαγωγές).

Πίνακας 4.8: Βαθμός Αυτάρκειας Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Δερμάτινα ενδύματα	26,7%	23,5%	10,0%	8,0%	0,9%	7,2%	7,4%	7,1%	6,7%
Ενδύματα εργασίας	96,1%	92,1%	86,0%	82,0%	79,7%	82,8%	84,2%	72,1%	71,9%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	74,0%	69,3%	78,4%	67,6%	60,7%	58,9%	51,6%	47,1%	43,5%
Εσώρουχα	180,8%	174,3%	175,9%	173,6%	188,4%	140,4%	125,5%	90,1%	75,2%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα	71,1%	78,1%	85,5%	72,7%	50,7%	56,1%	44,8%	30,7%	24,6%
Σύνολο	117,5%	111,7%	123,8%	113,9%	102,9%	88,7%	77,0%	63,7%	55,2%

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων και εκτιμήσεις: IOBE

4.6.2 Βαθμός Εξωστρέφειας (Εξαγωγές/Παραγωγή)

Ο βαθμός εξωστρέφειας αποτυπώνει την επίδοση της εξαγωγικής δραστηριότητας ενός κλάδου ως προς την παραγωγή του. Σύμφωνα με την εξέλιξη του δείκτη την περίοδο 2000-2008, η εξωστρέφεια του κλάδου έτοιμου ενδύματος περιορίζεται και ιδιαίτερα από το 2004 και μετά (Πίνακας 4.9). Σε επίπεδο υποκλάδων, τα *δερμάτινα ενδύματα* βελτίωσαν αισθητά τον εξαγωγικό προσανατολισμό τους στη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, αν και το 2008 η κατάσταση επιδεινώθηκε. Επιπρόσθετα, ο βαθμός εξωστρέφειας στα *εσώρουχα* συρρικνώθηκε σταδιακά, εξακολουθώντας όμως να κυμαίνεται σε υψηλό επίπεδο. Τέλος, τα *λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα* παρουσιάζουν διακυμάνσεις της εξαγωγικής δραστηριότητάς τους, όπως αντανakλάται από τον εξεταζόμενο δείκτη.

Πίνακας 4.9: Βαθμός Εξωστρέφειας Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Δερμάτινα ενδύματα	24,6%	31,4%	71,3%	71,3%	614,9%	77,0%	141,7%	128,8%	91,5%
Ενδύματα εργασίας	17,2%	11,4%	19,1%	15,1%	16,0%	18,6%	15,3%	11,2%	17,2%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	36,2%	34,8%	39,2%	38,3%	40,1%	38,0%	46,3%	35,1%	37,3%
Εσώρουχα	72,4%	73,5%	60,3%	62,5%	78,9%	66,3%	72,8%	59,7%	56,3%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα	55,8%	46,6%	50,2%	49,7%	43,9%	29,3%	38,9%	57,6%	86,4%
Σύνολο	60,2%	59,2%	54,1%	55,5%	65,5%	54,0%	60,5%	50,7%	50,3%

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων και εκτιμήσεις: IOBE

4.6.3 Εισαγωγική Διείσδυση (Εισαγωγές/Κατανάλωση)

Ο δείκτης εισαγωγικής διείσδυσης απεικονίζει το βαθμό εξάρτησης της εγχώριας κατανάλωσης από εισαγωγές. Την περίοδο 2000-2008 διαπιστώνεται άνοδος της εισαγωγικής διείσδυσης των ειδών ένδυσης, γεγονός που οφείλεται στη σημαντική αύξηση των εισαγωγών του κλάδου (Πίνακας 4.10). Ιδιαίτερα έντονη ήταν η εισαγωγική διείσδυση των *δερμάτινων ενδυμάτων*, των *λοιπών εξωτερικών ενδυμάτων* και των *λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων*.

Πίνακας 4.10: Εισαγωγική Διείσδυση Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

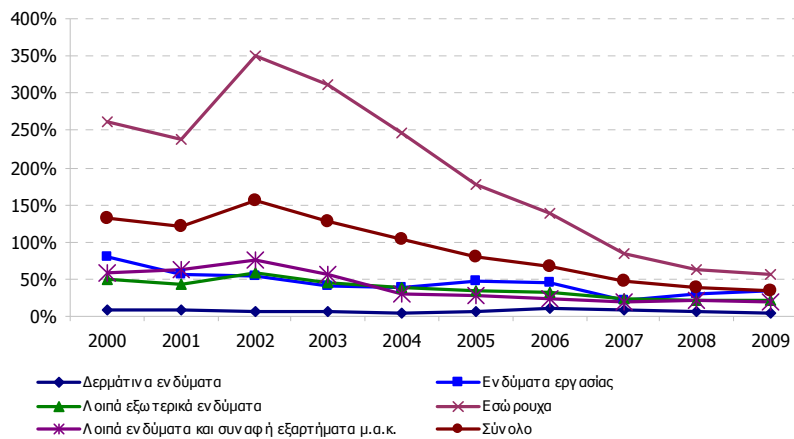
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Δερμάτινα ενδύματα	79,9%	83,9%	97,1%	97,7%	104,6%	98,3%	103,1%	102,1%	99,4%
Ενδύματα εργασίας	20,4%	18,4%	30,4%	30,3%	33,0%	32,6%	28,6%	36,0%	40,5%
Λοιπά εξωτερικά ενδύματα	52,8%	54,8%	52,3%	58,3%	63,6%	63,5%	72,3%	69,4%	72,7%
Εσώρουχα	50,1%	53,7%	30,2%	35,0%	60,3%	52,7%	65,8%	63,7%	67,2%
Λοιπά ενδύματα και συναφή εξαρτήματα	68,6%	58,3%	57,4%	63,4%	71,5%	60,4%	72,6%	87,0%	96,6%
Σύνολο	53,2%	54,4%	43,2%	49,3%	64,5%	59,2%	69,6%	68,6%	72,6%

Πηγή: Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ. Επεξεργασία στοιχείων και εκτιμήσεις: IOBE

4.6.4 Βαθμός Κάλυψης Εισαγωγών (Εξαγωγές/Εισαγωγές)

Ο δείκτης κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές (cover ratio) αποτελεί μέτρο της ανταγωνιστικής θέσης ενός κλάδου και είναι το αποτέλεσμα του λόγου των εξαγωγών προς τις εισαγωγές. Ανοδική πορεία του δείκτη δείχνει βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου και το αντίστροφο. Ο βαθμός κάλυψης εισαγωγών ειδών έτοιμου ενδύματος κυμάνθηκε σε χαμηλό επίπεδο (το 2009 διαμορφώθηκε σε 34% από 133% το 2000) γεγονός που υποδηλώνει ότι τα εξαγόμενα αυτά είδη χάνουν ανταγωνιστικότητα στις διεθνείς αγορές (Διάγραμμα 4.4). Ο δείκτης των *εσωρούχων* παραμένει υψηλότερα έναντι των υπόλοιπων εξεταζόμενων κατηγοριών προϊόντων, παρά το γεγονός της σημαντικής υποχώρησης που σημείωσε τα προηγούμενα έτη. Τέλος, η εξέλιξη του δείκτη των *δερμάτινων ενδυμάτων* αντανακλά τη χαμηλή ανταγωνιστική θέση των εξαγόμενων ειδών και τη διείσδυση των εισαγόμενων.

Διάγραμμα 4.4: Βαθμός Κάλυψης Εισαγωγών Ειδών Έτοιμου Ενδύματος

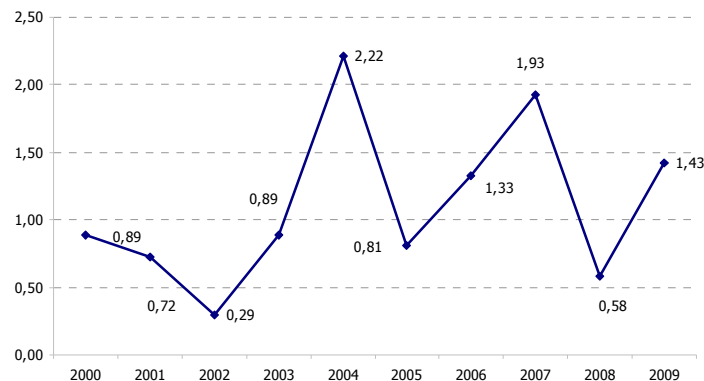

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.6.5 Όροι Εμπορίου (Μέση Τιμή Εξαγωγών/Μέση Τιμή Εισαγωγών)

Οι όροι εμπορίου αποτελούν ένα δείκτη που φανερώνει πόσο ακριβότερα είναι τα εξαγόμενα προϊόντα σε σχέση με τα αντίστοιχα εισαγόμενα προϊόντα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Διαγράμματος 4.5 τα εξαγόμενα προϊόντα ήταν ιδιαίτερα ανταγωνιστικά σε σχέση με τα εισαγόμενα έως το 2002, καθώς ο εξεταζόμενος δείκτης ήταν σε επίπεδο χαμηλότερο της μονάδας, ενώ έκτοτε διαπιστώνεται έντονη μεταβλητότητα του δείκτη αλλά και τάση υψηλότερης μέσης τιμής για τις εξαγωγές.

Διάγραμμα 4.5: Όροι Εμπορίου Ειδών Ένδυσης

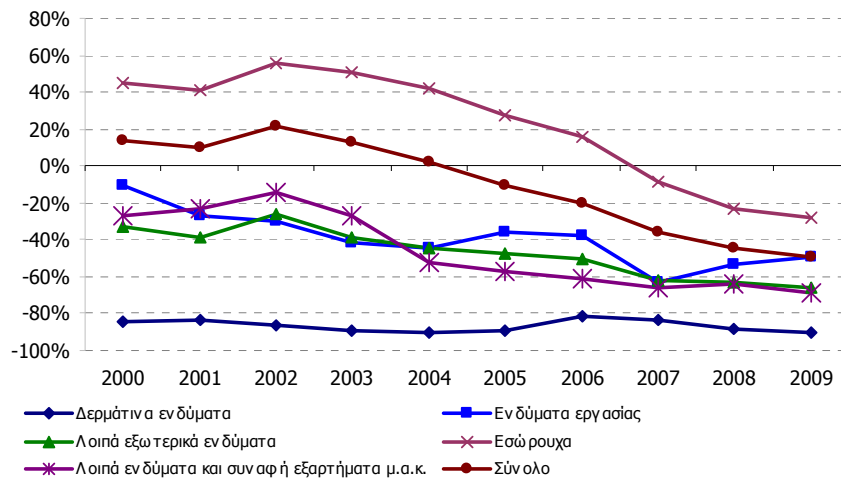

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.6.6 Δείκτης Ισοζυγίου (Εμπορικό Ισοζύγιο/Εμπορική Ροή)

Ο δείκτης ισοζυγίου εκφράζει τη σχέση μεταξύ εμπορικού ισοζυγίου και εμπορικής ροής και απεικονίζει τη βελτίωση ή την επιδείνωση της ανταγωνιστικής θέσης του κλάδου. Οι δείκτες όλων των εξεταζόμενων κατηγοριών προϊόντων εμφανίζονται αρνητικοί καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 2000-2009, εξαιτίας του ελλειμματικού εμπορικού ισοζυγίου (Διάγραμμα 4.6). Μόνο ο δείκτης *εσωρούχων* ήταν θετικός έως το 2006, έκτοτε όμως καταγράφεται αρνητικός, ακολουθώντας τη φθίνουσα ανταγωνιστικότητα που παρουσιάζει ο κλάδος.

Διάγραμμα 4.6: Δείκτης Ισοζυγίου Ειδών Ένδυσης

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.7 Οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστική θέση του ελληνικού κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης από την κατάληξη των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα⁶

Ο τρέχων γύρος διαπραγματεύσεων για την περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου ξεκίνησε στην 4^η Υπουργική Διάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου στη Ντόχα του Κατάρ το Νοέμβριο του 2001. Η χρονική διαδρομή των διαπραγματεύσεων διατυπώθηκε στην Υπουργική Διακήρυξη της Ντόχα, η οποία παρείχε μια γενική περιγραφή του αντικειμενικού σκοπού του Γύρου. Οι διαπραγματεύσεις στοχεύουν στη μείωση ή όπου είναι εφικτό στην εξάλειψη των δασμολογικών «κορυφών» (tariff peaks⁷) και της κλιμάκωσης των δασμών (tariff escalation⁸), καθώς επίσης και των μη δασμολογικών εμποδίων (non-tariff barriers), ειδικά για τα προϊόντα εξαγωγικού ενδιαφέροντος των αναπτυσσόμενων χωρών.

Οι εισαγωγικοί δασμοί επιβάλλονται με κύριο στόχο την προστασία των εγχώριων προϊόντων και για αρκετές χώρες αποτελούν μια σημαντική πηγή εσόδων. Αν αγνοήσουμε όλους τους υπόλοιπους παράγοντες που επηρεάζουν τη διείσδυση των εξαγωγών σε μια ξένη αγορά, μπορούμε να πούμε ότι η μείωση των δασμών σε μια χώρα προορισμού εκτός μίας ζώνης ελεύθερου εμπορίου (χώρα Γ στο Σχήμα 4.1) καθιστά τις τελικές τιμές των εξαγωγών της ευνοϊκότερες σε σχέση με τις τιμές αντίστοιχων προϊόντων που παράγονται στη χώρα

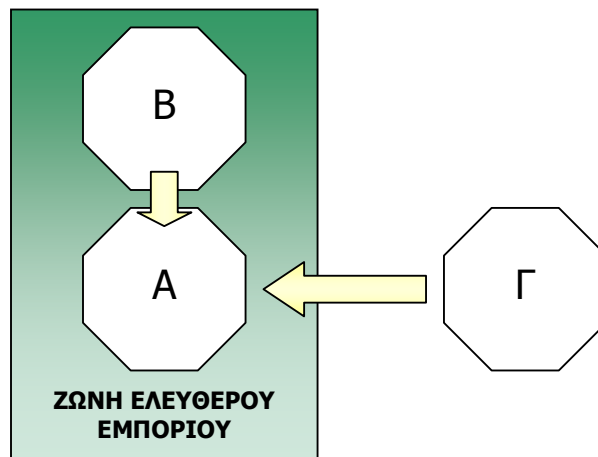
⁶ Πηγή: Danchev και Μανιάτης (2009)

⁷ Σχετικά υψηλοί δασμοί, συνήθως σε «ευαίσθητα» προϊόντα, όταν το επίπεδο των δασμών για τα περισσότερα προϊόντα είναι χαμηλό. Για τις βιομηχανικές χώρες, δασμοί υψηλότεροι του 15% γενικά χαρακτηρίζονται ως δασμολογικές κορυφές.

⁸ Υψηλότεροι εισαγωγικοί δασμοί σε ημι-κατεργασμένα προϊόντα σε σχέση με τους δασμούς που εφαρμόζονται στις πρώτες ύλες και ακόμα υψηλότεροι δασμοί στα τελικά προϊόντα. Η πρακτική αυτή προστατεύει τις εγχώριες βιομηχανίες επεξεργασίας και αποθαρρύνει την ανάπτυξη βιομηχανιών επεξεργασίας στις χώρες προέλευσης των πρώτων υλών.

προορισμού (χώρα Α) ή εισάγονται από χώρες με τις οποίες η χώρα προορισμού έχει συνάψει συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου (χώρα Β). Προκύπτει δηλαδή μια βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών της χώρας Γ έναντι των προϊόντων της χώρας προορισμού Α και των χωρών της αντίστοιχης ζώνης ελεύθερου εμπορίου, όπως της χώρας Β, μεγέθους ανάλογου με τις ποσοστιαίες μονάδες μείωσης του δασμού. Όταν με τη χώρα προορισμού Α η χώρα προέλευσης Β βρίσκεται σε συνθήκη ελεύθερου εμπορίου, μείωση των δασμών μεταφράζεται σε χειροτέρευση της ανταγωνιστικής θέσης των εξαγωγών της προς όφελος εισαγωγών από χώρες εκτός της ζώνης ελεύθερου εμπορίου, όπως από τη χώρα Γ.

Σχήμα 4.1: Η επίδραση της μείωσης των δασμών στην ανταγωνιστική θέση των εξαγωγών εντός και εκτός μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου

Η επιτυχημένη ολοκλήρωση του Γύρου της Ντόχα, με βάση τα δεδομένα που μέχρι σήμερα έχουν διαμορφωθεί, θα οδηγήσει σε περαιτέρω απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, τόσο για τα αγροτικά όσο και για τα μη αγροτικά προϊόντα. Τέτοιες μεταβολές, ωστόσο, επιφέρουν ασύμμετρες επιπτώσεις σε κλάδους και προϊόντα. Το μέγεθος της ωφέλειας ή/και του κόστους που θα προκύψει για τη χώρα μας από τη μείωση των δασμών – εφόσον αγνοήσουμε τις μεταβολές στους πολυάριθμους παράγοντες που επηρεάζουν τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές – εξαρτάται άμεσα από την υφιστάμενη διάρθρωση του εξωτερικού εμπορίου.

Ο βασικός στόχος των επόμενων τμημάτων του κεφαλαίου είναι να επισημάνει τις ευκαιρίες που αναδύονται αλλά και τις απειλές που πρόκειται να αντιμετωπίσει ο εγχώριος κλάδος κατασκευής ειδών ένδυσης μετά από μια τελική συμφωνία και κατάληξη των διαπραγματεύσεων για την πρόσβαση στην αγορά μη – αγροτικών προϊόντων. Στο επόμενο τμήμα του κεφαλαίου περιγράφονται τα βασικά σημεία των κειμένων διαπραγματεύσεων (modalities), σύμφωνα με τα δεδομένα που έχουν διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια συγγραφής της μελέτης. Στην συνέχεια αναφέρεται η μεθοδολογία για την εκτίμηση των επιπτώσεων στη

θέση των ελληνικών εξαγωγών ειδών ένδυσης. Τέλος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εκτίμησης για το σύνολο του κλάδου και για τις κατηγορίες προϊόντων του.

4.8 Οι διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά μη – αγροτικών προϊόντων

Η μείωση των δασμών στα βιομηχανικά προϊόντα αποτέλεσε αντικείμενο και προηγούμενων γύρων διαπραγματεύσεων, που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας για τους Δασμούς και το Εμπόριο (GATT). Από αποτέλεσμα των συμφωνιών που επιτεύχθηκαν ήταν η μείωση των μέσων δασμών των αναπτυγμένων χωρών στα βιομηχανικά προϊόντα, από το επίπεδο του 40% μετά το τέλος του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου σε περίπου 6% σήμερα, κατά μέσο όρο. Οι μειώσεις των δασμών, ωστόσο, δεν ήταν ομοιόμορφες: σε αρκετά βιομηχανικά προϊόντα εντάσεως εργασίας, ή σε προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας για τις αναπτυσσόμενες χώρες, οι δασμοί παραμένουν σε υψηλότερο του μέσου όρου επίπεδο.

Επιπλέον, οι μέσοι δασμοί των αναπτυσσόμενων χωρών για τα βιομηχανικά προϊόντα παραμένουν υψηλοί, φτάνοντας στο επίπεδο του 13%. Σε προηγούμενους γύρους διαπραγματεύσεων οι αναπτυσσόμενες χώρες εξαιρέθηκαν από την υποχρέωση παραχωρήσεων για την πρόσβαση στην αγορά, διατηρώντας σε υψηλό επίπεδο τους δασμούς. Οι χώρες αυτές είναι επιφυλακτικές στο άνοιγμα των αγορών τους στον ανταγωνισμό, βασιζόμενες στο επιχείρημα ότι πολιτικές προστατευτισμού της εγχώριας βιομηχανίας χρησιμοποιήθηκαν ευρέως από χώρες στην Ευρώπη, στη Βόρεια Αμερική (τέλη 19^{ου} αιώνα) και στη ΝΑ Ασία (τέλη 20^{ου} αιώνα), τροφοδοτώντας σε σημαντικό βαθμό την ανάπτυξή τους.

Η σημασία των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της NAMA είναι ιδιαίτερα μεγάλη, καθώς παρά τη σημαντική μείωση των δασμών σε βιομηχανικά (μη αγροτικά) προϊόντα στην οποία προχώρησαν αρκετά κράτη μέλη του ΠΟΕ τα τελευταία έτη, οι μειώσεις αυτές δεν είναι δεσμευτικές και κατά συνέπεια μπορεί να αντιστραφούν. Επιπλέον, στο ίδιο πλαίσιο, η μονομερής (από κάποια χώρα) απελευθέρωση του εμπορίου που προκύπτει από τη μείωση των δασμών δεν έχει πραγματοποιηθεί ομοιόμορφα στις διάφορες κατηγορίες προϊόντων. Ορισμένοι υψηλοί δασμοί (tariff peaks) έχουν διατηρηθεί (π.χ. από τις αναπτυγμένες χώρες) σε προϊόντα όπως τα κλωστοϋφαντουργικά, τα ενδύματα και τα αλιεύματα, τα οποία είναι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Σημαντικά ζητήματα στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων είναι πρώτον, η εφαρμογή της φόρμουλας μείωσης των δασμών στους παγιοποιημένους⁹ έναντι των εφαρμοζόμενων

⁹ Το ύψος του μέγιστου δασμού που μπορεί να εφαρμοστεί, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί στους προηγούμενους γύρους διαπραγματεύσεων.

δασμών και, δεύτερον, ο βαθμός στον οποίο επιτρέπεται στα αναπτυσσόμενα κράτη να προστατεύσουν ορισμένα προϊόντα από την πλήρη εφαρμογή της μείωσης των δασμών. Όπως έχει διαμορφωθεί έως τώρα το διαπραγματευτικό κείμενο, η επίλυση αυτών των ζητημάτων έχει οδηγήσει σε αρκετά περιορισμένη μείωση των δασμών, καθώς έχει συμφωνηθεί η εφαρμογή της φόρμουλας στους παγιοποιημένους δασμούς, σε συνδυασμό με γενναιόδωρο βαθμό ευελιξίας για τα αναπτυσσόμενα κράτη. Στην πράξη, πολλοί δασμοί που εφαρμόζονται θα παραμείνουν αμετάβλητοι, καθώς σε αρκετές περιπτώσεις οι νέοι παγιοποιημένοι δασμοί θα βρίσκονται σε υψηλότερο επίπεδο από τους υφιστάμενους εφαρμοζόμενους δασμούς.

Ακόμα και σε αυτήν την περίπτωση προκύπτουν κάποια θετικά αποτελέσματα για το παγκόσμιο εμπόριο. Το πλαίσιο των διεθνών συναλλαγών θα είναι περισσότερο διαφανές, καθώς αυξάνεται η έκταση εφαρμογής των παγιοποιημένων δασμών. Με αυτό τον τρόπο το ύψος του μέγιστου (παγιοποιημένου) δασμού θα είναι εκ των προτέρων γνωστό στους συμμετέχοντες στις εμπορικές συναλλαγές. Επιπλέον, η μείωση των υφιστάμενων παγιοποιημένων δασμών μειώνει τον κίνδυνο μονομερούς μεταβολής του ύψους ενός δασμού σε βαθμό που θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τις εμπορικές συναλλαγές, αυξάνοντας έτσι τη σταθερότητα του πλαισίου του παγκόσμιου εμπορίου.

4.8.1 Οι τελευταίες εξελίξεις στις διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στην αγορά μη αγροτικών προϊόντων

Το Δεκέμβριο του 2008 τέθηκε σε διαβούλευση ένα νέο κείμενο – προσχέδιο διαπραγματευτικών μεθόδων (NAMA modalities text) για την πρόσβαση στην αγορά μη αγροτικών προϊόντων. Στο προσχέδιο έχουν σημειωθεί ξεκάθαρα τα σημεία της διαπραγμάτευσης όπου ακόμα υφίστανται διαφωνίες, όπως οι τομεακές πρωτοβουλίες, οι εξαιρέσεις για συγκεκριμένα κράτη και άλλα. Οι γενικοί παράμετροι της μείωσης των δασμών σε μη αγροτικά προϊόντα, ωστόσο, έχουν οριστικοποιηθεί.

Οι μειώσεις των δασμών για τα μη αγροτικά προϊόντα θα πραγματοποιηθούν με βάση την απλή ελβετική φόρμουλα, η οποία παρουσιάζεται στο επόμενο τμήμα του κειμένου. Για τις αναπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες προβλέπονται διαφορετικοί συντελεστές. Ο συντελεστής για τις αναπτυγμένες χώρες είναι κοινός, ενώ για τις αναπτυσσόμενες χώρες υπάρχει η δυνατότητα επιλογής της τιμής του συντελεστή σε συνάρτηση με τις ευελιξίες τις οποίες θα επιλέξουν. Μεταξύ του συντελεστή και των ευελιξιών υπάρχει μια ανταλλακτική σχέση: όσο υψηλότερος ο συντελεστής (κάτι που σημαίνει μικρότερη μείωση των δασμών) τόσο μικρότερες είναι οι ευελιξίες που προβλέπονται.

Πιο συγκεκριμένα, το τελευταίο διαπραγματευτικό κείμενο προβλέπει ότι όλες οι αναπτυγμένες χώρες θα υιοθετήσουν το συντελεστή **8**, ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ των συντελεστών **20**, **22** και **25**. Η χρήση των διαφορετικών αυτών συντελεστών για τις αναπτυσσόμενες χώρες συνδυάζεται με τις ακόλουθες επιπρόσθετες επιλογές:

- i. Εάν μια χώρα επιλέξει το χαμηλότερο από αυτούς τους συντελεστές, δηλ. το συντελεστή 20 (κάτι που σημαίνει ότι οι μειώσεις στους δασμούς θα είναι σχετικά μεγαλύτερες), τότε θα έχει τη δυνατότητα να προβεί σε χαμηλότερες μειώσεις για το 14% των πιο ευαίσθητων δασμολογικών γραμμών (προϊόντων) της (tariff lines), με την προϋπόθεση ότι αυτά τα προϊόντα δε θα αντιστοιχούν σε περισσότερο από το 16% της συνολικής αξίας των εισαγωγών των μη αγροτικών προϊόντων της χώρας. Οι μειώσεις για αυτά τα προϊόντα θα καθοριστούν στο μισό του επιπέδου που θα προέκυπτε από την ελβετική φόρμουλα. Αντί για τα παραπάνω, ως εναλλακτική επιλογή, η χώρα θα έχει τη δυνατότητα, εφόσον υιοθετήσει συντελεστή ίσο με 20, να διατηρήσει το 6,5% των προϊόντων της δίχως όριο στους δασμούς (unbound) ή να τα εξαιρέσει από τις μειώσεις, με την προϋπόθεση ότι αυτά δε θα αντιστοιχούν σε περισσότερο από το 7,5% της συνολικής αξίας των εισαγωγών των μη αγροτικών προϊόντων της.
- ii. Στην περίπτωση που μια χώρα επιλέξει συντελεστή ίσο με 22, θα έχει τη δυνατότητα να προβεί σε χαμηλότερες ή μηδενικές μειώσεις σε μικρότερο ποσοστό προϊόντων από ό,τι αν επέλεγε το συντελεστή 20. Ειδικότερα, θα της παρέχεται η δυνατότητα να εφαρμόσει μικρότερες μειώσεις στο 10% των πιο ευαίσθητων δασμολογικών γραμμών της (tariff lines), με την προϋπόθεση ότι αυτά τα προϊόντα δε θα αντιστοιχούν σε περισσότερο από το 10% της συνολικής αξίας των εισαγωγών των μη αγροτικών προϊόντων της χώρας. Οι μειώσεις για αυτά τα προϊόντα θα καθοριστούν στο μισό του επιπέδου που θα προέκυπτε από την ελβετική φόρμουλα. Αντί για τα παραπάνω, ως εναλλακτική επιλογή, η χώρα θα έχει τη δυνατότητα να διατηρήσει το 5% των προϊόντων της δίχως όριο στους δασμούς (unbound) ή να τα εξαιρέσει από τις μειώσεις, με την προϋπόθεση ότι αυτά δε θα αντιστοιχούν σε περισσότερο από το 5% της συνολικής αξίας των εισαγωγών των μη αγροτικών προϊόντων της.
- iii. Τέλος, εάν μια χώρα επιλέξει το μεγαλύτερο από τους τρεις αυτούς συντελεστές (25), τότε θα οφείλει να τον εφαρμόσει σε όλα τα προϊόντα της, δίχως εξαιρέσεις.

Το γεγονός ότι ο προτεινόμενος συντελεστής για τις ανεπτυγμένες χώρες είναι 8 σημαίνει ότι ο υψηλότερος δασμός που θα μπορεί να καταγραφεί στις χώρες αυτές είναι 8%. Ο μέσος όρος αναμένεται να κυμανθεί περίπου στο 3% ή και χαμηλότερα, ενώ ακόμα και οι δασμολογικές «κορυφές» στα πιο ευαίσθητα προϊόντα των χωρών αυτών θα είναι μικρότερες του 8%. Σε ό,τι αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, η πλειονότητα των χωρών που θα εφαρμόσουν την

ελβετική φόρμουλα αναμένεται να έχει μέσο ποσοστό δασμών χαμηλότερο του 12% με 14%, ανάλογα με το συντελεστή που θα έχει επιλεγεί. Ποσοστά μεγαλύτερα του 15% αναμένονται μόνο για έναν περιορισμένο αριθμό προϊόντων. Σε γενικές γραμμές, η εφαρμογή της ελβετικής φόρμουλας σημαίνει ότι η διαφορά μεταξύ των εφαρμοζόμενων και των παγιοποιημένων – οριοθετημένων δασμών θα μειωθεί σημαντικά.

Σύμφωνα με το πιο πρόσφατο προσχέδιο του κειμένου διαπραγματευτικών μεθόδων, οι μειώσεις των δασμών πρόκειται να υλοποιηθούν σε μια περίοδο 5 ετών για τις αναπτυσσόμενες χώρες και 10 ετών για τις αναπτυσσόμενες, με εναρκτήρια ημερομηνία την 1^η Ιανουαρίου της χρονιάς που έπεται το έτος έναρξης της ισχύος των αποτελεσμάτων του Γύρου της Ντόχα. Το προσχέδιο περιέχει επίσης και έναν «αντι-συγκεντρωτικό όρο» (“anti-concentration clause”), σκοπός του οποίου είναι η αποφυγή των εξαιρέσεων ολόκληρων κλάδων από μειώσεις δασμών. Ένα ελάχιστο επίπεδο 20% προϊόντων ανά κλάδο ή 9% της αξίας των εισαγωγών σε κάθε κατηγορία θα πρέπει να υπόκειται στην πλήρη μείωση που συνεπάγεται η χρήση της ελβετικής φόρμουλας. Προβλέπει επίσης ειδική μεταχείριση για συγκεκριμένες χώρες: η Νότια Αφρική, η Μποτσουάνα, το Λεσόθο, η Ναμίμπια, η Σουαζιλάνδη, καθώς και μέλη του SACU (South African Customs Union) θα έχουν επιπρόσθετες ευελιξίες οι οποίες βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση. Η Αργεντινή, η Βραζιλία, η Παραγουάη και η Ουρουγουάη πρόκειται να τύχουν ειδικής μεταχείρισης σε ό,τι αφορά την αξία που θα τεθεί ως όριο στις ευελιξίες τους. Εξάλλου, το Ομάν, ως πρόσφατη ενταγμένη χώρα δε θα υποχρεωθεί να μειώσει κανέναν οριοθετημένο δασμό κάτω από 5%. Άλλες ειδικές περιπτώσεις είναι, στην τρέχουσα φάση, υπό διαπραγμάτευση.

Σημειώνεται επίσης ότι περισσότερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη λεγόμενη «τομεακή πρωτοβουλία» (“sectoral initiative”). Ορισμένα μέλη έχουν προβεί σε διαπραγματεύσεις που στοχεύουν στην περαιτέρω μείωση των δασμών για κάποιους μη αγροτικούς τομείς. Προς το παρόν, υπάρχουν 14 τομείς, μεταξύ των οποίων και τα είδη ένδυσης, οι οποίοι βρίσκονται υπό συζήτηση.

Ως αποτέλεσμα μιας επιτυχημένης τομεακής πρωτοβουλίας, οι δασμοί στους συγκεκριμένους κλάδους αναμένεται να μειωθούν περαιτέρω, ή ακόμα και να εξαλειφθούν. Το κείμενο του Προέδρου της διαπραγματευτικής ομάδας NAMA στο προσχέδιο τονίζει την εθελοντική φύση της συμμετοχής σε αυτή την πρωτοβουλία. Προς το παρόν δεν υπάρχει συμφωνία σχετικά με το πως ή το πότε θα οριστούν οι συμμετοχές των χωρών στην πρωτοβουλία αυτή, δίχως να αλλοιωθεί ο προαιρετικός της χαρακτήρας. Αυτές οι διαπραγματεύσεις απαιτούν την ύπαρξη μιας «κρίσιμης μάζας» χωρών, οι οποίες θα επιτρέψουν την επιτυχή έκβαση της πρωτοβουλίας. Έπειτα από την υιοθέτηση των σχετικών μεθόδων, οι χώρες που θα θελήσουν

να συμμετάσχουν θα έχουν 45 μέρες για να επιβεβαιώσουν τη συμμετοχή τους, εφόσον δεν το έχουν κάνει εξαρχής.

Σχετικά με τις πρόσφατα ενταγμένες χώρες, η Αλβανία, η Αρμενία, το Πράσινο Ακρωτήριο, η Π.Γ.Δ.Μ., η Κιργισία, η Μολδαβία, η Μογγολία, η Σαουδική Αραβία, η Τόγκα, το Βιετνάμ και η Ουκρανία δε θα υποχρεωθούν να υλοποιήσουν μειώσεις πέρα από ότι προβλέπεται στις προϋποθέσεις ένταξής τους. Άλλες πρόσφατα ενταγμένες χώρες όπως η Κίνα ή η Κροατία θα έχουν μια παράταση τριών ετών για να υλοποιήσουν τις υποχρεώσεις τους.

Οι 32 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (LDCs) εξαιρούνται από τις μειώσεις δασμών. Υπάρχουν ειδικές προβλέψεις για περίπου 31 μικρές και ευάλωτες οικονομίες (SVEs), καθώς και για 12 αναπτυσσόμενες χώρες που αντιμετωπίζουν έντονη οικονομική στενότητα. Ως αποτέλεσμα, οι σχετικά ασθενέστερες αναπτυσσόμενες οικονομίες θα διατηρήσουν υψηλότερους δασμούς κατά μέσο όρο, καθώς και μεγαλύτερη ευελιξία σχετικά με το πώς θα δομήσουν τις δασμολογικές τους μεθόδους. Υπάρχουν επίσης προτεινόμενες λύσεις για μέλη με προνομιακή πρόσβαση σε αγορές αναπτυγμένων χωρών, ώστε το καθεστώς προτίμησης να μη διαστρεβλωθεί από τις συνολικές μειώσεις. Τέλος, υπάρχουν προβλέψεις και για άλλες αναπτυσσόμενες χώρες (π.χ. Μπαγκλαντές, Νεπάλ, Πακιστάν, Σρι Λάνκα) οι οποίες δεν τυγχάνουν προνομιακής μεταχείρισης και θα επηρεαστούν δυσανάλογα από μια τέτοια λύση.

4.8.2 Η Ελβετική Φόρμουλα

Η χρήση της λεγόμενης «ελβετικής φόρμουλας (Swiss Formula)» μείωσης των δασμών εξομαλύνει και εναρμονίζει το επίπεδο των δασμών μεταξύ των προϊόντων και των χωρών. Ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα από την υιοθέτηση της συγκεκριμένης φόρμουλας είναι η μείωση που επιτυγχάνεται στην *κλιμάκωση των δασμών* (tariff escalation), όρος που αναφέρεται στην αύξηση των δασμών που εφαρμόζονται σε ένα προϊόν με την άνοδο του επιπέδου της προστιθέμενης αξίας του. Στο μαλλί, για παράδειγμα, μπορεί να εφαρμόζεται χαμηλότερος δασμός συγκριτικά με το δασμό που εφαρμόζεται σε ένα μάλλινο ύφασμα, ο οποίος είναι χαμηλότερος με τη σειρά του από το δασμό σε ένα μάλλινο ένδυμα. Η εναρμόνιση των κλιμακούμενων δασμών επιτυγχάνεται μέσω της μεγαλύτερης μείωσης των υψηλών δασμών σε σχέση με τους χαμηλούς, εξέλιξη που οδηγεί σε μείωση των στρεβλώσεων που προκαλούνται από την κλιμάκωση των δασμών.

Ο μαθηματικός τύπος έχει ως εξής:

$$t_f = \frac{a \times t_0}{a + t_0}, \text{ όπου}$$

t_f , είναι το επίπεδο του παγιοποιημένου δασμού μετά τη μείωση

t_0 , είναι το υφιστάμενο επίπεδο του παγιοποιημένου δασμού

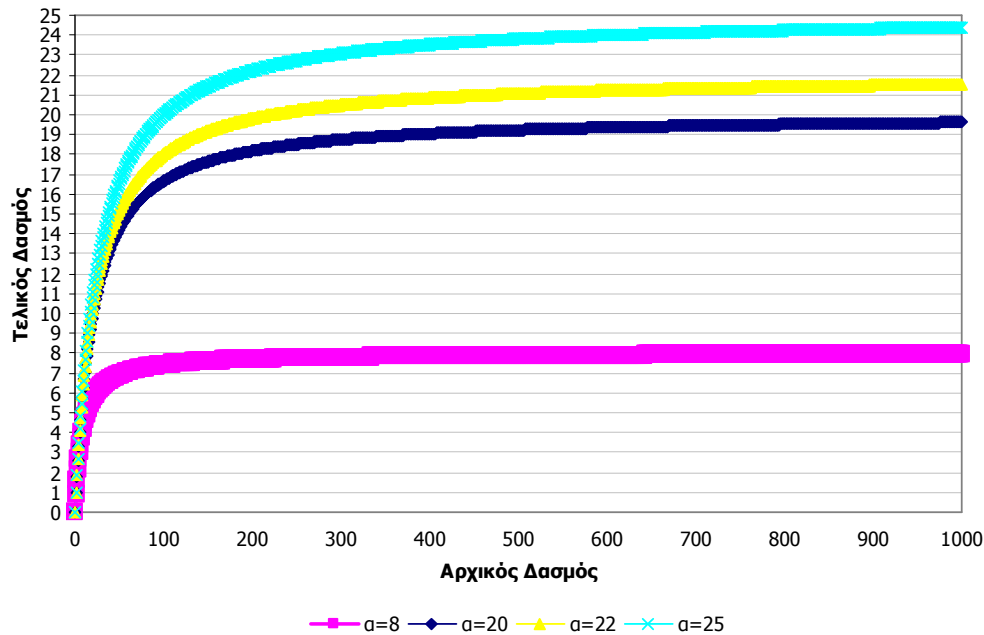
a , είναι συντελεστής ο οποίος καθορίζει το μέγεθος της μείωσης του αρχικού δασμού

Ο συγκεκριμένος μαθηματικός τύπος έχει δύο πολύ σημαντικά χαρακτηριστικά. Πρώτον, ο συντελεστής a αποτελεί το ανώτατο όριο για το νέο δασμό που προκύπτει από την εφαρμογή της φόρμουλας. Δεύτερον, οι μειώσεις στους δασμούς δεν είναι αναλογικές αλλά εξαρτώνται από το αρχικό επίπεδο του δασμού: εκείνοι οι δασμοί που έχουν υψηλές αρχικές τιμές, μειώνονται πιο δραστικά σε σχέση με τους δασμούς που έχουν χαμηλότερες αρχικές τιμές. Τα παραπάνω γίνονται περισσότερο εμφανή στο Διάγραμμα 4.7, στον οριζόντιο άξονα του οποίου εμφανίζεται το επίπεδο του αρχικού (παγιοποιημένου) δασμού (σε ποσοστό) και στον κάθετο άξονα το ύψος του τελικού δασμού, όπως αυτό προκύπτει από την εφαρμογή της ελβετικής φόρμουλας με διάφορους συντελεστές.

Από τα στοιχεία του διαγράμματος προκύπτει ότι:

- Υψηλότερος συντελεστής a οδηγεί σε υψηλότερο επίπεδο τελικού δασμού, δηλαδή σε μικρότερη μείωση του αρχικού δασμού, *ceteris paribus*.
- Ο τελικός δασμός συγκλίνει στην τιμή του συντελεστή a , η οποία όπως αναφέρθηκε αποτελεί το ανώτατο όριο τιμής που μπορεί να λάβει ο δασμός μετά τη μείωσή του με βάση την ελβετική φόρμουλα.
- Ο νέος τελικός δασμός είναι σε κάθε περίπτωση χαμηλότερος του αρχικού δασμού.
- Για όλες τις τιμές του συντελεστή a , η μείωση του δασμού είναι αναλογικά υψηλότερη όσο μεγαλύτερο είναι το επίπεδο του αρχικού δασμού.

Διάγραμμα 4.7: Επίπεδο Αρχικών και Τελικών Παγιοποιημένων Δασμών: Εφαρμογή της Ελβετικής Φόρμουλας με διαφορετικούς συντελεστές α

4.8.3 Μη δασμολογικά εμπόδια (non-tariff barriers)

Ένας από τους στόχους των διαπραγματεύσεων για την πρόσβαση στην αγορά μη αγροτικών προϊόντων είναι και η άμβλυνση των μη δασμολογικών εμποδίων, δηλαδή των εμποδίων στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές, τα οποία δε σχετίζονται με το ύψος των δασμών. Γενικά, τα μη δασμολογικά εμπόδια συνδέονται με τις ποσοτώσεις και άλλους ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές, τις διαδικασίες παροχής άδειας εισαγωγών (import licensing), τους υγειονομικούς κανονισμούς, διάφορες απαγορεύσεις και αυστηρούς κανονισμούς που δε δικαιολογούνται, την ανεπαρκή προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τα μη αναγκαία και περιοριστικά πρότυπα ασφάλειας και τεχνικών προτύπων, την αυθαίρετη δασμολογική ταξινόμηση και αναταξινόμηση, τα υψηλά έξοδα διαχείρισης τελωνείων κ.ά.

Το γεγονός ότι δεν υφίσταται ένας κοινά αποδεκτός ορισμός των μη δασμολογικών εμποδίων, αποτελεί δείγμα της δυσκολίας που εμφανίζει η αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος στο πλαίσιο των διεθνών διαπραγματεύσεων. Ενδεικτικά, ας σημειωθεί ότι σε ένα διευρυμένο ορισμό των μη δασμολογικών εμποδίων θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε παράγοντες όπως οι κρατικές ενισχύσεις, οι έλεγχοι στην αγορά συναλλάγματος, η δωροδοκία και η διαφθορά, οι περιορισμοί στην πρόσβαση σε πρώτες ύλες, τα εμπόδια στο εμπόριο υπηρεσιών και άμεσων ξένων επενδύσεων, οι πολιτικές ενίσχυσης της προτίμησης των καταναλωτών στα

εθνικά προϊόντα κ.ά.¹⁰. Συνεπώς, τα μη δασμολογικά εμπόδια που τίθενται στις διεθνείς συναλλαγές είναι πολυάριθμα και έχει διαπιστωθεί ότι οι κανόνες του ΠΟΕ δεν ανταποκρίνονται στις δυσκολίες και τα προβλήματα που θέτουν στους εξαγωγείς οι ανωτέρω παράγοντες. Αυτό καθιστά αναγκαία την προσπάθεια δημιουργίας ενός πλαισίου το οποίο θα συμβάλει στην αντιμετώπισή τους.

Τα μη δασμολογικά εμπόδια και η αλληλεπίδρασή τους με τα δασμολογικά εμπόδια αποτελούν έναν εξαιρετικά κρίσιμο, αλλά και σύνθετο στην ανάλυσή του, παράγοντα προσδιορισμού του περιβάλλοντος στο οποίο διενεργούνται οι διεθνείς εμπορικές συναλλαγές. Είναι γνωστό ότι με τη χρήση των μη δασμολογικών εμποδίων ορισμένες χώρες προσπαθούν να αποφύγουν τους κανόνες απελευθέρωσης των συναλλαγών, στο σκέλος της άρσης της δασμολογικής προστασίας, που διαμορφώνονται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Με βάση το διευρυμένο ορισμό των μη δασμολογικών εμποδίων, όμως, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι μεγάλο μέρος αυτών προέρχεται από τις ειδικές σε κάθε χώρα συνθήκες, δεν αποτελούν δηλαδή σκόπιμες πολιτικές που επιβάλλουν φραγμούς στο διεθνές εμπόριο. Η εναρμόνιση κανόνων και διαδικασιών για τη δημιουργία μιας ενοποιημένης αγοράς, εξάλλου, μας είναι οικεία από την προσπάθεια δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία είναι συνεχής και ήδη διαρκεί πολλά χρόνια. Σε ένα ανομοιογενές σύνολο χωρών, με διαφορετικό επίπεδο οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής ανάπτυξης, πολλές διαδικασίες, θεσμοί και διευθετήσεις λειτουργούν ως εμπόδια στη διεύρυνση των διεθνών συναλλαγών, χωρίς το γεγονός αυτό να προέρχεται από κάποια ιδιαίτερη σκοπιμότητα. Πάντως, και στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις, αναζητούνται μηχανισμοί – εκτός από την επίλυση διαφορών – οι οποίοι θα συμβάλλουν στην άμβλυνση των μη δασμολογικών εμποδίων.

4.9 Μεθοδολογία ανάλυσης της επίπτωσης από τη μείωση των δασμών

Το μέγεθος της επίδρασης σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον είναι δύσκολο να αναλυθεί ή ακόμα και να προσεγγιστεί. Παρόλα αυτά επιχειρούμε εδώ να διερευνήσουμε την *κατεύθυνση* της αλλαγής των όρων εμπορίου στο κλάδο της ένδυσης. Κρίσιμα βήματα σε αυτή την επιδίωξη αποτελούν ο προσδιορισμός της δομής και της διάρθρωσης των ελληνικών εξαγωγών και εισαγωγών, καθώς και η προσομοίωση της εικόνας που θα εμφανίζουν οι δασμοί στις χώρες εξαγωγικού ενδιαφέροντος για τις εγχώριες επιχειρήσεις μετά την

¹⁰ Υπάρχουν επιπλέον εμπόδια που μπορεί να αντιμετωπίζει μια επιχείρηση που επιδιώκει τη δραστηριοποίησή της στις διεθνείς αγορές. Αυτά μπορεί να σχετίζονται (α) με την πληροφόρηση που έχει η επιχείρηση (π.χ. περιορισμένη πληροφόρηση για τον εντοπισμό και την ανάλυση αγορών, μη αξιόπιστα δεδομένα για τη διεθνή αγορά, αδυναμία προσέγγισης δυνητικών πελατών κ.λπ.), (β) με τη λειτουργία της επιχείρησης (π.χ. έλλειψη διοικητικού χρόνου για την ενασχόληση με τη διεθνοποίηση, αδυναμία παραγωγής πλεονάζουσας ποσότητας για εξαγωγές, ανεπαρκής αριθμός εξειδικευμένου προσωπικού, ανεπάρκεια κεφαλαίου κίνησης για τη χρηματοδότηση των εξαγωγών). Άλλα εμπόδια σχετίζονται με την τιμή και την ποιότητα του προϊόντος, τα δίκτυα διανομής για την προώθηση των προϊόντων στην ξένη αγορά, με τις διαδικασίες, το επιχειρηματικό περιβάλλον, τον ανταγωνισμό κ.λπ.

εφαρμογή των νέων κανόνων για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου. Τα αποτελέσματα αυτά μπορεί να αποτελέσουν ένα εργαλείο έγκαιρης προειδοποίησης των επιχειρήσεων του κλάδου της ένδυσης για τα δασμολογικά δεδομένα που αναμένεται να προκύψουν.

Οι χώρες – προορισμοί των εξαγωγών επιλέχθηκαν με κριτήριο την κάλυψη των πρώτων 15 σε αξία προορισμών των ελληνικών εξαγωγών σε επίπεδο κλάδων της ελληνικής βιομηχανίας (διψήφιων κωδικών ΣΤΑΚΟΔ), κατηγοριών προϊόντων (διψήφιων κωδικών ΕΣ) και σημαντικότερων 100 προϊόντων (εξαψήφιων κωδικών ΕΣ)¹¹. Η επιλογή του συντελεστή της ελβετικής φόρμουλας και του τύπου ευελιξίας για τις αναπτυσσόμενες χώρες πραγματοποιήθηκε με βάση τη μικρότερη αναμενόμενη μέση μείωση των δασμών, όπως αυτή προέκυψε μετά από προσομοίωση με όλες τις πιθανές επιλογές. Η επιλογή των κωδικών οι οποίοι ωφελούνται από το καθεστώς ευελιξίας πραγματοποιήθηκε μετά από την κατάταξη των κωδικών με βάση το ύψος του εφαρμοζόμενου δασμού σε ισχύ. Οι κωδικοί με το ίδιο ύψος δασμού κατατάχθηκαν περαιτέρω, με βάση την αξία εισαγωγών στον προορισμό την περίοδο 1999 με 2001. Με αυτό τον τρόπο προστατεύονται πρωτίστως οι κωδικοί με υψηλότερο εφαρμοζόμενο δασμό και υψηλότερη αξία εισαγωγών σε κάθε προορισμό. Εφαρμόστηκαν και τα δυο προβλεπόμενα όρια για τους κωδικούς υπό ευελιξία (ποσοστό κωδικών και ποσοστό αξίας εισαγωγών 1999-2001).

Στις αναπτυσσόμενες χώρες με χαμηλή κάλυψη παγιοποιημένων δασμών δεν προβλέπεται μείωση των υφιστάμενων παγιοποιημένων δασμών (άρθρο 8). Εκεί, ο νέος παγιοποιημένος δασμός στους κωδικούς χωρίς παγιοποιημένο δασμό τέθηκε ίσος με 30. Σε περίπτωση που ο μέσος όρος των παγιοποιημένων δασμών υπερέβαινε το 30 (επειδή οι υφιστάμενοι παγιοποιημένοι δασμοί είναι υψηλότεροι του 30), προσαρμόστηκε προς τα κάτω ο νέος παγιοποιημένος δασμός, έτσι ώστε να ικανοποιείται το όριο του 30.

Τα στοιχεία για τους δασμούς και τις εισαγωγές αντλήθηκαν από τις βάσεις δεδομένων Consolidated Tariff Schedules (CTS) και Integrated Database (IDB) του ΠΟΕ μέσω της ιστοσελίδας του οργανισμού. Τα στοιχεία για τους παγιοποιημένους δασμούς, τους εφαρμοζόμενους δασμούς το 2001 και τις εισαγωγές για την περίοδο 1999 με 2001 παρουσιάζονται σε επίπεδο εξαψήφιου κωδικού του ΕΣ 1996. Οι εφαρμοζόμενοι δασμοί σε ισχύ ακολουθούν το ΕΣ 2002 ή 2007, ανάλογα με το έτος που αφορούν. Για την αντιστοίχιση μεταξύ των διαφορετικών εκδόσεων του ΕΣ χρησιμοποιήθηκαν πίνακες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τελωνείων (World Customs Organization), ενώ για την σύνοψη των αποτελεσμάτων σε κλαδικό επίπεδο χρησιμοποιήθηκε η αντιστοίχιση μεταξύ ΕΣ 2002 και PRODCOM 2002 της Στατιστικής Διεύθυνσης του ΟΗΕ.

¹¹ Οι παράμετροι των προσομοιώσεων, τα κριτήρια επιλογής των ευελιξιών και αναλυτικά αποτελέσματα για όλους τους κλάδους και κατηγορίες προϊόντων παρουσιάζονται στη μελέτη Danchev και Μανιάτης (2009).

Η προσομοίωση, λόγω έλλειψης λεπτομερέστερων στοιχείων, πραγματοποιήθηκε σε επίπεδο εξαψηφίου ΕΣ. Ένας εξαψηφιος κωδικός ΕΣ αποτελείται από μια ή περισσότερες τελωνειακές γραμμές. Η ελβετική φόρμουλα εφαρμόστηκε στο μέσο όρο των *ad valorem* (ποσοστό επί της αξίας) παγιοποιημένων δασμών των τελωνειακών γραμμών σε κάθε εξαψηφίο ΕΣ. Στις περιπτώσεις όπου σε καμιά τελωνειακή γραμμή ενός εξαψηφίου κωδικού ΕΣ δεν εφαρμόζονται *ad valorem* δασμοί, έγινε προσπάθεια μετατροπής αυτών των δασμών σε *ad valorem* βάση.

Για να αναδειχθεί η πραγματική αλλαγή στους όρους εμπορίου γίνεται σύγκριση σε επίπεδο εξαψηφίου κωδικού ΕΣ 1996 μεταξύ του υφιστάμενου εφαρμοζόμενου δασμού (με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για κάθε προορισμό) και του νέου παγιοποιημένου δασμού, όπως προκύπτει από την εφαρμογή της ελβετικής φόρμουλας. Εάν υπάρχει θετική διαφορά (δηλαδή ο νέος παγιοποιημένος δασμός βρίσκεται χαμηλότερα από τον υφιστάμενο εφαρμοζόμενο), καταγράφεται μείωση των δασμών, καθώς προκύπτει ανάγκη προσαρμογής του εφαρμοζόμενου δασμού. Η μείωση των δασμών παρουσιάζεται σε *ad valorem* μονάδες, χωρίς να υπολογίζεται ως ποσοστό του υφιστάμενου ύψους του δασμού, για λόγους καλύτερης συγκρισιμότητας μεταξύ προϊόντων και χωρών.

Έγινε προσπάθεια ποσοτικοποίησης της επίδρασης της μείωσης των δασμών στην ανταγωνιστική θέση των ελληνικών εξαγωγών μέσω του υπολογισμού ενός συντελεστή επίδρασης. Ο συντελεστής ισούται με το σταθμισμένο μέσο όρο της μείωσης των δασμών, όπου οι συντελεστές στάθμισης αντιστοιχούν στο ποσοστό ελληνικών εξαγωγών σε κάθε προορισμό. Η μείωση των δασμών στον υπολογισμό του συντελεστή παίρνει αρνητικό πρόσημο σε περίπτωση που υπάρχει καθεστώς ελεύθερου εμπορίου της Ελλάδας με το συγκεκριμένο προορισμό και θετικό πρόσημο αλλιώς. Συγκεκριμένα, ο συνολικός συντελεστής επίδρασης υπολογίζεται με βάση τον τύπο:

$$Z_i = \sum_j w_j X_{i,j}$$

όπου Z_i - συνολικός συντελεστής επίδρασης της μείωσης δασμών για προϊόν i

w_j - αξία ελληνικών εξαγωγών σε προορισμό j ως ποσοστό της συνολικής αξίας ελληνικών εξαγωγών για το προϊόν i

$X_{i,j}$ - συντελεστής επίδρασης προορισμού j , ίσος με τη μείωση δασμών για προϊόν i σε προορισμό j

$$X_{i,j} \begin{cases} \leq 0 & \text{σε περίπτωση που υπάρχει συμφωνία ελεύθερου εμπορίου με προορισμό } j \\ \geq 0 & \text{αλλιώς} \end{cases}$$

Όσο μεγαλύτερος είναι ο συνολικός συντελεστής τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να προκύψει βελτίωση στους όρους εμπορίου για το συγκεκριμένο προϊόν. Ταυτόχρονα, αρνητικές τιμές του συντελεστή επισημαίνουν τον κίνδυνο αύξησης των ανταγωνιστικών

πιέσεων και την ανάγκη αναπροσαρμογής των προορισμών ή ακόμα και των κωδικών προϊόντων που εξάγει μια επιχείρηση.

Ο συντελεστής επίδρασης προορισμού μπορεί να χρησιμοποιηθεί για σύγκριση της αλλαγής των ανταγωνιστικών πιέσεων ανάμεσα σε προορισμούς. Ανακατεύθυνση της προωθητικής προσπάθειας σε συγκεκριμένο προϊόν, από προορισμό με αρνητικό σε προορισμό με θετικό συντελεστή επίδρασης, ενδέχεται να επιφέρει μελλοντική χαλάρωση στη συνολική ανταγωνιστική πίεση την οποία αντιμετωπίζει ένα προϊόν.

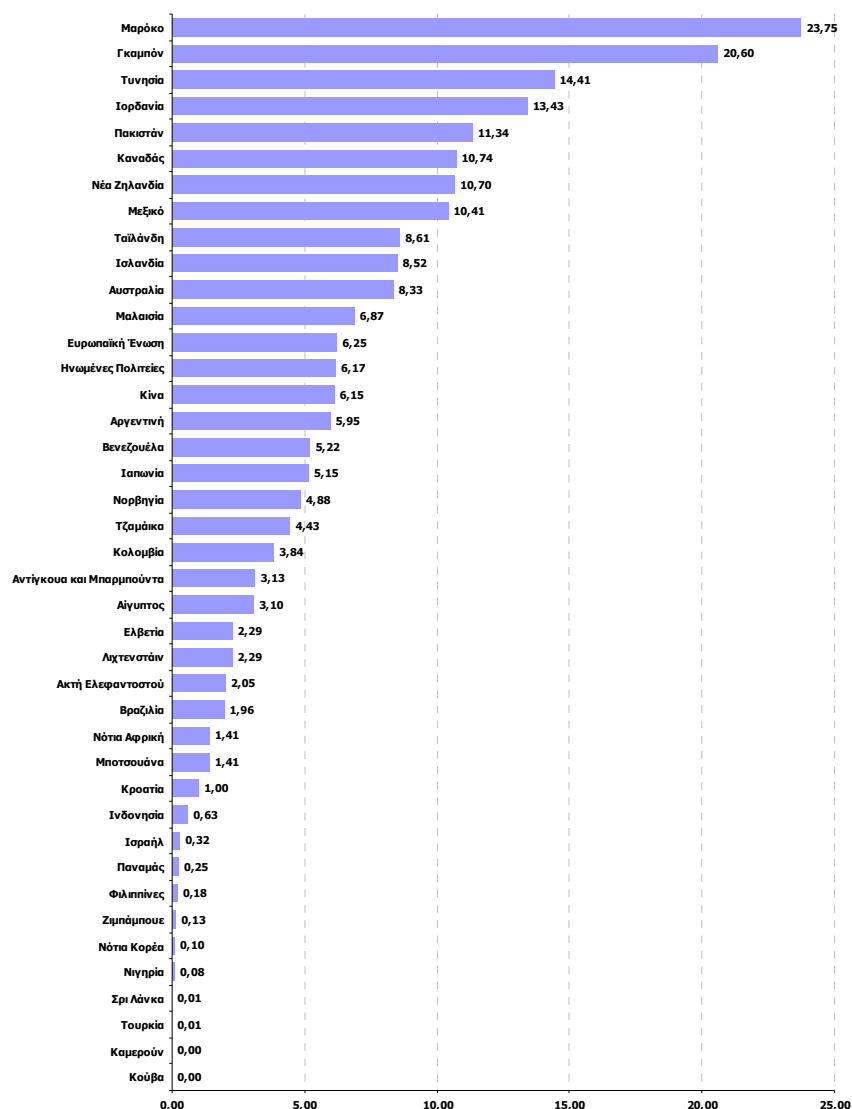
Πρέπει να επισημανθεί ότι ο σκοπός της συγκεκριμένης ανάλυσης περιορίζεται στο να αναδείξει τους κινδύνους και τις προοπτικές για τις ελληνικές εξαγωγές των ειδών ένδυσης ως αποτέλεσμα αναμενόμενων αλλαγών στους όρους εμπορίου. Η πιστή απεικόνιση της μελλοντικής εξέλιξης του ύψους των δασμών δεν είναι εφικτή λόγω ελλείψεων στα διαθέσιμα στοιχεία και αβεβαιότητας ως προς τις τελικές επιλογές ευελιξίας εκ μέρους των αναπτυσσόμενων χωρών. Πιστεύουμε, ωστόσο, ότι αυτοί οι περιορισμοί της ανάλυσης δε μειώνουν σημαντικά τη χρησιμότητα των προσομοιώσεων στην ανάδειξη των περιοχών κρίσης.

4.10 Αποτελέσματα της προσομοίωσης για το σύνολο του κλάδου

Η εκτίμηση της επίδρασης που θα έχει η πιθανολογούμενη μείωση των δασμών ανά χώρα προορισμού έχει ως σημείο εκκίνησης τον υπολογισμό της μέσης μείωσης των δασμών σε κάθε αγορά. Η μέση μείωση των δασμών προκύπτει μέσα από προσομοιώσεις της ελβετικής φόρμουλας σε όλους τους 6ψήφιους κωδικούς του εναρμονισμένου συστήματος στατιστικής ταξινόμησης του εξωτερικού εμπορίου και τη λήψη απλού μέσου όρου.

Στο Διάγραμμα 4.8 παρουσιάζεται η μέση μείωση των δασμών για τα είδη ένδυσης στους 41 προορισμούς για τους οποίους οι προσομοιώσεις έδειξαν μείωση του μέσου επιπέδου των δασμών. Επισημαίνουμε ότι για 5 χώρες, στις οποίες προορίζεται ένα ελάχιστο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών ειδών ένδυσης, δεν πραγματοποιήθηκαν προσομοιώσεις, ενώ για ένα σημαντικό αριθμό χωρών (π.χ. ΛΑΧ, νέα μέλη του ΠΟΕ και χώρες οι οποίες δεν είναι μέλη του ΠΟΕ) δεν προβλέπεται εφαρμογή της ελβετικής φόρμουλας. Υπάρχουν επίσης αρκετές χώρες στις οποίες η μείωση των δασμών είναι μηδενική, καθώς ήδη έχουν απελευθερώσει πλήρως το εμπόριό τους ή οι εφαρμοζόμενοι δασμοί τους είναι κατά πολύ χαμηλότεροι από τους παγιοποιημένους.

Διάγραμμα 4.8: Η μέση μείωση των δασμών ανά προορισμό

Πηγή: IOBE

Ο Πίνακας 4.11 παρουσιάζει την εκτίμηση του συντελεστή επιδράσης με βάση τους 15 σημαντικότερους προορισμούς των ελληνικών εξαγωγών ειδών ένδυσης¹². Εκ κατασκευής έχουμε θεωρήσει ότι για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις χώρες με τις οποίες η Ελλάδα βρίσκεται σε συμφωνία ελεύθερου εμπορίου (π.χ. Νορβηγία, Ελβετία, Τουρκία και άλλες), δηλ. με τις αγορές στις οποίες δεν υφίστανται εισαγωγικοί δασμοί για τα ελληνικά προϊόντα, η επίδραση στις ελληνικές εξαγωγές είναι αρνητική, καθώς ανταγωνιστικά προϊόντα από τρίτες χώρες θα αποκτήσουν ένα πλεονέκτημα ανάλογο με την μείωση του δασμού. Η μέση αναμενόμενη μείωση έχει πολλαπλασιαστεί με το ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών που κατευθύνεται σε έναν προορισμό.

¹² Η ανάλυση βασίζεται στην εκτίμηση με χρήση των 15 σημαντικότερων προορισμών (με βάση την αξία εξαγωγών) για λόγους ορθότερης σύγκρισης με άλλους κλάδους και προϊόντα.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 4: Εξωτερικό Εμπόριο

Πίνακας 4.11: Ο υπολογισμός του συντελεστή επίδρασης με βάση τους 15 σημαντικότερους προορισμούς των ελληνικών εξαγωγών

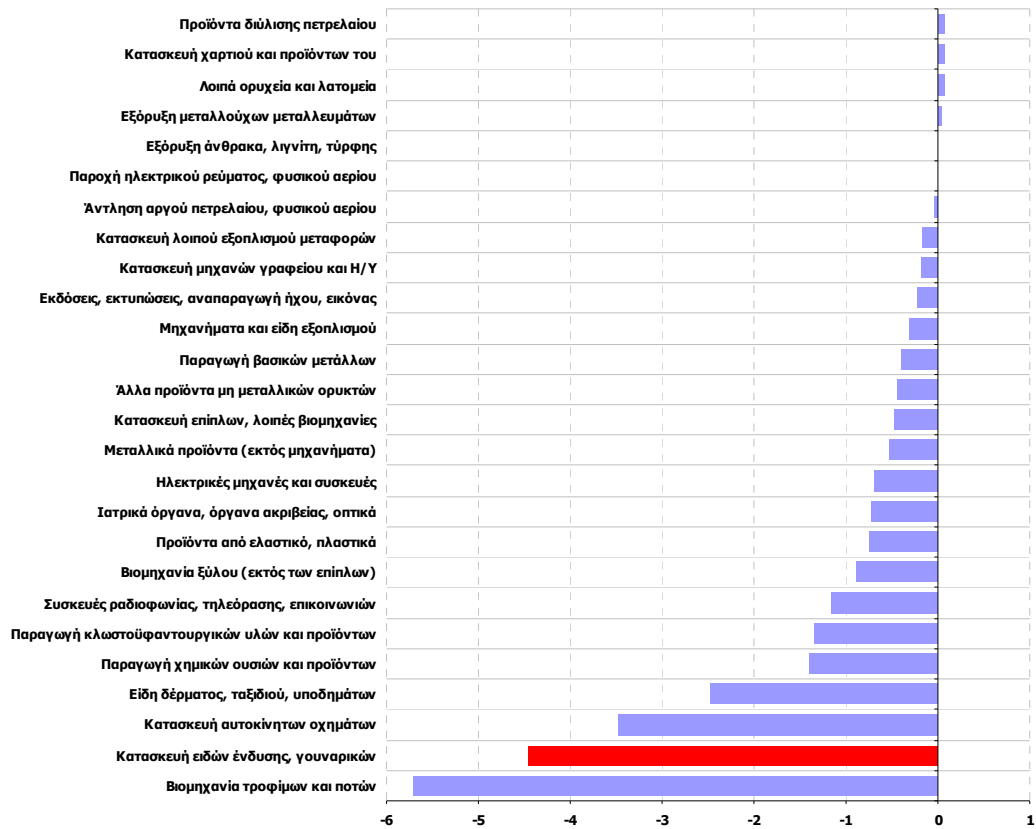
Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών (έκκ.) 2007	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Μείωση δασμών έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Μείωση δασμών πρώτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	825,6	71,5%	6,25	-6,25	6,25	-6,25	1,25	-1,25
2	ΡΩΣΙΑ	131,1	11,4%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	69,3	6,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	ΠΓΔΜ	33,4	2,9%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΑΛΒΑΝΙΑ	19,7	1,7%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	ΤΟΥΡΚΙΑ	16,1	1,4%	0,01	-0,01	0,01	-0,01	0,00	0,00
7	ΗΠΑ	11,7	1,0%	6,17	6,17	6,17	6,17	1,23	1,23
8	ΕΛΒΕΤΙΑ	9,9	0,9%	2,29	-2,29	2,29	-2,29	0,46	-0,46
9	Ν.ΚΟΡΕΑ	4,6	0,4%	0,10	0,10	0,05	0,05	0,01	0,01
10	ΚΡΟΑΤΙΑ	3,8	0,3%	1,00	1,00	0,50	0,50	0,10	0,10
11	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	3,4	0,3%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΣΕΡΒΙΑ	3,1	0,3%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
13	ΣΑΟΥΔ.ΑΡΑΒΙΑ	2,9	0,3%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΣΥΡΙΑ	2,9	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	ΚΑΝΑΔΑΣ	2,5	0,2%	10,74	10,74	10,74	10,74	2,15	2,15
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		1.140,0	99%	1,77	-4,45	1,73	-4,45	0,35	-0,89

Πηγή: Eurostat, WTO. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Σημαντικά αρνητική αναμένεται να είναι η επίδραση των αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα στην ανταγωνιστική θέση των ελληνικών έτοιμων ενδυμάτων. Ο μέσος όρος των δασμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναμένεται να μειωθεί κατά 6,25 ποσοστιαίες μονάδες και στην Ελβετία κατά 2,29 μονάδες. Προοπτικές άμβλυνσης των πιέσεων ανοίγουν στις αγορές των ΗΠΑ και του Καναδά.

Η επίδραση στην ανταγωνιστική θέση των ειδών ένδυσης είναι ισχυρότερη από το μέσο όρο για την ελληνική βιομηχανία. Στην κατάταξη των κλάδων με βάση το συντελεστή επίδρασης ο κλάδος κατασκευής ενδυμάτων κατέχει τη 2^η χειρότερη θέση (Διάγραμμα 4.9).

Διάγραμμα 4.9: Ο συντελεστής επίδρασης ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

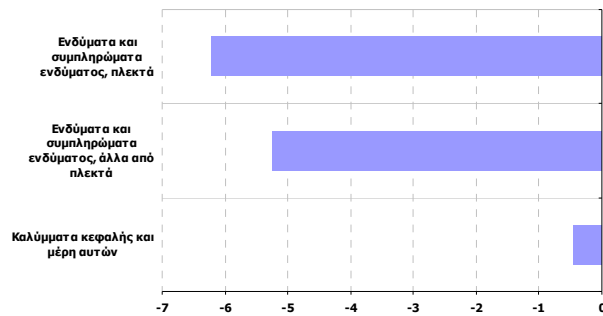
Πηγή: Danchev και Μανιάτης (2009)

4.11 Επίδραση στο σύνολο του κλάδου και σε κατηγορίες ειδών ένδυσης

Διαπιστώνεται ότι τόσο σε κλαδικό επίπεδο όσο σε επίπεδο προϊόντος, τα είδη ένδυσης θα υποστούν σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις. Την ισχυρότερη πίεση θα δεχθεί η κατηγορία ενδυμάτων και συμπληρωμάτων ενδύματος, πλεκτών (κωδικός ΕΣ: 61), με συντελεστή επίδρασης -6,21. Από την άλλη πλευρά, η ανταγωνιστική θέση των καλυμμάτων κεφαλής και μερών αυτών δε φαίνεται να επηρεαστεί σημαντικά στο σύνολο της κατηγορίας αυτής.

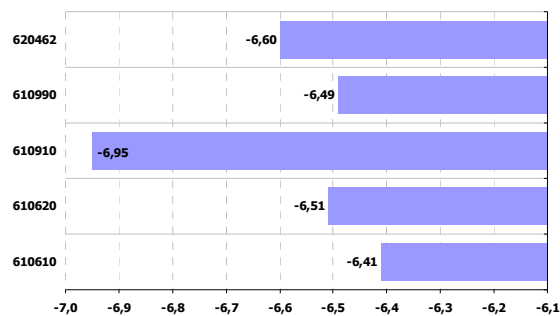
Εξετάζοντας τα πέντε σημαντικότερα είδη ένδυσης με την υψηλότερη αξία εξαγωγών, παρατηρείται ότι η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητάς τους θα είναι εντονότερη από εκείνη του συνόλου του κλάδου. Το χειρότερο συντελεστή επίδρασης παρουσιάζουν τα τι-σερτ και φανελάκια από πλεκτό βαμβάκι (κωδικός ΕΣ: 610910) με -6,95. Η εικόνα είναι ελαφρώς ηπιότερη για τα υπόλοιπα εξεταζόμενα από τα πέντε είδη ένδυσης, χωρίς ωστόσο να αναμένεται να είναι ευνοϊκότερη.

Διάγραμμα 4.10: Ο συντελεστής επίδρασης ανά κατηγορία ειδών ένδυσης

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 4.11: Ο συντελεστής επίδρασης για τα πέντε σημαντικότερα είδη ένδυσης

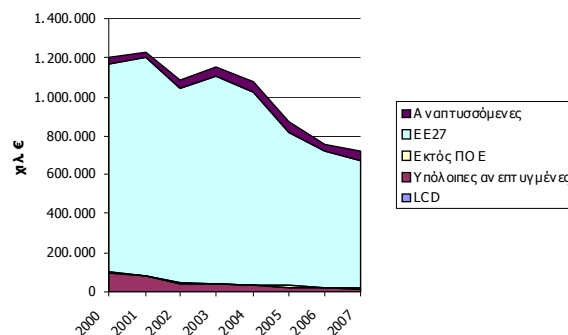

Πηγή: IOBE

4.11.1 Ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, πλεκτά (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 61)

Οι εξαγωγές πλεκτών ενδυμάτων καλύπτουν το 5,2% των ελληνικών εξαγωγών μη αγροτικών προϊόντων, κατέχοντας την 8^η θέση στην κατάταξη με βάση την αξία εξαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι ελλειμματικό, καθώς η αξία των εξαγωγών υπολείπεται κατά 25,4% της αξίας των εισαγωγών.

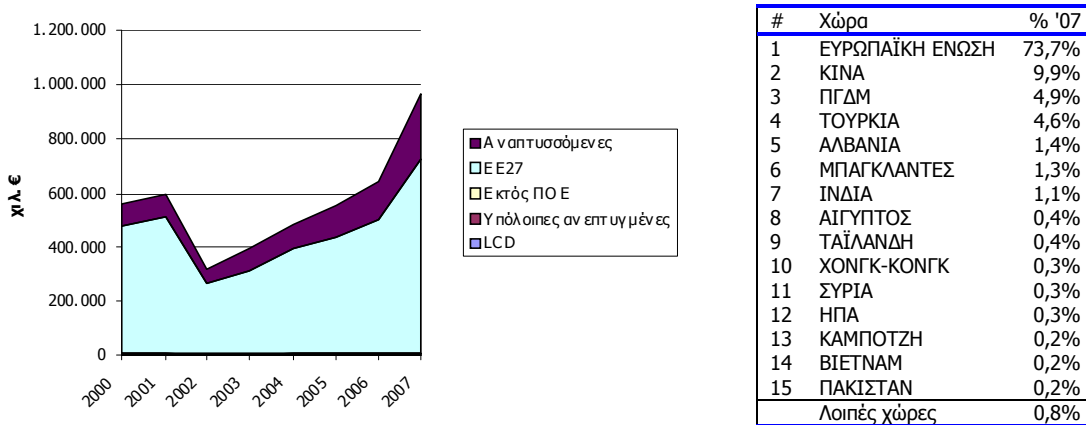
Διάγραμμα 4.12: Εξέλιξη εξαγωγών ενδυμάτων και συμπληρωμάτων του ενδύματος, πλεκτών

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Οι εξαγωγές του κλάδου παρουσιάζουν πτωτική τάση. Το 90% των εξαγωγών κατευθύνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Άλλοι σημαντικοί προορισμοί είναι η ΠΓΔΜ, η Αλβανία και η Ελβετία.

Διάγραμμα 4.13: Εξέλιξη εισαγωγών ενδυμάτων και συμπληρωμάτων του ενδύματος, πλεκτών

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Σε αντίθεση με τις εξαγωγές, η αξία των εισαγωγών παρουσιάζει έντονη τάση αύξησης. Περίπου τα 3/4 των εισαγωγών προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τις χώρες οι οποίες αναμένεται να επωφεληθούν από τη μείωση των δασμών στην Ελλάδα, σημαντικότερο μερίδιο κατέχει η Κίνα.

Πίνακας 4.12: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για τα ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, πλεκτά

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών 2007 (€'000)	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	655.040	90,8%	6,80	-6,80	-6,80	-1,13
2	ΠΓΔΜ	25.961	3,6%	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΑΛΒΑΝΙΑ	9.633	1,3%	0,00	0,00	0,00	0,00
4	ΕΛΒΕΤΙΑ	7.134	1,0%	2,43	-2,43	-2,43	-0,40
5	ΡΩΣΙΑ	3.093	0,4%	0,00	0,00	0,00	0,00
6	ΤΟΥΡΚΙΑ	2.910	0,4%	0,00	0,00	0,00	0,00
7	ΗΠΑ	2.554	0,4%	7,58	7,58	7,58	1,26
8	ΣΕΡΒΙΑ	2.128	0,3%	0,00	0,00	0,00	0,00
9	ΚΡΟΑΤΙΑ	1.689	0,2%	0,75	0,75	0,41	0,07
10	ΣΑΟΥΔ. ΑΡΑΒΙΑ	1.265	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΗΝ. ΑΡ. ΕΜΙΡΑΤΑ	1.149	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	1.144	0,2%	5,33	-5,33	-5,33	-0,89
13	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	1.132	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΛΙΒΑΝΟΣ	1.069	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00
15	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	1.015	0,1%	9,19	9,19	9,19	1,53
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		716.917	99%	2,14	-6,21	-6,21	-1,03

Πηγή: Eurostat, WTO. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Σημαντικά αρνητική αναμένεται να είναι η επίδραση των αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα στην ανταγωνιστική θέση των πλεκτών ενδυμάτων. Ο μέσος όρος του δασμού αναμένεται να μειωθεί κατά 6,80 μονάδες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά 2,43 μονάδες στην Ελβετία και κατά 5,33 μονάδες στη Νορβηγία. Από τους

υφιστάμενους εμπορικούς εταίρους, προοπτικές άμβλυνσης των πιέσεων αναμένεται να προκύψουν στις ΗΠΑ και στην Αυστραλία.

Φορέματα-πουκάμισα (σεμιζιέ), μπλούζες, μπλούζες-πουκάμισα και πουκαμισάκια, από πλεκτό, για γυναίκες ή κορίτσια από βαμβάκι (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 610610)

Οι βαμβακερές γυναικείες μπλούζες κατέχουν την 11^η θέση στην κατάταξη των μη αγροτικών προϊόντων με βάση την αξία εξαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι θετικό, αλλά η αξία εξαγωγών μειώνεται, όταν η αξία εισαγωγών αυξάνεται διαχρονικά.

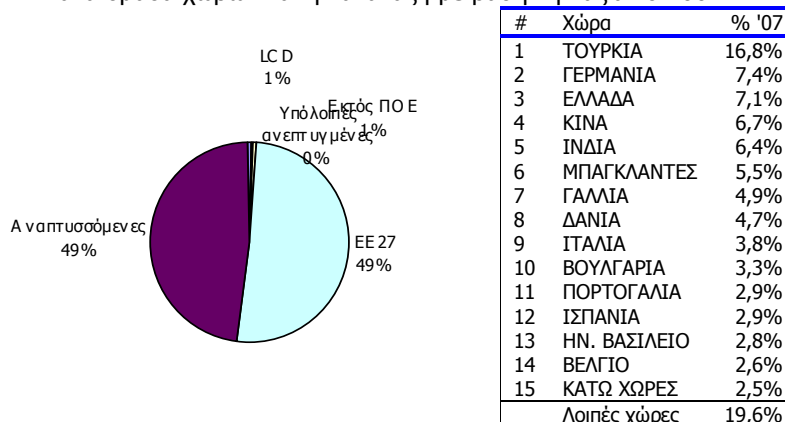
Πίνακας 4.13 Βασικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο για τα γυναικεία πουκάμισα, μπλούζες, πλεκτές από βαμβάκι

Αξία εξαγωγών το 2007 (€ εκ.)	195,7
Αξία εισαγωγών το 2007 (€ εκ.)	93,7
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών 2000-2007	-6,1%
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εισαγωγών 2000-2007	3,3%
Θέση του κωδικού στην κατάταξη των προϊόντων το 2007	11/100
Ποσοστό στις εξαγωγές μη αγροτικών προϊόντων το 2007	1,4%
Μερίδιο 15 σημαντικότερων προορισμών (αθροιστικά)	95,7%
Μερίδιο αγοράς των ελληνικών εξαγωγών στις εισαγωγές των ΕΕ-27 το 2007	7,1%
Θέση της Ελλάδας στην κατάταξη εισαγωγών της ΕΕ-27 το 2007	3/120
Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκ.)	102,0
Βαθμός κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές)	208,8%
Δείκτης Balassa (εμπορικό ισοζύγιο / εμπορικές ροές)	35,2%

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται στο 7,1% το οποίο θέτει την Ελλάδα στην 3^η θέση στην αντίστοιχη κατάταξη. Από τις χώρες που αποτελούν απειλή για τις ελληνικές εξαγωγές σημαντικότερα μερίδια κατέχουν η Κίνα, η Ινδία και το Μπαγκλαντές.

Διάγραμμα 4.14: Εισαγωγές γυναικείων πουκάμισων – μπλουζών πλεκτών από βαμβάκι στην ΕΕ-27 ανά ομάδα χωρών και η κατάταξη με βάση την αξία το 2007

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 4: Εξωτερικό Εμπόριο

Η συνολική επίδραση της διαδικασίας μείωσης δασμών για το συγκεκριμένο προϊόν αναμένεται να είναι σημαντικά αρνητική. Οι δασμοί αναμένεται να μειωθούν κατά 7,20 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΕ, 1,86 μονάδες στην Ελβετία και 6,12 μονάδες στη Νορβηγία. Ευκαιρίες αναμένεται να προκύψουν στην αγορά της Κίνας και των ΗΠΑ.

Πίνακας 4.14: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για τα γυναικεία πουκάμισα, μπλούζες, πλεκτές από βαμβάκι

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών (€εκ.) 2007	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Μείωση δασμών έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Μείωση δασμών πρώτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	173,4	88,6%	7,20	-7,20	7,20	-7,20	1,44	-1,44
2	ΠΑΔΜ	12,5	6,4%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΕΛΒΕΤΙΑ	2,9	1,5%	1,86	-1,86	1,86	-1,86	0,37	-0,37
4	ΑΛΒΑΝΙΑ	1,8	0,9%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΡΩΣΙΑ	1,4	0,7%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	ΤΟΥΡΚΙΑ	0,5	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	ΣΑΟΥΔ.ΑΡΑΒΙΑ	0,4	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	0,4	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	0,4	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
10	ΚΡΟΑΤΙΑ	0,3	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΚΙΝΑ	0,3	0,1%	6,74	6,74	4,04	4,04	0,67	0,67
12	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	0,2	0,1%	6,12	-6,12	6,12	-6,12	1,22	-1,22
13	ΗΠΑ	0,2	0,1%	14,01	14,01	14,01	14,01	2,80	2,80
14	ΚΟΥΒΕΪΤ	0,2	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	ΣΕΡΒΙΑ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		195,0	100%	2,40	-6,41	2,22	-6,42	0,43	-1,28

Πηγή: Eurostat, WTO. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Φορέματα-πουκάμισα (σεμιζιέ), μπλούζες, μπλούζες-πουκάμισα και πουκαμισάκια, από πλεκτό, για γυναίκες ή κορίτσια από συνθετικές ή τεχνητές ίνες (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 610620)

Οι γυναικείες μπλούζες από συνθετικές ίνες κατέχουν την 18^η θέση στην κατάταξη των μη αγροτικών προϊόντων με βάση την αξία εξαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι θετικό, αλλά η αξία εξαγωγών μειώνεται ελαφρώς, όταν η αξία εισαγωγών αυξάνεται διαχρονικά.

Πίνακας 4.15: Βασικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο για τα γυναικεία πουκάμισα, μπλούζες, πλεκτές από συνθετικές ή τεχνητές ίνες

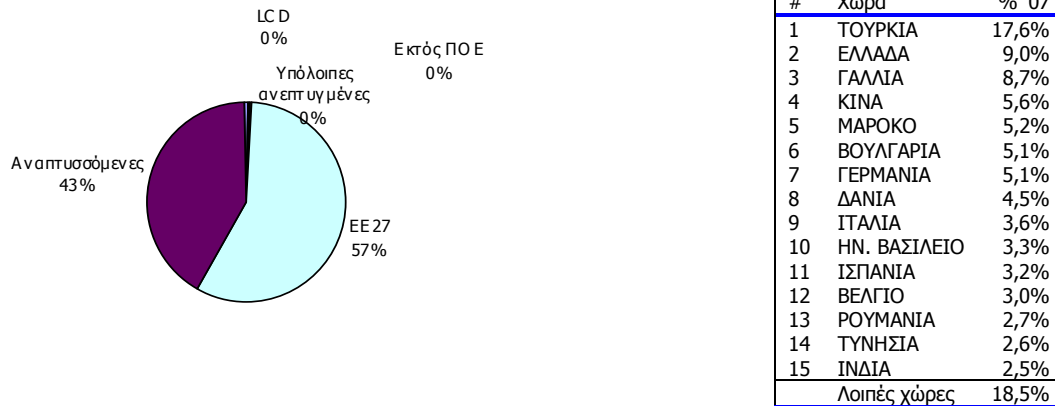
Αξία εξαγωγών το 2007 (€ εκ.)	139,2
Αξία εισαγωγών το 2007 (€ εκ.)	67,1
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών 2000-2007	-0,1%
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εισαγωγών 2000-2007	7,2%
Θέση του κωδικού στην κατάταξη των προϊόντων το 2007	18/100
Ποσοστό στις εξαγωγές μη αγροτικών προϊόντων το 2007	1,0%
Μερίδιο 15 σημαντικότερων προορισμών (αθροιστικά)	97%
Μερίδιο αγοράς των ελληνικών εξαγωγών στις εισαγωγές των ΕΕ-27 το 2007	9,0%
Θέση της Ελλάδας στην κατάταξη εισαγωγών της ΕΕ-27 το 2007	2/98
Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκ.)	72,1
Βαθμός κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές)	207,5%
Δείκτης Balassa (εμπορικό ισοζύγιο / εμπορικές ροές)	35%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται στο 9,0% το οποίο θέτει την Ελλάδα στη 2^η θέση στην αντίστοιχη κατάταξη. Από τις χώρες που

αποτελούν απειλή για τις ελληνικές εξαγωγές σημαντικότερα μερίδια κατέχουν η Κίνα, το Μαρόκο, η Τунησία και η Ινδία.

Διάγραμμα 4.15: Εισαγωγές γυναικείων πουκάμισων – μπλουζών, πλεκτών από συνθετικές ή τεχνητές ίνες στην ΕΕ-27 ανά ομάδα χωρών και η κατάταξη με βάση την αξία το 2007

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Η συνολική επίδραση της διαδικασίας μείωσης δασμών για το συγκεκριμένο προϊόν αναμένεται να είναι σημαντικά αρνητική. Οι δασμοί αναμένεται να μειωθούν κατά 7,20 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΕ, 4,23 μονάδες στην Ελβετία και 6,12 μονάδες στη Νορβηγία. Ευκαιρίες αναμένεται να προκύψουν στην αγορά των ΗΠΑ και του Καναδά.

Πίνακας 4.16: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για τα γυναικεία πουκάμισα, μπλουζες, πλεκτές από συνθετικές ή τεχνητές ίνες

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών (€εκ.) 2007	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Μείωση δασμών έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Μείωση δασμών πρώτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	126,4	90,8%	7,20	-7,20	7,20	-7,20	1,44	-1,44
2	ΓΓΔΜ	7,6	5,4%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΕΛΒΕΤΙΑ	1,5	1,1%	4,23	-4,23	4,23	-4,23	0,85	-0,85
4	ΑΛΒΑΝΙΑ	1,3	1,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΗΠΑ	0,4	0,3%	17,53	17,53	17,53	17,53	3,51	3,51
6	ΚΑΝΑΔΑΣ	0,4	0,3%	12,46	12,46	12,46	12,46	2,49	2,49
7	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	0,4	0,3%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	ΡΩΣΙΑ	0,3	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	0,3	0,2%	6,12	-6,12	6,12	-6,12	1,22	-1,22
10	ΣΕΡΒΙΑ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΛΙΒΑΝΟΣ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΣΑΟΥΔ.ΑΡΑΒΙΑ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
13	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	0,1	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	0,1	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	ΤΟΥΡΚΙΑ	0,1	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		139,1	100%	3,17	-6,51	3,17	-6,51	0,63	-1,30

Πηγή: Eurostat, WTO. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Τι-σερτ και φανελάκια από πλεκτό βαμβάκι (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 610910)

Τα βαμβακερά φανελάκια κατέχουν την 20^η θέση στην κατάταξη των μη αγροτικών προϊόντων με βάση την αξία εξαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι αρνητικό και χειροτερεύει, καθώς η αξία εξαγωγών συρρικνώνεται ενώ η αξία εισαγωγών διογκώνεται διαχρονικά.

Πίνακας 4.17: Βασικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο για τι-σερτ και φανελάκια από πλεκτό βαμβάκι

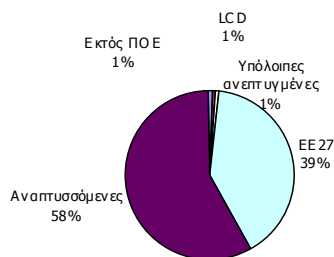
Αξία εξαγωγών το 2007 (€ εκ.)	116,3
Αξία εισαγωγών το 2007 (€ εκ.)	151,3
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών 2000-2007	-12,2%
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εισαγωγών 2000-2007	12,5%
Θέση του κωδικού στην κατάταξη των προϊόντων το 2007	20/100
Ποσοστό στις εξαγωγές μη αγροτικών προϊόντων το 2007	0,8%
Μερίδιο 15 σημαντικότερων προορισμών (αθροιστικά)	97,6%
Μερίδιο αγοράς των ελληνικών εξαγωγών στις εισαγωγές των ΕΕ-27 το 2007	1,5%
Θέση της Ελλάδας στην κατάταξη εισαγωγών της ΕΕ-27 το 2007	14/177
Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκ.)	-35,0
Βαθμός κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές)	76,9%
Δείκτης Balassa (εμπορικό ισοζύγιο / εμπορικές ροές)	-13,1%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται στο 1,5% το οποίο θέτει την Ελλάδα στην 14^η θέση στην αντίστοιχη κατάταξη. Από τις χώρες που αποτελούν απειλή για τις ελληνικές εξαγωγές σημαντικότερα μερίδια κατέχουν το Μπαγκλαντές, η Κίνα, η Ινδία, ο Μαυρίκιος και το Μαρόκο.

Η συνολική επίδραση της διαδικασίας μείωσης δασμών για το συγκεκριμένο προϊόν αναμένεται να είναι σημαντικά αρνητική. Οι δασμοί αναμένεται να μειωθούν κατά 7,20 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΕ και κατά 1,50 μονάδες στην Ελβετία. Ευκαιρίες αναμένεται να ανοίξουν στις αγορές των ΗΠΑ, της Μαλαισίας, του Καναδά και της Ιαπωνίας.

Διάγραμμα 4.16: Εισαγωγές τι-σερτ και φανέλων από πλεκτό βαμβάκι στην ΕΕ-27 ανά ομάδα χωρών και η κατάταξη με βάση την αξία το 2007

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

#	Χώρα	% '07
1	ΤΟΥΡΚΙΑ	17,8%
2	ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	12,3%
3	ΚΙΝΑ	9,2%
4	ΙΝΔΙΑ	7,3%
5	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	7,0%
6	ΒΕΛΓΙΟ	5,0%
7	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	4,1%
8	ΚΑΤΩ ΧΩΡΕΣ	3,8%
9	ΙΤΑΛΙΑ	3,8%
10	ΓΑΛΛΙΑ	3,4%
11	ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2,5%
12	ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ	2,2%
13	ΙΣΠΑΝΙΑ	2,1%
14	ΕΛΛΑΔΑ	1,5%
15	ΜΑΡΟΚΟ	1,5%
	Λοιπές χώρες	16,5%

Πίνακας 4.18: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για τι-σερτ και φανελάκια από πλεκτό βαμβάκι

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών (€εκ.) 2007	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Μείωση δασμών έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Μείωση δασμών πρώτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	112,2	96,5%	7,20	-7,20	7,20	-7,20	1,44	-1,44
2	ΕΛΒΕΤΙΑ	1,6	1,4%	1,50	-1,50	1,50	-1,50	0,30	-0,30
3	ΓΓΔΜ	0,7	0,6%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	ΑΛΒΑΝΙΑ	0,5	0,4%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΤΟΥΡΚΙΑ	0,5	0,4%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6	ΗΠΑ	0,2	0,2%	11,11	11,11	11,11	11,11	2,22	2,22
7	ΚΡΟΑΤΙΑ	0,2	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	ΜΑΛΔΙΣΙΑ	0,1	0,1%	5,00	5,00	3,00	3,00	0,50	0,50
9	ΣΕΡΒΙΑ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
10	ΣΑΟΥΔ.ΑΡΑΒΙΑ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΚΟΥΒΕΙΤ	0,1	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΠΑΝΑΜΑΣ	0,0	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
13	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	0,0	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΚΑΝΑΔΑΣ	0,0	0,0%	12,46	12,46	12,46	12,46	2,49	2,49
15	ΙΑΠΩΝΙΑ	0,0	0,0%	5,32	5,32	5,32	5,32	1,06	1,06
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		116,2	100%	2,84	-6,95	2,71	-6,95	0,53	-1,39

Πηγή: Eurostat, WTO. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Τι-σερτ και φανελάκια από άλλες υφαντικές ύλες (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 610990)

Τα φανελάκια από άλλες ύλες κατέχουν την 40^η θέση στην κατάταξη των μη αγροτικών προϊόντων με βάση την αξία εξαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι θετικό προς το παρόν, αλλά η αξία εξαγωγών συρρικνώνεται ενώ η αξία εισαγωγών διογκώνεται διαχρονικά.

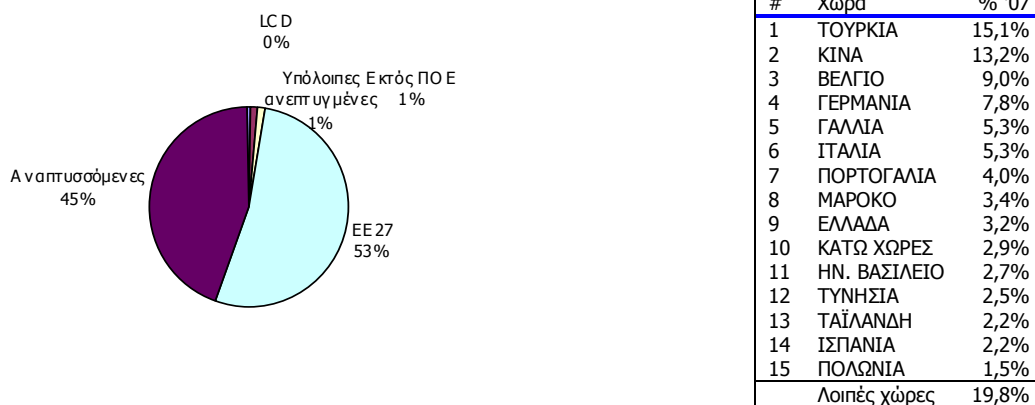
Πίνακας 4.19: Βασικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο για τι-σερτ και φανελάκια από άλλες υφαντικές ύλες

Αξία εξαγωγών το 2007 (€ εκ.)	55,4
Αξία εισαγωγών το 2007 (€ εκ.)	42,9
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών 2000-2007	-12,8%
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εισαγωγών 2000-2007	12,3%
Θέση του κωδικού στην κατάταξη των προϊόντων το 2007	40/100
Ποσοστό στις εξαγωγές μη αγροτικών προϊόντων το 2007	0,4%
Μερίδιο 15 σημαντικότερων προορισμών (αθροιστικά)	96,2%
Μερίδιο αγοράς των ελληνικών εξαγωγών στις εισαγωγές των ΕΕ-27 το 2007	3,2%
Θέση της Ελλάδας στην κατάταξη εισαγωγών της ΕΕ-27 το 2007	9/145
Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκ.)	12,5
Βαθμός κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές)	129%
Δείκτης Balassa (εμπορικό ισοζύγιο / εμπορικές ροές)	12,7%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται στο 3,2% το οποίο θέτει την Ελλάδα στην 9^η θέση στην αντίστοιχη κατάταξη. Από τις χώρες που αποτελούν απειλή για τις ελληνικές εξαγωγές σημαντικότερα μερίδια κατέχουν η Κίνα, το Μαρόκο, η Τυνησία και η Ταϊλάνδη.

Διάγραμμα 4.17: Εισαγωγές τι-σερτ και φανέλων από άλλες υφαντικές ύλες στην ΕΕ-27 ανά ομάδα χωρών και κατάταξη με βάση την αξία το 2007

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Η συνολική επίδραση της διαδικασίας μείωσης δασμών για το συγκεκριμένο προϊόν αναμένεται να είναι σημαντικά αρνητική. Οι δασμοί αναμένεται να μειωθούν με 7,20 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΕ, 2,84 μονάδες στην Ελβετία και 6 μονάδες στη Νορβηγία. Από τους υφιστάμενους εμπορικούς εταίρους, ευκαιρίες αναμένεται να ανοίξουν στην αγορά της Αυστραλίας, των ΗΠΑ, του Καναδά και της Ιαπωνίας.

Πίνακας 4.20: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για τι-σερτ και φανελάκια από άλλες υφαντικές ύλες

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών (Εκ.) 2007	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Μείωση δασμών έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Μείωση δασμών πρώτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	51,5	93,0%	7,20	-7,20	7,20	-7,20	1,44	-1,44
2	ΑΛΒΑΝΙΑ	1,1	1,9%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	0,9	1,6%	10,52	10,52	10,52	10,52	2,10	2,10
4	ΠΓΔΜ	0,5	0,9%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΗΠΑ	0,5	0,8%	9,00	9,00	9,00	9,00	1,80	1,80
6	ΕΛΒΕΤΙΑ	0,4	0,7%	2,84	-2,84	2,84	-2,84	0,57	-0,57
7	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	0,1	0,2%	6,00	-6,00	6,00	-6,00	1,20	-1,20
8	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	0,1	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	ΤΟΥΡΚΙΑ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
10	ΚΟΣΟΒΟ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΡΩΣΙΑ	0,1	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΚΑΝΑΔΑΣ	0,1	0,1%	12,46	12,46	12,46	12,46	2,49	2,49
13	ΚΡΟΑΤΙΑ	0,0	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΙΑΠΩΝΙΑ	0,0	0,0%	5,72	5,72	5,72	5,72	1,14	1,14
15	ΣΑΟΥΔ.ΑΡΑΒΙΑ	0,0	0,0%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		55,3	100%	3,58	-6,49	3,58	-6,49	0,72	-1,30

Πηγή: Eurostat, WTO. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

4.11.2 Ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, άλλα από τα πλεκτά (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 62)

Οι εξαγωγές μη πλεκτών ενδυμάτων καλύπτουν το 1,3% των ελληνικών εξαγωγών μη αγροτικών προϊόντων, κατέχοντας τη 17^η θέση στην κατάταξη με βάση την αξία εξαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι ελλειμματικό, καθώς οι εξαγωγές καλύπτουν μόλις το 18,8% της αξίας των εισαγωγών.

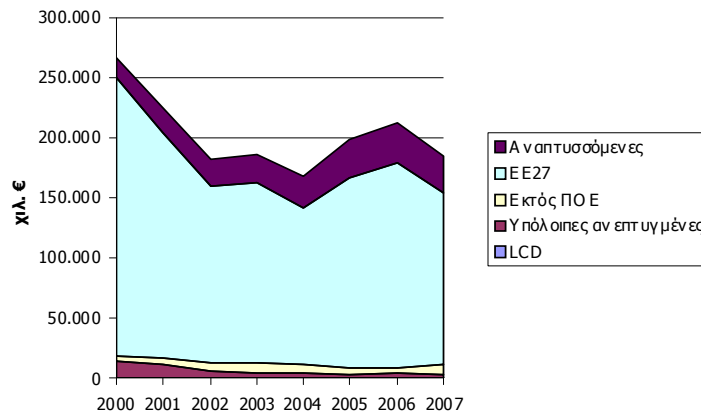
Πίνακας 4.21: Βασικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο για τα ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, άλλα από τα πλεκτά

Αξία εξαγωγών το 2007 (€ εκ.)	185,8
Αξία εισαγωγών το 2007 (€ εκ.)	989,8
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών 2000-2007	-5,1%
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εισαγωγών 2000-2007	8,5%
Θέση του κωδικού στην κατάταξη το 2007	17/73
Ποσοστό στις εξαγωγές μη αγροτικών προϊόντων το 2007	1,3%
Μερίδιο 15 σημαντικότερων προορισμών (αθροιστικά)	98,8%
Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκ.)	-804,1
Βαθμός κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές)	18,8%
Δείκτης Balassa (εμπορικό ισοζύγιο / εμπορικές ροές)	-68,4%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Μετά από την έντονη πτώση που εμφάνιζε στην αρχή της δεκαετίας, η αξία των εξαγωγών εμφανίζει σχετική σταθερότητα. Το μερίδιο του ενδοκοινοτικού εμπορίου ξεπερνάει το 77%. Άλλοι σημαντικοί προορισμοί είναι η Αλβανία, η Τουρκία και η ΠΓΔΜ.

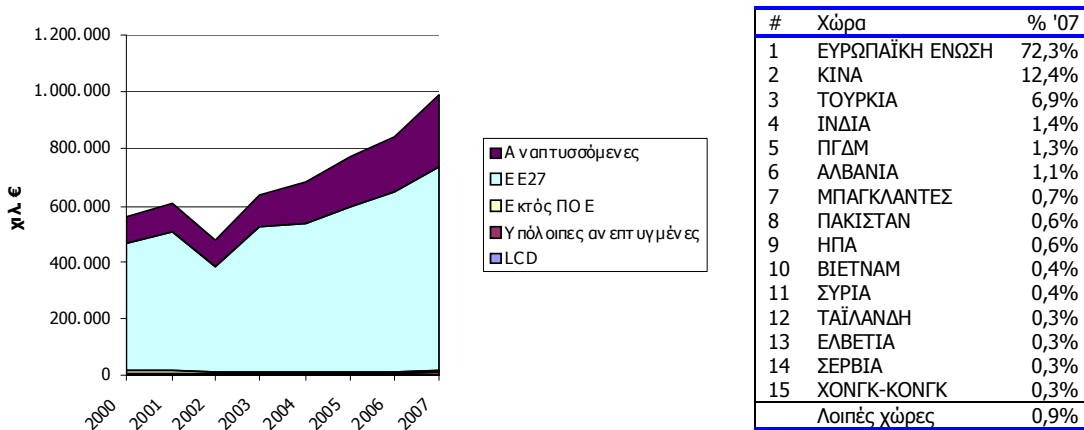
Διάγραμμα 4.18: Εξέλιξη εξαγωγών ενδυμάτων και συμπληρωμάτων του ενδύματος, άλλων από πλεκτά

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Η αξία των εισαγωγών αυξάνεται διαχρονικά. Το 72% των εισαγωγών προέρχεται από χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τις χώρες οι οποίες αναμένεται να επωφεληθούν από τη μείωση των δασμών στην Ελλάδα, σημαντικότερο μερίδιο κατέχει η Κίνα.

Διάγραμμα 4.19: Εξέλιξη εισαγωγών ενδυμάτων και συμπληρωμάτων του ενδύματος, άλλων από πλεκτά

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Σημαντικά αρνητική αναμένεται να είναι η επίδραση των αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα στην ανταγωνιστική θέση των ελληνικών μη πλεκτών ενδυμάτων. Ο μέσος όρος των δασμών της κατηγορίας αναμένεται να μειωθεί κατά 6,66 μονάδες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά 2,63 μονάδες στην Ελβετία. Από τους υφιστάμενους εμπορικούς εταίρους, ευκαιρίες αύξησης μεριδίου αναμένεται να προκύψουν στις ΗΠΑ και στην Αίγυπτο.

Πίνακας 4.22: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για τα ενδύματα και συμπληρώματα του ενδύματος, πλεκτά

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών 2007 (€'000)	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	143.781	77,7%	6,66	-6,66	-6,66	-1,11
2	ΑΛΒΑΝΙΑ	9.411	5,1%	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΤΟΥΡΚΙΑ	9.204	5,0%	0,01	-0,01	-0,01	0,00
4	ΠΓΔΜ	5.751	3,1%	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΣΥΡΙΑ	2.845	1,5%	0,00	0,00	0,00	0,00
6	ΕΛΒΕΤΙΑ	2.528	1,4%	2,63	-2,63	-2,63	-0,44
7	ΚΡΟΑΤΙΑ	2.344	1,3%	0,71	0,71	0,39	0,06
8	ΡΩΣΙΑ	1.746	0,9%	0,00	0,00	0,00	0,00
9	ΣΑΟΥΔ. ΑΡΑΒΙΑ	1.678	0,9%	0,00	0,00	0,00	0,00
10	ΣΕΡΒΙΑ	941	0,5%	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΛΙΒΑΝΟΣ	764	0,4%	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	648	0,4%	0,00	0,00	0,00	0,00
13	ΑΡΜΕΝΙΑ	477	0,3%	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΗΠΑ	386	0,2%	5,77	5,77	5,77	0,96
15	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	257	0,1%	3,37	3,37	1,84	0,31
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		182.760	99%	1,28	-5,25	-5,26	-0,88

Πηγή: Eurostat, WTO. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Από βαμβάκι, φόρμες με τιράντες κοντά παντελόνια που καλύπτουν και το γόνατο και παντελόνια κοντά (σορτς) (άλλα από εκείνα για το μπάνιο), για γυναίκες ή κορίτσια (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 620462)

Τα γυναικεία βαμβακερά κοντά παντελόνια κατέχουν την 100^η θέση στην κατάταξη των μη αγροτικών προϊόντων με βάση την αξία εξαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι αρνητικό και η αξία εξαγωγών αυξάνεται με μικρότερους ρυθμούς σε σχέση με την αξία εισαγωγών.

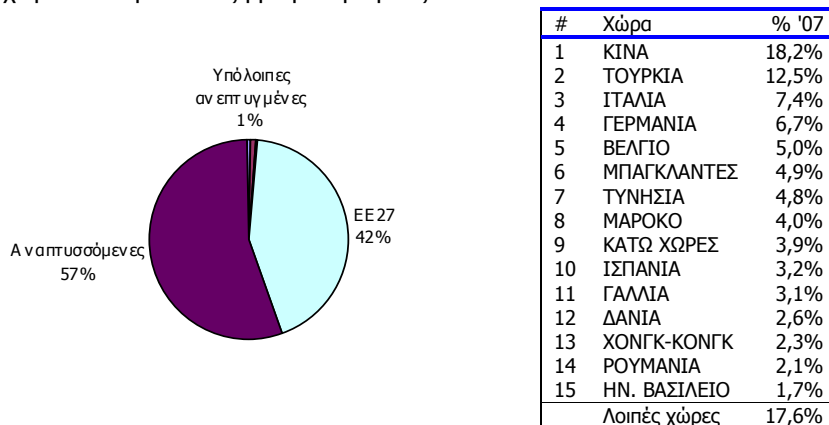
Πίνακας 4.23: Βασικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο για γυναικεία παντελόνια από βαμβάκι

Αξία εξαγωγών το 2007 (€ εκ.)	23,3
Αξία εισαγωγών το 2007 (€ εκ.)	84,4
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών 2000-2007	8,8%
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εισαγωγών 2000-2007	17,2%
Θέση του κωδικού στην κατάταξη των προϊόντων το 2007	100/100
Ποσοστό στις εξαγωγές μη αγροτικών προϊόντων το 2007	0,2%
Μερίδιο 15 σημαντικότερων προορισμών (αθροιστικά)	94,8%
Μερίδιο αγοράς των ελληνικών εξαγωγών στις εισαγωγές των ΕΕ-27 το 2007	0,2%
Θέση της Ελλάδας στην κατάταξη εισαγωγών της ΕΕ-27 το 2007	36/137
Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκ.)	-61,1
Βαθμός κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές)	27,6%
Δείκτης Balassa (εμπορικό ισοζύγιο / εμπορικές ροές)	-56,7%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Το μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών στην αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανέρχεται στο 0,2% το οποίο θέτει την Ελλάδα στην 36^η θέση στην αντίστοιχη κατάταξη. Από τις χώρες που αποτελούν απειλή για τις ελληνικές εξαγωγές σημαντικότερα μερίδια κατέχουν η Κίνα (συμπ. το Χονγκ-Κονγκ), το Μπαγκλαντές, η Τυνησία και το Μαρόκο.

Διάγραμμα 4.20: Εισαγωγές για γυναικεία παντελόνια από βαμβάκι στην ΕΕ-27 ανά ομάδα χωρών και η κατάταξη με βάση την αξία το 2007

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Η συνολική επίδραση της διαδικασίας μείωσης δασμών για το συγκεκριμένο προϊόν αναμένεται να είναι σημαντικά αρνητική. Οι δασμοί αναμένεται να μειωθούν κατά 7,20 μονάδες στην ΕΕ,

4,46 μονάδες στην Ελβετία και 5,65 μονάδες στη Νορβηγία. Από τους υφιστάμενους εμπορικούς εταίρους, ευκαιρίες αναμένεται να ανοίξουν στην αγορά του Καναδά και των ΗΠΑ.

Πίνακας 4.24: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για γυναίκες παντελόνια από βαμβάκι

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών (€εκ.) 2007	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Μείωση δασμών έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Μείωση δασμών πρώτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	21,2	91,3%	7,20	-7,20	7,20	-7,20	1,44	-1,44
2	ΓΓΔΜ	0,9	3,7%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΤΟΥΡΚΙΑ	0,3	1,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
4	ΑΛΒΑΝΙΑ	0,2	0,9%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΕΛΒΕΤΙΑ	0,2	0,8%	4,46	-4,46	4,46	-4,46	0,89	-0,89
6	ΚΡΟΑΤΙΑ	0,1	0,5%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	ΣΑΟΥΔ.ΑΡΑΒΙΑ	0,1	0,4%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8	ΣΥΡΙΑ	0,1	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	ΚΑΝΑΔΑΣ	0,1	0,2%	11,56	11,56	11,56	11,56	2,31	2,31
10	ΣΕΡΒΙΑ	0,0	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΡΩΣΙΑ	0,0	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΗΠΑ	0,0	0,1%	4,15	4,15	4,15	4,15	0,83	0,83
13	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	0,0	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΛΙΒΑΝΟΣ	0,0	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	0,0	0,1%	5,65	-5,65	5,65	-5,65	1,13	-1,13
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		23,2	100%	2,20	-6,60	2,20	-6,60	0,44	-1,32

Πηγή: Eurostat, WTO. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

4.11.3 Καλύμματα κεφαλής και μέρη αυτών (ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΣ: 65)

Οι εξαγωγές καπέλων καλύπτουν λιγότερο από το 0,1% των ελληνικών εξαγωγών μη αγροτικών προϊόντων, κατέχοντας την 62^η θέση στην κατάταξη με βάση την αξία εξαγωγών. Από τα 100 μη αγροτικά προϊόντα με υψηλότερη αξία εξαγωγών, κανένα δεν εντάσσεται στη συγκεκριμένη κατηγορία. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι ελλειμματικό, καθώς η αξία των εισαγωγών ανέρχεται σε σχεδόν δεκαπλάσιο επίπεδο σε σχέση με την αξία εξαγωγών.

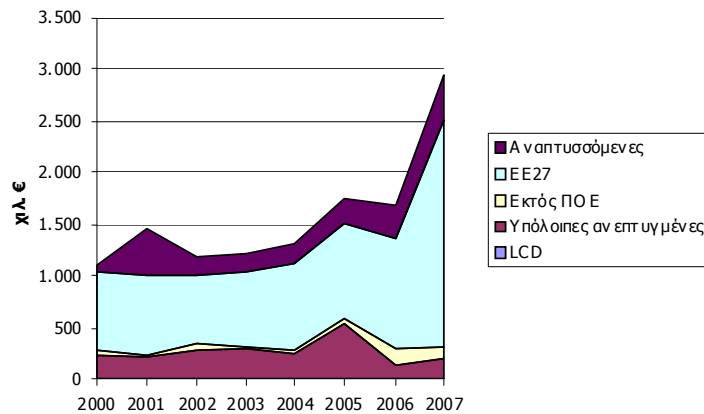
Πίνακας 4.25: Βασικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο για τα καλύμματα κεφαλής και μέρη αυτών

Αξία εξαγωγών το 2007 (€ εκ.)	3,0
Αξία εισαγωγών το 2007 (€ εκ.)	26,8
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εξαγωγών 2000-2007	14,9%
Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής εισαγωγών 2000-2007	7,7%
Θέση του κωδικού στην κατάταξη το 2007	62/73
Ποσοστό στις εξαγωγές μη αγροτικών προϊόντων το 2007	0,0%
Μερίδιο 15 σημαντικότερων προορισμών (αθροιστικά)	100%
Εμπορικό ισοζύγιο (€ εκ.)	-23,8
Βαθμός κάλυψης εισαγωγών (εξαγωγές / εισαγωγές)	11,0%
Δείκτης Balassa (εμπορικό ισοζύγιο / εμπορικές ροές)	-80,1%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Μετά από μια περίοδο ήπιας ανάπτυξης, το 2007 η αξία των εξαγωγών σημειώνει απότομη αύξηση. Το ενδοκοινοτικό εμπόριο καλύπτει τα ¾ των εξαγωγών. Άλλοι σημαντικοί προορισμοί είναι η Αλβανία, οι ΗΠΑ, η Σερβία και η Κροατία.

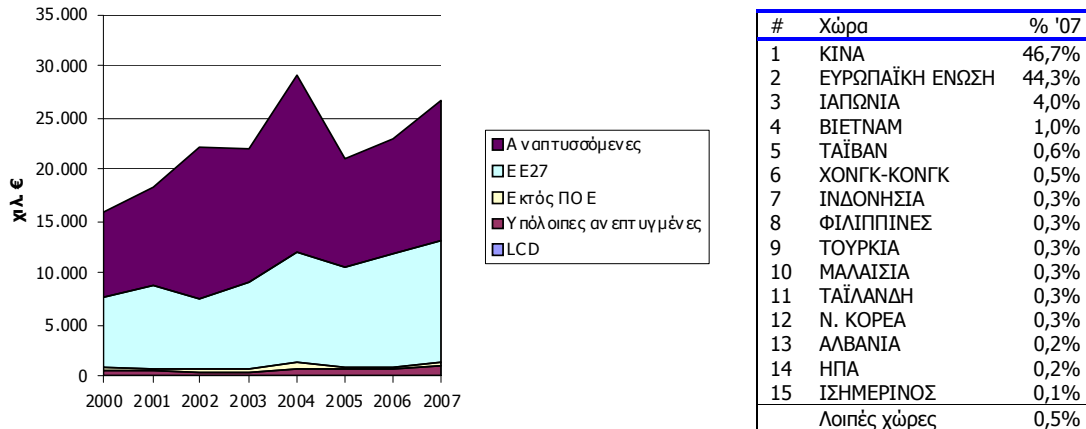
Διάγραμμα 4.21: Εξέλιξη εξαγωγών καλυμμάτων κεφαλής και μερών αυτών

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Οι εισαγωγές καπέλων αυξάνονται μετά το 2005. Το 44% των εισαγωγών προέρχεται από χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πολύ μεγάλο μερίδιο κατέχει η Κίνα. Από τις υπόλοιπες χώρες οι οποίες αναμένεται να επωφεληθούν από τη μείωση των δασμών στην Ελλάδα, σημαντικότερη παρουσία έχουν η Ιαπωνία και το Βιετνάμ.

Διάγραμμα 4.22: Εξέλιξη εισαγωγών καλυμμάτων κεφαλής και μερών αυτών

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE

Αρνητική αναμένεται να είναι η επίδραση των αποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα στην ανταγωνιστική θέση των ελληνικών εξαγωγών της κατηγορίας. Ο μέσος όρος του δασμού αναμένεται να μειωθεί κατά 0,91 μονάδες στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά 4,30 στην Ελβετία. Από τους υφιστάμενους εμπορικούς εταίρους, προοπτικές άμβλυνσης των πιέσεων αναμένεται να προκύψουν στις ΗΠΑ, στον Καναδά και στην Αυστραλία.

Πίνακας 4.26: Αποτελέσματα των προσομοιώσεων για τα καλύμματα κεφαλής και μέρη αυτών

Κατάταξη	Προορισμός	Αξία εξαγωγών 2007 (€'000)	Μερίδιο 2007	Τελική μείωση δασμών	Τελικός συντελεστής επίδρασης	Συντελεστής επίδρασης έκτο έτος	Συντελεστής επίδρασης πρώτο έτος
1	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	2.204	74,7%	0,91	-0,91	-0,91	-0,15
2	ΑΛΒΑΝΙΑ	207	7,0%	0,00	0,00	0,00	0,00
3	ΗΠΑ	174	5,9%	2,07	2,07	2,07	0,34
4	ΣΕΡΒΙΑ	103	3,5%	0,00	0,00	0,00	0,00
5	ΚΡΟΑΤΙΑ	70	2,4%	4,30	4,30	2,35	0,39
6	ΠΓΔΜ	53	1,8%	0,00	0,00	0,00	0,00
7	ΤΟΥΡΚΙΑ	46	1,6%	0,00	0,00	0,00	0,00
8	ΗΝ.ΑΡ.ΕΜΙΡΑΤΑ	40	1,3%	0,00	0,00	0,00	0,00
9	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	20	0,7%	0,00	0,00	0,00	0,00
10	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	15	0,5%	0,00	0,00	0,00	0,00
11	ΡΩΣΙΑ	6	0,2%	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	4	0,1%	0,34	0,34	0,34	0,06
13	ΛΙΒΥΗ	4	0,1%	0,00	0,00	0,00	0,00
14	ΚΑΝΑΔΑΣ	2	0,1%	3,28	3,28	3,28	0,55
15	ΕΛΒΕΤΙΑ	2	0,1%	4,30	-4,30	-4,30	-0,72
Σύνολο πρώτων 15 προορισμών		2.950	100%	1,01	-0,45	-0,50	-0,08

Πηγή: Eurostat, WTO. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

4.12 Συμπεράσματα

Το εμπορικό ισοζύγιο των ειδών ένδυσης παρουσιάζει έλλειμμα από το 2005, το οποίο οφείλεται στην ταυτόχρονη μείωση των εξαγωγών και την αύξηση των εισαγωγών. Η εξέλιξη αυτή ήταν αποτέλεσμα της άρσης των ποσοτικών ποσοστώσεων στις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών υλών και ενδυμάτων, που ενέτεινε τις ανταγωνιστικές πιέσεις τόσο στο εσωτερικό όσο και στους κυριότερους προορισμούς των ελληνικών εξαγωγών.

Σύμφωνα με τους δείκτες εξωτερικού εμπορίου, η ανταγωνιστική θέση του κλάδου ένδυσης στις διεθνείς αγορές επιδεινώθηκε την περίοδο 2000-2008. Οι δημοφιλέστεροι προορισμοί των εξαγωγών ειδών ένδυσης είναι η Γερμανία, η Κύπρος, η Βουλγαρία, η Ιταλία και η Γαλλία. Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα εισάγει κατά κύριο λόγο από την Ιταλία, την Κίνα, την Ισπανία, τη Βουλγαρία, τη Γαλλία και τη Γερμανία.

Ο ελληνικός κλάδος κατασκευής ειδών ένδυσης αναμένεται να δεχθεί περαιτέρω αύξηση των ανταγωνιστικών πιέσεων στο μέλλον. Οι φιλοδοξίες για τις επιπτώσεις στις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ντόχα στο σύνολο των εμπορικών ροών των μη αγροτικών προϊόντων έχουν ελαττωθεί σημαντικά μετά την οριστικοποίηση των κύριων παραμέτρων της μείωσης των δασμών. Ωστόσο, σε κλάδους με αυξημένη δασμολογική προστασία, όπως παραγωγή ενδυμάτων οι αλλαγές στους όρους εμπορίου αναμένεται να είναι πιο έντονες. Η Κίνα, η Ινδία και το Πακιστάν είναι χώρες οι οποίες αποτελούν την κύρια απειλή για τις εγχώριες επιχειρήσεις του κλάδου, καθώς έχουν ήδη σημαντική παρουσία στην ελληνική αγορά. Από την άλλη πλευρά, προοπτικές άμβλυνσης των ανταγωνιστικών πιέσεων αναμένεται να εμφανιστούν στις Μαρόκο, Γκαμπόν, Τυνησία, Ιορδανία, Πακιστάν, Καναδά, Νέα Ζηλανδία και Μεξικό.

Ανάμεσα στους 26 κλάδους της ελληνικής μεταποίησης, η παραγωγή ειδών ένδυσης κατέχει τη δεύτερη χειρότερη θέση σε όρους αναμενόμενης επίδρασης από τη μείωση των δασμών. Ισχυρότερη αναμένεται να είναι η αύξηση των ανταγωνιστικών πιέσεων στην κατηγορία των πλεκτών ενδυμάτων και συμπληρωμάτων ενδύματος (ΕΣ: 61) και ακόμη εντονότερη στα τισερτ και φανελάκια από πλεκτό βαμβάκι (ΕΣ: 610910). Από την άλλη πλευρά, δεν αναμένονται ουσιαστικές αλλαγές στο σύνολο της κατηγορίας των καλυμμάτων κεφαλής και μερών αυτών (ΕΣ: 65).

Περαιτέρω κίνδυνοι – αλλά και πιθανές ευκαιρίες για όσους καταφέρουν να προσαρμοστούν έγκαιρα – κρύβουν άλλες αναμενόμενες εξελίξεις στο σύστημα του διεθνούς εμπορίου. Το ενδεχόμενο ένταξης του κλάδου παραγωγής ενδυμάτων στις τομεακές πρωτοβουλίες των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόχα μπορεί να επιφέρει πλήρη άρση της δασμολογικής προστασίας στις εμπορικές ροές του κλάδου. Εν τω μεταξύ, στο πλαίσιο της Μεσογειακής πρωτοβουλίας, η ΕΕ βρίσκεται σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας σύναψης συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου με τις περισσότερες χώρες της περιοχής. Παρόμοιες συμφωνίες έχουν δρομολογηθεί με μακρινότερες χώρες, όπως τη Χιλή και τη Νότια Αφρική, ενώ σε πρώιμη φάση προετοιμασίας βρίσκονται συμφωνίες με άλλες δασμολογικές ενώσεις ανά την υφήλιο. Μακροπρόθεσμα, αφού απέλθουν οι κραδασμοί της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, ο εγχώριος κλάδος παραγωγής ειδών ένδυσης θα έρθει (κατά πάσα πιθανότητα) αντιμέτωπος με διεθνές περιβάλλον με σαφώς μικρότερο βαθμό προστασίας. Η έγκαιρη αναδιαμόρφωση της στρατηγικής, με εξειδίκευση σε προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και τεχνολογικής ένταξης γνώσεως, αλλά και η γεωγραφική διεύρυνση των αγορών, θα αποτελέσει κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας για τις ελληνικές επιχειρήσεις του κλάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Χρηματοοικονομική Ανάλυση

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η καταγραφή και η ανάλυση της χρηματοοικονομικής διάρθρωσης και πολιτικής των επιχειρήσεων ΑΕ και ΕΠΕ που δραστηριοποιούνται στον κλάδο *έτοιμου ενδύματος* και συγκεκριμένα αυτών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο 181 (*κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων*) και 182 (*κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων*), (ΣΤΑΚΟΔ '03). Τα δεδομένα της ανάλυσης βασίζονται σε δημοσιευμένους ισολογισμούς και καταστάσεις αποτελεσμάτων χρήσεως, για την περίοδο 2004-2009.

Η μεθοδολογική προσέγγιση της ανάλυσης των λογιστικών καταστάσεων περιλαμβάνει τέσσερα στάδια:

1. Συγκριτική ανάλυση λογιστικών καταστάσεων (Ισολογισμοί και Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσης)
 - 1.1 Λογιστικές καταστάσεις με κάθετη μορφή,
 - 1.2 Λογιστικές καταστάσεις με βάση την ανάλυση κοινών μεγεθών¹
 - 1.3 Λογιστικές καταστάσεις με βάση την ανάλυση δεικτών².
2. Υπολογισμός και ανάλυση των καταστάσεων πηγών και χρήσεων κεφαλαίων.
3. Υπολογισμός και κριτική διερεύνηση αριθμοδεικτών
 - 3.1 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας
 - 3.2 Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας
 - 3.3 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας
 - 3.4 Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων.
4. Υπολογισμός και ανάλυση λογιστικών καταστάσεων με κριτήριο τον κύκλο εργασιών (κατηγοριοποίηση σε μικρές, μικρομεσαίες, μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις).

Πέρα από την ανάλυση των χρηματοοικονομικών μεγεθών στο σύνολο του κλάδου, παρουσιάζεται η χρηματοοικονομική εικόνα των επιμέρους υποκλάδων (ανά τριψήφιο κωδικό ΣΤΑΚΟΔ).

¹ Στην Ανάλυση Κοινών Μεγεθών παρουσιάζονται τα στοιχεία του ενεργητικού, του παθητικού και του κύκλου εργασιών ως ποσοστό των συνολικών αντίστοιχων μεγεθών ώστε να εξεταστεί η βαρύτητα κάθε στοιχείου στα συνολικά μεγέθη.

² Η Ανάλυση Δεικτών εκφράζει τα στοιχεία των διαδοχικών ισολογισμών ως ποσοστό των αντίστοιχων στοιχείων του αρχικού ισολογισμού, ο οποίος εκλαμβάνεται ως ισολογισμός βάσης.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Στην ανάλυση έχουν ληφθεί υπόψη οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες συντάχθηκαν βάσει των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων (ΕΛΠ) και των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ) για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Δεδομένων των διαφορών μεταξύ των ΔΠΧΠ και των ΕΛΠ, πραγματοποιήθηκε αντιστοίχιση μεταξύ των κύριων λογαριασμών, ώστε τα στοιχεία μεταξύ των εταιριών που συντάσσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις με διαφορετικά λογιστικά πρότυπα να είναι, στο μέτρο του δυνατού, συγκρίσιμα³. Συνολικά, για το 2009 συγκεντρώθηκαν τα στοιχεία 264 επιχειρήσεων, η πλειονότητα των οποίων δημοσιεύει λογιστικές καταστάσεις με βάση τα ΕΛΠ.

Πίνακας 5.1: Κατανομή διαθέσιμων ισολογισμών και αποτελεσμάτων χρήσης βάσει Λογιστικών Προτύπων (ΕΛΓΣ και ΔΠΧΠ)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Σύνολο	394	385	371	368	330	264
181	7	6	6	6	6	5
182	387	379	365	362	324	259
Σύνολο						
ΕΓΛΣ	382	372	360	356	317	255
ΔΠΧΠ	12	13	11	12	13	9
181						
ΕΓΛΣ	7	6	6	6	6	5
ΔΠΧΠ	-	-	-	-	-	-
182						
ΕΓΛΣ	375	366	354	350	311	250
ΔΠΧΠ	12	13	11	12	13	9

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.2 Εξέλιξη Κερδοφόρων – Ζημιογόνων Εταιρειών

Η συνολική κερδοφορία των εταιριών έτοιμου ενδύματος το 2009 εμφάνισε σημάδια επιδείνωσης σε σχέση με το προηγούμενο έτος (€12,3 εκ. το 2009 έναντι €25,5 εκ. το 2008) (Πίνακας 5.2). Ενώ ο αριθμός των ζημιογόνων επιχειρήσεων του κλάδου υποχώρησε το 2009 (τάση που παρουσιάζεται ήδη από το 2005), παρατηρείται μείωση και του αριθμού των κερδοφόρων επιχειρήσεων. Η εικόνα αυτή επηρεάζεται κατά κύριο λόγο από τον υποκλάδο *κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)*, ο οποίος έχει και τη συντριπτική συμμετοχή στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος (το 94,7% των επιχειρήσεων του έτοιμου ενδύματος δραστηριοποιούνταν το 2009 στην κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων – η αναλογία αυτή αλλάζει σε 97,4% σε όρους αριθμού των κερδοφόρων επιχειρήσεων). Βάσει αυτών των εξελίξεων η αναλογία κερδοφόρων

³ Πλήρης συγκρισιμότητα δεν μπορεί να επιτευχθεί, λόγω διαφορετικής μεθοδολογίας κατάρτισης των λογιστικών καταστάσεων.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

επιχειρήσεων προς τις ζημιогόνες υποχωρεί, τάση που επηρεάζεται επίσης κατά κύριο λόγο από τον υποκλάδο *κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)*.

Πίνακας 5.2: Εξέλιξη κερδοφόρων – ζημιогόνων εταιρειών έτοιμου ενδύματος (αξίες σε €)

Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Σύνολο εταιριών	393	383	369	367	328	264
Καθαρά κέρδη ή ζημιές	64.415.838	22.573.423	52.168.018	55.454.826	25.543.725	12.291.903
% Μεταβολή	-	-65,0%	131,1%	6,3%	-53,9%	-51,9%
Αριθμός ζημιогόνων εταιριών	94	100	91	90	89	73
Ύψος ζημιών	-21.270.397	-46.821.711	-19.995.586	-17.832.839	-29.019.133	-25.701.853
% Μεταβολή	-	120,1%	-57,3%	-10,8%	62,7%	-11,4%
Αριθμός κερδοφόρων εταιριών	299	283	278	277	239	190
Ύψος κερδών	85.686.236	69.395.135	72.163.604	73.287.665	54.562.859	37.993.756
% Μεταβολή	-	-19,0%	4,0%	1,6%	-25,5%	-30,4%
Αναλογία κερδοφόρων εταιριών προς ζημιогόνες	3,18	2,83	3,05	3,08	2,69	2,60
Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Σύνολο εταιριών	7	6	6	6	6	5
Καθαρά κέρδη ή ζημιές	66.771	3.017.462	125.647	62.401	78.113	32.147
% Μεταβολή	-	4419,1%	-95,8%	-50,3%	25,2%	-58,8%
Αριθμός ζημιогόνων εταιριών	1	-	1	1	-	-
Ύψος ζημιών	-176.471	-	-13.481	-54.612	-	-
% Μεταβολή	-	-	-	305,1%	-	-
Αριθμός κερδοφόρων εταιριών	6	6	5	5	6	5
Ύψος κερδών	243.242	3.017.462	139.128	117.013	78.113	32.147
% Μεταβολή	-	1140,5%	-95,4%	-15,9%	-33,2%	-58,8%
Αναλογία κερδοφόρων εταιριών προς ζημιогόνες	6,00	6,00	5,00	5,00	6,00	5,00
Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Σύνολο εταιριών	386	377	363	361	322	250
Καθαρά κέρδη ή ζημιές	64.349.067	19.555.962	52.042.371	55.392.425	25.465.612	12.259.756
% Μεταβολή	-	-69,6%	166,1%	6,4%	-54,0%	-51,9%
Αριθμός ζημιогόνων εταιριών	93	100	90	89	89	73
Ύψος ζημιών	-21.093.926	-46.821.711	-19.982.105	-17.778.227	-29.019.133	-25.701.853
% Μεταβολή	-	122,0%	-57,3%	-11,0%	63,2%	-11,4%
Αριθμός κερδοφόρων εταιριών	293	277	273	272	233	185
Ύψος κερδών	85.442.994	66.377.673	72.024.476	73.170.652	54.484.746	37.961.608
% Μεταβολή	-	-22,3%	8,5%	1,6%	-25,5%	-30,3%
Αναλογία κερδοφόρων εταιριών προς ζημιогόνες	3,15	2,77	3,03	3,06	2,62	2,53

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: στον Πίνακα παρουσιάζεται ο αριθμός των επιχειρήσεων που εμφανίζουν καθαρά κέρδη και βάσει αυτού του αριθμού υπολογίζεται το μέγεθος της τυπικής εταιρίας στον επόμενο Πίνακα.

Τα υψηλά κέρδη που εμφανίζονται στον υποκλάδο 181 το 2005 οφείλονται στην εταιρία ZENTA ΔΕΡΜΑΤΙΝΑ Α.Ε., η οποία το έτος εκείνο παρουσίασε πολύ υψηλά έκτακτα κέρδη.

Τα μεγέθη της μέσης τυπικής εταιρίας των εξεταζόμενων επιχειρήσεων μας οδηγεί σε παρόμοια συμπεράσματα (Πίνακας 5.3). Η μέση εταιρία εμφάνισε μείωση των κερδών της ή αύξηση των ζημιών της το 2009 σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Το μέσο κέρδος των κερδοφόρων εταιριών διαμορφώθηκε σε €200 χιλ. το 2009 από €228,3 χιλ. το 2008 και,

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

παράλληλα, η μέση ζημιά των ζημιογόνων επιχειρήσεων του δείγματος άγγιξε τις €352,1 χιλ. το 2009 έναντι των €326,1 χιλ. το προηγούμενο έτος. Ανάλογη εικόνα εμφάνισε και η τυπική εταιρία του υποκλάδου *κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)*.

Πίνακας 5.3: Εξέλιξη κερδών ή ζημιών της μέσης τυπικής εταιρίας έτοιμου ενδύματος (αξίες σε €)

<i>Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος</i>	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Καθαρά κέρδη ή ζημιές τυπικής εταιρίας	163.908	58.938	141.377	151.103	77.877	46.560
% Μεταβολή	-	-64,0%	139,9%	6,9%	-48,5%	-40,2%
Μέση ζημιά ζημιογόνων εταιριών	-226.281	-468.217	-219.732	-198.143	-326.058	-352.080
% Μεταβολή	-	106,9%	-53,1%	-9,8%	64,6%	8,0%
Μέσο κέρδος κερδοφόρων εταιριών	286.576	245.212	259.581	264.576	228.296	199.967
% Μεταβολή	-	-14,4%	5,9%	1,9%	-13,7%	-12,4%
<i>Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)</i>	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Καθαρά κέρδη ή ζημιές τυπικής εταιρίας	9.539	502.910	20.941	10.400	13.019	6.429
% Μεταβολή	-	5172,3%	-95,8%	-50,3%	25,2%	-50,6%
Μέση ζημιά ζημιογόνων εταιριών	-176.471	-	-13.481	-54.612	-	-
% Μεταβολή	-	-	-	305,1%	-	-
Μέσο κέρδος κερδοφόρων εταιριών	40.540	502.910	27.826	23.403	13.019	6.429
% Μεταβολή	-	1140,5%	-94,5%	-15,9%	-44,4%	-50,6%
<i>Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)</i>	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Καθαρά κέρδη ή ζημιές τυπικής εταιρίας	166.707	51.873	143.367	153.442	79.086	49.039
% Μεταβολή	-	-68,9%	176,4%	7,0%	-48,5%	-38,0%
Μέση ζημιά ζημιογόνων εταιριών	-226.816	-468.217	-222.023	-199.755	-326.058	-352.080
% Μεταβολή	-	106,4%	-52,6%	-10,0%	63,2%	8,0%
Μέσο κέρδος κερδοφόρων εταιριών	291.614	239.631	263.826	269.010	233.840	205.198
% Μεταβολή	-	-17,8%	10,1%	2,0%	-13,1%	-12,2%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: το μέγεθος της τυπικής εταιρίας προκύπτει από το μέσο όρο των μεγεθών των κερδών ή των ζημιών που παρουσιάζουν συνολικά οι εξεταζόμενες επιχειρήσεις.

5.3 Συγκριτική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων

Η περιγραφή της χρηματοοικονομικής διάρθρωσης των επιχειρήσεων του δείγματος για τον κλάδο έτοιμου ενδύματος – περιλαμβανομένων και των δύο εξεταζόμενων υποκλάδων του – πραγματοποιείται με τρεις προσεγγίσεις:

- μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των λογιστικών καταστάσεων με **κάθετη μορφή**, η οποία παρουσιάζει την εξέλιξη των συνολικών χρηματοοικονομικών μεγεθών σε τρέχουσες αξίες στη διάρκεια της περιόδου 2004-2009,
- μέσω της συγκριτικής ανάλυσης με τη μέθοδο των **κοινών μεγεθών**, η οποία παρουσιάζει τα στοιχεία του ενεργητικού, του παθητικού και του κύκλου εργασιών ως ποσοστό των συνολικών αντίστοιχων μεγεθών, με σκοπό να εξεταστεί η βαρύτητα κάθε στοιχείου στα αντίστοιχα μεγέθη,

- μέσω της **ανάλυσης δεικτών**, η οποία παρουσιάζει τα στοιχεία των λογιστικών καταστάσεων ως ποσοστά των αντίστοιχων στοιχείων των λογιστικών καταστάσεων ενός έτους που χρησιμοποιείται ως βάση για τους υπολογιζόμενους δείκτες. Σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι να εξεταστεί η τάση μεταβολής των χρηματοοικονομικών μεγεθών.

5.3.1 Λογιστικές καταστάσεις με κάθετη μορφή

Από τα στοιχεία των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων του δείγματος που δραστηριοποιούνται στο έτοιμο ένδυμα διαπιστώνεται επιδείνωση των χρηματοοικονομικών μεγεθών του κλάδου το 2009, τάση που διαφαινόταν ήδη από το 2008, έπειτα από μια συνεχή άνοδο την τριετία 2005-2007 (Πίνακας 5.4). Τα στοιχεία του ενεργητικού που εμφανίζουν το 2009 την υψηλότερη πτώση είναι οι απαιτήσεις (κατά 19,3%) και ακολουθούν τα αποθέματα και τα διαθέσιμα (ταμείο-καταθέσεις) (κατά 19,2% και 13,7% αντίστοιχα).

Πίνακας 5.4: Λογιστικές Καταστάσεις με Κάθετη Μορφή, Κλάδος Έτοιμου Ενδύματος

Ισολογισμοί με Κάθετη Μορφή, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΡΜ % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Πάγιο	808.860.770	834.770.005	830.457.987	861.824.615	832.261.803	764.984.468	-1,1%	-8,1%
Μείον: Αποσβέσεις	382.287.978	392.794.642	408.798.057	408.877.650	402.530.994	378.426.003	-0,2%	-6,0%
Καθαρή Αξία Παγίων	426.572.792	441.975.364	421.659.930	452.946.966	429.730.809	386.558.465	-2,0%	-10,0%
Αποθέματα	374.238.767	341.935.960	346.428.852	385.878.144	377.928.455	305.232.988	-4,0%	-19,2%
Απαιτήσεις	607.613.024	582.280.419	638.219.934	661.413.702	618.712.297	499.328.918	-3,8%	-19,3%
Ταμείο-Καταθέσεις	112.507.434	100.501.209	93.047.014	118.208.751	99.758.451	86.131.443	-5,2%	-13,7%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	1.094.359.225	1.024.717.588	1.077.695.801	1.165.500.598	1.096.399.203	890.693.349	-4,0%	-18,8%
Σύνολο Ενεργητικού	1.520.932.017	1.466.692.952	1.499.355.731	1.618.447.564	1.526.130.012	1.277.251.814	-3,4%	-16,3%
Κεφάλαιο	407.119.623	378.851.900	382.134.760	393.368.615	380.667.546	336.675.842	-3,7%	-11,6%
Ιδία Κεφάλαια	586.583.055	532.433.316	536.381.692	576.738.825	597.033.046	516.022.368	-2,5%	-13,6%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	807.900.982	818.097.311	800.357.076	829.053.110	772.758.824	602.187.308	-5,7%	-22,1%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	126.389.025	116.310.136	165.028.124	212.659.543	157.128.769	158.570.927	4,6%	0,9%
Σύνολο Υποχρεώσεων	934.290.007	934.407.447	965.385.200	1.041.712.653	929.887.593	760.758.235	-4,0%	-18,2%
Σύνολο Παθητικού	1.520.873.061	1.466.840.762	1.501.766.892	1.618.451.478	1.526.920.638	1.276.780.603	-3,4%	-16,4%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως με Κάθετη Μορφή, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΡΜ % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Κύκλος Εργασιών	1.413.919.056	1.310.254.158	1.344.411.256	1.453.911.029	1.252.797.218	983.961.936	-7,0%	-21,5%
Κόστος Πωληθέντων	1.058.653.490	970.117.912	963.837.808	1.028.753.888	873.756.448	686.888.391	-8,3%	-21,4%
Μικτά Κέρδη	355.265.566	340.136.246	380.573.449	425.157.140	379.040.769	297.073.545	-3,5%	-21,6%
Καθαρά Κέρδη	64.415.838	22.573.423	52.168.018	55.454.826	25.543.725	12.291.903	-28,2%	-51,9%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Σε ορισμένες επιχειρήσεις με ΕΓΛΣ διαπιστώθηκε διαφορά στα πραγματικά αθροίσματα από τα δημοσιευμένα σε στοιχεία του παθητικού ή του ενεργητικού, με αποτέλεσμα οι ισολογισμοί να μην ισοσκελίζουν. Στο παράρτημα του κεφαλαίου παρουσιάζονται οι περιπτώσεις από τις οποίες προκύπτουν οι διαφορές.

Από την άλλη πλευρά, το 2009 όλα τα εξεταζόμενα στοιχεία του παθητικού μειώθηκαν με εξαίρεση τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις, οι οποίες εμφάνισαν οριακή άνοδο κατά 0,9%. Η συγκράτηση των συνολικών υποχρεώσεων το 2009 οφείλεται κατά κύριο λόγο στην υποχώρηση των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων κατά 22,1% την τελευταία διετία, σε €602,1 εκ.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Ωστόσο, το μετοχικό κεφαλαίο και τα ίδια κεφάλαια μειώθηκαν το 2009 κατά 11,6% και 13,6% σε €336,7 εκ. και €516 εκ. αντίστοιχα.

Η εικόνα των μεγεθών των ισολογισμών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων είναι ελαφρώς ευνοϊκότερη από εκείνη του ευρύτερου κλάδου έτοιμου ενδύματος (Πίνακας 5.5). Από την άλλη πλευρά, η εικόνα στον υποκλάδο δερμάτων ενδυμάτων είναι πιο αρνητική, καθώς όλα τα εξεταζόμενα μεγέθη του ενεργητικού εμφάνισαν πτώση την περίοδο 2004-2009 (Πίνακας 5.5). Το παθητικό (όπως και το ενεργητικό) μειώθηκε κατά το ήμισυ, με την υψηλότερη υποχώρηση να καταγράφεται στην καθαρά θέση (ίδια κεφάλαια) τη διετία 2008-2009. Αντιθέτως, σημαντικός ήταν το 2009 ο περιορισμός των υποχρεώσεων (κατά 16,6%), κυρίως των βραχυχρόνιων (κατά 25,1%).

Εξετάζοντας τα βασικά μεγέθη των καταστάσεων αποτελεσμάτων χρήσεων διαπιστώνεται ότι τόσο στον ευρύτερο κλάδο του έτοιμου ενδύματος, όσο και στους εξεταζόμενους δύο υποκλάδους καταγράφηκε υποχώρηση το 2009. Πιο συγκεκριμένα, στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος, ο κύκλος εργασιών παρουσιάζει συνεχή επιδείνωση στη διάρκεια της περιόδου 2004-2009, εξέλιξη που διαπιστώθηκε και στους δύο υποκλάδους. Συγχρόνως, η υποχώρηση του κόστους πωληθέντων στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος δε δείχνει να είναι αρκετή ώστε να αντισταθμίσει τη μείωση των πωλήσεων με αποτέλεσμα τα μικτά κέρδη να συρρικνώνονται ιδιαίτερα την τελευταία υπό εξέταση διετία.

Πίνακας 5.5: Λογιστικές Καταστάσεις με Κάθετη Μορφή Υποκλάδου Κατασκευής Δερμάτων Ενδυμάτων

Ισολογισμοί με Κάθετη Μορφή, Κατασκευή δερμάτων ενδυμάτων (181)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Πάγιο	7.360.919	7.843.366	9.199.409	10.933.399	14.435.761	6.848.739	-1,4%	-52,6%
Μείον: Αποσβέσεις	1.765.371	1.585.158	2.033.422	2.604.033	2.980.749	2.125.925	3,8%	-28,7%
Καθαρή Αξία Παγίων	5.595.547	6.258.208	7.165.987	8.329.367	11.455.012	4.722.814	-3,3%	-58,8%
Αποθέματα	4.398.299	4.006.102	3.977.204	3.619.456	3.447.246	2.614.717	-9,9%	-24,2%
Απαιτήσεις	7.057.958	6.372.089	6.219.363	5.290.563	5.491.835	3.605.369	-12,6%	-34,4%
Ταμείο-Καταθέσεις	895.427	643.490	1.628.045	1.384.143	1.913.809	286.683	-20,4%	-85,0%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	12.351.685	11.021.681	11.824.612	10.294.162	10.852.890	6.506.770	-12,0%	-40,0%
Σύνολο Ενεργητικού	17.947.232	17.279.889	18.990.599	18.623.528	22.307.902	11.229.583	-9,0%	-49,7%
Κεφάλαιο	4.271.343	4.141.943	4.373.072	7.150.228	10.161.538	3.243.988	-5,4%	-68,1%
Ίδια Κεφάλαια	4.959.710	7.741.564	7.676.496	10.450.975	14.110.164	4.393.108	-2,4%	-68,9%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	9.795.486	6.233.299	6.260.205	6.049.981	4.883.633	3.659.677	-17,9%	-25,1%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	3.192.037	3.305.026	5.053.897	2.122.572	3.314.105	3.176.798	-0,1%	-4,1%
Σύνολο Υποχρεώσεων	12.987.522	9.538.325	11.314.103	8.172.554	8.197.738	6.836.476	-12,0%	-16,6%
Σύνολο Παθητικού	17.947.232	17.279.889	18.990.599	18.623.528	22.307.902	11.229.583	-9,0%	-49,7%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως με Κάθετη Μορφή, Κατασκευή δερμάτων ενδυμάτων (181)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Κύκλος Εργασιών	9.951.852	7.530.271	6.797.717	5.665.402	4.604.616	3.334.426	-19,6%	-27,6%
Κόστος Πωληθέντων	7.746.675	5.311.658	4.899.102	3.971.846	3.293.770	2.117.710	-22,8%	-35,7%
Μικτά Κέρδη	2.205.177	2.218.613	1.898.616	1.693.556	1.310.846	1.216.716	-11,2%	-7,2%
Καθαρά Κέρδη	66.771	3.017.462	125.647	62.401	78.113	32.147	-13,6%	-58,8%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Το υψηλό μέγεθος των καθαρών κερδών το 2005, οφείλεται στην εταιρία ZENTA DERMATINA A.E., που σημείωσε πολύ υψηλά έκτακτα κέρδη το έτος αυτό.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στον υποκλάδο κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων, ενώ στον υποκλάδο κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων, η πορεία των μικτών κερδών ήταν συνεχώς πτωτική. Τέλος, σημαντική ήταν η συρρίκνωση των καθαρών κερδών των επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος κατά το ήμισυ το 2009, εικόνα που παρουσιάζεται και στον υποκλάδο άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων.

Πίνακας 5.6: Λογιστικές Καταστάσεις με Κάθετη Μορφή Υποκλάδου Κατασκευής Άλλων Ενδυμάτων και Συναφών Εξαρτημάτων

Ισολογισμοί με Κάθετη Μορφή, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Πάγιο	801.499.851	826.926.639	821.258.577	850.891.216	817.826.042	758.135.729	-1,1%	-7,3%
Μείον: Αποσβέσεις	380.522.606	391.209.484	406.764.635	406.273.617	399.550.245	376.300.077	-0,2%	-5,8%
Καθαρή Αξία Παγίων	420.977.245	435.717.155	414.493.943	444.617.599	418.275.797	381.835.652	-1,9%	-8,7%
Αποθέματα	369.840.468	337.929.859	342.451.648	382.258.689	374.481.209	302.618.271	-3,9%	-19,2%
Απαιτήσεις	600.555.065	575.908.330	632.000.571	656.123.139	613.220.462	495.723.548	-3,8%	-19,2%
Ταμείο-Καταθέσεις	111.612.006	99.857.719	91.418.970	116.824.608	97.844.642	85.844.760	-5,1%	-12,3%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	1.082.007.540	1.013.695.907	1.065.871.189	1.155.206.436	1.085.546.312	884.186.579	-4,0%	-18,5%
Σύνολο Ενεργητικού	1.502.984.785	1.449.413.063	1.480.365.132	1.599.824.035	1.503.822.110	1.266.022.231	-3,4%	-15,8%
Κεφάλαιο	402.848.280	374.709.957	377.761.688	386.218.387	370.506.008	333.431.854	-3,7%	-10,0%
Ιδία Κεφάλαια	581.623.345	524.691.751	528.705.196	566.287.850	582.922.881	511.629.260	-2,5%	-12,2%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	798.105.496	811.864.012	794.096.870	823.003.129	767.875.191	598.527.631	-5,6%	-22,1%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	123.196.988	113.005.110	159.974.227	210.536.971	153.814.664	155.394.128	4,8%	1,0%
Σύνολο Υποχρεώσεων	921.302.484	924.869.122	954.071.097	1.033.540.099	921.689.855	753.921.759	-3,9%	-18,2%
Σύνολο Παθητικού	1.502.925.829	1.449.560.873	1.482.776.293	1.599.827.949	1.504.612.736	1.265.551.020	-3,4%	-15,9%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως με Κάθετη Μορφή, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Κύκλος Εργασιών	1.403.967.204	1.302.723.887	1.337.613.539	1.448.245.626	1.248.192.602	980.627.510	-6,9%	-21,4%
Κόστος Πωληθέντων	1.050.906.814	964.806.254	958.938.706	1.024.782.042	870.462.679	684.770.680	-8,2%	-21,3%
Μικτά Κέρδη	353.060.389	337.917.633	378.674.833	423.463.584	377.729.924	295.856.830	-3,5%	-21,7%
Καθαρά Κέρδη	64.349.067	19.555.962	52.042.371	55.392.425	25.465.612	12.259.756	-28,2%	-51,9%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Σε ορισμένες επιχειρήσεις με ΕΓΛΣ διαπιστώθηκε διαφορά στα πραγματικά αθροίσματα από τα δημοσιευμένα σε στοιχεία του παθητικού ή του ενεργητικού, με αποτέλεσμα οι ισολογισμοί να μην ισοσκελίζουν.

5.3.2 Λογιστικές καταστάσεις κοινών μεγεθών

Από την εξέταση των ισολογισμών με τη μέθοδο των κοινών μεγεθών διαπιστώνεται ότι τα στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού – κυρίως οι απαιτήσεις και τα αποθέματα – συνιστούν το μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού του κλάδου (Πίνακας 5.7). Υψηλή είναι και η συμμετοχή των πάγιων στοιχείων του ενεργητικού, με τις αποσβέσεις όμως να απορροφούν υψηλό μερίδιο και κατά συνέπεια το ποσοστό της καθαρής αξίας παγίων να μειώνεται στο ήμισυ του πάγιου ενεργητικού το 2009. Οι βραχυχρόνιες υποχρεώσεις αποτελούν περίπου το 1/2 του συνόλου του παθητικού, ενώ σημαντική είναι και η συμμετοχή των ιδίων κεφαλαίων. Από τη διάρθρωση των στοιχείων του παθητικού διαπιστώνεται ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου έχουν ως βασικότερη πηγή χρηματοδότησης τα ξένα κεφάλαια, αν και το 2009 καταγράφηκε ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων.

Πίνακας 5.7: Λογιστικές Καταστάσεις Κοινών Μεγεθών, Κλάδος Έτοιμου Ενδύματος

Ισολογισμοί Κοινών Μεγεθών, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Πάγιο	53,2%	56,9%	55,4%	53,3%	54,5%	59,9%	55,5%
Μείον: Αποσβέσεις	25,1%	26,8%	27,3%	25,3%	26,4%	29,6%	26,7%
Καθαρή Αξία Παγίων	28,0%	30,1%	28,1%	28,0%	28,2%	30,3%	28,8%
Αποθέματα	24,6%	23,3%	23,1%	23,8%	24,8%	23,9%	23,9%
Απαιτήσεις	40,0%	39,7%	42,6%	40,9%	40,5%	39,1%	40,5%
Ταμείο-Καταθέσεις	7,4%	6,9%	6,2%	7,3%	6,5%	6,7%	6,8%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	72,0%	69,9%	71,9%	72,0%	71,8%	69,7%	71,2%
Σύνολο Ενεργητικού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Κεφάλαιο	26,8%	25,8%	25,4%	24,3%	24,9%	26,4%	25,6%
Ιδία Κεφάλαια	38,6%	36,3%	35,7%	35,6%	39,1%	40,4%	37,6%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	53,1%	55,8%	53,3%	51,2%	50,6%	47,2%	51,9%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	8,3%	7,9%	11,0%	13,1%	10,3%	12,4%	10,5%
Σύνολο Υποχρεώσεων	61,4%	63,7%	64,3%	64,4%	60,9%	59,6%	62,4%
Σύνολο Παθητικού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως Κοινών Μεγεθών, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Κύκλος Εργασιών	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Κόστος Πωληθέντων	74,9%	74,0%	71,7%	70,8%	69,7%	69,8%	71,8%
Μικτά Κέρδη	25,1%	26,0%	28,3%	29,2%	30,3%	30,2%	28,2%
Καθαρά Κέρδη	4,6%	1,7%	3,9%	3,8%	2,0%	1,2%	2,9%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Από την ανάλυση των καταστάσεων αποτελεσμάτων χρήσεως κοινών μεγεθών του κλάδου έτοιμου ενδύματος διαπιστώνεται ότι μειώθηκε το ποσοστό του κόστους πωληθέντων από 74,9% το 2004 σε 69,8% το 2009 ως προς τον κύκλο εργασιών. Σχετικά με την κερδοφορία των επιχειρήσεων του κλάδου παρατηρείται ότι ενώ καταγράφηκε αύξηση της συμμετοχής των μικτών κερδών στις συνολικές πωλήσεις, η αντίστοιχη συμμετοχή των καθαρών κερδών μειώθηκε την περίοδο 2004-2009. Εξετάζοντας τον Πίνακα 5.9 με τις λογιστικές καταστάσεις κοινών μεγεθών του υποκλάδου κατασκευής λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων διαπιστώνονται παρόμοια συμπεράσματα με εκείνα που προέκυψαν για τον ευρύτερο κλάδο έτοιμου ενδύματος.

Η διάρθρωση όμως των στοιχείων του ενεργητικού του υποκλάδου κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων διαφέρει κάπως από εκείνη των δύο προαναφερθέντων περιπτώσεων (Πίνακας 5.8). Ειδικότερα, η συμμετοχή των πάγιων στοιχείων αυξήθηκε σημαντικά έναντι του κυκλοφορούντος ενεργητικού στο σύνολο του ενεργητικού κατά τη διάρκεια της περιόδου 2004-2009. Η μείωση της συμμετοχής του κυκλοφορούντος ενεργητικού προήλθε κυρίως από την υποχώρηση των μεριδίων όλων των στοιχείων του (αποθεμάτων, απαιτήσεων, διαθεσίμων), αν και το 2009 διαπιστώνεται ανακοπή της τάσης αυτής.

Πίνακας 5.8: Λογιστικές Καταστάσεις Κοινών Μεγεθών Υποκλάδου Κατασκευής Δερμάτων Ενδυμάτων

Ισολογισμοί Κοινών Μεγεθών, Κατασκευή δερμάτων ενδυμάτων (181)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Πάγιο	41,0%	45,4%	48,4%	58,7%	64,7%	61,0%	53,2%
Μείον: Αποσβέσεις	9,8%	9,2%	10,7%	14,0%	13,4%	18,9%	12,7%
Καθαρή Αξία Παγίων	31,2%	36,2%	37,7%	44,7%	51,3%	42,1%	40,5%
Αποθέματα	24,5%	23,2%	20,9%	19,4%	15,5%	23,3%	21,1%
Απαιτήσεις	39,3%	36,9%	32,7%	28,4%	24,6%	32,1%	32,3%
Ταμείο-Καταθέσεις	5,0%	3,7%	8,6%	7,4%	8,6%	2,6%	6,0%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	68,8%	63,8%	62,3%	55,3%	48,7%	57,9%	59,5%
Σύνολο Ενεργητικού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Κεφάλαιο	23,8%	24,0%	23,0%	38,4%	45,6%	28,9%	30,6%
Ίδια Κεφάλαια	27,6%	44,8%	40,4%	56,1%	63,3%	39,1%	45,2%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	54,6%	36,1%	33,0%	32,5%	21,9%	32,6%	35,1%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	17,8%	19,1%	26,6%	11,4%	14,9%	28,3%	19,7%
Σύνολο Υποχρεώσεων	72,4%	55,2%	59,6%	43,9%	36,7%	60,9%	54,8%
Σύνολο Παθητικού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως Κοινών Μεγεθών, Κατασκευή δερμάτων ενδυμάτων (181)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Κύκλος Εργασιών	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Κόστος Πωληθέντων	77,8%	70,5%	72,1%	70,1%	71,5%	63,5%	70,9%
Μικτά Κέρδη	22,2%	29,5%	27,9%	29,9%	28,5%	36,5%	29,1%
Καθαρά Κέρδη	0,7%	40,1%	1,8%	1,1%	1,7%	1,0%	7,7%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Το υψηλό ποσοστό των καθαρών κερδών το 2005, οφείλεται στην εταιρία ZENTA ΔΕΡΜΑΤΙΝΑ Α.Ε., που σημείωσε πολύ υψηλά έκτακτα κέρδη το έτος αυτό.

Παράλληλα, από τα ποσοστά συμμετοχής των στοιχείων του παθητικού στο σύνολο, παρατηρείται ότι οι επιχειρήσεις του υποκλάδου κατασκευής δερμάτων ενδυμάτων στράφηκαν το 2009 από τα ίδια κεφάλαια στα ξένα ως τη βασικότερη πηγή άντλησης χρηματοδότησης, ακολουθώντας την τάση που διαπιστώνεται και στον ευρύτερο κλάδο του έτοιμου ενδύματος. Τέλος, το ποσοστό του κόστους πωληθέντων και των καθαρών κερδών επί των πωλήσεων του υποκλάδου δερμάτων ενδυμάτων μειώνεται, ενώ των μικτών κερδών αυξάνεται.

Πίνακας 5.9: Λογιστικές Καταστάσεις Κοινών Μεγεθών Υποκλάδου Κατασκευής Άλλων Ενδυμάτων και Συναφών Εξαρτημάτων

Ισολογισμοί Κοινών Μεγεθών, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Πάγιο	53,3%	57,1%	55,5%	53,2%	54,4%	59,9%	55,6%
Μείον: Αποσβέσεις	25,3%	27,0%	27,5%	25,4%	26,6%	29,7%	26,9%
Καθαρή Αξία Παγίων	28,0%	30,1%	28,0%	27,8%	27,8%	30,2%	28,6%
Αποθέματα	24,6%	23,3%	23,1%	23,9%	24,9%	23,9%	24,0%
Απαιτήσεις	40,0%	39,7%	42,7%	41,0%	40,8%	39,2%	40,6%
Ταμείο-Καταθέσεις	7,4%	6,9%	6,2%	7,3%	6,5%	6,8%	6,8%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	72,0%	69,9%	72,0%	72,2%	72,2%	69,8%	71,4%
Σύνολο Ενεργητικού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Κεφάλαιο	26,8%	25,8%	25,5%	24,1%	24,6%	26,3%	25,5%
Ιδία Κεφάλαια	38,7%	36,2%	35,7%	35,4%	38,7%	40,4%	37,5%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	53,1%	56,0%	53,6%	51,4%	51,0%	47,3%	52,1%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	8,2%	7,8%	10,8%	13,2%	10,2%	12,3%	10,4%
Σύνολο Υποχρεώσεων	61,3%	63,8%	64,3%	64,6%	61,3%	59,6%	62,5%
Σύνολο Παθητικού	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως Κοινών Μεγεθών, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Κύκλος Εργασιών	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Κόστος Πωληθέντων	74,9%	74,1%	71,7%	70,8%	69,7%	69,8%	71,8%
Μικτά Κέρδη	25,1%	25,9%	28,3%	29,2%	30,3%	30,2%	28,2%
Καθαρά Κέρδη	4,6%	1,5%	3,9%	3,8%	2,0%	1,3%	2,8%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.3.3 Λογιστικές καταστάσεις βάσει ανάλυσης δεικτών

Από την εξέταση των ισολογισμών των επιχειρήσεων του δείγματος που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος με τη μέθοδο της ανάλυσης δεικτών παρατηρούνται διακυμάνσεις την περίοδο 2004-2009 (Πίνακας 5.10). Συγκρίνοντας το 2009 με το 2004, το σωρευτικό αποτέλεσμα των πωλήσεων του κλάδου ήταν αρνητικό, με αρκετά εντονότερη την αρνητική μεταβολή των καθαρών κερδών. Καλύτερη ήταν η εικόνα των μικτών κερδών, τουλάχιστον μέχρι το 2008, ενώ το 2009 διαπιστώνεται συρρίκνωσή τους, παρά και την αντίστοιχη συγκράτηση του κόστους πωληθέντων. Σχετικά με το κυκλοφορούν ενεργητικό, όλα τα στοιχεία του συμπίεστηκαν το 2009 σε σχέση με το 2004, με τη μεγαλύτερη υποχώρηση να καταγράφεται στα διαθέσιμα.

Πίνακας 5.10: Λογιστικές Καταστάσεις βάσει Ανάλυσης Δεικτών, Κλάδος Έτοιμου Ενδύματος

Ισολογισμοί βάσει Ανάλυσης Δεικτών, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Πάγιο	100,0%	103,2%	102,7%	106,5%	102,9%	94,6%	101,6%
Μείον: Αποσβέσεις	100,0%	102,7%	106,9%	107,0%	105,3%	99,0%	103,5%
Καθαρή Αξία Παγίων	100,0%	103,6%	98,8%	106,2%	100,7%	90,6%	100,0%
Αποθέματα	100,0%	91,4%	92,6%	103,1%	101,0%	81,6%	94,9%
Απαιτήσεις	100,0%	95,8%	105,0%	108,9%	101,8%	82,2%	99,0%
Ταμείο-Καταθέσεις	100,0%	89,3%	82,7%	105,1%	88,7%	76,6%	90,4%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	100,0%	93,6%	98,5%	106,5%	100,2%	81,4%	96,7%
Σύνολο Ενεργητικού	100,0%	96,4%	98,6%	106,4%	100,3%	84,0%	97,6%
Κεφάλαιο	100,0%	93,1%	93,9%	96,6%	93,5%	82,7%	93,3%
Ιδία Κεφάλαια	100,0%	90,8%	91,4%	98,3%	101,8%	88,0%	95,0%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	100,0%	101,3%	99,1%	102,6%	95,7%	74,5%	95,5%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	100,0%	92,0%	130,6%	168,3%	124,3%	125,5%	123,4%
Σύνολο Υποχρεώσεων	100,0%	100,0%	103,3%	111,5%	99,5%	81,4%	99,3%
Σύνολο Παθητικού	100,0%	96,4%	98,7%	106,4%	100,4%	84,0%	97,7%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως βάσει Ανάλυσης Δεικτών, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Κύκλος Εργασιών	100,0%	92,7%	95,1%	102,8%	88,6%	69,6%	91,5%
Κόστος Πωληθέντων	100,0%	91,6%	91,0%	97,2%	82,5%	64,9%	87,9%
Μικτά Κέρδη	100,0%	95,7%	107,1%	119,7%	106,7%	83,6%	102,1%
Καθαρά Κέρδη	100,0%	35,0%	81,0%	86,1%	39,7%	19,1%	60,1%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Στα στοιχεία του παθητικού, διαπιστώνεται υποχώρηση των ιδίων κεφαλαίων και των υποχρεώσεων ενώ παρατηρείται και τάση χρονικής αναδιάρθρωσης των συνολικών υποχρεώσεων με την ταχύτερη αύξηση των μακροπρόθεσμων έναντι των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Η εικόνα που παρουσιάζει ο υποκλάδος λοιπών ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων είναι παρόμοια με αυτή του ευρύτερου κλάδου έτοιμου ενδύματος (Πίνακας 5.12).

Στον υποκλάδο κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων παρατηρείται αρνητικό σωρευτικό αποτέλεσμα του συνόλου του ενεργητικού / παθητικού το 2009 (Πίνακας 5.11). Τα διαθέσιμα σημείωσαν το 2009 αρνητική μεταβολή, ιδιαίτερα σε σχέση με την τάση που επικρατούσε το 2008. Αλλά και γενικά το αποτέλεσμα το 2009 δεν ήταν ιδιαίτερα ευνοϊκό για όλα τα εξεταζόμενα στοιχεία του ενεργητικού.

Πίνακας 5.11: Λογιστικές Καταστάσεις βάσει Ανάλυσης Δεικτών Υποκλάδου Κατασκευής Δερμάτινων Ενδυμάτων

Ισολογισμοί βάσει Ανάλυσης Δεικτών, Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Πάγιο	100,0%	106,6%	125,0%	148,5%	196,1%	93,0%	128,2%
Μείον: Αποσβέσεις	100,0%	89,8%	115,2%	147,5%	168,8%	120,4%	123,6%
Καθαρή Αξία Παγίων	100,0%	111,8%	128,1%	148,9%	204,7%	84,4%	129,6%
Αποθέματα	100,0%	91,1%	90,4%	82,3%	78,4%	59,4%	83,6%
Απαιτήσεις	100,0%	90,3%	88,1%	75,0%	77,8%	51,1%	80,4%
Ταμείο-Καταθέσεις	100,0%	71,9%	181,8%	154,6%	213,7%	32,0%	125,7%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	100,0%	89,2%	95,7%	83,3%	87,9%	52,7%	84,8%
Σύνολο Ενεργητικού	100,0%	96,3%	105,8%	103,8%	124,3%	62,6%	98,8%
Κεφάλαιο	100,0%	97,0%	102,4%	167,4%	237,9%	75,9%	130,1%
Ίδια Κεφάλαια	100,0%	156,1%	154,8%	210,7%	284,5%	88,6%	165,8%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	100,0%	63,6%	63,9%	61,8%	49,9%	37,4%	62,8%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	100,0%	103,5%	158,3%	66,5%	103,8%	99,5%	105,3%
Σύνολο Υποχρεώσεων	100,0%	73,4%	87,1%	62,9%	63,1%	52,6%	73,2%
Σύνολο Παθητικού	100,0%	96,3%	105,8%	103,8%	124,3%	62,6%	98,8%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως βάσει Ανάλυσης Δεικτών, Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Κύκλος Εργασιών	100,0%	75,7%	68,3%	56,9%	46,3%	33,5%	63,4%
Κόστος Πωληθέντων	100,0%	68,6%	63,2%	51,3%	42,5%	27,3%	58,8%
Μικτά Κέρδη	100,0%	100,6%	86,1%	76,8%	59,4%	55,2%	79,7%
Καθαρά Κέρδη	100,0%	4519,1%	188,2%	93,5%	117,0%	48,1%	844,3%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Το υψηλό ποσοστό των καθαρών κερδών το 2005, οφείλεται στην εταιρία ZENTA ΔΕΡΜΑΤΙΝΑ Α.Ε., που σημείωσε πολύ υψηλά έκτακτα κέρδη το έτος αυτό.

Συγχρόνως, παρά τη σταθεροποιητική τάση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων το 2009, η μείωση των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων οδήγησε σε περιορισμό των συνολικών υποχρεώσεων. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με την αρνητική τάση στην καθαρά θέση (ίδια κεφάλαια) οδήγησαν σε μείωση το σύνολο του παθητικού. Σχετικά με τα στοιχεία των αποτελεσμάτων χρήσης η ταχύτερη υποχώρηση του κόστους πωληθέντων έναντι του κύκλου εργασιών οδήγησε σε ηπιότερη αρνητική μεταβολή των μικτών κερδών. Ωστόσο, συνολικά τα καθαρά κέρδη κινήθηκαν έντονα πτωτικά.

Πίνακας 5.12: Λογιστικές Καταστάσεις βάσει Ανάλυσης Δεικτών Υποκλάδου Κατασκευής Άλλων Ενδυμάτων και Συναφών Εξαρτημάτων

Ισολογισμοί βάσει Ανάλυσης Δεικτών, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Πάγιο	100,0%	103,2%	102,5%	106,2%	102,0%	94,6%	101,4%
Μείον: Αποσβέσεις	100,0%	102,8%	106,9%	106,8%	105,0%	98,9%	103,4%
Καθαρή Αξία Παγίων	100,0%	103,5%	98,5%	105,6%	99,4%	90,7%	99,6%
Αποθέματα	100,0%	91,4%	92,6%	103,4%	101,3%	81,8%	95,1%
Απαιτήσεις	100,0%	95,9%	105,2%	109,3%	102,1%	82,5%	99,2%
Ταμείο-Καταθέσεις	100,0%	89,5%	81,9%	104,7%	87,7%	76,9%	90,1%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	100,0%	93,7%	98,5%	106,8%	100,3%	81,7%	96,8%
Σύνολο Ενεργητικού	100,0%	96,4%	98,5%	106,4%	100,1%	84,2%	97,6%
Κεφάλαιο	100,0%	93,0%	93,8%	95,9%	92,0%	82,8%	92,9%
Ιδία Κεφάλαια	100,0%	90,2%	90,9%	97,4%	100,2%	88,0%	94,4%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	100,0%	101,7%	99,5%	103,1%	96,2%	75,0%	95,9%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	100,0%	91,7%	129,9%	170,9%	124,9%	126,1%	123,9%
Σύνολο Υποχρεώσεων	100,0%	100,4%	103,6%	112,2%	100,0%	81,8%	99,7%
Σύνολο Παθητικού	100,0%	96,4%	98,7%	106,4%	100,1%	84,2%	97,6%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως βάσει Ανάλυσης Δεικτών, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Κύκλος Εργασιών	100,0%	92,8%	95,3%	103,2%	88,9%	69,8%	91,7%
Κόστος Πωληθέντων	100,0%	91,8%	91,2%	97,5%	82,8%	65,2%	88,1%
Μικτά Κέρδη	100,0%	95,7%	107,3%	119,9%	107,0%	83,8%	102,3%
Καθαρά Κέρδη	100,0%	30,4%	80,9%	86,1%	39,6%	19,1%	59,3%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.4 Υπολογισμός και Ανάλυση Καταστάσεων Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων

Με την κατάσταση πηγών και χρήσεων κεφαλαίων εξετάζονται οι καθαρές μεταβολές των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού δύο διαδοχικών ισολογισμών, με σκοπό την πληροφόρηση για την πηγή χρηματοδότησης των κεφαλαίων (από αύξηση του παθητικού ή/και μείωση του ενεργητικού) και για τη χρήση των κεφαλαίων που δημιουργούνται (μέσω της αύξησης του ενεργητικού ή/και της μείωσης του παθητικού).

Στον κλάδο έτοιμου ενδύματος, τη διετία 2008-2009 τα νέα κεφάλαια που δημιουργήθηκαν υπερδιπλασιάστηκαν (κατά 130,7%⁴) συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο και προήλθαν ουσιαστικά από μείωση του ενεργητικού (κυρίως από μείωση των απαιτήσεων κατά 43,5%) (Πίνακας 5.13). Τα νέα κεφάλαια χρησιμοποιήθηκαν για να καλύψουν τις βραχυχρόνιες

⁴ Το ποσοστό υπολογίστηκε σύμφωνα με τα συνολικά μεγέθη των πηγών νέων κεφαλαίων.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

υποχρεώσεις του κλάδου (κατά 61,9%) και τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων (κατά 29,4%). Αντίστοιχες με τον κλάδο έτοιμου ενδύματος ήταν και οι πηγές δημιουργίας των νέων κεφαλαίων στον υποκλάδο άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων, καθώς και η χρήση αυτών (Πίνακας 5.15).

Τα νέα κεφάλαια που δημιουργήθηκαν στον υποκλάδο κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων τη διετία 2008-2009 αυξήθηκαν κατά τον ίδιο περίπου βαθμό με τον ευρύτερο κλάδο του έτοιμου ενδύματος (κατά 121%) (Πίνακας 5.14). Η άντληση των κεφαλαίων προήλθε από μείωση του ενεργητικού και ιδιαίτερα από τα πάγια στοιχεία (κατά 63,6%). Τα νέα κεφάλαια στράφηκαν στην κάλυψη κυρίως της μείωσης ιδίων κεφαλαίων (κατά 81,4%).

Πίνακας 5.13: Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων, Κλάδος Έτοιμου Ενδύματος

Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος										
Έτος	2004-2005	% Συμμετοχή	2005-2006	% Συμμετοχή	2006-2007	% Συμμετοχή	2007-2008	% Συμμετοχή	2008-2009	% Συμμετοχή
A. ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ :										
Από αύξηση στοιχείων παθητικού										
Αποσβέσεις	10.506.664	11,6%	16.003.415	19,9%	79.593	0,1%	0	0,0%	0	0,0%
Ίδια Κεφάλαια	0	0,0%	3.948.377	4,9%	40.357.132	34,6%	20.294.221	17,1%	0	0,0%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	10.196.329	11,3%	0	0,0%	28.696.034	24,6%	0	0,0%	0	0,0%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	0	0,0%	48.717.988	60,6%	47.631.419	40,8%	0	0,0%	1.442.158	0,5%
Από μείωση στοιχείων ενεργητικού										
Πάγιο	0	0,0%	4.312.019	5,4%	0	0,0%	29.562.812	24,9%	67.277.335	24,5%
Αποθέματα	32.302.807	35,8%	0	0,0%	0	0,0%	7.949.689	6,7%	72.695.467	26,5%
Απαιτήσεις	25.332.605	28,0%	0	0,0%	0	0,0%	42.701.405	35,9%	119.383.379	43,5%
Ταμείο-Καταθέσεις	12.006.225	13,3%	7.454.195	9,3%	0	0,0%	18.450.301	15,5%	13.627.008	5,0%
Σύνολο	90.344.629	100,0%	80.435.994	100,0%	116.764.178	100,0%	118.958.428	100,0%	274.425.348	100,0%
B. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΗΘΗΚΑΝ :										
Για αύξηση των παρακάτω ενεργητικών στοιχείων										
Πάγιο	25.909.235	28,7%	0	0,0%	31.366.628	26,3%	0	0,0%	0	0,0%
Αποθέματα	0	0,0%	4.492.892	5,7%	39.449.292	33,1%	0	0,0%	0	0,0%
Απαιτήσεις	0	0,0%	55.939.516	71,6%	23.193.768	19,5%	0	0,0%	0	0,0%
Ταμείο-Καταθέσεις	0	0,0%	0	0,0%	25.161.737	21,1%	0	0,0%	0	0,0%
Για μείωση των παρακάτω υποχρεώσεων										
Αποσβέσεις	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	6.346.655	5,4%	24.104.992	8,7%
Ίδια Κεφάλαια	54.149.739	60,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	81.010.678	29,4%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	0	0,0%	17.740.235	22,7%	0	0,0%	56.294.286	47,6%	170.571.516	61,9%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	10.078.889	11,2%	0	0,0%	0	0,0%	55.530.774	47,0%	0	0,0%
Σύνολο	90.137.864	100,0%	78.172.643	100,0%	119.171.425	100,0%	118.171.716	100,0%	275.687.185	100,0%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Σε ορισμένες επιχειρήσεις με ΕΓΛΣ διαπιστώθηκε διαφορά στα πραγματικά αθροίσματα από τα δημοσιευμένα σε στοιχεία του παθητικού ή του ενεργητικού, με αποτέλεσμα οι ισολογισμοί να μην ισοσκελίζουν. Στο παράρτημα του κεφαλαίου παρουσιάζονται οι περιπτώσεις από τις οποίες προκύπτουν οι διαφορές.

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Πίνακας 5.14: Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων Υποκλάδου Δερμάτων Ενδυμάτων

Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων, Κατασκευή δερμάτων ενδυμάτων (181)										
Έτος	2004-2005	% Συμμετοχή	2005-2006	% Συμμετοχή	2006-2007	% Συμμετοχή	2007-2008	% Συμμετοχή	2008-2009	% Συμμετοχή
A. ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ :										
Από αύξηση στοιχείων παθητικού										
Αποσβέσεις	0	0,0%	448.264	18,6%	570.610	11,7%	376.717	7,0%	0	0,0%
Ίδια Κεφάλαια	2.781.854	65,8%	0	0,0%	2.774.479	56,9%	3.659.189	67,8%	0	0,0%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	0	0,0%	26.907	1,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	112.990	2,7%	1.748.871	72,7%	0	0,0%	1.191.533	22,1%	0	0,0%
Από μείωση στοιχείων ενεργητικού										
Πάγιο	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	7.587.022	63,6%
Αποθέματα	392.198	9,3%	28.898	1,2%	357.748	7,3%	172.210	3,2%	832.529	7,0%
Απαιτήσεις	685.869	16,2%	152.726	6,3%	928.800	19,1%	0	0,0%	1.886.466	15,8%
Ταμείο-Καταθέσεις	251.937	6,0%	0	0,0%	243.901	5,0%	0	0,0%	1.627.126	13,6%
Σύνολο	4.224.848	100,0%	2.405.666	100,0%	4.875.539	100,0%	5.399.648	100,0%	11.933.143	100,0%
B. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΗΘΗΚΑΝ :										
Για αύξηση των παρακάτω ενεργητικών στοιχείων										
Πάγιο	482.447	11,4%	1.356.043	56,4%	1.733.990	59,2%	3.502.362	64,9%	0	0,0%
Αποθέματα	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Απαιτήσεις	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	201.272	3,7%	0	0,0%
Ταμείο-Καταθέσεις		0,0%	984.554	40,9%	0	0,0%	529.666	9,8%	0	0,0%
Για μείωση των παρακάτω υποχρεώσεων										
Αποσβέσεις	180.214	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	854.824	7,2%
Ίδια Κεφάλαια	0	0,0%	65.068	2,7%	0	0,0%	0	0,0%	9.717.057	81,4%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	3.562.187	4,0%	0	0,0%	210.224	7,2%	1.166.348	21,6%	1.223.956	10,3%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	0	0,0%	0	0,0%	2.931.325	100,0%	0	0,0%	137.306	1,2%
Σύνολο	4.224.848	4,7%	2.405.666	100,0%	4.875.539	166,3%	5.399.648	100,0%	11.933.143	100,0%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.15: Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων Υποκλάδου Άλλων Ενδυμάτων και Συναφών Εξαρτημάτων

Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)										
Έτος	2004-2005	% Συμμετοχή	2005-2006	% Συμμετοχή	2006-2007	% Συμμετοχή	2007-2008	% Συμμετοχή	2008-2009	% Συμμετοχή
A. ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ :										
Από αύξηση στοιχείων παθητικού										
Αποσβέσεις	10.686.878	11,5%	15.555.151	19,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Ίδια Κεφάλαια	0	0,0%	4.013.445	5,0%	37.582.654	32,1%	16.635.031	13,9%	0	0,0%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	13.758.516	14,8%	0	0,0%	28.906.258	24,7%	0	0,0%	0	0,0%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	0	0,0%	46.969.117	58,2%	50.562.744	43,2%	0	0,0%	1.579.465	0,6%
Από μείωση στοιχείων ενεργητικού										
Πάγιο	0	0,0%	5.668.062	7,0%	0	0,0%	33.065.174	27,7%	59.690.313	22,7%
Αποθέματα	31.910.609	34,4%	0	0,0%	0	0,0%	7.777.480	6,5%	71.862.938	27,4%
Απαιτήσεις	24.646.736	26,6%	0	0,0%	0	0,0%	42.902.677	35,9%	117.496.914	44,7%
Ταμείο-Καταθέσεις	11.754.287	12,7%	8.438.749	10,5%	0	0,0%	18.979.967	15,9%	11.999.882	4,6%
Σύνολο	92.757.026	100,0%	80.644.524	100,0%	117.051.656	100,0%	119.360.329	100,0%	262.629.511	100,0%
B. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΟΥ ΑΠΑΙΤΗΘΗΚΑΝ :										
Για αύξηση των παρακάτω ενεργητικών στοιχείων										
Πάγιο	25.426.788	27,5%	0	0,0%	29.632.639	24,8%	0	0,0%	0	0,0%
Αποθέματα	0	0,0%	4.521.790	5,8%	39.807.040	33,3%	0	0,0%	0	0,0%
Απαιτήσεις	0	0,0%	56.092.242	71,6%	24.122.568	20,2%	0	0,0%	0	0,0%
Ταμείο-Καταθέσεις	0	0,0%	0	0,0%	25.405.639	21,3%	0	0,0%	0	0,0%
Για μείωση των παρακάτω υποχρεώσεων										
Αποσβέσεις	0	0,0%	0	0,0%	491.018	0,4%	6.723.372	5,7%	23.250.167	8,8%
Ίδια Κεφάλαια	56.931.593	61,5%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	71.293.621	27,0%
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις	0	0,0%	17.767.142	22,7%	0	0,0%	55.127.938	46,5%	169.347.560	64,2%
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις	10.191.879	11,0%	0	0,0%	0	0,0%	56.722.307	47,8%	0	0,0%
Σύνολο	92.550.260	100,0%	78.381.173	100,0%	119.458.903	100,0%	118.573.617	100,0%	263.891.348	100,0%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Σε ορισμένες επιχειρήσεις με ΕΓΛΣ διαπιστώθηκε διαφορά στα πραγματικά αθροίσματα από τα δημοσιευμένα σε στοιχεία του παθητικού ή του ενεργητικού, με αποτέλεσμα οι ισολογισμοί να μην ισοσκελίζουν. Στο παράρτημα του κεφαλαίου παρουσιάζονται οι περιπτώσεις από τις οποίες προκύπτουν οι διαφορές.

5.5 Υπολογισμός και Κριτική Διερεύνηση Αριθμοδεικτών

Έχοντας ολοκληρώσει τη συγκριτική ανάλυση των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων του δείγματος που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος και στους δύο εξεταζόμενους υποκλάδους, ακολουθεί η διερεύνηση των αριθμοδεικτών σε τέσσερις βασικές κατηγορίες: **ρευστότητας, δραστηριότητας, αποδοτικότητας και διάρθρωσης κεφαλαίων**. Για το σκοπό αυτό έχουν καταρτιστεί οι αριθμοδείκτες για τον κλάδο έτοιμου ενδύματος και τους δύο υποκλάδους, οι οποίοι παρουσιάζονται στους Πίνακες 5.16-5.18.

Πίνακας 5.16: Αριθμοδείκτες, Κλάδος Έτοιμου Ενδύματος

Αριθμοδείκτες, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας							
Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (:1)	1,35	1,25	1,35	1,41	1,42	1,48	1,38
Άμεση Ρευστότητα (:1)	0,89	0,83	0,91	0,94	0,93	0,97	0,91
Ταμειακή Ρευστότητα (:1)	0,14	0,12	0,12	0,14	0,13	0,14	0,13
Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας							
Μέση διάρκεια Παραμονής Αποθεμάτων (ημέρες)	129	129	131	137	158	162	141
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες)	157	162	173	166	180	185	171
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες)	279	308	303	294	323	320	304
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού (:1)	0,93	0,89	0,90	0,90	0,82	0,77	0,87
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ιδίων Κεφαλαίων (:1)	2,41	2,46	2,51	2,52	2,10	1,91	2,32
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας							
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	25,1%	26,0%	28,3%	29,2%	30,3%	30,2%	28,2%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	4,6%	1,7%	3,9%	3,8%	2,0%	1,2%	2,9%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	11,0%	4,2%	9,7%	9,6%	4,3%	2,4%	6,9%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	4,2%	1,5%	3,5%	3,4%	1,7%	1,0%	2,6%
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων							
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	28,0%	30,1%	28,1%	28,0%	28,2%	30,3%	28,8%
Δανειακή Πίεση (:1)	0,61	0,64	0,64	0,64	0,61	0,60	0,62
Δανειακή Επιβάρυνση (:1)	1,59	1,75	1,80	1,81	1,56	1,47	1,66
Βαθμός Κάλυψης Παγίων (:1)	1,38	1,20	1,27	1,27	1,39	1,33	1,31

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.17: Αριθμοδείκτες Υποκλάδου Κατασκευής Δερμάτινων Ενδυμάτων

Αριθμοδείκτες, Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας							
Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (:1)	1,26	1,77	1,89	1,70	2,22	1,78	1,77
Άμεση Ρευστότητα (:1)	0,81	1,13	1,25	1,10	1,52	1,06	1,15
Ταμειακή Ρευστότητα (:1)	0,09	0,10	0,26	0,23	0,39	0,08	0,19
Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας							
Μέση διάρκεια Παραμονής Αποθεμάτων (ημέρες)	207	275	296	333	382	451	299
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες)	259	309	334	341	435	395	345
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες)	462	428	466	556	541	631	514
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού (:1)	0,55	0,44	0,36	0,30	0,21	0,30	0,36
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ιδίων Κεφαλαίων (:1)	2,01	0,97	0,89	0,54	0,33	0,76	0,92
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας							
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	22,2%	29,5%	27,9%	29,9%	28,5%	36,5%	29,1%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	0,7%	40,1%	1,8%	1,1%	1,7%	1,0%	7,7%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	1,3%	39,0%	1,6%	0,6%	0,6%	0,7%	7,3%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	0,4%	17,5%	0,7%	0,3%	0,4%	0,3%	3,2%
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων							
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	31,2%	36,2%	37,7%	44,7%	51,3%	42,1%	40,5%
Δανειακή Πίεση (:1)	0,72	0,55	0,60	0,44	0,37	0,61	0,55
Δανειακή Επιβάρυνση (:1)	2,62	1,23	1,47	0,78	0,58	1,56	1,37
Βαθμός Κάλυψης Παγίων (:1)	0,89	1,24	1,07	1,25	1,23	0,93	1,10

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.18: Αριθμοδείκτες Υποκλάδου Κατασκευής Άλλων Ενδυμάτων και Συναφών Εξαρτημάτων

Αριθμοδείκτες, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας							
Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (:1)	1,36	1,25	1,34	1,40	1,41	1,48	1,37
Άμεση Ρευστότητα (:1)	0,89	0,83	0,91	0,94	0,93	0,97	0,91
Ταμειακή Ρευστότητα (:1)	0,14	0,12	0,12	0,14	0,13	0,14	0,13
Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας							
Μέση διάρκεια Παραμονής Αποθεμάτων (ημέρες)	128	128	130	136	157	161	136
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες)	156	161	172	165	179	185	170
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες)	277	307	302	293	322	319	303
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού (:1)	0,93	0,90	0,90	0,91	0,83	0,77	0,87
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ιδίων Κεφαλαίων (:1)	2,41	2,48	2,53	2,56	2,14	1,92	2,34
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας							
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	25,1%	25,9%	28,3%	29,2%	30,3%	30,2%	28,2%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	4,6%	1,5%	3,9%	3,8%	2,0%	1,3%	2,8%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	11,1%	3,7%	9,8%	9,8%	4,4%	2,4%	6,9%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	4,3%	1,3%	3,5%	3,5%	1,7%	1,0%	2,5%
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων							
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	28,0%	30,1%	28,0%	27,8%	27,8%	30,2%	28,6%
Δανειακή Πίεση (:1)	0,61	0,64	0,64	0,65	0,61	0,60	0,63
Δανειακή Επιβάρυνση (:1)	1,58	1,76	1,80	1,83	1,58	1,47	1,67
Βαθμός Κάλυψης Παγίων (:1)	1,38	1,20	1,28	1,27	1,39	1,34	1,31

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.5.1 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας

Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις)

Η γενική ρευστότητα στον κλάδο του έτοιμου ενδύματος εμφάνισε τάση βελτίωσης μέχρι και το 2009. Η κάλυψη των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων από το κυκλοφορούν ενεργητικό είναι ικανοποιητική (από 1,35 μονάδες το 2004 σε 1,48 το 2009), καθώς οι επιχειρήσεις ακολούθησαν στρατηγική σταδιακού περιορισμού των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων τα προηγούμενα χρόνια. Επιπλέον, δεν παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση της γενικής ρευστότητας μεταξύ των υποκλάδων κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων και κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων.

Άμεση ή Ειδική Ρευστότητα [(Κυκλοφορούν Ενεργητικό – Αποθέματα) / Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις]

Ο δείκτης άμεσης ρευστότητας του κλάδου έτοιμου ενδύματος βελτιώθηκε την περίοδο 2004-2009, αυξανόμενος από 0,83 μονάδες το 2004 σε 0,97 μονάδες το 2009, λόγω της ταχύτερης μείωσης των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων έναντι των απαιτήσεων και των διαθεσίμων τα οποία διατήρησαν σχετικά σταθερό μερίδιο στο κυκλοφορούν ενεργητικό (Πίνακας 5.19). Ωστόσο, κίνδυνοι μπορεί να προκύψουν από επισφάλειες και καθυστερήσεις είσπραξης των απαιτήσεων, γεγονός που ενδέχεται να δυσχεράνει την κάλυψη των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Συνεπώς, η βελτίωση του δείκτη δεν αποτελεί απαραίτητα ένδειξη ασφαλούς ανταπόκρισης σε ανάγκες ρευστότητας, καθώς οι επιχειρήσεις ενδεχομένως να μην μπορέσουν να εξοφλήσουν τις συνολικές απαιτήσεις τους άμεσα.

Ανάλογη με τον κλάδο έτοιμου ενδύματος είναι η εξέλιξη του δείκτη άμεσης ρευστότητας στον υποκλάδο κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων, στον οποίο συγκαταλέγεται και το μεγαλύτερο εύρος των ειδών ένδυσης. Στον υποκλάδο δερμάτινων ενδυμάτων ο εν λόγω δείκτης, με εξαίρεση το 2004, είναι μεγαλύτερος της μονάδας και με ανοδική τάση έως το 2008, γεγονός που υποδηλώνει καλύτερη κατάσταση της ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, αν και το 2009 ο δείκτης εμφανίζει σημάδια υποχώρησης.

Πίνακας 5.19: Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού, Κλάδος Έτοιμου Ενδύματος

Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αποθέματα	34,2%	33,4%	32,1%	33,1%	34,5%	34,3%	33,6%
Απαιτήσεις	55,5%	56,8%	59,2%	56,7%	56,4%	56,1%	56,8%
Ταμείο-Καταθέσεις	10,3%	9,8%	8,6%	10,1%	9,1%	9,7%	9,6%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.20: Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού Υποκλάδου Κατασκευής Δερμάτινων Ενδυμάτων

Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού, Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αποθέματα	35,6%	36,3%	33,6%	35,2%	31,8%	40,2%	35,4%
Απαιτήσεις	57,1%	57,8%	52,6%	51,4%	50,6%	55,4%	54,2%
Ταμείο-Καταθέσεις	7,2%	5,8%	13,8%	13,4%	17,6%	4,4%	10,4%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.21: Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού Υποκλάδου Κατασκευής Άλλων Ενδυμάτων και Συναφών Εξαρτημάτων

Διάρθρωση Κυκλοφορούντος Ενεργητικού, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αποθέματα	34,2%	33,3%	32,1%	33,1%	34,5%	34,2%	33,6%
Απαιτήσεις	55,5%	56,8%	59,3%	56,8%	56,5%	56,1%	56,8%
Ταμείο-Καταθέσεις	10,3%	9,9%	8,6%	10,1%	9,0%	9,7%	9,6%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Ταμειακή Ρευστότητα (Διαθέσιμα / Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις)

Η ταμειακή ρευστότητα, ως αυστηρότερος δείκτης, δείχνει ότι οι επιχειρήσεις του δείγματος στον κλάδο έτοιμου ενδύματος έχουν στο σύνολό τους χαμηλή ικανότητα κάλυψης των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων με βάση τα χρηματικά τους διαθέσιμα, σε περίπτωση αντιμετώπισης επισφαλειών στις απαιτήσεις. Η ταμειακή ρευστότητα για το σύνολο του κλάδου καθορίζεται από τα μεγέθη των επιχειρήσεων στον υποκλάδο άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων. Αξίζει, ωστόσο, να επισημανθεί η σημαντική επιδείνωσή της στον υποκλάδο δερμάτινων ενδυμάτων το 2009.

5.5.2 Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας

Μέση Διάρκεια Παραμονής Αποθεμάτων (Αποθέματα / Πωλήσεις)*365

Το χρονικό διάστημα που τα αποθέματα στις επιχειρήσεις κατασκευής έτοιμου ενδύματος έμεναν απούλητα αυξήθηκε από τέσσερις περίπου μήνες το 2004 σε περισσότερο από πέντε μήνες το 2009. Αυτό οφείλεται στη μεγαλύτερη μείωση των πωλήσεων έναντι των αποθεμάτων, καθώς η μεταβολή των τελευταίων φαίνεται να είναι συγκρατημένη. Δεδομένης της εναλλαγής των τάσεων της μόδας, η διαχείριση των αποθεμάτων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα στην λειτουργία των επιχειρήσεων του κλάδου.

Μεταξύ των υποκλάδων, οι επιχειρήσεις κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων εμφανίζουν αρκετά υψηλότερη διάρκεια παραμονής των αποθεμάτων, η οποία από επτά μήνες το 2004 ξεπέρασε το ένα έτος το 2009. Η διαφορά στη διαχείριση των αποθεμάτων εν μέρει οφείλεται στο ότι η ποικιλία και οι σχεδιαστικές εναλλαγές στα δερμάτινα είδη δεν είναι τόσο μεγάλες και συχνές όπως στα λοιπά ενδύματα.

Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (Απαιτήσεις / Πωλήσεις)*365

Η περίοδος για την οποία παραμένουν ανείσπρακτες οι απαιτήσεις των επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος προς τους πελάτες τους αυξήθηκε την περίοδο 2004-2009 κατά ένα μήνα περίπου, για να ξεπεράσει τους έξι μήνες το 2009. Παρόμοια ήταν η εξέλιξη του δείκτη για τον υποκλάδο άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων, ενώ οι επιχειρήσεις του υποκλάδου δερμάτινων ενδυμάτων είχαν ανείσπρακτες απαιτήσεις για αρκετά μεγαλύτερο διάστημα που άγγιξε τα 1,1 έτη το 2009.

Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις / Κόστος Πωληθέντων)*365

Οι επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος επιτυγχάνουν ευνοϊκότερους εμπορικούς όρους ως προς την εξόφληση των βραχυχρόνιων υποχρεώσεων προς πιστωτές και προμηθευτές έναντι αυτών που θέτουν στους πελάτες τους, καθώς η μέση διάρκεια εξόφλησης των υποχρεώσεων πέραν του ότι είναι υψηλότερη από τη διάρκεια είσπραξης των απαιτήσεων, αυξήθηκε το 2009 σε σχέση με το 2004 κατά ενάμισι περίπου μήνα, σε 10,7 μήνες. Η εικόνα αυτή αποτελεί ένδειξη υψηλής διαπραγματευτικής δύναμης που έχουν οι επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος έναντι των προμηθευτών τους που προέρχονται από τον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας. Εντούτοις δεν είμαστε σε θέση να εξαγάγουμε ασφαλή συμπεράσματα καθώς οι βραχυχρόνιες υποχρεώσεις δεν διαχωρίζονται ως προς την πηγή τους (πιστωτές – προμηθευτές). Η πιστοληπτική πολιτική των επιχειρήσεων του υποκλάδου κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων δε διαφοροποιείται ως προς το σύνολο του κλάδου. Στον υποκλάδο κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων καταγράφεται,

ωστόσο, υψηλότερη διάρκεια παραμονής των υποχρεώσεών τους, η οποία φτάνει σχεδόν το ενάμισι έτος.

Κύκλος μετατροπής μετρητών

Για να εκτιμήσουμε την αποδοτικότητα διαχείρισης του καθαρού⁵ κεφαλαίου κίνησης από τις επιχειρήσεις του κλάδου, υπολογίζουμε τον κύκλο μετατροπής μετρητών (ταμειακός κύκλος). Ο ταμειακός κύκλος δείχνει το χρόνο που χρειάζεται μια επιχείρηση για να μετατρέψει τις πληρωμές μετρητών προς τους προμηθευτές της σε εισροή μετρητών από τους πελάτες της. Όπως προκύπτει για το σύνολο των επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος, ο κύκλος μετατροπής μετρητών είναι αρκετά μικρός, υποδηλώνοντας μεγάλη ταχύτητα κυκλοφορίας των μετρητών (Πίνακας 5.22). Ο μικρός ταμειακός κύκλος υποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου επιτυγχάνουν ευνοϊκούς εμπορικούς όρους και καλή αποδοτικότητα στη διαχείριση του κεφαλαίου κίνησης.

Πίνακας 5.22: Κύκλος Μετατροπής Μετρητών, Κλάδος Έτοιμου Ενδύματος

	Κύκλος Μετατροπής Μετρητών, Σύνολο κλάδου έτοιμου ενδύματος						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Μέση Διάρκεια Παραμονής Αποθεμάτων (ημέρες) (1)	129	129	131	137	158	162	141
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες) (2)	157	162	173	166	180	185	171
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες) (3)	279	308	303	294	323	320	304
Λειτουργικός Κύκλος (ημέρες) (1+2)	286	291	304	303	338	347	312
Κύκλος Μετατροπής Μετρητών (ημέρες) (1+2-3)	7	-17	1	9	15	27	7

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.23: Κύκλος Μετατροπής Μετρητών Υποκλάδου Κατασκευής Δερμάτινων Ενδυμάτων

	Κύκλος Μετατροπής Μετρητών, Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (181)						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Μέση Διάρκεια Παραμονής Αποθεμάτων (ημέρες) (1)	207	275	296	333	382	451	324
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες) (2)	259	309	334	341	435	395	345
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες) (3)	462	428	466	556	541	631	514
Λειτουργικός Κύκλος (ημέρες) (1+2)	466	584	630	673	817	845	669
Κύκλος Μετατροπής Μετρητών (ημέρες) (1+2-3)	5	156	164	117	276	215	155

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Τα ίδια συμπεράσματα εξάγονται και για τις επιχειρήσεις του δείγματος που δραστηριοποιούνται στον υποκλάδο κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (Πίνακας 5.24). Από την άλλη πλευρά, η εικόνα δεν είναι τόσο ευνοϊκή για τον υποκλάδο κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων, καθώς ο ταμειακός κύκλος αυξάνεται κατά πολύ την περίοδο 2004-2009, υποδηλώνοντας χαμηλή κυκλοφοριακή ταχύτητα των μετρητών (Πίνακας 5.23).

⁵ Κυκλοφορούν ενεργητικό – βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις.

Πίνακας 5.24: Κύκλος Μετατροπής Μετρητών Υποκλάδου Κατασκευής Άλλων Ενδυμάτων και Συναφών Εξαρτημάτων

Κύκλος Μετατροπής Μετρητών, Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων (182)							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Μέση Διάρκεια Παραμονής Αποθεμάτων (ημέρες) (1)	128	128	130	136	157	161	140
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες) (2)	156	161	172	165	179	185	170
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες) (3)	277	307	302	293	322	319	303
Λειτουργικός Κύκλος (ημέρες) (1+2)	285	289	303	302	336	346	310
Κύκλος Μετατροπής Μετρητών (ημέρες) (1+2-3)	7	-18	1	8	14	27	7

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ενεργητικού (Πωλήσεις / Σύνολο Ενεργητικού)

Η επιδείνωση του δείκτη κυκλοφοριακής ταχύτητας του ενεργητικού των επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος την περίοδο 2004-2009 υποδηλώνει το βραδύτερο ρυθμό αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων για αύξηση των πωλήσεων. Παρόλο που ο συγκεκριμένος δείκτης του υποκλάδου άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων ακολουθεί την ίδια εξέλιξη με εκείνη του ευρύτερου κλάδου, στον υποκλάδο δερμάτων ενδυμάτων η εικόνα είναι δυσμενέστερη, καθώς η ταχύτητα κυκλοφορίας ενεργητικού κινείται σε ακόμη χαμηλότερο επίπεδο.

Ταχύτητα Κυκλοφορίας Ίδιων Κεφαλαίων (Πωλήσεις / Ίδια Κεφάλαια)

Ύστερα από συνεχή αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των ιδίων κεφαλαίων του κλάδου έτοιμου ενδύματος από το 2004 έως το 2007, από το 2008 ο δείκτης μειώνεται για να καταλήξει σε 1,9 μονάδες το 2009. Σε γενικές γραμμές ο δείκτης αυτός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ότι κυμαίνεται σε αρκετά υψηλό επίπεδο, υποδηλώνοντας ότι για κάθε μονάδα ιδίων κεφαλαίων οι επιχειρήσεις του κλάδου συνολικά κατάφεραν να πραγματοποιήσουν σχεδόν τις διπλάσιες μονάδες πωλήσεων. Παρόμοια κινείται και ο δείκτης κυκλοφοριακής ταχύτητας των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων του κλάδου άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων. Από την άλλη πλευρά, στον κλάδο δερμάτων ενδυμάτων καταγράφεται αρκετά χαμηλό επίπεδο του δείκτη από το 2005 και έπειτα, εξέλιξη που οφείλεται κυρίως στην σημαντική υποχώρηση των πωλήσεων. Ωστόσο, στην εν λόγω περίπτωση η χαμηλή τιμή του δείκτη αντανakλά και την ικανότητα των επιχειρήσεων να απορροφήσουν μέσω των ιδίων κεφαλαίων τις απώλειες των κερδών που προκύπτουν από τη μείωση των πωλήσεων.

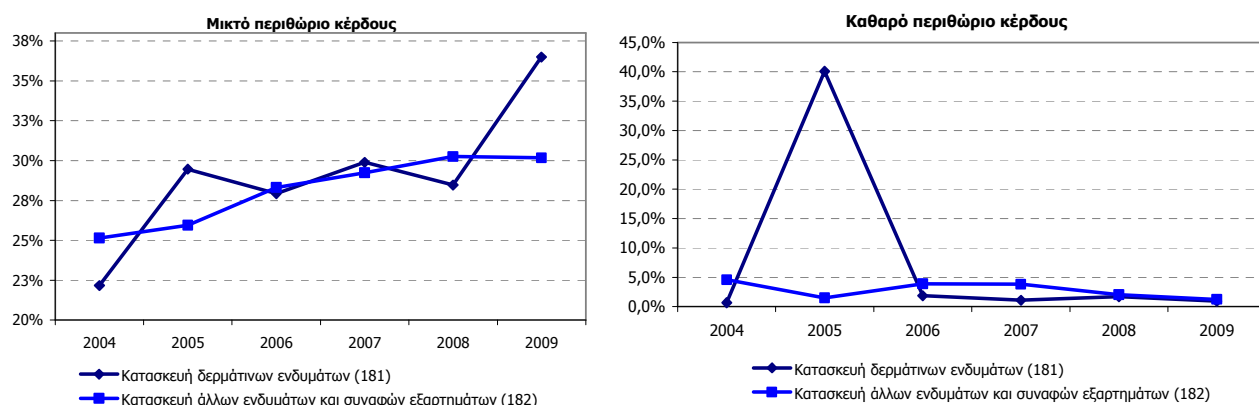
5.5.3 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

Μικτό Περιθώριο Κέρδους (Μικτά Κέρδη / Πωλήσεις)*100

Το μικτό περιθώριο κέρδους του κλάδου έτοιμου ενδύματος αυξήθηκε από 25,1% το 2004 σε 30,2% το 2009, αντανakλώντας τη βελτίωση της σχέσης τιμών – κόστους πωληθέντων και

της ικανότητας των επιχειρήσεων να απορροφήσουν ενδεχόμενη αύξηση του κόστους των πωλούμενων προϊόντων. Το μικτό περιθώριο κέρδους του υποκλάδου άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων κινείται στο ίδιο επίπεδο με εκείνο του ευρύτερου κλάδου, ενώ στον υποκλάδο δερμάτινων ενδυμάτων αυξήθηκε αρκετά το 2009 σε 36,5% από 28,5% το 2008 (Διάγραμμα 5.1).

Διάγραμμα 5.1: Μικτό και Καθαρό Περιθώριο Κέρδους, 2004-2009

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: Η υψηλή άνοδος που εμφανίζεται στο καθαρό περιθώριο κέρδους του υποκλάδου κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων το 2005, οφείλεται στην εταιρία ZENTA DERMATINA A.E., η οποία σημείωσε πολύ υψηλά έκτακτα κέρδη το συγκεκριμένο έτος.

Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (Καθαρά Κέρδη / Πωλήσεις)*100

Παρά το υψηλό μικτό περιθώριο κέρδους που επιτυγχάνουν οι επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος, το καθαρό περιθώριο κέρδους⁶ είναι αρκετά χαμηλό (1,2% το 2009) και βαίνει μειούμενο την περίοδο 2004-2009. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι τα λειτουργικά και μη λειτουργικά έξοδα των επιχειρήσεων του εξεταζόμενου κλάδου είναι αρκετά υψηλά ώστε να επηρεάζεται σημαντικά η κερδοφορία τους. Στο ίδιο περίπου επίπεδο κυμάνθηκε και το καθαρό περιθώριο κέρδους του υποκλάδου άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων, ενώ στον υποκλάδο δερμάτινων ενδυμάτων ο εν λόγω δείκτης ήταν χαμηλότερος, υποδηλώνοντας ότι η λειτουργική δραστηριότητα των επιχειρήσεων του κλάδου επηρέασε ακόμη περισσότερο την κερδοφορία τους (Διάγραμμα 5.1).

Αποδοτικότητα Ενεργητικού (Καθαρά Κέρδη / Σύνολο Ενεργητικού)

Η πτωτική πορεία των κερδών επηρέασε και την αποδοτικότητα του ενεργητικού, η οποία μειώθηκε από 4,2% το 2004 σε 1% το 2009. Παρόμοια με του ευρύτερου κλάδου της ένδυσης ήταν η αποδοτικότητα στον υποκλάδο κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων, ενώ η εικόνα είναι δυσμενέστερη στον υποκλάδο δερμάτινων ενδυμάτων, καθώς ο εξεταζόμενος δείκτης διαμορφώνεται σε ακόμη πιο χαμηλό επίπεδο.

⁶ Ο δείκτης προκύπτει από τα καθαρά κέρδη προ φόρων.

Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (Καθαρά Κέρδη / Ίδια Κεφάλαια)

Σημαντική υποχώρηση σημείωσε και η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος, από 11% το 2004 σε 2,4% το 2009, κυρίως λόγω της μείωσης των καθαρών κερδών, υποδηλώνοντας την επιδείνωση της κερδοφόρας δυναμικότητας των ιδίων κεφαλαίων. Στο ίδιο περίπου επίπεδο με τον ευρύτερο κλάδο κυμάνθηκε η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων του υποκλάδου άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων, ενώ δυσμενέστερη ήταν η εικόνα που παρουσίασαν οι επιχειρήσεις κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων.

5.5.4 Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων

Παγιοποίηση Ενεργητικού (Καθαρή Αξία Παγίων / Σύνολο Ενεργητικού)*100

Ο δείκτης παγιοποίησης ενεργητικού του κλάδου έτοιμου ενδύματος παρέμεινε σε γενικές γραμμές στάσιμος την περίοδο 2004-2009 στο 28% περίπου (με εξαίρεση το 2005 και το 2009 που διαμορφώθηκε γύρω στο 30%), εξέλιξη που υποδεικνύει μια συγκρατημένη στάση των επιχειρήσεων του κλάδου ως προς τις επενδύσεις σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, εξαιτίας και του αυξανόμενου εισαγόμενου ανταγωνισμού. Ο υποκλάδος κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων ακολουθεί την τάση που επικρατεί στον ευρύτερο κλάδο έτοιμου ενδύματος, εν αντιθέσει με τον υποκλάδο δερμάτινων ενδυμάτων που σημειώνει αύξηση του εξεταζόμενου δείκτη, αν και το 2009 καταγράφηκε υποχώρηση.

Δανειακή Πίεση (Ξένα Κεφάλαια / Συνολικά Κεφάλαια)

Η δανειακή πίεση του κλάδου έτοιμου ενδύματος παρέμεινε σε γενικές γραμμές σε σταθερό επίπεδο την περίοδο 2004-2009, καθώς συνολικά οι επιχειρήσεις διατηρούν σταθερές τις πηγές χρηματοδότησης των περιουσιακών τους στοιχείων ανάμεσα στα ίδια κεφάλαια και το δανεισμό. Με το δείκτη να διαμορφώνεται στις 0,6 μονάδες το 2009, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν το δανεισμό ως βασική πηγή χρηματοδότησης. Αντίστοιχη είναι και η συμπεριφορά των επιχειρήσεων του υποκλάδου άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων ως προς τις προτιμήσεις τους στον τρόπο χρηματοδότησης των περιουσιακών στοιχείων. Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρήσεις του υποκλάδου δερμάτινων ενδυμάτων σταδιακά έδιναν περισσότερη βαρύτητα στα ίδια κεφάλαια ως πηγή χρηματοδότησης έως το 2008, ενώ το 2009 η δανειακή τους πίεση αυξήθηκε σε 0,61 μονάδες από 0,37 μονάδες το προηγούμενο έτος.

Δανειακή Επιβάρυνση (Ξένα Κεφάλαια / Ίδια Κεφάλαια)

Παρά τη χαμηλή δανειακή πίεση που εμφανίζει ο κλάδος έτοιμου ενδύματος, η δανειακή επιβάρυνση είναι υψηλότερη της μονάδας, με τα ξένα κεφάλαια να υπερβαίνουν τα ίδια. Ο δείκτης αυτός από το 2004 μέχρι το 2007 κινήθηκε ανοδικά από 1,59 μονάδες σε 1,81 για να καταγράψει το χαμηλότερο επίπεδο του το 2009 σε 1,47 μονάδες. Η μείωση του δείκτη το

τελευταίο έτος ενδεχομένως να οφείλεται σε προβλήματα δανεισμού που αντιμετώπισαν αρκετές επιχειρήσεις του κλάδου, με αποτέλεσμα να στρέφονται στα ίδια κεφάλαια ως πηγή άντλησης της χρηματοδότησης των περιουσιακών τους στοιχείων. Αντίστοιχη με το σύνολο του κλάδου έτοιμου ενδύματος είναι η δανειακή επιβάρυνση του υποκλάδου κατασκευής άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων. Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρήσεις του υποκλάδου δερμάτινων ενδυμάτων μείωσαν δραματικά τη δανειακή τους επιβάρυνση από 2,62 μονάδες το 2004 σε 1,56 μονάδες το 2009.

Βαθμός Κάλυψης Παγίων (Ίδια Κεφάλαια / Καθαρά Πάγια)

Σύμφωνα με το δείκτη αυτό, οι επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος φαίνεται πως είναι ικανές να καλύπτουν τα πάγια περιουσιακά τους στοιχεία από τα ίδια κεφάλαια, ικανοποιώντας μια από τις βασικές αρχές υγιούς χρηματοδότησης. Ο δείκτης σημείωνε πτώση από 1,38 μονάδες το 2004 σε 1,27 το 2007 για να ανέλθει σε 1,33 το 2009. Παρόμοια εξελίχθηκε και ο βαθμός κάλυψης παγίων του υποκλάδου άλλων ενδυμάτων και συναφών εξαρτημάτων. Στον υποκλάδο κατασκευής δερμάτινων ενδυμάτων, σημειώθηκε αισθητή βελτίωση του δείκτη έως το 2008, ενώ το 2009 κινήθηκε χαμηλότερα της μονάδας (0,93 μονάδες), αντανakλώντας την ανεπάρκεια των ιδίων κεφαλαίων να καλύψουν τα πάγια στοιχεία.

5.6 Υπολογισμός και Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων με Κριτήριο τον Κύκλο Εργασιών

Μετά την παρουσίαση της χρηματοοικονομικής εικόνας του κλάδου έτοιμου ενδύματος και των δύο υποκλάδων που εντάσσονται σε αυτόν ακολουθεί η εξέταση της χρηματοοικονομικής πορείας των επιχειρήσεων κλάδου με κριτήριο το μέγεθος. Σκοπός αυτής της προσέγγισης είναι η διερεύνηση της επίδρασης του μεγέθους στις επιδόσεις των επιχειρήσεων του κλάδου. Οι κατηγορίες που διαμορφώθηκαν και η κατανομή των επιχειρήσεων ανάλογα με το μέσο μέγεθος του κύκλου εργασιών την περίοδο 2004-2009 παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.25.

Πίνακας 5.25: Κατηγορίες Επιχειρήσεων του Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος με Κριτήριο τον Κύκλο Εργασιών⁷

Κατηγορία	Κριτήριο	Αριθμός εταιριών	%	Κύκλος εργασιών 2004-2009	%
Μικρές	<€1 εκ.	154	36,7%	70.678.855	4,5%
Μικρομεσαίες	€1 εκ.-€3 εκ.	115	27,4%	215.930.389	13,8%
Μεσαίες	€3 εκ.-€10 εκ.	113	26,9%	610.534.412	38,9%
Μεγάλες	>€10 εκ.	38	9,0%	671.782.393	42,8%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.6.1 Μικρές Επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις που κατασκευάζουν είδη έτοιμου ενδύματος και έχουν κύκλο εργασιών μικρότερο του ενός εκατ. ευρώ, αποτελούν το 36,7% των επιχειρήσεων του δείγματος και συμμετείχαν με 4,5% κατά μέσο όρο στον κύκλο εργασιών του κλάδου την περίοδο 2004-2009. Εξετάζοντας τις λογιστικές καταστάσεις των επιχειρήσεων αυτών με κάθετη μορφή διαπιστώνεται ότι σε συνολικό επίπεδο οι μικρές επιχειρήσεις εμφανίζονταν ζημιογόνες έως το 2008, ενώ το 2009 είναι το μόνο έτος που αυτή η ομάδα επιχειρήσεων κατέγραψε θετικά καθαρά αποτελέσματα (Πίνακας 5.26). Ωστόσο, την τελευταία διετία οι πωλήσεις των μικρών επιχειρήσεων συμπίεστηκαν κατά 1/3 περίπου σε €27 εκ. το 2009. Γενικώς, όλα τα εξεταζόμενα χρηματοοικονομικά μεγέθη καταγράφουν υποχώρηση το 2009 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με εξαίρεση τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις.

Πίνακας 5.26: Λογιστικές Καταστάσεις με Κάθετη Μορφή Μικρών Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Ισολογισμοί με Κάθετη Μορφή, Μικρές επιχειρήσεις							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009) % Μεταβολή (2008-2009)
Πάγιο	86.373.836	86.093.664	89.161.579	87.484.731	77.999.726	62.413.789	-6,3%
Μείον: Αποσβέσεις	49.834.202	50.143.058	53.149.718	51.740.411	45.848.223	35.267.827	-6,7%
Καθαρή Αξία Παγίων	36.539.633	35.950.605	36.011.861	35.744.320	32.151.504	27.145.962	-5,8%
Αποθέματα	36.611.976	37.753.199	37.137.832	40.146.134	38.645.446	26.759.683	-6,1%
Απαιτήσεις	46.931.508	43.165.488	46.852.710	45.249.353	34.586.082	26.316.807	-10,9%
Ταμείο-Καταθέσεις	19.002.777	15.814.144	15.117.791	14.007.334	10.268.103	10.239.442	-11,6%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	102.546.262	96.732.831	99.108.333	99.402.821	83.499.631	63.315.932	-9,2%
Σύνολο Ενεργητικού	139.085.895	132.683.437	135.120.194	135.147.141	115.651.135	90.461.894	-8,2%
Κεφάλαιο	60.457.210	58.340.495	58.573.799	60.157.025	51.949.121	41.509.091	-7,2%
Ιδια Κεφάλαια	62.626.817	58.707.822	44.731.072	43.993.476	57.103.766	49.056.553	-4,8%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	70.566.774	68.680.629	70.467.367	67.832.388	54.460.524	35.896.354	-12,6%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	5.830.875	5.283.705	22.332.917	23.318.611	4.288.683	5.501.221	-1,2%
Σύνολο Υποχρεώσεων	76.397.650	73.964.334	92.800.283	91.150.999	58.749.207	41.397.575	-11,5%
Σύνολο Παθητικού	139.024.466	132.672.156	137.531.355	135.144.475	115.852.973	90.454.129	-8,2%
Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως με Κάθετη Μορφή, Μικρές επιχειρήσεις							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009) % Μεταβολή (2008-2009)
Κύκλος Εργασιών	78.336.982	63.808.328	54.630.425	50.176.591	42.672.443	26.960.666	-19,2%
Κόστος Πωληθέντων	59.842.661	47.118.381	39.289.759	35.019.410	30.082.973	17.998.469	-21,4%
Μικτά Κέρδη	18.494.321	16.689.947	15.340.665	15.157.181	12.589.470	8.962.196	-13,5%
Καθαρά Κέρδη	-488.146	-801.566	-1.754.519	-2.294.007	-782.828	903.431	-213,1%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Σημείωση: η σημαντική μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων το 2008 ενδεχομένως να μην οφείλεται εξ ολοκλήρου στην παύση δραστηριοποίησης ορισμένων επιχειρήσεων, αλλά στη μη έγκαιρη δημοσίευση των λογιστικών καταστάσεών τους για το έτος 2008 κατά τη διάρκεια συγγραφής του κεφαλαίου.

⁷ Τα μεγέθη του κύκλου εργασιών που παρουσιάζονται στον πίνακα είναι ο μέσος όρος των ετών 2004-2009. Στον αριθμό των εταιριών περιλαμβάνονται οι επιχειρήσεις που έστω και για ένα έτος την περίοδο 2004-2009 έχουν εμφανίσει πωλήσεις. Σε αυτή την κατηγοριοποίηση δεν περιλαμβάνονται 28 επιχειρήσεις για τις οποίες δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για τον κύκλο εργασιών σε κανένα από τα εξεταζόμενα έτη. Οι επιχειρήσεις αυτές παρουσιάζονται στο παράρτημα του κεφαλαίου.

Εξετάζοντας τη συνολική εικόνα των αριθμοδεικτών των μικρών επιχειρήσεων, διαπιστώνεται ότι η ρευστότητα τους κυμαίνεται σε ικανοποιητικό επίπεδο, χωρίς να μπορεί να ειπωθεί το ίδιο για την αποδοτικότητα τους, η οποία όμως εμφανίζεται βελτιωμένη το 2009 (Πίνακας 5.27). Από τους αριθμοδείκτες διάρθρωσης κεφαλαίων διαπιστώνεται ότι οι μικρές επιχειρήσεις είχαν σχετικά υψηλή δανειακή επιβάρυνση έως το 2008, η οποία όμως μειώθηκε το 2009. Σημειώνεται ότι η χρηματοδότησή τους βασίζεται περισσότερο στα ίδια κεφάλαια όπως φαίνεται από τη δανειακή πίεση και το βαθμό κάλυψης παγίων. Σχετικά με τη δραστηριότητά τους, οι μικρές επιχειρήσεις χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις προς τους προμηθευτές τους από ότι για την είσπραξη των απαιτήσεών τους.

Πίνακας 5.27: Αριθμοδείκτες Μικρών Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Αριθμοδείκτες, Μικρές επιχειρήσεις							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας							
Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (:1)	1,45	1,41	1,41	1,47	1,53	1,76	1,51
Άμεση Ρευστότητα (:1)	0,93	0,86	0,88	0,87	0,82	1,02	0,90
Ταμειακή Ρευστότητα (:1)	0,27	0,23	0,21	0,21	0,19	0,29	0,23
Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας							
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες)	219	247	313	329	296	356	293
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες)	430	532	655	707	661	728	619
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού (:1)	0,56	0,48	0,40	0,37	0,37	0,30	0,41
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ιδίων Κεφαλαίων (:1)	1,25	1,09	1,22	1,14	0,75	0,55	1,00
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας							
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	23,6%	26,2%	28,1%	30,2%	29,5%	33,2%	28,5%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	-0,6%	-1,3%	-3,2%	-4,6%	-1,8%	3,4%	-1,4%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	-0,8%	-1,4%	-3,9%	-5,2%	-1,4%	1,8%	-1,8%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	-0,4%	-0,6%	-1,3%	-1,7%	-0,7%	1,0%	-0,6%
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων							
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	26,3%	27,1%	26,7%	26,4%	27,8%	30,0%	27,4%
Δανειακή Πίεση (:1)	0,55	0,56	0,69	0,67	0,51	0,46	0,57
Δανειακή Επιβάρυνση (:1)	1,22	1,26	2,07	2,07	1,03	0,84	1,42
Βαθμός Κάλυψης Παγίων (:1)	1,71	1,63	1,24	1,23	1,78	1,81	1,57

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.6.2 Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (με πωλήσεις από €1 εκ. έως €3 εκ.) αποτελούν το 26% των επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος, κατά μέσο όρο, την περίοδο 2004-2009, συμμετέχοντας κατά 13,8% στις συνολικές πωλήσεις του κλάδου. Η χρηματοοικονομική κατάσταση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του κλάδου είναι μεν λιγότερο δυσμενής από ότι των μικρών επιχειρήσεων, χωρίς ωστόσο να είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική (Πίνακας 5.28). Με εξαίρεση τα διαθέσιμα και τα ίδια κεφάλαια, τα υπόλοιπα μεγέθη των ισολογισμών κατέγραψαν θετικούς μέσους ετήσιους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2004-2009. Το 2009

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

διαπιστώνεται μείωση των συνολικών κεφαλαίων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, η οποία προήλθε από αντίστοιχες μειώσεις των ιδίων κεφαλαίων και των μακροχρόνιων υποχρεώσεων. Σχετικά με την κερδοφορία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα καθαρά κέρδη ενώ αυξάνονταν μέχρι το 2006, μετέπειτα ακολούθησαν πτωτική πορεία και μάλιστα από το 2008 καταγράφονται ζημιές, οι οποίες αυξήθηκαν το 2009. Σημαντική ήταν και η συρρίκνωση των πωλήσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες το 2009 μειώθηκαν κατά το ¼ σε €129,5 εκ.

Πίνακας 5.28: Λογιστικές Καταστάσεις με Κάθετη Μορφή Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Ισολογισμοί με Κάθετη Μορφή, Μικρομεσαίες επιχειρήσεις								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Πάγιο	99.296.116	109.304.744	108.611.375	109.266.085	114.760.131	107.952.985	1,7%	-5,9%
Μείον: Αποσβέσεις	49.124.647	53.607.986	54.811.666	54.732.687	54.578.311	57.734.176	3,3%	5,8%
Καθαρή Αξία Παγίων	50.171.469	55.696.758	53.799.709	54.533.399	60.181.820	50.218.810	0,0%	-16,6%
Αποθέματα	55.766.615	60.133.305	60.752.355	69.009.156	69.362.996	60.397.189	1,6%	-12,9%
Απαιτήσεις	93.603.847	122.042.353	128.460.447	134.439.552	132.479.604	109.740.592	3,2%	-17,2%
Ταμείο-Καταθέσεις	23.850.575	23.921.840	21.093.089	22.975.970	22.081.148	20.555.464	-2,9%	-6,9%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	173.221.037	206.097.498	210.305.890	226.424.677	223.923.749	190.693.245	1,9%	-14,8%
Σύνολο Ενεργητικού	223.392.505	261.794.256	264.105.599	280.958.076	284.105.568	240.912.055	1,5%	-15,2%
Κεφάλαιο	67.845.182	72.655.714	73.654.883	77.822.799	78.447.622	69.719.040	0,5%	-11,1%
Ιδια Κεφάλαια	90.101.139	94.308.711	88.306.795	90.951.740	94.349.998	76.608.898	-3,2%	-18,8%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	118.348.044	151.228.101	154.698.685	166.009.407	165.677.274	138.208.586	3,2%	-16,6%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	14.945.795	16.396.966	21.100.120	23.996.929	24.011.188	26.109.466	11,8%	8,7%
Σύνολο Υποχρεώσεων	133.293.839	167.625.067	175.798.804	190.006.335	189.688.462	164.318.052	4,3%	-13,4%
Σύνολο Παθητικού	223.394.978	261.933.778	264.105.599	280.958.076	284.038.460	240.926.950	1,5%	-15,2%
Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως με Κάθετη Μορφή, Μικρομεσαίες επιχειρήσεις								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Κύκλος Εργασιών	196.783.483	181.104.475	188.524.299	187.523.617	171.210.923	129.508.473	-8,0%	-24,4%
Κόστος Πωληθέντων	148.904.478	134.183.560	137.830.525	134.948.929	124.117.200	97.453.632	-8,1%	-21,5%
Μικτά Κέρδη	47.879.005	46.920.915	50.693.774	52.574.688	47.093.723	32.054.841	-7,7%	-31,9%
Καθαρά Κέρδη	3.412.541	5.379.717	5.210.583	3.901.031	-1.796.808	-2.353.898	-192,8%	31,0%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Από τους αριθμοδείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 5.29, η γενική ρευστότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων χαρακτηρίζεται ικανοποιητική την περίοδο 2004-2009. Οι επιχειρήσεις της κατηγορίας αυτής χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να πληρώσουν τους προμηθευτές τους από ότι για να εισπράξουν τις απαιτήσεις τους από τους πελάτες τους, ενώ η χρηματοδότησή τους από δανεισμό αυξάνεται, όπως φαίνεται από τη δανειακή επιβάρυνση, εξακολουθώντας όμως να καλύπτουν τα πάγια στοιχεία τους από ίδια κεφάλαια σε ικανοποιητικό βαθμό. Τέλος, η αποδοτικότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων περιορίζεται σημαντικά την περίοδο 2004-2009 όπως φαίνεται από τους σχετικούς αριθμοδείκτες.

Πίνακας 5.29: Αριθμοδείκτες Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Αριθμοδείκτες, Μικρομεσαίες επιχειρήσεις							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας							
Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (:1)	1,46	1,36	1,36	1,36	1,35	1,38	1,38
Άμεση Ρευστότητα (:1)	0,99	0,97	0,97	0,95	0,93	0,94	0,96
Ταμειακή Ρευστότητα (:1)	0,20	0,16	0,14	0,14	0,13	0,15	0,15
Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας							
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες)	174	246	249	262	282	309	254
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες)	290	411	410	449	487	518	428
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού (:1)	0,88	0,69	0,71	0,67	0,60	0,54	0,68
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ιδίων Κεφαλαίων (:1)	2,18	1,92	2,13	2,06	1,81	1,69	1,97
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας							
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	24,3%	25,9%	26,9%	28,0%	27,5%	24,8%	26,2%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	1,7%	3,0%	2,8%	2,1%	-1,0%	-1,8%	1,1%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	3,8%	5,7%	5,9%	4,3%	-1,9%	-3,1%	2,5%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	1,5%	2,1%	2,0%	1,4%	-0,6%	-1,0%	0,9%
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων							
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	22,5%	21,3%	20,4%	19,4%	21,2%	20,8%	20,9%
Δανειακή Πίεση (:1)	0,60	0,64	0,67	0,68	0,67	0,68	0,65
Δανειακή Επιβάρυνση (:1)	1,48	1,78	1,99	2,09	2,01	2,14	1,92
Βαθμός Κάλυψης Παγίων (:1)	1,80	1,69	1,64	1,67	1,57	1,53	1,65

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.6.3 Μεσαίες Επιχειρήσεις

Οι μεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν κατά μέσο όρο το 26,9% του συνόλου του κλάδου έτοιμου ενδύματος την περίοδο 2004-2009, με τον κύκλο εργασιών τους να συγκεντρώνει το 38,9% επί των συνολικών πωλήσεων του κλάδου κατά μέσο όρο. Οι μεσαίες επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν επιδείνωση της κερδοφορίας, διατηρώντας όμως θετικό πρόσημο στα καθαρά αποτελέσματά τους το 2009 (Πίνακας 5.30). Ωστόσο, η συρρίκνωση των καθαρών κερδών ήταν αρκετά εντονότερη την περίοδο 2004-2009 από την αντίστοιχη των μικτών κερδών, εξέλιξη που οφείλεται σε αυξημένα λειτουργικά και μη έξοδα των επιχειρήσεων. Η μείωση των μικτών κερδών οφειλόταν περισσότερο στην υποχώρηση του κύκλου εργασιών, παρά στη συγκράτηση του κόστους πωληθέντων.

Συγχρόνως, όλα μεγέθη των ισολογισμών των μεσαίων επιχειρήσεων κινήθηκαν αρνητικά την περίοδο 2004-2009, με εξαίρεση τις μακροχρόνιες υποχρεώσεις, οι οποίες όμως μειώθηκαν το 2009 σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Οι αριθμοδείκτες των μεσαίων επιχειρήσεων εμφάνισαν παρόμοιες επιδόσεις συγκριτικά με το σύνολο του κλάδου, με εξαίρεση την αποδοτικότητά τους που ήταν ελαφρώς χαμηλότερη το 2009 (Πίνακας 5.31).

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Πίνακας 5.30: Λογιστικές Καταστάσεις με Κάθετη Μορφή Μεσαίων Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Ισολογισμοί με Κάθετη Μορφή, Μεσαίες επιχειρήσεις								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Πάγιο	299.299.465	317.160.477	312.004.681	311.550.050	304.954.336	254.815.226	-3,2%	-16,4%
Μείον: Αποσβέσεις	154.561.043	159.763.943	164.545.620	156.682.507	153.072.371	127.273.817	-3,8%	-16,9%
Καθαρή Αξία Παγίων	144.738.422	157.396.534	147.459.061	154.867.543	151.881.965	127.541.408	-2,5%	-16,0%
Αποθέματα	134.475.241	126.491.696	128.441.299	142.451.676	136.937.252	94.290.419	-6,9%	-31,1%
Απαιτήσεις	232.370.586	218.720.182	236.117.366	253.600.628	227.104.247	148.511.693	-8,6%	-34,6%
Ταμείο-Καταθέσεις	46.415.054	33.130.868	31.276.044	39.458.571	38.770.237	28.191.312	-9,5%	-27,3%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	413.260.882	378.342.746	395.834.710	435.510.875	402.811.736	270.993.424	-8,1%	-32,7%
Σύνολο Ενεργητικού	557.999.304	535.739.280	543.293.771	590.378.418	554.693.701	398.534.832	-6,5%	-28,2%
Κεφάλαιο	144.766.505	140.518.774	149.392.572	146.358.127	136.145.790	116.740.909	-4,2%	-14,3%
Ιδία Κεφάλαια	202.346.275	188.729.864	189.863.756	210.169.588	211.062.459	167.639.194	-3,7%	-20,6%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	321.810.310	306.155.438	311.584.447	319.433.117	293.448.067	185.960.993	-10,4%	-36,6%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	33.842.719	40.873.546	41.845.568	60.782.293	50.625.814	44.456.304	5,6%	-12,2%
Σύνολο Υποχρεώσεων	355.653.029	347.028.984	353.430.015	380.215.410	344.073.881	230.417.297	-8,3%	-33,0%
Σύνολο Παθητικού	557.999.304	535.758.848	543.293.771	590.384.998	555.136.340	398.056.492	-6,5%	-28,3%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως με Κάθετη Μορφή, Μεσαίες επιχειρήσεις								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	MEPM % (2004-2009)	% Μεταβολή (2008-2009)
Κύκλος Εργασιών	567.413.447	500.864.326	513.441.266	577.072.580	474.542.081	324.477.967	-10,6%	-31,6%
Κόστος Πωληθέντων	419.680.597	376.366.289	381.546.594	424.582.885	341.462.570	232.157.897	-11,2%	-32,0%
Μικτά Κέρδη	147.732.851	124.498.037	131.894.672	152.489.695	133.079.511	92.320.070	-9,0%	-30,6%
Καθαρά Κέρδη	33.247.320	3.613.938	9.081.297	14.079.752	4.570.197	1.075.016	-49,7%	-76,5%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.31: Αριθμοδείκτες Μεσαίων Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Αριθμοδείκτες, Μεσαίες επιχειρήσεις							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μέσος Όρος (2004-2009)
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας							
Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (:1)	1,28	1,24	1,27	1,36	1,37	1,46	1,33
Άμεση Ρευστότητα (:1)	0,87	0,82	0,86	0,92	0,91	0,95	0,89
Ταμειακή Ρευστότητα (:1)	0,14	0,11	0,10	0,12	0,13	0,15	0,13
Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας							
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες)	149	159	168	160	175	167	163
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες)	280	297	298	275	314	292	293
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού (:1)	1,02	0,93	0,95	0,98	0,86	0,81	0,92
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ιδίων Κεφαλαίων (:1)	2,80	2,65	2,70	2,75	2,25	1,94	2,52
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας							
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	26,0%	24,9%	25,7%	26,4%	28,0%	28,5%	26,6%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	5,9%	0,7%	1,8%	2,4%	1,0%	0,3%	2,0%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	16,4%	1,9%	4,8%	6,7%	2,2%	0,6%	5,4%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	6,0%	0,7%	1,7%	2,4%	0,8%	0,3%	2,0%
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων							
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	25,9%	29,4%	27,1%	26,2%	27,4%	32,0%	28,0%
Δανειακή Πίεση (:1)	0,64	0,65	0,65	0,64	0,62	0,58	0,63
Δανειακή Επιβάρυνση (:1)	1,76	1,84	1,86	1,81	1,63	1,37	1,71
Βαθμός Κάλυψης Παγίων (:1)	1,40	1,20	1,29	1,36	1,39	1,31	1,32

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.6.4 Μεγάλες Επιχειρήσεις

Οι επιχειρήσεις του δείγματος του κλάδου με πωλήσεις άνω των €10 εκ. αποτελούσαν το 9% των συνολικών κατά μέσο όρο την περίοδο 2004-2009, συγκεντρώνοντας όμως το υψηλότερο μερίδιο επί των συνολικών πωλήσεων του κλάδου (42,8% κατά μέσο όρο). Γενικώς, οι μεγάλες επιχειρήσεις παρουσίαζαν πολύ καλές επιδόσεις μέχρι και το 2007, οι οποίες όμως δε συνεχίστηκαν στα επόμενα έτη (2008 και 2009) (Πίνακας 5.32). Οι πωλήσεις

Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
Κεφάλαιο 5: Χρηματοοικονομική Ανάλυση

ύστερα από μια ανοδική πορεία μέχρι το 2007 μειώθηκαν το 2008, εξέλιξη που είχε αντίκτυπο και στην κερδοφορία σε απόλυτα μεγέθη. Ωστόσο, όπως φαίνεται από τους σχετικούς αριθμοδείκτες, οι μεγάλες επιχειρήσεις εμφάνισαν τα υψηλότερα περιθώρια κέρδους (μικτό και καθαρό) συγκριτικά με τις άλλες ομάδες του κλάδου, και συγχρόνως η ρευστότητα τους κρίνεται ικανοποιητική (Πίνακας 5.33). Τέλος, η δανειακή τους επιβάρυνση βρισκόταν το 2009 στο ίδιο περίπου επίπεδο με του κλάδου συνολικά, αγγίζοντας τις 1,52 μονάδες, ενώ όπως φαίνεται από το βαθμό κάλυψης παγίων, οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι ικανές να καλύψουν τα πάγια στοιχεία τους από τα ίδια κεφάλαια.

Πίνακας 5.32: Λογιστικές Καταστάσεις με Κάθετη Μορφή Μεγάλων Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Ισολογισμοί με Κάθετη Μορφή, Μεγάλες επιχειρήσεις							ΜΕΡΜ %	% Μεταβολή
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	(2004-2009)	(2008-2009)
Πάγιο	307.451.780	307.734.879	305.838.441	339.108.116	318.469.242	328.596.549	1,3%	3,2%
Μείον: Αποσβέσεις	123.440.946	123.873.168	130.741.373	140.313.756	143.038.325	153.033.399	4,4%	7,0%
Καθαρή Αξία Παγίων	184.010.834	183.861.712	175.097.068	198.794.359	175.430.917	175.563.150	-0,9%	0,1%
Αποθέματα	147.223.604	117.355.600	119.966.040	134.139.852	132.965.176	123.774.155	-3,4%	-6,9%
Απαιτήσεις	232.968.003	196.176.429	224.954.049	226.096.074	222.444.784	212.778.387	-1,8%	-4,3%
Ταμείο-Καταθέσεις	19.879.167	24.272.908	22.009.694	39.050.795	26.578.933	24.682.734	4,4%	-7,1%
Κυκλοφορούν Ενεργητικό	400.070.773	337.804.937	366.929.783	399.286.721	381.988.893	361.235.275	-2,0%	-5,4%
Σύνολο Ενεργητικού	584.081.608	521.666.649	542.026.851	598.081.081	557.419.810	536.798.425	-1,7%	-3,7%
Κεφάλαιο	122.538.809	96.575.574	89.303.945	98.228.369	104.433.696	100.622.110	-3,9%	-3,6%
Ιδία Κεφάλαια	216.632.589	178.509.027	200.862.905	219.863.229	223.069.959	213.154.748	-0,3%	-4,4%
Βραχυχρόνιες Υποχρεώσεις	295.696.876	289.435.940	261.444.029	273.680.663	256.483.123	241.247.436	-4,0%	-5,9%
Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις	71.752.143	53.721.682	79.719.917	104.537.189	78.079.985	82.396.240	2,8%	5,5%
Σύνολο Υποχρεώσεων	367.449.019	343.157.622	341.163.946	378.217.852	334.563.108	323.643.677	-2,5%	-3,3%
Σύνολο Παθητικού	584.081.608	521.666.649	542.026.851	598.081.081	557.633.067	536.798.425	-1,7%	-3,7%

Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσεως με Κάθετη Μορφή, Μεγάλες επιχειρήσεις							ΜΕΡΜ %	% Μεταβολή
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	(2004-2009)	(2008-2009)
Κύκλος Εργασιών	571.385.143	564.477.029	587.815.267	639.138.241	564.371.770	503.014.830	-2,5%	-10,9%
Κόστος Πωληθέντων	430.216.291	412.426.652	405.090.855	434.117.763	378.002.267	339.216.983	-4,6%	-10,3%
Μικτά Κέρδη	141.168.853	152.050.377	182.724.412	205.020.478	186.369.503	163.797.847	3,0%	-12,1%
Καθαρά Κέρδη	28.228.400	14.359.291	39.791.284	39.797.692	23.993.993	12.307.244	-15,3%	-48,7%

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας 5.33: Αριθμοδείκτες Μεγάλων Επιχειρήσεων Κλάδου Έτοιμου Ενδύματος

Αριθμοδείκτες, Μεγάλες επιχειρήσεις							Μέσος Όρος
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	(2004-2009)
Αριθμοδείκτες Ρευστότητας							
Συνήθης ή Γενική Ρευστότητα (:1)	1,35	1,17	1,40	1,46	1,49	1,50	1,39
Άμεση Ρευστότητα (:1)	0,86	0,76	0,94	0,97	0,97	0,98	0,91
Ταμειακή Ρευστότητα (:1)	0,07	0,08	0,08	0,14	0,10	0,10	0,10
Αριθμοδείκτες Δραστηριότητας							
Μέση Διάρκεια Παραμονής Απαιτήσεων (ημέρες)	149	127	140	129	144	154	140
Μέση Διάρκεια Παραμονής Υποχρεώσεων (ημέρες)	251	256	236	230	248	260	247
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ενεργητικού (:1)	0,98	1,08	1,08	1,07	1,01	0,94	1,03
Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Ιδίων Κεφαλαίων (:1)	2,64	3,16	2,93	2,91	2,53	2,36	2,75
Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητα							
Μικτό Περιθώριο Κέρδους (%)	24,7%	26,9%	31,1%	32,1%	33,0%	32,6%	30,1%
Καθαρό Περιθώριο Κέρδους (%)	4,9%	2,5%	6,8%	6,2%	4,3%	2,4%	4,5%
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (%)	13,0%	8,0%	19,8%	18,1%	10,8%	5,8%	12,6%
Αποδοτικότητα Ενεργητικού (%)	4,8%	2,8%	7,3%	6,7%	4,3%	2,3%	4,7%
Αριθμοδείκτες Διάρθρωσης Κεφαλαίων							
Παγιοποίηση Ενεργητικού (%)	31,5%	35,2%	32,3%	33,2%	31,5%	32,7%	32,7%
Δανειακή Πίεση (:1)	0,63	0,66	0,63	0,63	0,60	0,60	0,63
Δανειακή Επιβάρυνση (:1)	1,70	1,92	1,70	1,72	1,50	1,52	1,68
Βαθμός Κάλυψης Παγίων (:1)	1,18	0,97	1,15	1,11	1,27	1,21	1,15

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

5.7 Συμπεράσματα

Από τη χρηματοοικονομική ανάλυση του κλάδου έτοιμου ενδύματος την περίοδο 2004-2009 προέκυψε επιδείνωση των συνολικών πωλήσεων και της συνολικής κερδοφορίας των επιχειρήσεων υποδηλώνοντας τη δυσμενή χρηματοοικονομική κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει οι επιχειρήσεις του κλάδου ιδιαίτερα από το 2007 και μετά. Παρά το υψηλό μικτό περιθώριο κέρδους που επιτυγχάνουν συνολικά οι επιχειρήσεις, το καθαρό περιθώριο κέρδους είναι αρκετά χαμηλό, αντιστακώνοντας τα υψηλά, λειτουργικά και μη, έξοδα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις.

Παράλληλα, το 2009 διαπιστώνεται στροφή της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από το δανεισμό στα ίδια κεφάλαια, με το δανεισμό ωστόσο να παραμένει ως η βασικότερη πηγή χρηματοδότησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι το τελευταίο διάστημα, σύμφωνα με εκπροσώπους του κλάδου, οι επιχειρήσεις παραγωγής ειδών έτοιμου ενδύματος αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης σε τραπεζικό δανεισμό και ενδεχομένως, ο περιορισμός των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων τη διετία 2008-2009 να οφείλεται σε αυτή την εξέλιξη.

Η ρευστότητα που διαθέτουν οι επιχειρήσεις του κλάδου έτοιμου ενδύματος είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητική, ωστόσο, όπως προκύπτει από τη διάρθρωση του κυκλοφορούντος ενεργητικού, το ποσοστό των απαιτήσεων είναι αρκετά υψηλό και των διαθεσίμων αρκετά χαμηλό, συνεπώς σε περίπτωση αδυναμίας γρήγορης είσπραξης των απαιτήσεων ενδέχεται οι επιχειρήσεις να μην μπορέσουν να ανταποκριθούν στην κάλυψη των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων. Παράλληλα, ο χαμηλός κύκλος μετατροπής μετρητών αποτελεί ένδειξη διαπραγματευτικής δύναμης των επιχειρήσεων του κλάδου, τουλάχιστον ως προς τους προμηθευτές τους, ενώ φαίνεται ότι υπάρχει αποδοτική διαχείριση του καθαρού κεφαλαίου κίνησης.

Το μέγεθος των επιχειρήσεων του κλάδου επηρεάζει τις χρηματοοικονομικές τους επιδόσεις. Οι μικρές επιχειρήσεις (με κύκλο εργασιών έως €1 εκ.) εμφανίζονται την περίοδο 2004-2008 ζημιογόνες, ενώ το 2009 καταγράφουν θετικά καθαρά αποτελέσματα. Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα. Το υψηλότερο καθαρό περιθώριο κέρδους κατέγραψαν το 2009 οι μεγάλες επιχειρήσεις (με πωλήσεις άνω των €10 εκ) συγκριτικά με τις υπόλοιπες κατηγορίες επιχειρήσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ 5

Πίνακας Π5.1: Επιχειρήσεις με διαφορές στα πραγματικά και τα δημοσιευμένα στοιχεία των ισολογισμών

1 ΜΠΑΡΜΠΑΣ Ν. Α.Β.Ε.Ε.	2004-2005
2 ΕΛΕΝΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ Ν. Α.Ε.Β.Ε.	2004-2008
3 ΤΣΙΡΟΣ Α.Ε.	2004
4 ΑΓΕΛΙΝΑ Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α.Ε. ΕΤΟΙΜΩΝ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	2005
5 ΤΗΟ ΤΕΧΤΙΛΕ ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ ΝΙΚ. Α.Ε.Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	2005
6 FABRICON Α.Ε.	2006
7 ΡΟΜΠΕΡΤΟ Α.Ε. ΕΤΟΙΜΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ	2007
8 ΦΑΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν. Α.Ε.	2008
9 ΙΣΑΑΚΙΔΗ Γ. ΑΦΟΙ Α.Ο.Τ.Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	2008
10 ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ Χ. Α.Β.Ε.	2008
11 CALSTA Α.Ε. ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	2008
12 ΜΙΧΟΣ Α.Β.Ε.Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ	2008
13 PROSTERIL Α.Ε. ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	2008
14 DAS FASHION FOR PLEASURE ΔΕΛΗΟΓΛΟΥ Δ. Α.Β.Ε.Ε.	2008

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Πίνακας Π5.2: Επιχειρήσεις χωρίς στοιχεία κύκλου εργασιών σε κανένα έτος την περίοδο 2004-2009

1 ΠΕΤΡΟΜΕΤΑΛ Α.Ε.
2 ΚΑΝΟΝ Α.Ε.Ε.
3 ΔΕΜΚΟ ΚΟΥΦΑΛΗΣ Δ. Α.Ε.Β.Ε.
4 ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΑΝΤΩΝΗΣ Α.Β.Ε.Ε. ΠΑΙΔΙΚΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ
5 ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΦΟΙ Α.Β.Ε.Ε.
6 ΜΠΙΛΛΗ ΑΦΟΙ Α.Ε. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ
7 ΓΙΑΜΑΛΙΔΗΣ ΑΝ & ΥΙΟΣ Α.Ε.Β.Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ
8 ΑΚΜΩΝ Α.Β.Ε.Τ.Ε.
9 ΑΡΤΕΜΙΣ ΕΝΑ Α.Ε.
10 ΒΕΧ Α.Ε.
11 ΖΟΥΡΠΟΓΛΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΥΙΟΣ ΕΝΔΥΜΑΤΑ Α.Ε.
12 ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. Α.Ε.Ε. ΕΤΟΙΜΩΝ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ
13 ΕΛΜΑΛΙΩΤΗΣ Ι ΑΣΤΕΡΙ Α.Β.Ε.Ε.
14 ΤΡΙΓΩΝΟ Α.Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΑ
15 ΑΛΚΟ Α.Β.Ε.Ε. ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ
16 ΒΙΟΚΑΤ ΚΑΤΕΡΟΓΛΟΥ Σ. Α.Β.Ε. ΠΛΕΚΤΙΚΗ
17 ΠΑΤΕΞ ΠΕΤΡΙΔΗΣ Π. ΠΕΤΡΙΔΟΥ Α. ΚΑΙ ΣΙΑ Α.Β.Ε. ΕΤΟΙΜΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ
18 ΕΥΓΡΑΝ Α.Ε.Ε. ΕΙΔΩΝ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ
19 ΑΓΓΕΛΩ Α.Ε. ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΕΩΣ
20 ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Α. Α.Β.Ε.Ε.
21 ΣΤΥΛΓΟΥΕΑΡ Α.Β.Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΑ
22 ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ Κ. ΜΙΧΑΣ Π. Α.Ε.
23 ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ Α.Β.Ε.Ε.
24 ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΒΛΑΣΗΣ Α.Β.Ε.Ε.
25 ΠΑΝΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΞΑΝΘΗΣ Α.Ε.
26 ΒΟΛΤ ΦΕΙΣ ΑΕ&ΒΕ ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΕΩΝ
27 ΑΔΕΛΦΙΑ Α.Ε.
28 ΧΑΛΙΜΟΣ ΚΩΝ. & ΝΙΚ. Α.Ε.Β.Ε.

Πηγή: Δημοσιευμένες Λογιστικές Καταστάσεις Εταιρειών. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Διεθνείς Αγορές

6.1 Παγκόσμιες Εξελίξεις στον Κλάδο της Ένδυσης

Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του σημερινού τοπίου στον κλάδο της ένδυσης είχε, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενα κεφάλαια, η συμφωνία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τον ιματισμό, η οποία μεταξύ άλλων προέβλεπε τη σταδιακή κατάργηση των ποσοτώσεων στις εισαγωγές ειδών ένδυσης (Πλαίσιο 6.1). Μια από τις σημαντικότερες συνέπειες της συμφωνίας αυτής ήταν η ενδυνάμωση της παρουσίας της Κίνας, αλλά και των λιγότερων ανεπτυγμένων χωρών, στην παγκόσμια αγορά ειδών ένδυσης, οι οποίες, επωφελούμενες από τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά αύξησαν το μερίδιό τους στην ΕΕ. Παράλληλα, οι ΗΠΑ, οι οποίες αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη αγορά ένδυσης μετά την ΕΕ, έχουν σημαντικότερο εισαγωγέα την Κίνα, ενώ το μερίδιο των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών στην αγορά ένδυσης των ΗΠΑ αυξήθηκε την περίοδο 2000-2008 (WTO-ITS, 2009). Το 2009 ωστόσο, με την εκδήλωση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, το παγκόσμιο εμπόριο ειδών ένδυσης μειώθηκε σε όρους αξίας κατά 13,5% (WTO-ITS, 2010).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι εξαγωγές ειδών ένδυσης έφτασαν στα \$316 δισ. το 2009 αποτελώντας το 2,6% των συνολικών παγκόσμιων εξαγωγών (Διάγραμμα 6.1). Η γεωγραφική περιοχή στην οποία οι εξαγωγές ειδών ένδυσης εμφανίζουν την υψηλότερη συμμετοχή στις συνολικές τους εξαγωγές συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές είναι η Ασία με 4,7% και ακολουθούν η Αφρική (2,5%) και η Νότια και Κεντρική Αμερική και η Ευρώπη (2,2% αντίστοιχα). Από την άλλη πλευρά, οι περιοχές που δεν έχουν υψηλή συμμετοχή ειδών ένδυσης στην εξαγωγική τους δραστηριότητα εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά εισαγωγών ειδών ένδυσης ως προς τις συνολικές εισαγωγές τους. Οι γεωγραφικές περιοχές που συγκέντρωσαν το 2009 τα υψηλότερα ποσοστά είναι η Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών¹ (4,7%) και η Βόρεια Αμερική (3,6%). Σημειώνεται ωστόσο ότι, στην Ευρώπη, το ποσοστό συμμετοχής των ειδών ένδυσης στις συνολικές εισαγωγές της με 3,1% είναι από τα υψηλά ανάμεσα στις λοιπές γεωγραφικές περιοχές, όπως και στις εξαγωγές.

¹ Η Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών είναι ένας οργανισμός στον οποίο συμμετέχουν χώρες που δημιουργήθηκαν ύστερα από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Στον οργανισμό αυτό συμμετέχουν η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Λευκορωσία, το Καζακστάν, το Κιργιστάν, η Μολδαβία, η Ρωσία, το Τατζικιστάν, το Τουρκμενιστάν, το Ουζμπεκιστάν και η Ουκρανία. Η Γεωργία ήταν μέλος στον οργανισμό μέχρι τον Αύγουστο του 2009.

Τα είδη ένδυσης αποτελούσαν το 2009 το 3,8% του παγκόσμιου εμπορίου προϊόντων της μεταποίησης (Διάγραμμα 6.2). Οι λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές όπως η Αφρική (12,9%), η Νότια και Κεντρική Αμερική (7,9%) και η Ασία (5,9%), συγκεντρώνουν υψηλά μερίδια των εξαγωγών ειδών ένδυσης στο σύνολο της μεταποίησης, εικόνα που υποδηλώνει τη σημαντικότητα του συγκεκριμένου κλάδου στις οικονομίες των περιοχών αυτών. Επιπρόσθετα, περιοχές όπως η Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών, η Βόρεια Αμερική και η Ευρώπη καλύπτουν μεγάλο μέρος της εγχώριας ζήτησης για είδη ένδυσης από εισαγωγές.

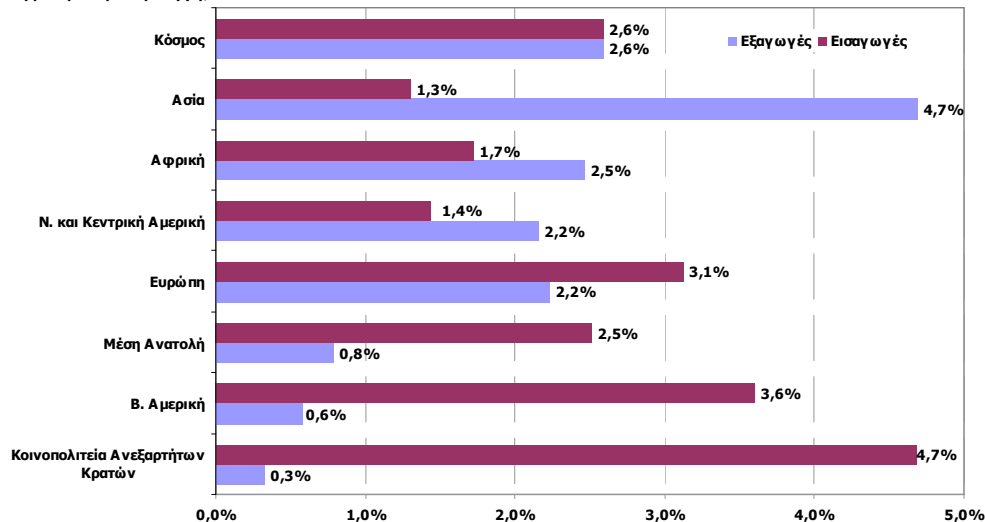
Πλαίσιο 6.1: Η Πολυϊνική Συμφωνία 1974-1994 και η συμφωνία του ΠΟΕ για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τον ιματισμό 1995-2004

Η Πολυϊνική Συμφωνία (Multifibre Arrangement - MFA) αποτέλεσε την πρώτη σημαντική απόκλιση από τις διατάξεις της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου), η οποία πραγματοποιήθηκε το 1947 μεταξύ διαφόρων χωρών και είχε ως στόχο την απελευθέρωση του εμπορίου μέσα από την αμοιβαία μείωση των δασμών των χωρών που συμμετείχαν σε αυτή, και κυρίως από την αρχή της μη διάκρισης των χωρών. Μέχρι το τέλος του Γύρου της Ουρουγουάης, οι ποσοστώσεις στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα προϊόντα ιματισμού αποτέλεσαν αντικείμενο διμερούς διαπραγμάτευσης μεταξύ χωρών, βασιζόμενες στις διατάξεις της Πολυϊνικής Συμφωνίας. Κατά την περίοδο αυτή εφαρμόστηκαν επιλεκτικοί ποσοτικοί περιορισμοί στις εισαγωγές ειδών ένδυσης, όταν κρινόταν απαραίτητο, στο πλαίσιο προστασίας της βιομηχανίας ένδυσης της χώρας που πραγματοποιούσε τις εισαγωγές. Την 1η Ιανουαρίου του 1995 αντικαταστάθηκε με τη συμφωνία του ΠΟΕ για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τον ιματισμό, η οποία καθόρισε μια μεταβατική διαδικασία για την οριστική κατάργηση των ποσοστώσεων.

Η συμφωνία του ΠΟΕ για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης (Agreement on Textiles and Clothing) αποτέλεσε ένα μεταβατικό στάδιο από την Πολυϊνική Συμφωνία με τις ποσοστώσεις σε διμερές επίπεδο μεταξύ χωρών, στην πλήρη απελευθέρωση του εμπορίου των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και των ενδυμάτων. Η συγκεκριμένη συμφωνία είχε ως αντικείμενο την καταγραφή – κάλυψη των ειδών ένδυσης, στα οποία θα πρέπει σταδιακά να καταργηθούν οι ποσοστώσεις, την προοδευτική ένταξη των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ιματισμού στους κανόνες του ΠΟΕ, τη σταδιακή μείωση των ποσοστώσεων μέχρι την οριστική τους κατάργηση, τη δημιουργία ενός μηχανισμού διασφάλισης των χωρών και των οικονομιών, οι οποίες υπέστησαν ζημιά κατά τη μεταβατική περίοδο, την καθιέρωση οργανισμού ελέγχου - για να εποπτεύει την εφαρμογή της συμφωνίας και να εξασφαλίζει ότι οι κανόνες ακολουθούνται πιστά - και την εξασφάλιση άλλων παροχών, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για την παράκαμψη των ποσοστώσεων.

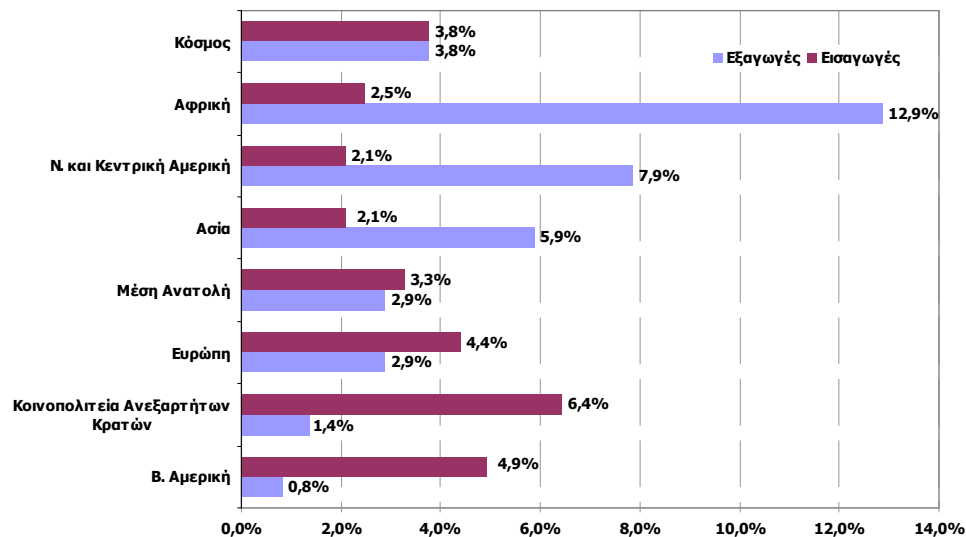
Η διαδικασία εναρμόνισης των ειδών ένδυσης με τις διατάξεις του ΠΟΕ, ολοκληρώθηκε σε 10 χρόνια (τρεις περιόδους 3, 4, και 3 χρόνια), μετά το πέρας των οποίων καταργήθηκαν οριστικά οι ποσοστώσεις. Το πρώτο στάδιο άρχισε την 1η Ιανουαρίου 1995 και περιελάμβανε την κατάργηση των ποσοστώσεων σε εκείνα τα είδη ένδυσης τα οποία αποτελούσαν το 16% των συνολικών εισαγωγών ειδών ένδυσης κάθε κράτους μέλους του ΠΟΕ το 1990. Κατά το δεύτερο στάδιο, το οποίο άρχισε την 1η Ιανουαρίου 1998, καταργήθηκαν οι ποσοστώσεις από το 17%, ενώ κατά το τρίτο (1η Ιανουαρίου 2002) και τέταρτο στάδιο (1η Ιανουαρίου 2005) καταργήθηκαν οι ποσοστώσεις από το 49% και 18% των εισαγωγών ειδών ένδυσης αντίστοιχα.

Διάγραμμα 6.1: Μεριδία παγκόσμιων εισαγωγών / εξαγωγών ειδών ένδυσης ανά γεωγραφική περιοχή, 2009

Πηγή: WTO, International Trade Statistics 2010.

Διάγραμμα 6.2: Μερίδιο παγκόσμιου εμπορίου ειδών ένδυσης στο σύνολο της μεταποίησης, 2009

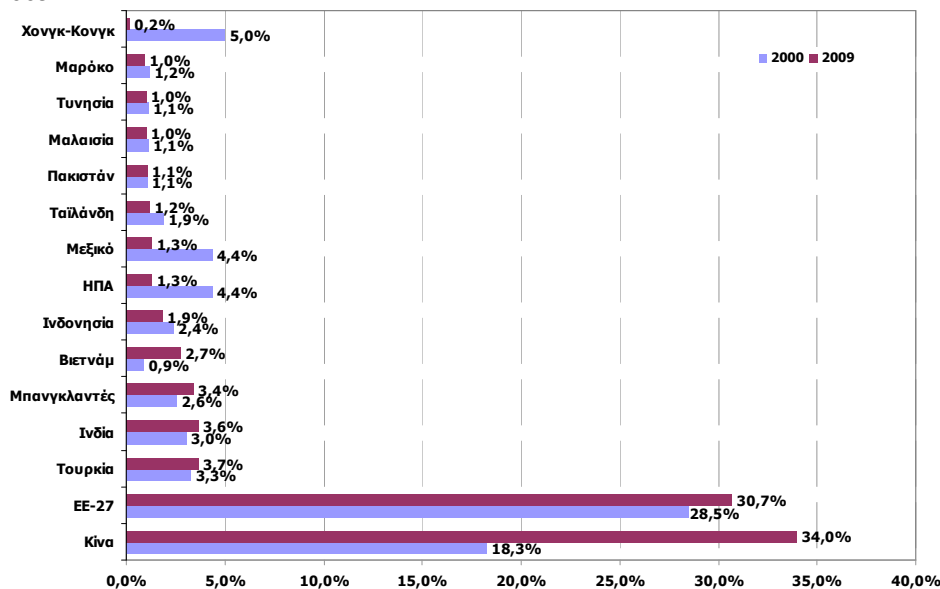

Πηγή: WTO, International Trade Statistics 2010.

Σε επίπεδο χωρών, οι 15 σημαντικότερες χώρες συγκέντρωσαν το 2009 το 88% των συνολικών παγκόσμιων εξαγωγών ένδυσης, με βασικότερο εξαγωγέα ειδών ένδυσης την Κίνα (Διάγραμμα 6.3). Σημειώνεται ότι αν και οι εξαγωγές της Κίνας μειώθηκαν το 2009 κατά 11%, η συμμετοχή τους στο παγκόσμιο εμπόριο ένδυσης αυξήθηκε κατά μια εκατοστιαία μονάδα και διαμορφώθηκε σε 34%. Οι βασικότεροι προορισμοί των εξαγωγών ένδυσης της Κίνας περιλαμβάνουν την ΕΕ-27, στην οποία κατευθύνθηκε το 25% των εξαγωγών το 2008 (από 12% το 2000), τις ΗΠΑ (με μερίδιο 15% το 2008 από 13% το 2000) και την Ιαπωνία (προς την οποία όμως το μερίδιο μειώθηκε το 2008 σε 15% από 32% το 2000) (Διάγραμμα 6.4).

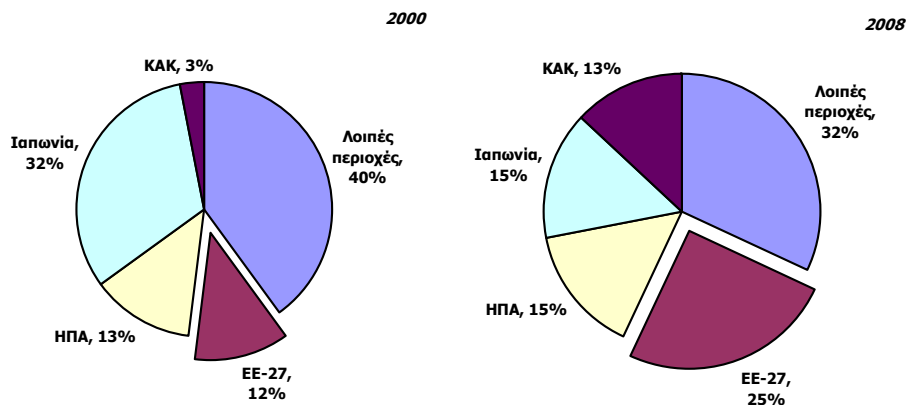
Η ΕΕ-27, αν και έχει αυξήσει τις εισαγωγές ειδών ένδυσης από την Κίνα, ήταν ο δεύτερος σημαντικότερος εξαγωγέας στον κόσμο το 2009 με μερίδιο 30,7% από 28,5% το 2000. Παράλληλα, ανάμεσα στους βασικούς παγκόσμιους εξαγωγείς ένδυσης το 2009 εμφανίζονται η Τουρκία, η Ινδία, το Μπανγκλαντές και το Βιετνάμ.

Διάγραμμα 6.3: Οι 15 σημαντικότερες χώρες-εξαγωγείς ειδών ένδυσης παγκοσμίως, 2000 και 2009

Πηγή: WTO, International Trade Statistics 2010. **Σημείωση:** Κίνα, Μεξικό, Μαρόκο και Μαλαισία: περιλαμβάνονται σημαντικές μεταφορές μέσω ζωνών επεξεργασίας (processing zones).

Διάγραμμα 6.4: Μεριδία εξαγωγών ένδυσης της Κίνας ανά προορισμό, 2000 και 2008

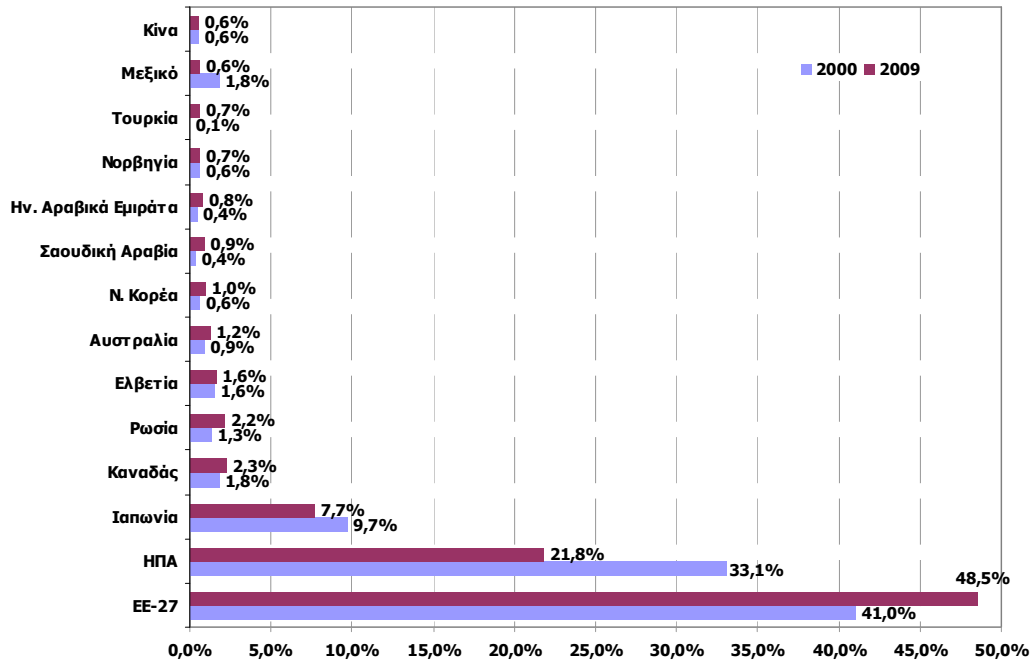

Πηγή: WTO, International Trade Statistics 2009. **Σημείωση:** ΚΑΚ: Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών.

Οι εισαγωγές από τις 14 σημαντικότερες χώρες αποτελούσαν το 2009 το 90,7% των συνολικών παγκόσμιων εισαγωγών ειδών ένδυσης. Ο βασικότερος εισαγωγέας είναι η ΕΕ-27, με το μερίδιο της να διαμορφώνεται σε 48,5% το 2009 από 41% το 2000 (Διάγραμμα 6.5). Στη δεύτερη θέση της κατάταξης βρίσκονται οι ΗΠΑ, το μερίδιο των οποίων στις παγκόσμιες

εισαγωγές μειώθηκε σε 21,8% το 2009 από 33,1% το 2000. Τέλος, τρίτη βρίσκεται η Ιαπωνία με 7,7% το 2009 και ακολουθεί ο Καναδάς με 2,3%.

Διάγραμμα 6.5: Οι 14 σημαντικότερες χώρες-εισαγωγείς ειδών ένδυσης παγκοσμίως, 2000 και 2009

Πηγή: WTO, International Trade Statistics 2010. **Σημείωση:** Κίνα και Μεξικό: περιλαμβάνονται σημαντικές μεταφορές μέσω ζωνών επεξεργασίας (processing zones). Καναδάς, Αυστραλία, Ρωσία και Μεξικό: οι εισαγωγές έχουν υπολογιστεί σε τιμές fob. Στο διάγραμμα εμφανίζονται 14 χώρες. Στην 4^η θέση με βάση την αξία εισαγωγών το 2009 βρίσκεται το Χονγκ-Κονγκ σε επίπεδο των 15 χωρών σύμφωνα με τον WTO (για το οποίο όμως δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία).

6.2 Κατανάλωση Ειδών Ένδυσης στην Ευρώπη

Η κατανάλωση ειδών ένδυσης στην ΕΕ-25 αν και αυξανόταν ως απόλυτο μέγεθος την περίοδο 2000-2009 απορροφούσε όλο και μικρότερο μερίδιο στη συνολική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών (Πίνακες 6.1 και 6.2). Η μείωση του ποσοστού συμμετοχής της ένδυσης στην συνολική καταναλωτική δαπάνη στην ΕΕ οφείλεται στη στροφή του αγοραστικού ενδιαφέροντος των νοικοκυριών σε άλλα είδη νοικοκυριού όπως ηλεκτρονικά είδη και είδη ψυχαγωγίας και στη συγκράτηση των τιμών των ενδυμάτων, παρόλο που οι αγορές ειδών ένδυσης σε ποσότητα μπορεί να μην έχουν μεταβληθεί².

Οι χώρες με τις υψηλότερες δαπάνες σε ένδυση είναι η Γερμανία, η Ιταλία, το Ην. Βασίλειο και η Γαλλία, αποτελώντας περίπου τα 2/3 των συνολικών αντίστοιχων δαπανών της ΕΕ-25. Στις υψηλές θέσεις, με κριτήριο την δαπάνη για ενδύματα, βρίσκεται και η Ελλάδα, έχοντας

² Business relations in the EU clothing chain: from industry to retail and distribution, 2007.

το δεύτερο υψηλότερο μερίδιο δαπανών στις συνολικές καταναλωτικές δαπάνες στην ΕΕ-15 το 2009, υψηλότερα από τη Γερμανία, το Ην. Βασίλειο και τη Γαλλία. Η Ιταλία είναι η μόνη χώρα της ΕΕ-15 που ξεπερνά την Ελλάδα σε μερίδιο συμμετοχής.

Πίνακας 6.1: Τελική Καταναλωτική Δαπάνη Ειδών Ένδυσης των Νοικοκυριών στην ΕΕ-25

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	ΜΕΡΜ
Γερμανία	59.150	61.260	57.780	55.950	54.580	55.570	56.100	58.230	59.300	58.460	-0,1%
Ιταλία	50.664	51.916	52.538	53.143	52.951	53.507	54.653	55.349	56.159	55.095	0,9%
Ην. Βασίλειο	50.942	51.623	53.953	51.574	53.768	54.883	56.468	57.892	50.919	46.115	-1,1%
Γαλλία	34.803	34.826	36.326	37.430	38.099	38.442	38.925	40.115	39.589	38.376	1,1%
Ισπανία	19.446	20.371	20.700	21.126	21.866	23.538	25.136	27.226	26.981	24.407	2,6%
Ολλανδία	10.383	10.873	11.135	10.614	10.569	10.598	11.243	11.857	11.825	11.745	1,4%
Ελλάδα	5.179	5.081	5.922	6.266	6.926	7.250	7.908	8.669	9.122	9.020	6,4%
Αυστρία	6.580	6.639	6.717	6.653	6.673	6.780	7.020	7.352	μ/δ	μ/δ	1,6%
Βέλγιο	5.473	5.426	5.588	5.623	5.813	6.033	6.198	6.668	6.983	6.445	1,8%
Σουηδία	4.973	4.702	5.014	5.209	5.492	5.692	6.158	6.396	6.369	5.974	2,1%
Πορτογαλλία	4.263	4.385	4.705	4.639	4.849	4.869	5.062	5.160	μ/δ	μ/δ	2,8%
Δανία	3.329	3.395	3.473	3.622	3.745	3.866	4.044	4.226	4.221	4.048	2,2%
Φινλανδία	2.446	2.570	2.664	2.839	2.987	3.161	3.370	3.599	3.761	3.737	4,8%
Ιρλανδία	2.754	2.937	2.871	2.701	2.645	2.997	3.095	3.312	3.203	μ/δ	1,9%
Λουξεμβούργο	381	380	397	389	388	400	381	364	373	372	-0,3%
ΕΕ-15	260.786	266.404	269.802	267.796	271.368	277.609	285.772	296.488	292.212	279.299	0,8%
Πολωνία	4.277	4.794	4.789	4.276	4.519	5.115	5.634	5.635	6.587	5.364	2,5%
Τσεχία	1.301	1.424	1.601	1.570	1.692	1.871	1.994	2.069	2.433	2.237	6,2%
Ουγγαρία	979	1.136	1.271	1.308	1.304	1.333	1.247	1.407	1.452	1.216	2,4%
Σλοβακία	490	468	486	473	566	637	696	834	1.088	μ/δ	10,5%
Λιθουανία	321	361	390	411	500	742	847	995	994	943	12,7%
Σλοβενία	590	629	648	678	712	726	726	804	905	877	4,5%
Λεττονία	279	285	301	286	331	374	535	734	692	435	5,0%
Κύπρος	433	454	467	454	466	489	522	572	623	μ/δ	4,7%
Εσθονία	188	212	240	262	296	334	389	518	356	195	0,4%
Μάλτα	161	154	139	147	160	168	137	130	127	124	-2,9%
ΕΕ-25	269.851	276.353	280.159	277.680	281.934	289.417	298.504	310.246	307.582	292.908	0,9%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Στοιχεία από Εθνικούς Λογαριασμούς [τελική καταναλωτική δαπάνη νοικοκυριών κατά λειτουργικό σκοπό (COICOP:031 – Ένδυση)]. Ο ΜΕΡΜ (Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής) αφορά τα έτη με τα διαθέσιμα στοιχεία. Τα συνολικά μεγέθη για ΕΕ-15 και ΕΕ-25 είναι τα διαθέσιμα από Eurostat.

Οι ρυθμοί μεγέθυνσης της καταναλωτικής δαπάνης για είδη ένδυσης είναι αρκετά υψηλοί στα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ-25, και ειδικότερα στη Σλοβακία και τη Λιθουανία καταγράφονται με διψήφιο νούμερο. Παράλληλα, η Κύπρος, η Εσθονία και η Λετονία παρουσιάζουν αρκετά υψηλά μερίδια συμμετοχής των ειδών ένδυσης στη συνολική κατανάλωση των νοικοκυριών ανάμεσα στα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ-25 και μάλιστα υψηλότερα από τις σημαντικότερες χώρες στην κατανάλωση ένδυσης στην ΕΕ-15 (όπως Γερμανία, Ην. Βασίλειο και Γαλλία).

Πίνακας 6.2: Μερίδιο Τελικής Καταναλωτικής Δαπάνης Ειδών Ένδυσης στη Συνολική των Νοικοκυριών στην ΕΕ-25

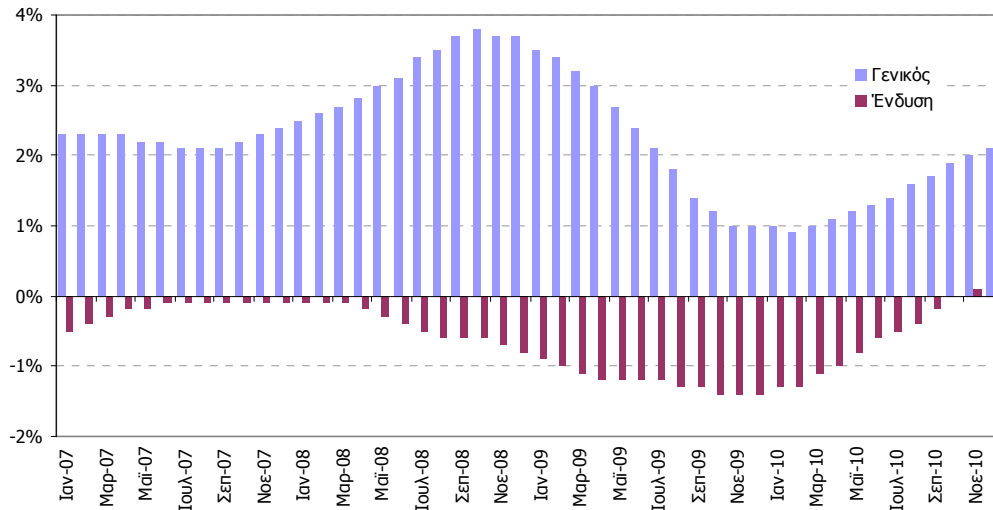
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Μ.Ο.
Ιταλία	7,0	6,9	6,8	6,7	6,4	6,3	6,2	6,0	6,0	6,0	6,4
Ελλάδα	5,0	4,6	4,9	4,9	5,1	4,9	5,0	5,1	5,0	5,0	5,0
Αυστρία	5,7	5,6	5,5	5,3	5,1	5,0	4,9	5,0	μ/δ	μ/δ	5,3
Πορτογαλία	5,2	5,1	5,3	5,1	5,0	4,8	4,8	4,6	μ/δ	μ/δ	5,0
Ην. Βασίλειο	5,1	5,0	5,1	5,1	4,9	4,9	4,8	4,7	4,6	4,8	4,9
Ολλανδία	5,1	5,0	4,9	4,6	4,5	4,3	4,5	4,6	4,5	4,6	4,7
Γερμανία	5,1	5,1	4,8	4,6	4,4	4,4	4,3	4,4	4,4	4,4	4,6
Ισπανία	4,9	4,8	4,6	4,5	4,3	4,3	4,3	4,4	4,2	4,0	4,4
Φινλανδία	3,9	3,9	3,8	3,9	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,2	4,0
Ιρλανδία	5,6	5,5	4,9	4,4	4,1	4,2	4,0	4,0	3,8	μ/δ	4,5
Βέλγιο	4,2	4,0	4,1	4,0	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0	3,8	4,0
Γαλλία	4,4	4,2	4,2	4,2	4,1	4,0	3,8	3,8	3,6	3,5	4,0
Δανία	4,1	4,1	4,0	4,1	4,0	3,9	3,9	3,9	3,8	3,8	4,0
Λουξεμβούργο	3,7	3,6	3,5	3,4	3,2	3,2	2,9	2,7	2,6	2,6	3,1
Σουηδία	4,0	4,0	4,1	4,1	4,2	4,3	μ/δ	μ/δ	μ/δ	μ/δ	4,1
ΕΕ-15	5,2	5,1	5,0	4,9	4,8	4,7	4,6	4,6	4,5	4,5	4,8
Κύπρος	5,1	5,1	5,2	5,0	4,8	4,7	4,7	4,7	4,7	μ/δ	4,9
Σλοβενία	4,7	4,8	4,6	4,6	4,6	4,4	4,2	4,2	4,3	4,3	4,5
Λεττονία	5,4	5,0	5,0	4,7	4,8	4,8	5,3	5,7	4,9	3,9	5,0
Τσεχία	3,9	3,8	3,8	3,7	3,7	3,7	3,5	3,3	3,2	3,1	3,6
Μάλτα	5,0	4,6	4,2	4,4	4,6	4,7	3,8	3,4	3,1	3,1	4,1
Πολωνία	3,6	3,5	3,5	3,4	3,5	3,4	3,4	3,0	3,0	2,9	3,3
Σλοβακία	4,0	3,4	3,2	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8	3,0	μ/δ	3,1
Εσθονία	5,6	5,6	5,6	5,5	5,6	5,5	5,4	6,1	4,1	2,8	5,2
Ουγγαρία	3,4	3,4	3,2	3,1	2,9	2,7	2,5	2,6	2,5	2,5	2,9
Λιθουανία	4,0	4,0	3,9	3,8	4,2	5,4	5,4	5,5	μ/δ	μ/δ	4,5
ΕΕ-25	5,1	5,0	4,9	4,8	4,7	4,6	4,5	4,5	4,4	4,4	4,7

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Ο ΜΟ (Μέσος Όρος) αφορά τα έτη με τα διαθέσιμα στοιχεία. Τα συνολικά μεγέθη για ΕΕ-15 και ΕΕ-25 είναι τα διαθέσιμα από Eurostat.

Τιμές ειδών ένδυσης

Οι τιμές των ειδών ένδυσης στην ΕΕ-27 καταγράφουν σε γενικές γραμμές πτωτική πορεία, όπως επιβεβαιώνεται από την εξέλιξη του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για είδη ένδυσης (Διάγραμμα 6.6). Πιο συγκεκριμένα, από την συνεξέταση της μηνιαίας μεταβολής των τιμών των ειδών ένδυσης και του γενικού επιπέδου τιμών στην ΕΕ-27 την περίοδο 2007-2010 προκύπτει ότι ενώ το γενικό επίπεδο τιμών ακολουθεί συνεχώς ανοδική πορεία, οι τιμές των ειδών ένδυσης μεταβάλλονται πτωτικά. Η συγκράτηση των τιμών ένδυσης οφείλεται τόσο στο γενικότερο δυσμενές οικονομικό περιβάλλον που επικρατούσε στην Ευρώπη ιδιαίτερα από το 2008, όσο και στις διαρθρωτικές αλλαγές που υπέστη ο ευρωπαϊκός κλάδος της ένδυσης, ύστερα από τον αυξανόμενο εισαγόμενο ανταγωνισμό και την αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη των μεγάλων λιανοπωλητών, εξαιτίας της απελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου και της κατάργησης των ποσοτώσεων των ειδών κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης. Ωστόσο, από τις αρχές του 2010 διαπιστώνεται αντιστροφή της πτωτικής τάσης των τιμών ένδυσης.

Διάγραμμα 6.6: Ποσοστιαία μεταβολή κινητού μέσου όρου 12-μήνου Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) Γενικού και Ειδών Ένδυσης στην ΕΕ-27 (2005=100)

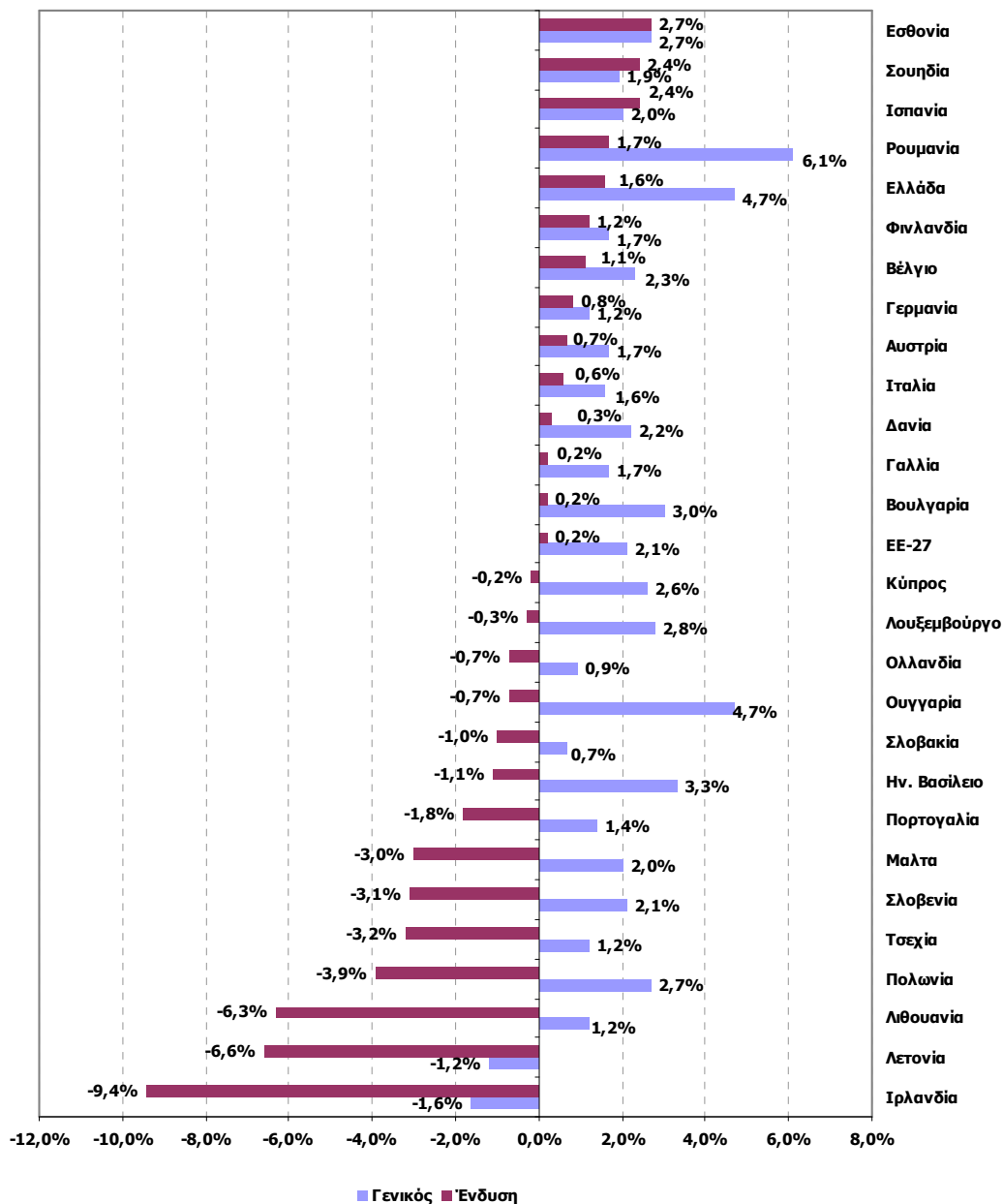

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE.

Ειδικότερα, το 2010 στα μισά περίπου κράτη-μέλη της ΕΕ-27, οι τιμές στην ένδυση σημείωσαν πτώση, με την υψηλότερη να καταγράφεται στην Ιρλανδία και τη Λετονία (Διάγραμμα 6.7). Από την άλλη πλευρά, στην Εσθονία, τη Σουηδία και την Ισπανία σημειώθηκαν οι υψηλότερες αυξήσεις του επιπέδου τιμών ειδών ένδυσης, οι οποίες μάλιστα ήταν υψηλότερες από την άνοδο του αντίστοιχου γενικού επιπέδου τιμών των χωρών αυτών. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην πέμπτη θέση με την υψηλότερη ανατίμηση των ειδών ένδυσης, αν και η ανατίμηση αυτή κινήθηκε σε χαμηλότερο επίπεδο από τη μεταβολή του γενικού επιπέδου τιμών που καταγράφηκε το 2010.

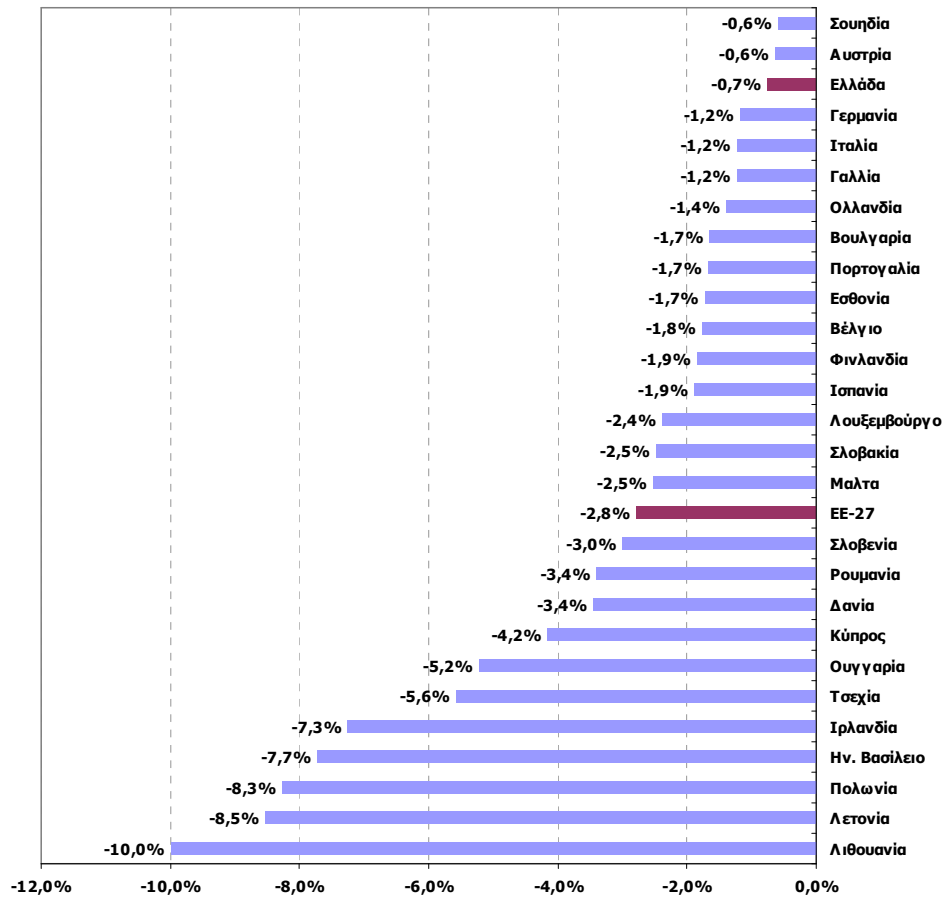
Εξετάζοντας την εξέλιξη των τιμών στην ένδυση την περίοδο 2005-2010 στην ΕΕ-27, διαπιστώνεται ότι κατά μέσο οι τιμές ειδών ένδυσης κινήθηκαν ανοδικά με βραδύτερο ρυθμό από το γενικό επίπεδο τιμών, όπως προκύπτει από τον πραγματικό ΜΕΡΜ του ΔΤΚ ένδυσης (Διάγραμμα 6.8). Ωστόσο, το χαμηλότερο ρυθμό ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ εμφάνισαν η Σουηδία, η Αυστρία και η Ελλάδα. Από την άλλη πλευρά, την εντονότερη μείωση στις τιμές ειδών ένδυσης την περίοδο 2005-2010 κατέγραψαν η Λιθουανία, η Λετονία και η Πολωνία.

Διάγραμμα 6.7: Ποσοστιαία Μεταβολή Εναρμονισμένου Δείκτη Καταναλωτή Γενικού και Ειδών Ένδυσης στην ΕΕ-27 το 2010 (2005=100)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE.

Διάγραμμα 6.8: Πραγματικός ΜΕΡΜ Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή Ειδών Ένδυσης (2005-2010) στην ΕΕ-27 (2005=100)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Πραγματικός ΜΕΡΜ: ΜΕΡΜ Δείκτη Τιμών Ειδών Ένδυσης – ΜΕΡΜ Γενικού Δείκτη.

6.3 Βασικά Οικονομικά Μεγέθη του Κλάδου Κατασκευής Ειδών Έτοιμου Ενδύματος στην ΕΕ-27

Ο κλάδος κατασκευής ειδών ένδυσης-γούνας αποτελεί σημαντικό τομέα της ευρωπαϊκής μεταποίησης, ωστόσο η πορεία του την περίοδο 2004-2008 ήταν φθίνουσα, καθώς όλα τα εξεταζόμενα μεγέθη σημείωσαν υποχώρηση (Πίνακας 6.3). Η μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων φαίνεται πως είχε αντίστοιχο αντίκτυπο και στην απασχόληση του κλάδου. Από την άλλη πλευρά, η αξία παραγωγής ειδών ένδυσης και γούνας ύστερα από σημαντική πτώση το 2005, εμφάνισε συνεχή ανοδική πορεία μέχρι και το 2007, αν και υποχώρησε το 2008. Διακυμάνσεις εμφάνισε και ο κύκλος εργασιών, ο οποίος το 2008 διαμορφώθηκε σε €76,6 δισ., ενώ ανάλογη ήταν η εικόνα και για τις επενδύσεις.

Γενικώς, το 2005 η συνολική εικόνα του κλάδου ήταν αρνητική, ενώ την επόμενη διετία υπήρξαν κάποια σημάδια ανάκαμψης. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2005 ήταν κομβικό έτος για τον κλάδο, καθώς καταργήθηκαν οι ποσοστώσεις στα είδη ιματισμού, γεγονός που δημιούργησε ένα «σοκ» στην αγορά. Αυτό είχε ως επιπρόσθετο αποτέλεσμα τη μείωση της συμμετοχής της απασχόλησης, της αξίας παραγωγής και του κύκλου εργασιών του κλάδου στο σύνολο της ευρωπαϊκής μεταποίησης.

Πίνακας 6.3: Διαρθρωτικά μεγέθη κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης (18) στην ΕΕ-27

	2004	2005	2006	2007	ΜΕΡΜ	2008
Αριθμός επιχειρήσεων	153.992	147.468	143.936	141.063	-2,9%	122.000
Αριθμός απασχολούμενων (χιλ. άτομα)	1.610	1.480	1.390	1.300	-6,9%	1.156
Αξία παραγωγής (εκ. €)	79.500	73.200	75.600	79.100	-0,2%	69.876
Προστιθέμενη αξία (εκ. €)	23.700	22.400	22.500	23.700	0,0%	20.585
Κύκλος εργασιών (εκ. €)	85.100	79.600	82.600	87.600	1,0%	76.610
Ακαθ. επενδύσεις (εκ. €)	2.114	1.654	1.781	1.990	-2,0%	1.600
Μερίδιο απασχόλησης κλάδου στη μεταποίηση (%)	4,56	4,26	4,03	3,76	-	-
Μερίδιο αξίας παραγωγής κλάδου στη μεταποίηση (%)	1,41	1,26	1,20	1,17	-	-
Μερίδιο κύκλου εργασιών κλάδου στη μεταποίηση (%)	1,40	1,26	1,21	1,20	-	-

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Τα στοιχεία είναι εκτιμήσεις από Eurostat. 2008: κωδικός στοιχείων 141 (NACEr2=ΣΤΑΚΟΔ'08). Ο κωδικός 141 δεν περιλαμβάνει την παραγωγή γούνινων ειδών που περιέχονται στον κωδικό 18 (NACEr1=ΣΤΑΚΟΔ'03). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Μέγεθος παραγωγικών μονάδων του κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης

Πέντε κράτη-μέλη συγκεντρώνουν το 61,9% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων που δραστηριοποιήθηκαν στον κλάδο στην ΕΕ-27 το 2008 (Πίνακες 6.4 και 6.5). Το ¼ περίπου των επιχειρήσεων παραγωγής ειδών ένδυσης στην ΕΕ-27 βρίσκεται στην Ιταλία και ακολουθούν η Πολωνία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Γαλλία³. Η Ιταλία, διατηρεί επίσης την υψηλότερη θέση σε όρους αριθμού απασχολούμενων στην παραγωγή ειδών ένδυσης, έχοντας το 19,3% του συνόλου των απασχολούμενων του κλάδου στην ΕΕ-27. Με μικρή διαφορά από την Ιταλία ακολουθούν η Ρουμανία, η Πολωνία, η Βουλγαρία και η Πορτογαλία⁴.

Στη Σλοβακία και τη Ρουμανία βρίσκονται οι μεγαλύτερες μέσες αντιπροσωπευτικές επιχειρήσεις. Στην τρίτη θέση βρίσκεται η Βουλγαρία και ακολουθούν η Εσθονία και η Γερμανία⁵. Τέλος, τα πέντε κράτη-μέλη στην ΕΕ-27 που εμφανίζουν τη μεγαλύτερη βαρύτητα του κλάδου παραγωγής ειδών ένδυσης στην εγχώρια μεταποίησή τους ως προς την απασχόληση είναι η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Πορτογαλία, η Λιθουανία και η Εσθονία⁶.

³ Σημειώνεται ότι το 2007 με τη NACE rev1 (=ΣΤΑΚΟΔ'03) στον κλάδο ειδών ένδυσης-γούνας (18), το τελευταίο έτος με διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα, η χώρα βρισκόταν στην τρίτη θέση στη σειρά κατάταξης ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

⁴ Το 2007 η Ελλάδα στον κλάδο 18 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) βρισκόταν στην ένατη θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, με την Ισπανία, τη Γαλλία και τη Γερμανία να προηγούνται αυτής.

⁵ Το 2007 στον κλάδο 18 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) συγκριτικά με τα κράτη-μέλη της ΕΕ-27, η Ελλάδα εμφανίζει αρκετά μικρή μέση αντιπροσωπευτική επιχείρηση, μέγεθος που κατατάσσει τη χώρα μόλις στην προτελευταία θέση (στην κατάταξη δε λαμβάνονταν υπόψη η Μάλτα και το Λουξεμβούργο).

⁶ Το 2007 η Ελλάδα στον κλάδο 18 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) βρισκόταν στην πέμπτη θέση.

Πίνακας 6.4: Κατάταξη των πέντε σημαντικότερων κρατών-μελών ΕΕ-27 βάσει των μεγεθών των παραγωγικών μονάδων κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης (141*), 2008

	Αριθμός επιχειρήσεων	Αριθμός απασχολούμενων	Απασχολούμενοι ανά επιχείρηση	Μερίδιο απασχόλησης κλάδου στη μεταποίηση (%)
1	Ιταλία (31.192)	Ιταλία (223.168)	Σλοβακία (67,0)	Βουλγαρία (19,3)
2	Πολωνία (15.686)	Ρουμανία (189.635)	Ρουμανία (35,5)	Ρουμανία (13,5)
3	Ισπανία (10.615)	Πολωνία (133.190)	Βουλγαρία (27,4)	Πορτογαλία (13,3)
4	Πορτογαλία (10.399)	Βουλγαρία (123.644)	Εσθονία (24,4)	Λιθουανία (10,4)
5	Γαλλία (7.600)	Πορτογαλία (103.204)	Γερμανία (20,0)	Εσθονία (7,1)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ. **Σημείωση:** Μάλτα, Ελλάδα, και Ιρλανδία: μη διαθέσιμα στοιχεία. Λουξεμβούργο, Γαλλία: στοιχεία μόνο για τον αριθμό επιχειρήσεων.

* (NACEr2=ΣΤΑΚΟΔ'08)

Πίνακας 6.5: Μεγέθη παραγωγικών μονάδων κλάδου κατασκευής ειδών ένδυσης (141*) στην ΕΕ-27 ανά κράτος-μέλος, 2008

	Αριθμός επιχειρήσεων	Αριθμός απασχολούμενων	Απασχολούμενοι ανά επιχείρηση	Μερίδιο απασχόλησης κλάδου στη μεταποίηση (%)
ΕΕ-27	122.000	1.155.600	9,5	μ/δ
Βέλγιο	927	6.306	6,8	1,1
Βουλγαρία	4.509	123.644	27,4	19,3
Τσεχία	7.224	28.501	3,9	2,1
Δανία	353	2.074	5,9	0,5
Γερμανία	2.185	43.689	20,0	0,6
Εσθονία	353	8.608	24,4	7,1
Ισπανία	10.615	74.006	7,0	3,1
Γαλλία	7.600	μ/δ	μ/δ	μ/δ
Ιταλία	31.192	223.168	7,2	5,1
Κύπρος	395	1.115	2,8	3,1
Λετονία	775	9.778	12,6	7,0
Λουξεμβούργο	17	μ/δ	μ/δ	μ/δ
Λιθουανία	2.194	24.112	11,0	10,4
Ουγγαρία	3.669	30.987	8,4	4,1
Ολλανδία	1.299	4.471	3,4	0,6
Αυστρία	672	7.191	10,7	1,1
Πολωνία	15.686	133.190	8,5	5,2
Πορτογαλία	10.399	103.204	9,9	13,3
Ρουμανία	5.336	189.635	35,5	13,5
Σλοβενία	823	9.322	11,3	4,0
Σλοβακία	256	17.156	67,0	3,9
Φινλανδία	1.029	4.166	4,0	1,0
Σουηδία	1.764	1.621	0,9	0,2
Ην. Βασίλειο	3.529	30.162	8,5	1,1

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ. **Σημείωση:** Μάλτα, Ελλάδα, και Ιρλανδία: μη διαθέσιμα στοιχεία. Λουξεμβούργο, Γαλλία: στοιχεία μόνο για τον αριθμό επιχειρήσεων.

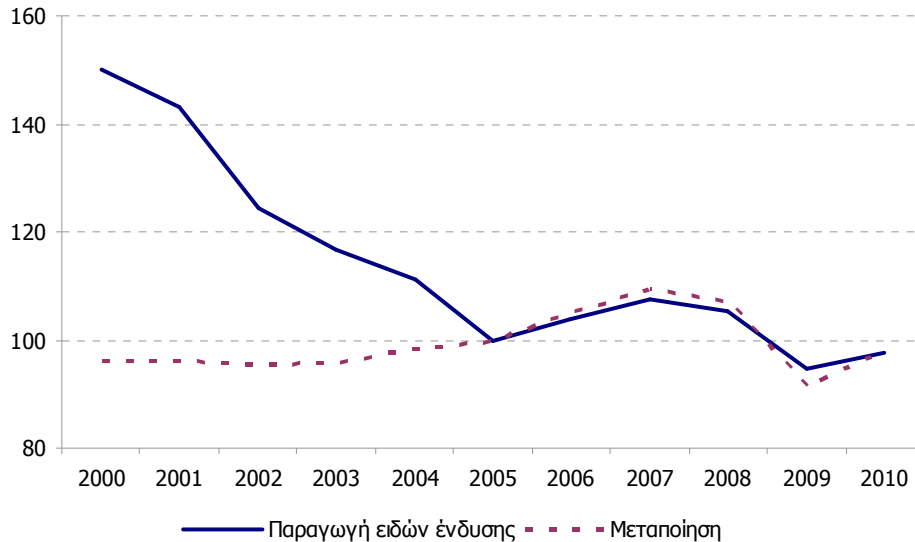
* (NACEr2=ΣΤΑΚΟΔ'08)

Εξέλιξη παραγωγής ειδών ένδυσης

Η προσαρμογή της βιομηχανίας ένδυσης της ΕΕ-27 στις νέες συνθήκες του διεθνούς περιβάλλοντος ήταν απότομη και σε μεγάλο βαθμό συντελέστηκε στα πρώτα χρόνια της τελευταίας δεκαετίας. Κατά το διάστημα αυτό η υποχώρηση της παραγωγής όπως καταγράφεται από το Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής ήταν τεράστια (Διάγραμμα 6.9). Από το 2005 και ύστερα η παραγωγή ειδών ένδυσης παρουσίασε συγκρατημένες διακυμάνσεις, κινούμενη παράλληλα με το σύνολο της μεταποίησης. Εν μέρει, ο περιορισμός της πτώσης οφείλεται στην ανάπτυξη της παραγωγής ειδών ένδυσης στα νέα κράτη μέλη της ΕΕ.

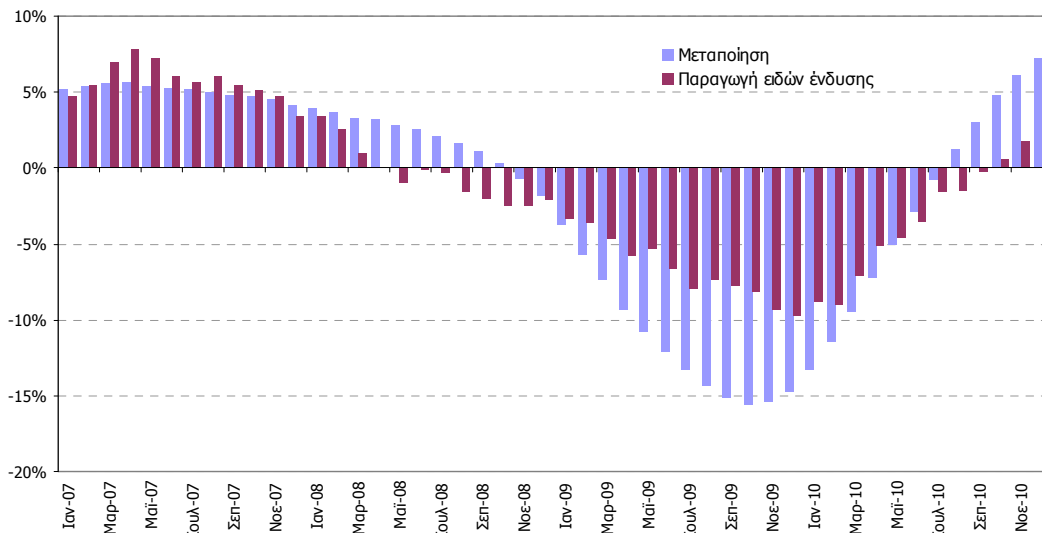
Το 2010 όμως καταγράφεται βελτίωση του επιπέδου παραγωγής ειδών ένδυσης στην ΕΕ-27, ακολουθώντας την τάση που διαπιστώνεται και στο σύνολο της μεταποίησης (Διάγραμμα 6.10). Συνολικά πάντως η υποχώρηση της παραγωγής των ειδών ένδυσης ήταν ιδιαίτερα έντονη την περίοδο 2000-2010, με το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής να διαμορφώνεται σε -4,2% έναντι του 0,2% που παρουσίασε η μεταποίηση.

Διάγραμμα 6.9: Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής (ΔΒΠ) ειδών ένδυσης και μεταποίησης στην ΕΕ-27 (2005=1000)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημειώσεις:** ο ΔΒΠ είναι προσαρμοσμένος βάσει των εργάσιμων ημερών. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACE r2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08) (για την ένδυση έχει επιλεγεί ο κωδικός 141 – δεν περιλαμβάνονται τα είδη γούνας – και για τη μεταποίηση ο κωδικός C).

Διάγραμμα 6.10: Ποσοστιαία μεταβολή κινητού μέσου όρου 12-μήνου Δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής (ΔΒΠ) ειδών ένδυσης και μεταποίησης στην ΕΕ-27 (2005=1000)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** ο ΔΒΠ είναι εποχικά προσαρμοσμένος. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACE r2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08) (για την ένδυση έχει επιλεγεί ο κωδικός 141 – δεν περιλαμβάνονται τα είδη γούνας – και για τη μεταποίηση ο κωδικός C).

Κόστος παραγωγής, παραγωγικότητα και κερδοφορία

Οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στον κλάδο παραγωγής ειδών ένδυσης εκτός γούνας (141) το 2008 άγγιξαν τα €1,6 δισ., αποτελώντας το 0,7% των συνολικών επενδύσεων στη μεταποίηση (Πίνακας 6.6). Σε σχέση με την προστιθέμενη αξία του κλάδου, οι επενδύσεις που υλοποιήθηκαν ήταν σχετικά χαμηλές. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, ο βαθμός επενδύσεων (επενδύσεις / προστιθέμενη αξία) διαμορφώθηκε σε 7,8%, τη στιγμή που στη μεταποίηση ο αντίστοιχος λόγος άγγιξε το 14,4%.

Πίνακας 6.6: Κόστος παραγωγής, παραγωγικότητα και κερδοφορία ανά υποκλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης στην ΕΕ-27, 2008

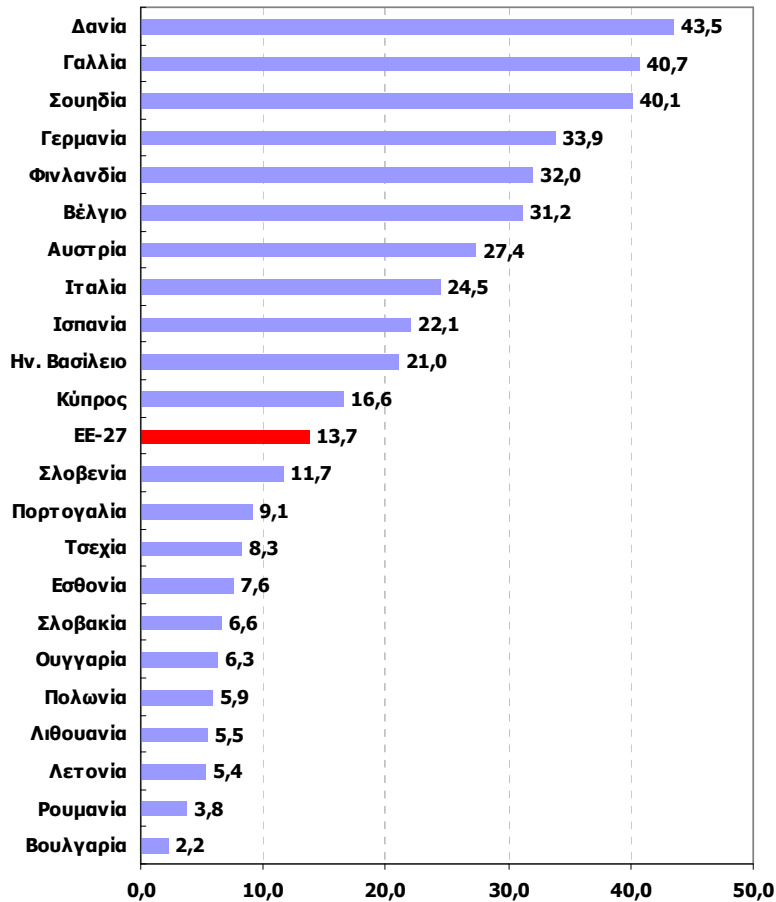
	(εκ. ευρώ)		(χιλ. €/άτομο)		
	Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	Έξοδα εργασίας	Ακαθ. Επενδύσεις ενσώματων αγαθών	Φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας	Μέσο κόστος εργασίας
Σύνολο μεταποίησης	5.434.121	1.076.891	240.078	51,0	34,9
Κατασκευή ειδών ένδυσης εκτός γούνας (141)	56.839	14.411	1.600	18,0	13,7
Κατασκευή δερμάτινων ενδυμάτων (141.1)	801	187	μ/δ	19,0	14,8
Κατασκευή ενδυμάτων εργασίας (141.2)	2.705	731	70	18,0	12,1
Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων (141.3)	36.138	9.052	1.132	17,0	13,4
Κατασκευή εσωρούχων (141.4)	7.095	2.304	159	16,0	13,2
Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και εξαρτημάτων ένδυσης (141.9)	10.100	2.138	182	23,0	16,5

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACE r2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Το μέσο κόστος εργασίας ανά εργαζόμενο στην ΕΕ-27 ήταν €13,7 χιλ. το 2008, αρκετά χαμηλότερο από το αντίστοιχο μέγεθος συνολικά στη μεταποίηση. Στη Δανία, τη Γαλλία και τη Σουηδία καταγράφεται το υψηλότερο κόστος εργασίας ανά εργαζόμενο, ενώ στον αντίποδα με συντριπτικά χαμηλότερο μέσο κόστος εργασίας βρίσκονται η Βουλγαρία και η Ρουμανία (Διάγραμμα 6.11). Γενικότερα, τα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ εμφανίζουν πολύ χαμηλό κόστος εργασίας ανά εργαζόμενο στον κλάδο της ένδυσης, ενώ στην «παραδοσιακή» ΕΕ το κόστος εργασίας είναι αρκετά υψηλό⁷.

⁷ Το 2007 στον κλάδο 18 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) στην Ελλάδα, το μέσο κόστος εργασίας διαμορφώθηκε υψηλότερο από τον κοινοτικό μέσο όρο (ΕΕ-27) σε €18,5 χιλ. ανά άτομο έναντι των €13,1 χιλ.

Διάγραμμα 6.11: Μέσο κόστος εργασίας (χιλ. ευρώ / εργαζόμενο) στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης εκτός γούνας (141) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

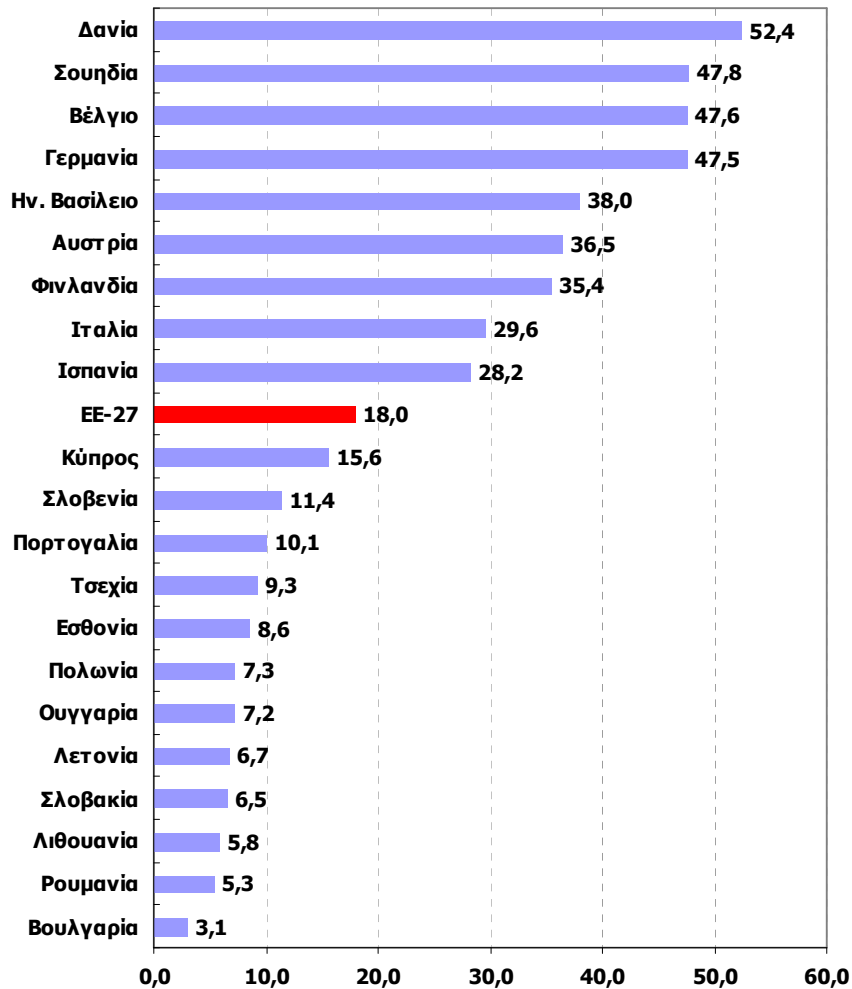

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Ιρλανδία, Ολλανδία, Ελλάδα, Μάλτα και Λουξεμβούργο: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACE r2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Βέβαια και η φαινομενική παραγωγικότητα των εργαζομένων στον κλάδο παραγωγής ειδών ένδυσης είναι αρκετά χαμηλότερη από το σύνολο της μεταποιητικής βιομηχανίας. Η μέση προστιθέμενη αξία που παράγεται ανά εργαζόμενο στην παραγωγή ειδών ένδυσης διαμορφώθηκε σε €18 χιλ., αποτελώντας περίπου το 1/3 του αντίστοιχου μεγέθους της μεταποίησης της ΕΕ-27 το 2008. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε χώρες όπως τη Δανία και τη Σουηδία, οι οποίες εμφανίζουν υψηλό μέσο κόστος εργασίας, η προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο που παράγεται στον κλάδο παραγωγής ένδυσης είναι από τις υψηλότερες στην ΕΕ-27 (Διάγραμμα 6.12). Αντίστοιχα είναι τα συμπεράσματα και για τα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ, που εμφανίζουν ταυτόχρονα χαμηλό κόστος εργασίας ανά απασχολούμενο και φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας αρκετά χαμηλότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο⁸.

⁸ Το 2007 στον κλάδο 18 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) η φαινομενική παραγωγικότητα στην Ελλάδα διαμορφώνεται ελαφρώς υψηλότερα από τον κοινοτικό μέσο όρο της ΕΕ-27 σε €18,4 χιλ. ανά εργαζόμενο έναντι των €18,3 χιλ.

Διάγραμμα 6.12: Φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας (χιλ. ευρώ / εργαζόμενο) στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης εκτός γούνας (141) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

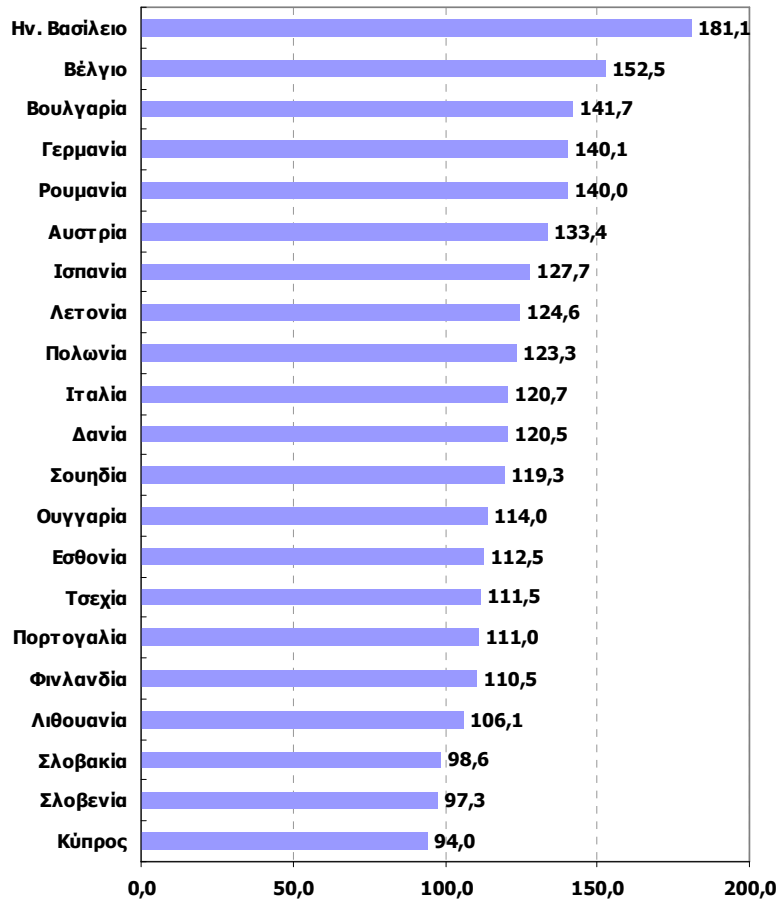

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Ιρλανδία, Ολλανδία, Ελλάδα, Γαλλία, Μάλτα και Λουξεμβούργο: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACE r2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Ας σημειωθεί ότι, ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27, η Κύπρος, η Σλοβενία και η Σλοβακία, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2008, ήταν οι χώρες στις οποίες η προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο δεν κάλυψε το μέσο κόστος εργασίας [όπως προκύπτει από την παραγωγικότητα εργασίας προσαρμοσμένη βάσει αμοιβών-(wage adjusted labour productivity)] (Διάγραμμα 6.13)⁹. Από την άλλη πλευρά, ο βαθμός παραγωγικότητας εργασίας συγκριτικά με τις αμοιβές στο Ην. Βασίλειο, το Βέλγιο και τη Βουλγαρία υπερέιχε σε ποσοστό από τα υπόλοιπα εξεταζόμενα κράτη-μέλη της ΕΕ-27.

⁹ Σημειώνεται ότι το 2007 στον κλάδο 18 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) ούτε στην Ελλάδα καλύφθηκε η προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο το μέσο κόστος εργασίας, με το αντίστοιχο ποσοστό να διαμορφώνεται σε 99,5%.

Διάγραμμα 6.13: Βαθμός παραγωγικότητας εργασίας σε σχέση με τις αμοιβές στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης εκτός γούνας (141) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

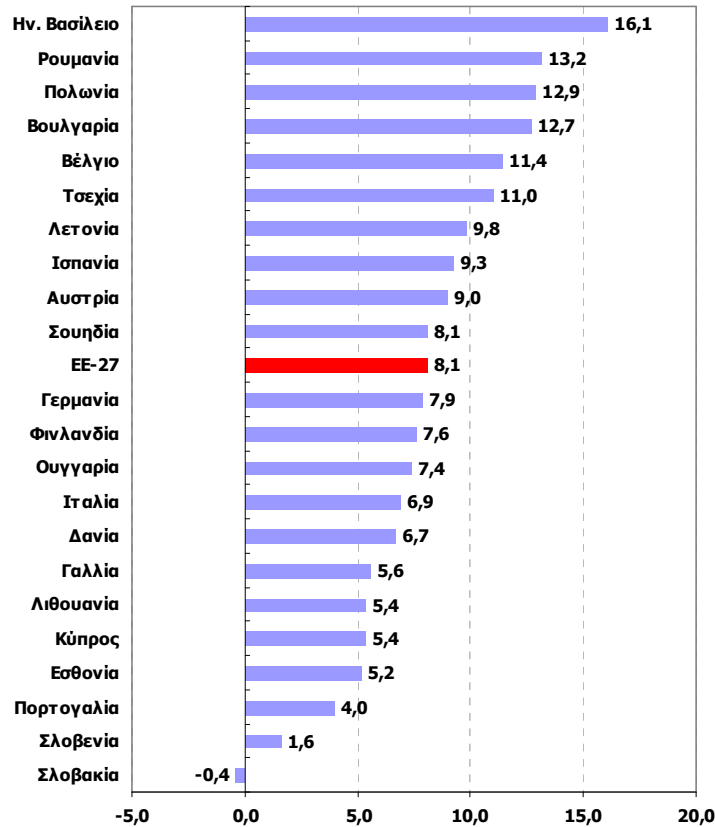

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Ιρλανδία, Ολλανδία, Ελλάδα, Γαλλία, Μάλτα και Λουξεμβούργο: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACE r2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Το ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό του κλάδου στην ΕΕ-27 (πλεόνασμα / πωλήσεις), το οποίο αποτελεί ένα μέτρο κερδοφορίας, διαμορφώθηκε σε 8,1% το 2008, οριακά χαμηλότερα από το αντίστοιχο ποσοστό του συνόλου της μεταποίησης (8,3%) (Διάγραμμα 6.14)¹⁰. Διαπιστώνεται ότι στην πρώτη θέση της κατάταξης (Διάγραμμα 6.14) βρίσκεται το Ην. Βασίλειο, που εμφανίζει και τον υψηλότερο βαθμό παραγωγικότητας εργασίας προσαρμοσμένης στις αμοιβές των εργαζομένων. Δεύτερη στη σειρά κατάταξης βρίσκεται η Ρουμανία και ακολουθούν η Πολωνία και η Βουλγαρία. Από την άλλη πλευρά στη χαμηλότερη θέση βρίσκεται η Σλοβακία, η οποία μάλιστα είναι η μόνη από τις εξεταζόμενες χώρες που εμφανίζει αρνητικό ποσοστό.

¹⁰ Το 2007 στον κλάδο 18 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) το αντίστοιχο ποσοστό στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 10,9%, όταν ο κοινοτικός μέσος όρος ήταν 9,5%.

Διάγραμμα 6.14: Ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό (%) (ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα/πωλήσεις) στον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης (141) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Ιρλανδία, Ολλανδία, Ελλάδα, Μάλτα και Λουξεμβούργο: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACE r2 (=ΣΤΑΚΟΔ'08).

6.4 Λιανικό εμπόριο ειδών ένδυσης στην Ευρώπη

Το λιανικό εμπόριο ειδών ένδυσης παρουσιάζει καλύτερη εικόνα από τον κλάδο παραγωγής ειδών ένδυσης στην ΕΕ-27. Ο αριθμός των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων αυξήθηκε την περίοδο 2004-2008 από 347,4 χιλ. και 1,7 εκ. το 2004 σε 366,1 χιλ. και 1,9 εκ. το 2007 αντίστοιχα, ενώ το 2008 οι επιχειρήσεις μειώθηκαν σε 346,9 χιλ. και η απασχόληση αυξήθηκε οριακά (Πίνακας 6.7). Η αξία παραγωγής και η προστιθέμενη αξία αυξήθηκαν με τον ίδιο ετήσιο ρυθμό κατά μέσο όρο την περίοδο 2004-2007 και παράλληλα ο κύκλος εργασιών ανήλθε από €154,8 δισ. το 2004 σε €191,8 δισ. το 2007. Το 2008, οι λιανικές πωλήσεις ειδών ένδυσης υποχώρησαν στα €187,4 δισ. Θετική ήταν και η εξέλιξη των ακαθάριστων επενδύσεων, με το βαθμό επενδύσεων (επενδύσεις προς προστιθέμενη αξία) να διαμορφώνεται σε 13,5% το 2008 στην ΕΕ-27.

Πίνακας 6.7: Διαρθρωτικά μεγέθη λιανικού εμπορίου ειδών ένδυσης (524.2) στην ΕΕ-27

	2004	2005	2007	ΜΕΡΜ	2008
Αριθμός επιχειρήσεων	347.415	360.817	366.136	1,8%	346.886
Αριθμός απασχολούμενων (εκατοντάδες άτομα)	16.450	17.072	18.775	4,5%	19.353
Αξία παραγωγής (εκ. €)	71.204	79.837	91.687	8,8%	76.616
Προστιθέμενη αξία (εκ. €)	37.002	41.802	47.642	8,8%	44.763
Κύκλος εργασιών (εκ. €)	154.793	164.184	191.801	7,4%	187.398
Ακαθ. επενδύσεις (εκ. €)	4.958	5.956	7.004	12,2%	6.034
Αριθμός απασχολούμενων ανά επιχείρηση	4,7	4,7	4,8	0,5%	5,6

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** 2006: μη διαθέσιμα στοιχεία. 2008: κωδικός στοιχείων 47.71 (NACEr2=ΣΤΑΚΟΔ'08). Τα μεγέθη δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ ΣΤΑΚΟΔ'03 και ΣΤΑΚΟΔ'08.

Η μέση αντιπροσωπευτική επιχείρηση λιανικού εμπορίου ένδυσης στην Ευρώπη είναι μικρού μεγέθους, καθώς το 2007 απασχολούνταν κατά μέσο όρο περίπου 5 άτομα σε κάθε επιχείρηση, ενώ το 2008 η μέση επιχείρηση εμφανίζεται μεγαλύτερη φθάνοντας τα 5,6 άτομα. Ας σημειωθεί ότι η απασχόληση στην ένδυση αυξήθηκε στο σύνολο του λιανικού εμπορίου.

Μέγεθος επιχειρήσεων στο λιανικό εμπόριο ένδυσης

Τα πέντε κράτη-μέλη με το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων στο λιανεμπόριο ειδών ένδυσης συγκεντρώνουν το 65,3% του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων στον κλάδο στην ΕΕ-27 το 2008 (Πίνακες 6.8 και 6.9). Η Ιταλία, όπως και στην παραγωγή ένδυσης, συγκεντρώνει περίπου το ¼ των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου στην ένδυση της ΕΕ-27 και ακολουθούν η Ισπανία, η Γαλλία, η Πολωνία και η Γερμανία¹¹. Αναφορικά με την απασχόληση, την υψηλότερη θέση σε όρους αριθμού απασχολούμενων κατέχει το Ην. Βασίλειο, έχοντας το 22,1% του συνολικού αριθμού απασχολούμενων του κλάδου στην ΕΕ-27. Με σχετικά μεγάλη διαφορά ακολουθούν η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία και η Πολωνία¹².

Πίνακας 6.8: Κατάταξη των πέντε σημαντικότερων κρατών-μελών ΕΕ-27 βάσει των μεγεθών των επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου ειδών ένδυσης (47.71), 2008

	Αριθμός επιχειρήσεων	Αριθμός απασχολούμενων	Απασχολούμενοι ανά επιχείρηση
1	Ιταλία (87.268)	Ην. Βασίλειο (427.086)	Ην. Βασίλειο 32,4
2	Ισπανία (57.030)	Γερμανία (312.281)	Σλοβακία 13,8
3	Πολωνία (33.548)	Ιταλία (241.449)	Γερμανία 13,0
4	Γαλλία (24.618)	Ισπανία (198.543)	Ιρλανδία 12,4
5	Γερμανία (24.013)	Πολωνία (99.109)	Λιθουανία 11,0

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Μάλτα, Ελλάδα και Τσεχία: μη διαθέσιμα στοιχεία. Γαλλία: μη διαθέσιμα στοιχεία για τον αριθμό των απασχολούμενων και των απασχολούμενων ανά επιχείρηση. Σουηδία: μη διαθέσιμα στοιχεία για τον αριθμό των απασχολούμενων. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACErev2(=ΣΤΑΚΟΔ'08).

¹¹ Σημειώνεται ότι το 2007 με τη NACE rev1 (=ΣΤΑΚΟΔ'03) στο λιανικό εμπόριο ειδών ένδυσης (524.2), το τελευταίο έτος με διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα, η χώρα βρισκόταν στην έκτη θέση στη σειρά κατάταξης ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 (μη διαθέσιμα στοιχεία για Μάλτα και Λουξεμβούργο).

¹² Το 2007 η Ελλάδα στον κλάδο 524.2 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) βρισκόταν στην όγδοη θέση μη διαθέσιμα στοιχεία για Μάλτα και Λουξεμβούργο).

Συγχρόνως, το Ην. Βασίλειο εκτός από το ότι έχει τους περισσότερους απασχολούμενους στο λιανεμπόριο ένδυσης είναι πρώτο ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ με τις μεγαλύτερες μέσες αντιπροσωπευτικές επιχειρήσεις με 32,4 άτομα ανά επιχείρηση, τη στιγμή που ο κοινοτικός μέσος όρος είναι 5,6 άτομα. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Σλοβακία με σημαντική διαφορά από το Ην. Βασίλειο (13,8 άτομα ανά επιχείρηση) και ακολουθούν η Γερμανία και η Ιρλανδία¹³.

Πίνακας 6.9: Μεγέθη επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου ειδών ένδυσης (47.71) στην ΕΕ-27 ανά κράτος-μέλος, 2008

	Αριθμός επιχειρήσεων	Αριθμός απασχολούμενων	Απασχολούμενοι ανά επιχείρηση
ΕΕ-27	346.886	1.935.300	5,6
Βέλγιο	7.960	36.885	4,6
Βουλγαρία	12.413	28.134	2,3
Δανία	3.840	28.754	7,5
Γερμανία	24.013	312.281	13,0
Εσθονία	311	3.175	10,2
Ιρλανδία	2.525	31.359	12,4
Ισπανία	57.030	198.543	3,5
Γαλλία	24.618	μ/δ	μ/δ
Ιταλία	87.268	241.449	2,8
Κύπρος	1.566	4.205	2,7
Λετονία	1.082	7.044	6,5
Λιθουανία	677	7.427	11,0
Λουξεμβούργο	426	2.593	6,1
Ουγγαρία	9.875	27.644	2,8
Ολλανδία	8.752	96.209	11,0
Αυστρία	3.532	38.740	11,0
Πολωνία	33.548	99.109	3,0
Πορτογαλία	13.954	44.089	3,2
Ρουμανία	7.842	25.515	3,3
Σλοβενία	647	3.328	5,1
Σλοβακία	195	2.697	13,8
Φινλανδία	1.820	11.206	6,2
Σουηδία	5.729	36.177	6,3
Ην. Βασίλειο	13.179	427.086	32,4

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Μάλτα, Ελλάδα και Τσεχία: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACErev2(=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Κόστος παραγωγής, παραγωγικότητα και κερδοφορία

Οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στο λιανικό εμπόριο ένδυσης το 2008 ξεπέρασαν τα €6 δις., αποτελώντας το 11,1% των συνολικών επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στο λιανικό εμπόριο (πλην των καυσίμων) (Πίνακας 6.10). Σε σχέση με την προστιθέμενη αξία του κλάδου οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν, οδήγησαν σε υψηλότερο δείκτη επενδύσεων (ακαθάριστες επενδύσεις ενσώματων αγαθών / προστιθέμενη αξία) κατά μια εκατοστιαία μονάδα περίπου (13,5%) έναντι του αντίστοιχου στο σύνολο του λιανικού εμπορίου (12,6%). Σχετικά με τα λειτουργικά έξοδα του λιανικού εμπορίου ένδυσης, το 16,3% προήλθε από έξοδα προσωπικού.

¹³ Το 2007, το τελευταίο έτος για το οποίο υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα, στον κλάδο 524.2 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) η χώρα βρισκόταν αρκετά χαμηλά στην αντίστοιχη κατάταξη, στην 24^η θέση (δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για τη Μάλτα).

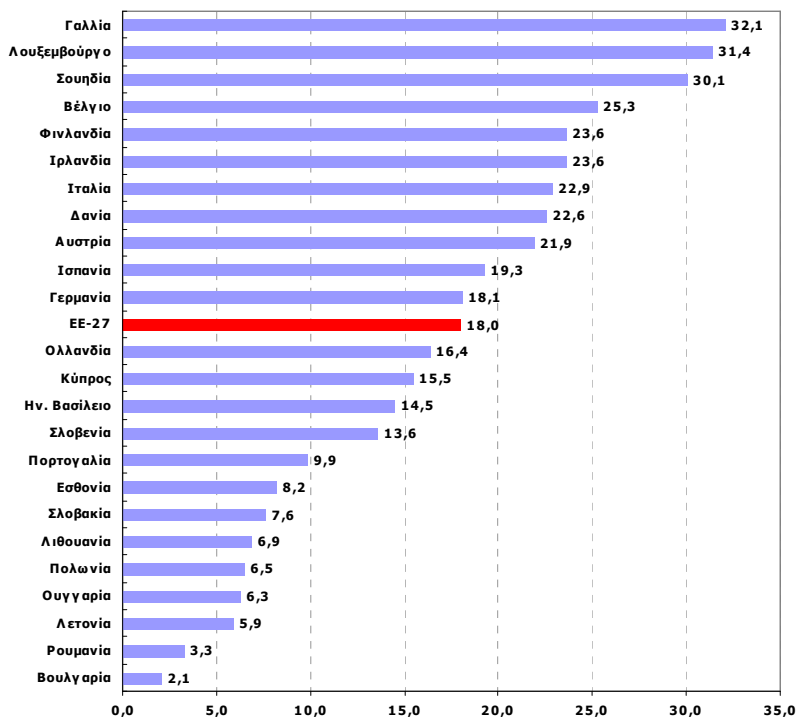
Πίνακας 6.10: Κόστος παραγωγής, παραγωγικότητα και κερδοφορία στο λιανεμπόριο ένδυσης (47.71) και στο συνολικό (47 εκτός 47.3) στην ΕΕ-27, 2008

	Λιανεμπόριο ένδυσης	Λιανεμπόριο χωρίς τα καύσιμα
Έξοδα εργασίας (εκ. €)	28.747	279.820
Αγορές αγαθών και υπηρεσιών (εκ. €)	141.133	1.973.465
Ακαθ. επενδύσεις ενσώματων αγαθών (εκ. €)	6.034	54.263
Φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας (χιλ. €/άτομο)	23,1	24,1
Μέσο κόστος εργασίας (χιλ. €/άτομο)	18,0	19,0

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACErev2(=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Το μέσο κόστος εργασίας του κλάδου ήταν €18 χιλ. ανά εργαζόμενο το 2007 στην ΕΕ-27, ελαφρώς χαμηλότερο από το αντίστοιχο μέγεθος του συνόλου του λιανικού εμπορίου (€19 χιλ./εργαζόμενο). Εξετάζοντας το μέσο κόστος εργασίας ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, στη Γαλλία, το Λουξεμβούργο και τη Σουηδία καταγράφεται το υψηλότερο κόστος εργασίας ανά εργαζόμενο, ενώ στον αντίποδα με συντριπτικά χαμηλότερο μέσο κόστος εργασίας βρίσκονται η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Λετονία (Διάγραμμα 6.15)¹⁴. Σημειωτέον, ότι όπως και στον κλάδο παραγωγής ειδών ένδυσης, έτσι και στο λιανικό εμπόριο ένδυσης, σε γενικές γραμμές στην «παραδοσιακή» ΕΕ καταγράφεται υψηλότερο μέσο κόστος εργασίας από ότι στα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Διάγραμμα 6.15: Μέσο κόστος εργασίας (χιλ. ευρώ / εργαζόμενο) στο λιανικό εμπόριο ένδυσης (47.71) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

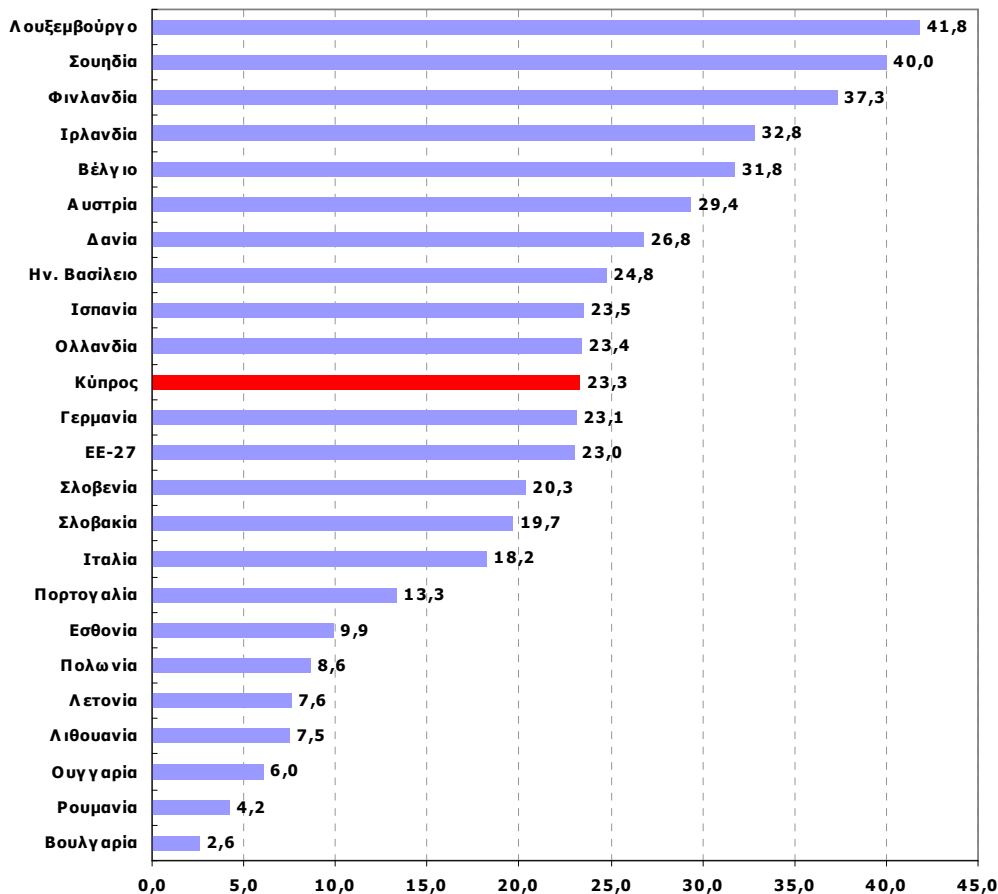

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Μάλτα, Ελλάδα και Τσεχία: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACErev2(=ΣΤΑΚΟΔ'08).

¹⁴ Το 2007 στον κλάδο 524.2 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) στην Ελλάδα το μέσο κόστος εργασίας διαμορφώθηκε σε χαμηλότερο επίπεδο (€14,8 χιλ. ανά άτομο) από τον κοινοτικό μέσο όρο της ΕΕ-27 (€18,4 χιλ. ανά άτομο).

Παρομοίως, η φαινομενική παραγωγικότητα των εργαζομένων στο λιανικό εμπόριο ένδυσης είναι χαμηλότερη από το σύνολο του λιανικού εμπορίου χωρίς τα καύσιμα (€23,1 χιλ./άτομο έναντι των €24,1 χιλ./άτομο το 2008)¹⁵. Ας σημειωθεί ότι όπως και στην περίπτωση της παραγωγής ένδυσης, έτσι και στο λιανικό εμπόριο, χώρες όπως το Λουξεμβούργο, η Σουηδία και η Φινλανδία, ενώ παρουσιάζουν υψηλό μέσο κόστος εργασίας, η φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας που καταγράφουν είναι από τις υψηλότερες στην ΕΕ-27 (Διάγραμμα 6.16). Κατά αντιστοιχία με την παραγωγή, παρόμοια είναι και τα συμπεράσματα για το λιανικό εμπόριο ένδυσης ότι δηλαδή, σε γενικές γραμμές, τα κράτη-μέλη της ΕΕ που διαμορφώνουν χαμηλό κόστος εργασίας ανά εργαζόμενο εμφανίζουν χαμηλή φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας.

Διάγραμμα 6.16: Φαινομενική παραγωγικότητα εργασίας (χιλ. ευρώ / εργαζόμενο) στο λιανικό εμπόριο ένδυσης (47.71) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

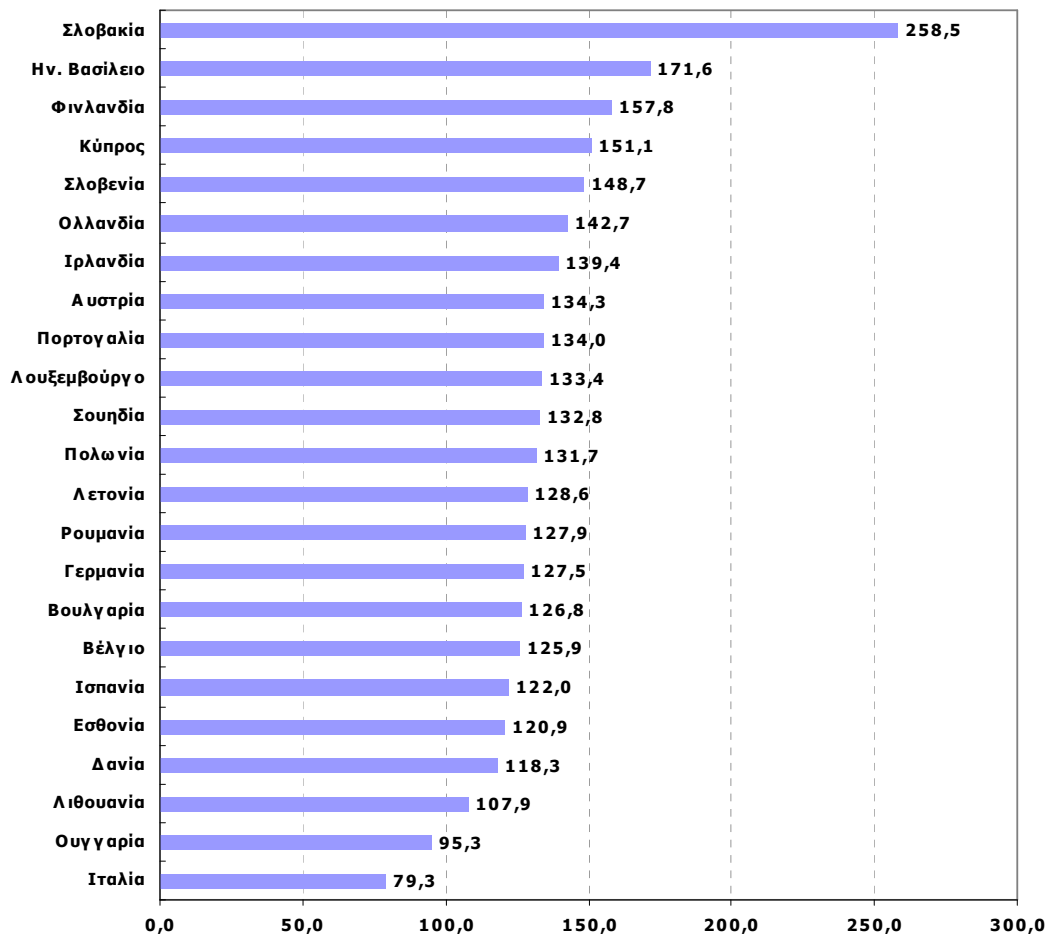

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** ΙΟΒΕ. **Σημείωση:** Μάλτα, Γαλλία, Ελλάδα και Τσεχία: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACErev2(=ΣΤΑΚΟΔ'08).

¹⁵ Το 2007 στον κλάδο 524.2 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) στην Ελλάδα η μέση προστιθέμενη αξία που παράχθηκε από κάθε εργαζόμενο στο λιανεμπόριο ένδυσης διαμορφώθηκε σε €19,1 χιλ./ άτομο, χαμηλότερα από τον κοινοτικό μέσο όρο της ΕΕ-27 (€25 χιλ./ άτομο).

Ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27, το 2008 η Ιταλία και η Ουγγαρία ήταν οι μόνες χώρες όπου η προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο δεν κάλυψε το μέσο κόστος εργασίας όπως φαίνεται από την προσαρμοσμένη παραγωγικότητα εργασίας (Διάγραμμα 6.17). Από την άλλη πλευρά, στην υψηλότερη θέση στην κατάταξη βρίσκεται η Σλοβακία, η οποία εμφανίζει πολύ υψηλό ποσοστό σε 258,5% και ακολουθούν κατά πόδας το Ην. Βασίλειο, η Φινλανδία και η Κύπρος¹⁶.

Διάγραμμα 6.17: Βαθμός παραγωγικότητας εργασίας σε σχέση με τις αμοιβές (%) στο λιανικό εμπόριο ένδυσης (47.71) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

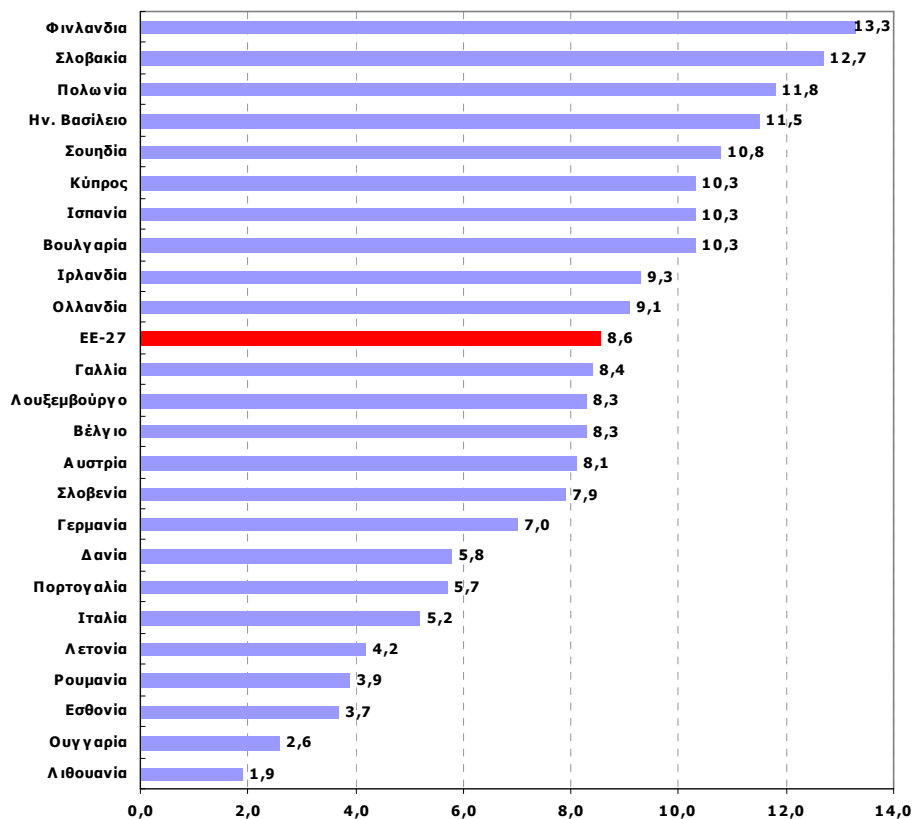
Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Μάλτα, Γαλλία, Ελλάδα και Τσεχία: μη διαθέσιμα στοιχεία. Τα στοιχεία είναι σύμφωνα με τη NACErev2(=ΣΤΑΚΟΔ'08).

Το ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό (ηλέονασμα / πωλήσεις) στο λιανικό εμπόριο ένδυσης (524.2) στην ΕΕ-27 διαμορφώθηκε σε 8,6% το 2008, υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό (7,6%) του συνόλου του λιανικού εμπορίου χωρίς τα καύσιμα (Διάγραμμα 6.18). Το υψηλότερο ποσοστό ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 εμφανίζει η Φινλανδία και

¹⁶ Το 2007 στον κλάδο 524.2 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) ο βαθμός παραγωγικότητας εργασίας βάσει των αμοιβών στην Ελλάδα άγγιξε το 128,7%, το οποίο υπολείπεται κατά πολύ του κοινοτικού μέσου όρου της ΕΕ-27 (138,3%), κατατάσσοντας τη χώρα στην 22^η θέση (μη διαθέσιμα στοιχεία για τη Μάλτα).

ακολουθούν η Σλοβακία, η Πολωνία και το Ην. Βασίλειο¹⁷. Από την άλλη πλευρά, οι χώρες που παρουσιάζουν χαμηλό ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό είναι η Λιθουανία, η Ουγγαρία και η Εσθονία.

Διάγραμμα 6.18: Ακαθάριστο λειτουργικό ποσοστό (%) (ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα / πωλήσεις) στο λιανικό εμπόριο ένδυσης (47.71) ανά κράτος-μέλος της ΕΕ-27, 2008

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** Τσεχία, Ελλάδα και Μάλτα: μη διαθέσιμα στοιχεία.

Κατηγορίες Λιανοπωλητών

Με την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου εντάθηκε το φαινόμενο της παθητικής τελειοποίησης στην παραγωγή ειδών ένδυσης. Αποτέλεσμα ήταν ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να μεταθέτουν μέρος ή το σύνολο της παραγωγής τους σε τρίτες χώρες χαμηλού κόστους παραγωγής και να εισάγουν τα παραγόμενα ενδύματα στην Ευρώπη. Μια από τις συνέπειες της εξέλιξης αυτής είναι η ανάδειξη και η ενίσχυση των μεγάλων λιανοπωλητών και η εμφάνιση νέων μορφών λιανικού εμπορίου ειδών ένδυσης. Οι συνήθεις μορφές λιανικού εμπορίου ενδυμάτων διαχωρίζονται σε μη εξειδικευμένες μορφές (πολυκαταστήματα,

¹⁷ Το 2007 στον κλάδο 524.2 (NACE rev1=ΣΤΑΚΟΔ'03) η Ελλάδα βρισκόταν στη δεύτερη θέση με 14,2%, όταν ο κοινοτικός μέσος όρος της ΕΕ-27 ήταν 10%.

καταστήματα ποικίλων ειδών¹⁸, σουπερμάρκετ και υπερμάρκετ και λιανοπωλητές ταχυδρομικών παραγγελιών¹⁹) και σε ειδικευμένες μορφές (ειδικευμένες αλυσίδες²⁰ και ανεξάρτητα καταστήματα). Στον Πίνακα 6.11 παρουσιάζονται οι μορφές με μεγάλους λιανοπωλητές σε εννέα ευρωπαϊκές χώρες.

Πίνακας 6.11: Μεγάλο σύγχρονο λιανεμπόριο σε εννέα ευρωπαϊκές χώρες: ορισμένα παραδείγματα, 2006

	Πολυκαταστήματα	Ειδικευμένες αλυσίδες	Σούπερμάρκετ-υπερμάρκετ	Καταστήματα ποικίλων ειδών	Ταχυδρομικές παραγγελίες
Τσεχία	-	Kenvelo New Yorker, H&M, C&A, Odevni Podnik, Terranova, Spar	Tesco Ahold, Kaufland, Globus, Soss	-	Quelle
Γαλλία	Galeries Lafayette, Printemps	Zara, H&M, C&A, Etam, DPAM & Okaidi, Celio, Decathlon, Promod, Pimkie, Camaieu	Carrefour, Auchan, Casino, Centre, Leclerc	Kiabi, Monoprix, Prisunic, Tati	La Redoute/Redcats, Trois Suisses
Γερμανία	Peek & Cloppenburg, Galeria Kaufhof, Karstadt	C&A, H&M, Takko, SinnLeffers, New Yorker, Mulliez-Gruppe, Esprit, Bonita, S. Oliver	Metro, Lidl, Aldi Gruppe, Tengelmann, Rewe	-	Quelle, Otto, QVC, Klingel, SE24
Ουγγαρία	Skala Corvin, Marks & Spencer	Emporium, Esprit, H&C&A, Transit-Outlet, Tom Tailor	Auchan, Cora, Tesco, Metro, Interspar, Plus	-	Quelle, Otto
Ιταλία	La Rinascente, Coin Upim	Όλες οι αλυσίδες Inditex, H&M, Benetton, Stefanel, Promod, Mango, Pimkie, Calzedonia-Intimissimi-Tezenis, Prenatal, Oviesse	Carrefour, Iper, Auchan, Bennet, Coop	-	-
Πολωνία	Galeria Centrum, Peek & Cloppenburg, Marks & Spencer	Vistula, Wólczanka, H&M, Zara, Re-reserved, Artman, C&A, Benetton, Warmia, Hexeline, Monnari, Stefanel	Tesco, Real, Geant, Makro, Carrefour	-	Bon Prix, Quelle, Neckerman, Allegro
Πορτογαλία	El Corte Inglés	Όλες οι αλυσίδες Inditex, C&A, Benetton, Mango, H&M, Cortefiel, Cenoura, Petit Patapon, Laranjinha, Girandola	Carrefour, Continente, Modalfa, Vêtimarche, Jumbo	-	La Redoute
Ισπανία	El Corte Inglés	Όλες οι αλυσίδες Inditex, Mango, H&M, Neck&Neck, Cortefiel, C&A Modas, Prenatal	Carrefour, Mercadona, Hipercor (El Corte Inglés), Alcampo (Auchan)	Ekseption, Scooter, Chavala, Friki, Yusty, NAC	
Ην. Βασίλειο	Debenhams, Fenwick, Fortnum & Mason, Harrod's, Harvey Nichols, Heal's, Hoopers, House of Fraser, John Lewis, Selfridges, Marks & Spencer	Όλες οι αλυσίδες Inditex, Mango, H&M, Gap, Dorothy Perkins, Miss Selfridge, Wallis, Topshop, Evans, Burton, Topman	Asda, Tesco, Sainsbury	Woolworth	

Πηγή: Προσαρμογή από Business relations in the EU clothing chain: from industry to retail and distribution (2007).

¹⁸ Τα καταστήματα αυτά βρίσκονται συνήθως σε κεντρικούς δρόμους ή σε εμπορικά κέντρα. Διαθέτουν μεγάλη ποικιλία καταναλωτικών ειδών, σε χαμηλές τιμές, με σύστημα αυτοεξυπηρέτησης. Συχνά διαθέτουν και προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας.

¹⁹ Οι παραγγελίες συνήθως πραγματοποιούνται είτε μέσω τηλεφώνου είτε μέσω διαδικτύου και το παραγγελθέν προϊόν αποστέλλεται στη διεύθυνση που έχει υποδείξει ο πελάτης.

²⁰ Πρόκειται για αλυσίδες εξειδικευμένες στην πώληση ορισμένων ειδών προϊόντων. Οι δομές των αλυσίδων αυτών είναι συνήθως κάθετες και οι εταιρίες έχουν τον έλεγχο στα είδη που πωλούν, τα οποία είναι δικών τους εμπορικών σημάτων και οι προμηθευτές είναι δικής τους επιλογής. Για μεγάλες αλυσίδες, επιτυγχάνονται οικονομίες δικτύωσης μέσω της χρήσης προηγμένων συστημάτων πληροφόρησης και διαχείρισης και των εθνικών μέσων διαφήμισης.

Τάσεις στο λιανικό εμπόριο ειδών ένδυσης στην Ευρώπη²¹

Το λιανικό εμπόριο ένδυσης έχει υποστεί δομικές αλλαγές, κυρίως σε επίπεδο μεγάλων λιανέμπορων. Μια σημαντική αλλαγή είναι η τάση για αύξηση του μεγέθους του καταστήματος και η επικράτηση της αυτοεξυπηρέτησης. Πλέον εμφανίζονται όλο και συχνότερα μορφές μεγαλύτερων καταστημάτων με χαμηλότερες τιμές και με λιγότερο προσωπικό εξυπηρέτησης (π.χ. σε υπερμάρκετ και ειδικευμένες αλυσίδες). Επιπλέον, ο παγκόσμιος ανταγωνισμός έχει επαναπροσδιορίσει τους όρους των πολιτικών προμήθειας. Οι εγχώριοι έμποροι αντιμετωπίζουν αυξημένο ανταγωνισμό προερχόμενο από την είσοδο των μεγάλων διεθνών λιανέμπορων, με ανεπτυγμένα εμπορικά σήματα διεθνούς αναγνώρισης. Η μετεγκατάσταση της παραγωγής σε παγκόσμιο επίπεδο συνδυάζεται συνήθως με την αυξανόμενη εμπλοκή των λιανοπωλητών και την ολοκλήρωσή τους προς τα πίσω, όπως το σχεδιασμό προϊόντων. Η διαδικασία αυτή οδηγεί σε αυξανόμενη δύναμη εκείνων που διαχειρίζονται τη διαδικασία διανομής. Ο αυξανόμενος ρόλος του λιανικού εμπορίου ένδυσης προέρχεται όχι μόνο από τη διαπραγματευτική δύναμη (που παίζει ρόλο στις συναλλαγές) αλλά κυρίως από τη δύναμη που μπορεί να ασκήσει στην αγορά (καθώς έχει τη δυνατότητα να κατευθύνει τις τελικές επιλογές του καταναλωτή).

Παράλληλα, έχει αυξηθεί η διείσδυση ειδών ιδιωτικής ετικέτας στην αγορά ένδυσης. Καθώς οι μεγάλοι λιανοπωλητές δίνουν έμφαση σε ιδιωτικές ετικέτες, εμπλέκονται και στο σχεδιασμό, το μάρκετινγκ και στη διαχείριση αποθεμάτων (logistics) και ενδιαφέρονται για συνεργασίες με επιχειρήσεις που ειδικεύονται σε κάθε στάδιο της παραγωγής, από την προμήθεια των υφασμάτων μέχρι και τη συσκευασία. Βέβαια η παραγωγή που πραγματοποιείται από τις υποκατασκευάστριες επιχειρήσεις ελέγχεται από ειδικούς της αναθέτουσας επιχείρησης προκειμένου να διασφαλίζονται τα πρότυπα ποιότητας. Οι στρατηγικές μάρκετινγκ σχεδιάζονται κεντρικά από την επιχείρηση και τα προϊόντα πωλούνται σε αλυσίδες που σχετίζονται με την επιχείρηση (European Commission – DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, May 2009). Επομένως, οι ευρωπαίοι παραγωγοί που δε θα μπορέσουν να προσφέρουν ένα ολοκληρωμένο «πακέτο» υπηρεσιών θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες επιβίωσης στο μέλλον.

Επιπρόσθετα, κρίσιμη είναι η ισορροπία που πρέπει να διατηρηθεί στον καταμερισμό της παραγωγής στην Ευρώπη, σε γείτονες χώρες ή σε εντελώς απομακρυσμένες περιοχές. Τέτοιου είδους επιχειρήσεις επωφελούνται από διαφοροποιήσεις στους μισθούς σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ η διανομή είναι συγκεντρωμένη σε ένα εμπορικό σήμα. Η υπερβολική εξάρτηση από ένα μόνο προμηθευτή, όπως π.χ. την Κίνα, ενδεχομένως να δημιουργήσει προβλήματα σε περίπτωση αδυναμίας ανταπόκρισης, ενώ μια καλή λύση θα μπορούσε να θεωρηθεί η

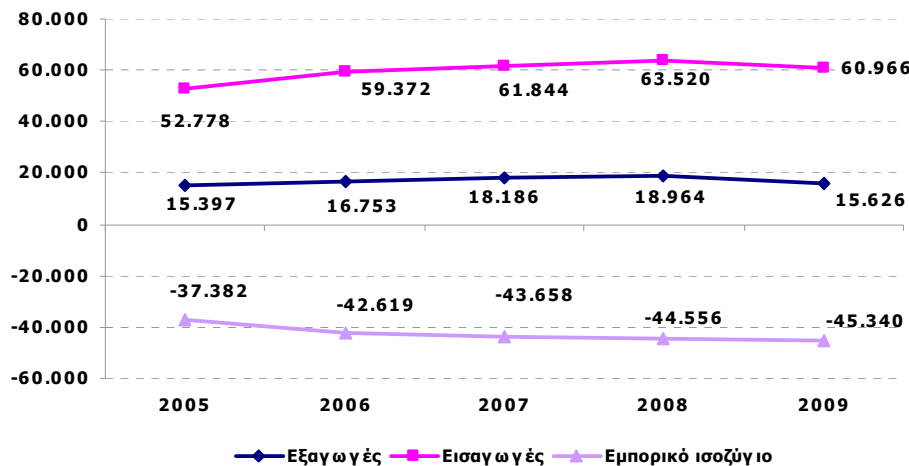
²¹ Το τμήμα της ενότητας αυτής βασίζεται αρκετά στη μελέτη: Business relations in the EU clothing chain: from industry to retail and distribution (2007).

δημιουργία ολοκληρωμένης εφοδιαστικής αλυσίδας στην ευρωπαϊκή περιοχή ως εναλλακτική πηγή προμήθειας ή συμπληρωματική της Κίνας. Πάντως, στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες αναδεικνύονται σημαντικοί παραγωγοί, ενώ η αύξηση της συγκέντρωσης της παραγωγής και οι κάθετα ολοκληρωμένες γραμμές παραγωγής αναμένεται να ενταθούν. Καθώς οι περιοχές αυτές γίνονται πιο σημαντικές στα στάδια της παραγωγής και της προμήθειας, ενδεχομένως η διαπραγματευτική δύναμη των ασιατικών μεγάλων παραγωγών και διαχειριστών της εφοδιαστικής αλυσίδας να αυξηθεί, ερχόμενοι αντιμέτωποι με τους λιανοπωλητές των ανεπτυγμένων χώρων.

6.5 Εξωτερικό εμπόριο ειδών ένδυσης στην Ευρώπη

Η ΕΕ-27 έχει αρκετά δυναμική παρουσία στο παγκόσμιο εμπόριο ειδών ένδυσης, αν και οι εξαγωγές της μειώθηκαν το 2009 μετά από μια συνεχή ανοδική πορεία από το 2005 (Διάγραμμα 6.19). Παρά την πτώση των εισαγωγών από τρίτες χώρες το 2009, το εμπορικό έλλειμμα της ΕΕ-27 διευρύνθηκε περαιτέρω σε €-45,3 δισ.

Διάγραμμα 6.19: Εμπορικές ροές ειδών ένδυσης της ΕΕ-27 με τρίτες χώρες (σε εκ. ευρώ)

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** SITC rev. 4, Κωδικός 84: ένδυση και αξεσουάρ ένδυσης.

Οι 10 σημαντικότεροι εισαγωγείς ειδών ένδυσης στην ΕΕ-27 συγκέντρωσαν συνολικά €53,1 δισ., με το μερίδιό τους να διαμορφώνεται σε 87,2% το 2009 (Πίνακας 6.12). Ο βασικότερος εισαγωγέας της ΕΕ-27 σε ένδυση είναι η Κίνα, με την εισαγωγική της διείσδυση να διευρύνεται δυναμικά την περίοδο 2005-2009, καθώς οι εισαγωγές από τη συγκεκριμένη χώρα έχουν αυξηθεί κατά 46,4%. Το 2009, οι εισαγωγές ενδυμάτων και αξεσουάρ ένδυσης από την Κίνα αποτελούσαν κάτι λιγότερο από το μισό των συνολικών εισαγωγών ένδυσης (44,8%). Ο δεύτερος μεγαλύτερος προμηθευτής ειδών ένδυσης της ΕΕ-27 είναι η Τουρκία (με

μερίδιο 11,7%), η εισαγωγική δραστηριότητα της οποίας διευκολύνεται από τη γεωγραφική εγγύτητα και από την τελωνειακή ένωση της χώρας με την ΕΕ.

Σημαντική έχει αναδειχθεί τα τελευταία έτη και η παρουσία του Μπανγκλαντές και της Ινδίας ως προμηθευτών της ΕΕ-27, αλλά και εν γένει ασιατικών χωρών και χωρών της Β. Αφρικής, οι οποίες έχουν ευνοηθεί σημαντικά από την απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου στα είδη ένδυσης και το χαμηλό κόστος εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι ανάμεσα στις σημαντικότερες τρίτες χώρες-προμηθευτές της ΕΕ σε ένδυση δεν είναι καμία χώρα του δυτικού κόσμου. Στην εικόνα αυτή συμβάλλει και η προτίμηση πολλών ευρωπαϊκών επιχειρήσεων να μετεγκαταστήσουν παραγωγικές τους μονάδες στις τρίτες χώρες χαμηλού εργατικού κόστους ή να περιορίσουν την παραγωγική τους δραστηριότητα και να εστιάσουν στην εμπορική, εφοδιαζόμενες από τις τρίτες αυτές χώρες.

Πίνακας 6.12: Οι 10 μεγαλύτεροι εισαγωγείς ειδών ένδυσης της ΕΕ-27

	2005	2006	2007	2008	2009	Μερίδιο (%) 2009	Μεταβολή (%) 05-09
1 Κίνα	18.643	20.783	23.710	27.210	27.296	44,8%	46,4%
2 Τουρκία	8.279	8.439	9.072	8.066	7.147	11,7%	-13,7%
3 Μπανγκλαντές	3.542	4.629	4.412	4.746	5.126	8,4%	44,7%
4 Ινδία	3.568	4.144	4.185	4.334	4.530	7,4%	27,0%
5 Τυνησία	2.482	2.492	2.600	2.613	2.283	3,7%	-8,0%
6 Μαρόκο	2.289	2.394	2.566	2.416	2.017	3,3%	-11,9%
7 Βιετνάμ	717	1.075	1.188	1.312	1.257	2,1%	75,3%
8 Σρι Λάνκα	846	1.023	1.092	1.175	1.210	2,0%	43,0%
9 Ινδονησία	1.246	1.475	1.248	1.183	1.150	1,9%	-7,7%
10 Πακιστάν	990	1.116	1.134	1.152	1.125	1,8%	13,6%
Σύνολο των 10	42.602	47.570	51.207	54.207	53.141	87,2%	24,7%
Εκτός ΕΕ-27	42.603	59.372	61.844	63.520	60.966	100,0%	43,1%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** SITC rev. 4, Κωδικός 84: ένδυση και αξεσουάρ ένδυσης. Η κατάταξη είναι βάσει των στοιχείων του 2009.

Οι 10 σημαντικότερες χώρες προς τις οποίες κατευθύνονται τα είδη ένδυσης της ΕΕ-27 συγκέντρωσαν το 70,6% των συνολικών εξαγωγών ένδυσης σε τρίτες χώρες το 2009 (Πίνακας 6.13). Αντίθετα με την εικόνα των προμηθευτών της ΕΕ-27, οι εξαγωγές της ΕΕ-27 κατευθύνοντας σε αναπτυσσόμενες χώρες. Ωστόσο, στις παραδοσιακές αγορές των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, η ΕΕ-27 χάνει μερίδιο, καθώς οι εξαγωγές της προς τις χώρες αυτές συρρικνώνονται. Από την άλλη πλευρά, η παρουσία της ΕΕ-27 σε Ελβετία και Ρωσία διευρύνεται, τοποθετώντας τις στην πρώτη και δεύτερη θέση μεταξύ των χωρών προορισμού των ευρωπαϊκών εξαγωγών ειδών ένδυσης. Γενικά πάντως, δε φαίνεται οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να στρέφουν τον εξαγωγικό τους προσανατολισμό σε δυναμικά αναπτυσσόμενες αγορές (IFM and partners, Consolidation Report, February 2004).

Πίνακας 6.13: Οι 10 μεγαλύτεροι προορισμοί ειδών ένδυσης της ΕΕ-27

	2005	2006	2007	2008	2009	Μερίδιο (%) 2009	Μεταβολή (%) 05-09
1 Ελβετία	2.761	2.909	3.074	3.172	2.937	18,8%	6,4%
2 Ρωσία	1.940	2.523	3.146	3.506	2.423	15,5%	24,9%
3 ΗΠΑ	2.361	2.286	2.201	1.965	1.450	9,3%	-38,6%
4 Ιαπωνία	1.363	1.349	1.239	1.146	1.013	6,5%	-25,7%
5 Νορβηγία	742	718	765	797	711	4,6%	-4,2%
6 Χονγκ-Κονγκ	610	653	784	857	701	4,5%	14,9%
7 Τουρκία	351	445	500	608	559	3,6%	59,3%
8 Ην. Αραβικά Εμιράτα	334	438	537	642	493	3,2%	47,6%
9 Ουκρανία	330	444	575	650	426	2,7%	29,1%
10 Κροατία	308	339	357	351	316	2,0%	2,6%
Σύνολο των 10	11.100	12.104	13.178	13.694	11.029	70,6%	-0,6%
Εκτός ΕΕ-27	15.397	16.753	18.186	18.964	15.626	100,0%	1,5%

Πηγή: Eurostat. **Επεξεργασία στοιχείων:** IOBE. **Σημείωση:** SITC rev. 4, Κωδικός 84: ένδυση και αξεσουάρ ένδυσης. Η κατάταξη είναι βάσει των στοιχείων του 2009.

6.6 Τάσεις και προοπτικές στην Ευρώπη

Ο κλάδος παραγωγής ειδών ένδυσης έχει υποστεί έντονη αναδιάρθρωση, με το επιχειρηματικό τοπίο να περιλαμβάνει πλέον και μια σειρά κάθετα ολοκληρωμένων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται τόσο στη μεταποίηση όσο και στο λιανικό εμπόριο. Μπορεί να ειπωθεί ότι η Ευρώπη διαθέτει ισχυρά εμπορικά σήματα παγκόσμιας απήχησης, επηρεάζει τις τάσεις της μόδας, υπερτερεί σε σχεδιασμό εξαιτίας του εκπαιδευμένου και έμπειρου προσωπικού και διαθέτει υποδομές μέσω των οποίων μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι νέες τεχνολογίες²².

Ωστόσο, η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας είναι από τα βασικά στοιχεία της κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει ο κλάδος της ένδυσης στην ΕΕ-27, ο οποίος βάλλεται σημαντικά και από τη μετεγκατάσταση παραγωγικών μονάδων σε γειτονικές χώρες με χαμηλό κόστος εργασίας. Η προτίμηση αυτή των επιχειρήσεων οφείλεται και σε λόγους γεωγραφικής εγγύτητας. Οι αλλαγές που διαπιστώνονται διεθνώς στον τομέα της ένδυσης και της κλωστοϋφαντουργίας γενικότερα είναι ο γεωγραφικός κατακερματισμός της παραγωγής, η ανάπτυξη των υπηρεσιών που θα προκύπτουν από τις ανάγκες της παραγωγής και η εντατικοποίηση του ανταγωνισμού (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008). Ωστόσο, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του κόστους εργασίας δε συνεπάγεται και υψηλή παραγωγικότητα και προστιθέμενη αξία. Καθώς η ΕΕ δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τον εισαγόμενο ανταγωνισμό σε όρους τιμών, εξαιτίας του χαμηλού κόστους παραγωγής των τρίτων χωρών και ιδιαίτερα της Κίνας, καλείται να ξεχωρίσει διεθνώς σε όρους υψηλής προστιθέμενης αξίας.

²² SEC (2009) 1111 final.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με εκτιμήσεις του European Restructuring Monitor (ERM)²³, την περίοδο 2002-2007, η αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων είχε ως αποτέλεσμα περισσότερο την απώλεια θέσεων εργασίας παρά τη δημιουργία νέων, γεγονός το οποίο οφειλόταν σε χρεοκοπίες και κλείσιμο επιχειρήσεων, καθώς και σε εσωτερική αναδιάρθρωση, παρά στις μετεγκαταστάσεις επιχειρήσεων και στις συγχωνεύσεις. Ωστόσο, αν και βραχυχρόνια εκτιμώνται αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, μακροχρόνια η αναδιάρθρωση που στοχεύει στην ενδυνάμωση της καινοτομίας θα τονώσει την ανταγωνιστικότητα, με τελικό αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Η κατάρτιση των τωρινών και των μελλοντικών εργαζομένων στον κλάδο θα είναι απαραίτητη για το γεφύρωμα του χάσματος των δεξιοτήτων που θα δημιουργηθεί (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008).

Στόχος λοιπόν της ΕΕ είναι η στροφή του κλάδου της ένδυσης από εντάσεως εργασίας σε εντάσεως γνώσεως, δίνοντας έμφαση στη χρήση νέων τεχνολογιών, όπως νανοτεχνολογία και βιοτεχνολογία, μέσω των οποίων θα προσδίδονται νέες ιδιότητες στα ενδύματα. Η καινοτομία σε επίπεδο υφάσματος σε συνδυασμό με το σχεδιασμό, η έμφαση σε έρευνα και ανάπτυξη, η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού προς αυτή την κατεύθυνση και η υψηλότερη εξειδίκευση της εργασίας είναι από τις βασικές προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της κρίσης που υφίσταται ο κλάδος της ένδυσης. Η κατεύθυνση αυτή αντανakλάται και από την Πρωτοβουλία για Πρωτοπόρες Αγορές στην Ευρώπη (Lead Market Initiative), όπου ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον κλάδο έχει η επικέντρωση σε τεχνικά υφάσματα για ευφυή ενδύματα και μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ).

Επιπρόσθετα, η αναγνώριση της σημασίας των νέων τεχνολογιών για τον κλάδο της ένδυσης αντανakλάται και στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής πλατφόρμας τεχνολογίας για το μέλλον της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης (European Technology Platform for the Future of Textiles and Clothing). Στην πλατφόρμα αυτή μπορούν να συμμετέχουν δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, καθώς και επιχειρήσεις με έμφαση στην Ε&Α. Από τη δράση αυτή εκτιμώνται οφέλη για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της απασχόλησης και της επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης στην Ευρώπη. Οι βασικοί άξονες στους οποίους στηρίζεται το μέλλον του κλάδου στην Ευρώπη είναι: α) δημιουργικότητα στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη προϊόντος, β) καινοτομία στα υλικά και στις διαδικασίες, γ) ευελιξία στην παραγωγή και στη διαχείριση της εφοδιαστικής αλυσίδας και δ) ποιότητα στα προϊόντα και τις υπηρεσίες.

²³ Τα στοιχεία του ERM που δίνουν τις παραπάνω εκτιμήσεις περιλαμβάνουν εκτός από τον τομέα της ένδυσης και της κλωστοϋφαντουργίας και τον τομέα του δέρματος και για το λόγο αυτό ενδεχομένως να υπερεκτιμούνται οι απώλειες θέσεων εργασίας έναντι της δημιουργίας νέων. Τα στοιχεία του ERM θα πρέπει να αναλύονται με επιφύλαξη.

Μια άλλη χρήση των νέων τεχνολογιών είναι η εκμετάλλευση του διαδικτύου για ηλεκτρονικό επιχειρείν. Μια σχετική δράση είναι το eBIZ-TCF, διετής σε διάρκεια, που ξεκίνησε τον Ιανουάριο του 2008, με στόχο τη βελτίωση των όρων δραστηριότητας των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρομεσαίων, που δραστηριοποιούνται στην κλωστοϋφαντουργία, την ένδυση και την υπόδηση. Άλλο πρόγραμμα, στο οποίο γίνεται εκμετάλλευση της τεχνολογίας και της έρευνας, είναι το LEAPFROG (Leadership for European Apparel Production From Research along Original Guidelines), με έμφαση στον κλάδο της ένδυσης, με στόχο τελικώς την ενίσχυση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας του κλάδου στην Ευρώπη και τη μείωση της εξάρτησης από τον παράγοντα κόστος εργασίας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προμηθευτές των τρίτων χωρών της ΕΕ έχουν προβεί σε σημαντικές επενδύσεις για αναβάθμιση ολόκληρης της εφοδιαστικής αλυσίδας, ενώ έχουν βελτιωθεί σημαντικά στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη ειδών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Τις εξελίξεις αυτές θα πρέπει οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να λάβουν υπόψη τους, ώστε να είναι κατάλληλα προετοιμασμένες προκειμένου να μη χάσουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα σε όρους ποιότητας και προστιθέμενης αξίας.

Παράλληλα, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έρχονται αντιμέτωπες με το πρόβλημα της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων του κλάδου και την αύξηση του κόστους εξαιτίας του διοικητικού κόστους που επιβάλλουν οι κοινοτικοί κανονισμοί και της απαίτησης συμμόρφωσης στις περιβαλλοντικές και χημικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Συγχρόνως, σχετικά με την εξαγωγική δραστηριότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων προς τρίτες χώρες, δε θα πρέπει να παραληφθούν τα ενδεχόμενα εμπόδια εμπορίου, κυρίως μη δασμολογικά, που μπορεί να συναντώνται. Στο πλαίσιο, αυτό η ΕΕ στις διαπραγματεύσεις για την πρόσβαση στις αγορές των μη-αγροτικών προϊόντων (NAMA) έχει προτείνει την εναρμόνιση και τη μεγαλύτερη διαφάνεια των εμποδίων, όπως στη σήμανση των προϊόντων, την πιστοποίηση στις διαδικασίες συμμόρφωσης, τους περιορισμούς εξαγωγών και την καταχώρηση των εισαγωγών²⁴. Τα παραπάνω ήταν ανάμεσα και στα βασικά θέματα του High Level Group on textiles and clothing.

Για την ηπιότερη μετάβαση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ένδυσης, η ΕΕ είχε προβεί σε διμερή συμφωνία με την Κίνα για τη βαθμιαία άρση των εμποδίων εμπορίου, η οποία έληξε το 2008. Στο ίδιο πλαίσιο, η ΕΕ έχει λάβει μέτρα αντι-ντάμπινγκ για την προάσπιση του υγιούς ανταγωνισμού. Συγχρόνως, με τη Διακήρυξη της Βαρκελώνης (Barcelona Process) έχει αποφασιστεί η συνεργασία της ΕΕ με τις μεσογειακές χώρες για τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου, με καταληκτική ημερομηνία το 2010. Σκοπός αυτής της συνεργασίας ήταν η βελτίωση των συνθηκών εμπορίου. Η συμφωνία αυτή έρχεται να προστεθεί στην

²⁴ SEC (2009) 1111 final.

ευρύτερη στρατηγική της ΕΕ για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ανάμεσα στα άλλα, και του κλάδου της ένδυσης.

Τέλος, σκόπιμο κρίνεται να περιοριστούν οι περιορισμοί πρόσβασης χρηματοδότησης που συναντούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Γενικώς, αρκετές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας, εξαιτίας κυρίως των καθυστερήσεων πληρωμών μεταξύ της διανομής και της βιομηχανίας, αλλά και των μικρών κύκλων παραγωγής (ως αποτέλεσμα της ανάγκης για γρήγορη απόκριση απόρροια του fast-fashion) και της επικράτησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Παράλληλα, ύστερα και από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, συναντάται και το φαινόμενο όπου αρκετές τράπεζες αρνούνται να δεχθούν πιστωτικές εγγυητικές και ασφάλειες πιστώσεων εξαγωγών, γεγονός που επιβαρύνει ήδη την πιστωτική δυσπραγία του κλάδου²⁵.

6.7 Συμπεράσματα

Η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου, η ανάδειξη των αναπτυσσόμενων χώρων ως σημαντικών εμπορικών εταίρων, ο γεωγραφικός κατακερματισμός της παραγωγής διεθνώς, η χρηματοπιστωτική κρίση και η αυξανόμενη ένταση του ανταγωνισμού, έχουν μεταβάλλει δραστικά τα δεδομένα που αντιμετωπίζει ο κλάδος της ένδυσης. Η Κίνα έχει πλέον διεισδύσει σε όλες τις παραδοσιακές δυτικές αγορές, συρρικνώνοντας τα μερίδια των ήδη εδραιωμένων κατασκευαστών ενδυμάτων.

Ειδικότερα, στην Ευρώπη, ο κλάδος της ένδυσης έχει δεχθεί ισχυρές πιέσεις από τον αυξανόμενο διεθνή ανταγωνισμό, οι οποίες ενισχύονται από το γεγονός ότι ο κλάδος ως επί το πλείστον αποτελείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σε αυτές τις συνθήκες έχει συντελεστεί μεταφορά μέρους ή του συνόλου της παραγωγής ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και σε τρίτες χώρες χαμηλού κόστους εργασίας. Κατά αυτό τον τρόπο οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις είτε περιορίζουν την παραγωγική τους δραστηριότητα στην Ευρώπη, είτε εστιάζουν στην εμπορική δραστηριότητα, εισάγοντας τα προϊόντα τους από τρίτες χώρες. Συνέπεια αυτών είναι η ανάδειξη μεγάλων κάθετα ολοκληρωμένων λιανοπωλητών, οι οποίοι διαθέτουν ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη, εξασφαλίζοντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Οι επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι μικρομεσαίες, έρχονται αντιμέτωπες και με τις δυσκολίες χρηματοδότησης, απόρροια και της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, με αποτέλεσμα να

²⁵ SEC (2009) 1111 final.

παρουσιάζουν προβλήματα ρευστότητας. Στα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και η άρνηση ορισμένων τραπεζών να δεχθούν πιστωτικές εγγυητικές και ασφάλειες πιστώσεων εξαγωγών.

Στις προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της υφιστάμενης κατάστασης στον κλάδο της ένδυσης εντάσσεται η διευκόλυνση της στροφής του κλάδου στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και εντάσεως γνώσης. Η καινοτομία στο σχεδιασμό, η παραγωγή «ευφυών» ενδυμάτων και η εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών είναι παράγοντες που μπορούν να αμβλύνουν μερικώς τα σημαντικά προβλήματα που υφίσταται ο ευρωπαϊκός κλάδος της ένδυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Ανταγωνισμός

7.1 Εισαγωγή

Σε κάθε αγορά, η φύση και ένταση του ανταγωνισμού και κατ' επέκταση η κερδοφορία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτή, προσδιορίζονται από παράγοντες που σχετίζονται με τη διαπραγματευτική δύναμη των αγοραστών / καταναλωτών και των προμηθευτών, την απειλή ή τον κίνδυνο εισόδου νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, την πίεση ή την ανταγωνιστικότητα από υποκατάστατα προϊόντα και την ένταση του εσωτερικού ανταγωνισμού (δηλαδή του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που ήδη δραστηριοποιούνται στον κλάδο). Η συνδυασμένη επίδραση των ανωτέρω παραγόντων διαμορφώνει το ανταγωνιστικό περιβάλλον που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, οι οποίες οφείλουν να προσαρμόσουν τη στρατηγική τους, έτσι ώστε να άρουν τους όποιους περιορισμούς και τελικά να μεγιστοποιήσουν την αξία τους.

Στην ανάλυση που ακολουθεί δεν επιδιώκεται η λεπτομερής αποτύπωση των συνθηκών ανταγωνισμού που επικρατούν στον κλάδο, καθώς μια τέτοια προσέγγιση θα απαιτούσε την εξέταση των επιμέρους σχετικών αγορών προϊόντων, η οποία λόγω ανομοιογένειας των προϊόντων του κλάδου, δεν είναι εφικτή. Για παράδειγμα ο βαθμός συγκέντρωσης σε κάθε αγορά (ανδρική, γυναικεία, παιδική ένδυση) ή ο βαθμός καθετοποίησης των επιχειρήσεων στα διάφορα στάδια της εφοδιαστικής αλυσίδας μπορεί να διαφέρει σημαντικά, συμβάλλοντας στη δημιουργία διαφορετικών συνθηκών ανταγωνισμού. Η προσέγγιση μας εστιάζεται στην παρουσίαση των παραγόντων που επηρεάζουν ευρύτερα τη δομή της αγοράς ένδυσης και την συμπεριφορά των επιχειρήσεων και στον εντοπισμό των δυνατών σημείων, των αδυναμιών, των ευκαιριών αλλά και των απειλών που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της ένδυσης. Επιπλέον, αναλύονται οι επιχειρησιακές στρατηγικές και εξετάζεται η επενδυτική δραστηριότητα των επιχειρήσεων κατασκευής ειδών ένδυσης, όπως καταγράφεται στην Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία που διεξάγεται από το IOBE. Τέλος, παρουσιάζονται τα τρέχοντα χρηματοδοτικά εργαλεία από την πλευρά της πολιτείας που αποσκοπούν στην ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων.

7.2 Προσδιοριστικοί Παράγοντες Ανταγωνισμού και Κερδοφορίας στον Κλάδο της Ένδυσης

Οι έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις στην αγορά ένδυσης, έχουν αναμορφώσει τη δομή της εγχώριας αγοράς, με την έξοδο πολλών μικρών επιχειρήσεων και την επικράτηση των μεγαλύτερων. Η πορεία της κερδοφορίας, ιδιαίτερα των παραγωγικών επιχειρήσεων, είναι φθίνουσα και σε συνδυασμό με την υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης και των εξαγωγών και τη φορολογική αστάθεια, κατέστησε τον κλάδο κατασκευής ειδών ένδυσης λιγότερο ελκυστικό. Αποτέλεσμα της χαμηλής ελκυστικότητας του κλάδου είναι η χαμηλή απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων.

Καθώς δεν υπάρχει πίεση για υποκατάσταση των ρούχων από προϊόντα άλλου κλάδου, η ενδεχόμενη υποκατάσταση είναι ενδοκλαδική και εξαρτάται από τη στρατηγική προσέγγιση του παραγωγού, δηλαδή από την επιλογή του να παράγει επώνυμο ή ανώνυμο ένδυμα. Η εδραίωση όμως ενός εμπορικού σήματος, πέρα από τις απαιτήσεις ποιότητας, σχεδιασμού και ελεγχόμενου κόστους, προϋποθέτει υψηλές δαπάνες για την προώθηση / διαφήμιση και για την ανάπτυξη των σχετικών καναλιών διανομής για τη διάθεση των προϊόντων στην αγορά, με αβέβαιο αποτέλεσμα λόγω του έντονου ανταγωνισμού. Το γεγονός αυτό αποτελεί έναν επιπρόσθετο ανασταλτικό παράγοντα και για την είσοδο νέων παραγωγών στην αγορά, καθώς οι παραγωγοί με ήδη εδραιωμένα εμπορικά σήματα διαθέτουν πλεονεκτήματα κόστους σε αυτό το επίπεδο.

Η ύπαρξη πολλών επιχειρήσεων μικρού μεγέθους, συνήθως οικοτεχνιών, έχει ως αποτέλεσμα τον κατακερματισμό της εγχώριας παραγωγής. Στην κατάσταση αυτή συμβάλουν και οι περιορισμένες ή άκαρπες προσπάθειες για συσπείρωση των εγχώριων παραγωγικών μονάδων καθώς και η χαμηλή καθετοποίηση της παραγωγής. Παράλληλα, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων δυσχεραίνει την οικονομική τους αποτελεσματικότητα. Κατά την τρέχουσα περίοδο της ύφεσης οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας, τα οποία τις εμποδίζουν να προβούν σε κατάλληλες επενδύσεις, απειλώντας ακόμα και τη βιωσιμότητά τους.

Η ένταση του ανταγωνισμού που υφίστανται οι εγχώριοι παραγωγοί επηρεάζεται και από τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των εγχώριων ειδών ένδυσης. Μια σημαντική εξωγενής συνιστώσα είναι το ισχυρότερο ευρώ έναντι του δολαρίου αλλά και έναντι αρκετών νομισμάτων που είναι συνδεδεμένα με το δολάριο. Κατά συνέπεια τα εγχώρια παραγόμενα προϊόντα είναι ακριβότερα από τα ξένα. Όμως, η εξέλιξη των συναλλαγματικών ισοτιμιών δεν αποτελεί τον κυριότερο από τους παράγοντες που προκαλούν τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των εγχώριων ενδυμάτων. Με την παγκοσμιοποίηση και την απελευθέρωση του παγκόσμιου

εμπορίου, η εγχώρια αγορά έχει κατακλυστεί από πολύ φθηνότερα εισαγόμενα προϊόντα, κυρίως από χώρες εξαιρετικά χαμηλού κόστους παραγωγής.

Η φθίνουσα πορεία της εγχώριας κλωστοϋφαντουργίας και η πληθώρα επιλογών προμηθευτών από το εξωτερικό ενισχύουν τη διαπραγματευτική δύναμη των κατασκευαστών ενδυμάτων για συγκράτηση του κόστους παραγωγής, καθώς οι πρώτες ύλες έχουν τη μεγαλύτερη συμβολή στην τελική διαμόρφωση του κόστους. Ωστόσο, οι εγχώριοι παραγωγοί δεν κατορθώνουν να επιτύχουν σημαντικές οικονομίες κλίμακας, καθώς είναι μικρού μεγέθους σε σχέση με τους διεθνείς μεγάλους παίκτες, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνουν λιγότερο ανταγωνιστικές τιμές πρώτων υλών, λόγω χαμηλού όγκου παραγγελιών.

Εκτός από την περιορισμένη διαπραγματευτική δύναμη που διαθέτουν οι εγχώριοι παραγωγοί σε σχέση με μεγάλους διεθνείς οίκους, υφίστανται πίεση και από τους πελάτες τους. Στις περιπτώσεις παραγωγής φασόν, ως επί το πλείστον οι προδιαγραφές και οι όροι συνεργασίας καθορίζονται από τον πελάτη, περιορίζοντας συχνά τις επιλογές του παραγωγού. Παράλληλα, οι περιπτώσεις παραγωγών που αναπτύσσουν τα δικά τους εμπορικά σήματα και δίκτυα πώλησης δεν είναι τόσο συχνές συγκριτικά με τα διεθνώς εδραιωμένα, με αποτέλεσμα τη σημαντική εξάρτηση από τους λιανέμπορους. Το γεγονός ότι στο λιανεμπόριο διαπιστώνεται αύξηση της συγκέντρωσης περιορίζει περαιτέρω τα περιθώρια κέρδους των παραγωγών.

Η ισχυροποίηση των μεγάλων αλυσίδων λιανικού εμπορίου τους επιτρέπει την επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Ως αποτέλεσμα, η δυναμική διείσδυση πολυεθνικών αλυσίδων έχει οδηγήσει σε εκτόπιση των μικρότερων εγχώριων εμπόρων ειδών ένδυσης από την αγορά. Οι μικρότεροι έμποροι συνήθως αδυνατούν να ανταποκριθούν στις τρέχουσες συνθήκες χρηματοοικονομικής ασφυξίας και να ακολουθήσουν την τάση της γρήγορης μόδας και της γρήγορης ανανέωσης νέων σχεδίων. Η τάση αυτή καθιστά απαραίτητη την εφαρμογή νέων μορφών εφοδιασμού, η οποία προϋποθέτει δαπάνες σε σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνίας, τις οποίες διαθέτουν οι μεγάλοι λιανέμποροι, επιτρέποντάς τους να δώσουν έμφαση στο επώνυμο προϊόν και αυξάνοντας με αυτό τον τρόπο την εμπιστοσύνη των καταναλωτών τους.

Η περιορισμένη αγοραστική δύναμη, η οποία επηρεάζεται από τις περικοπές μισθών, την ανεργία και την αύξηση των έμμεσων φόρων, καθιστά τους καταναλωτές πιο συνειδητοποιημένους ως προς τη σχέση τιμής και ποιότητας, ενώ πλέον οι επιλογές τους έχουν διευρυνθεί σε πιο οικονομικές λύσεις, κυρίως μέσω εκπωτικών καταστημάτων. Παράλληλα, οι αγορές ενδυμάτων μέσω διαδικτύου κερδίζουν ολοένα περισσότερο έδαφος, ενώ η ανάπτυξη σημείων πώλησης στα πολυκαταστήματα με τη μορφή των shop-in-shop, διευκολύνει τη δυνατότητα συγκριτικής αξιολόγησης από την πλευρά των καταναλωτών τόσο σε επίπεδο ποιότητας όσο και σε επίπεδο τιμών.

Πίνακας 7.1: Ανάλυση των πέντε δυνάμεων του Porter στην παραγωγή και το εμπόριο ειδών ένδυσης

Παραγωγή ειδών ένδυσης (B2B)	
Απειλή από υποκατάστατα προϊόντα	- Μικρή διακλαδική πίεση - Ανώνυμο έναντι επώνυμου προϊόντος
Απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων	- Υψηλές δαπάνες για είσοδο και εδραίωση στην αγορά - Εμπόδια εισόδου υψηλότερα από τα εξόδου - Απόλυτα πλεονεκτήματα κόστους των εδραιωμένων επώνυμων προϊόντων σε επίπεδο προώθησης και διανομής - Χαμηλή κερδοφορία $\Rightarrow$ χαμηλή ελκυστικότητα - Μείωση μεγέθους εγχώριας αγοράς
Διαπραγματευτική δύναμη πελατών	- Αυξημένη εισαγωγική διείσδυση - Μείωση ζήτησης - Συγκέντρωση λιανεμπορίου - Πίεση περιθωρίων κέρδους των παραγωγών - Μετριασμένη ολοκλήρωση παραγωγών προς τα εμπρός με την ανάπτυξη δικών τους δικτύων σημείων πώλησης - Συγκεκριμένες προδιαγραφές από τον πελάτη σε περίπτωση παραγωγής φασόν
Διαπραγματευτική δύναμη προμηθευτών	- Φθίνουσα πορεία εγχώριας κλωστοϋφαντουργίας - Περισσότερες φθηνότερες επιλογές από το εξωτερικό (π.χ. Κίνα) - Μικρό μέγεθος εγχώριων παραγωγών σε σχέση με τους διεθνείς μεγάλους παίκτες $\Rightarrow$ λιγότερο ανταγωνιστικές τιμές α' υλών, λόγω χαμηλού όγκου παραγγελιών
Ανταγωνισμός των υφιστάμενων επιχειρήσεων	- Κατακερματισμένη αγορά - Πολλές οικοτεχνίες/ επιχειρήσεις μικρού μεγέθους - Χαμηλή και μη συστηματική συνοχή μεταξύ των παραγωγικών μονάδων - Κορεσμένη αγορά, φθίνουσα πορεία - Αυξημένη ανάγκη για τεχνολογικές καινοτομίες - Ανάγκη προσαρμογής παραγωγής και επιχειρηματικού προφίλ σε πιο ευαισθητοποιημένα περιβαλλοντικά πρότυπα - Οικονομική κρίση $\Rightarrow$ προβλήματα ρευστότητας - Ισχυροποίηση ευρώ έναντι δολαρίου $\Rightarrow$ εγχώρια παραγόμενα προϊόντα πιο ακριβά από τα ξένα - Διείσδυση φθηνότερων προϊόντων από χώρες χαμηλότερου κόστους παραγωγής από το αντίστοιχο εγχώριο
Λιανικό εμπόριο ειδών ένδυσης (B2C)	
Απειλή από υποκατάστατα προϊόντα	- Στροφή νοικοκυριών σε δαπάνες εναλλακτικών επιλογών - Μειωμένες τιμές $\Rightarrow$ μειωμένη συνολική αξία για αγορές ειδών ένδυσης
Απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων	- Χαμηλή απειλή λόγω μείωσης μεγέθους αγοράς - Δραστηριοποίηση εδραιωμένων ανταγωνιστών
Διαπραγματευτική δύναμη πελατών	- Μείωση ζήτησης / δαπανών των νοικοκυριών - Μειωμένη αγοραστική δύναμη - Υψηλότερη ευαισθητοποίηση ως προς τη σχέση τιμής-ποιότητας - Αυξημένη οικολογική συνείδηση σε κάποια τμήματα της αγοράς - Αύξηση των εκπαιδευτικών καταστημάτων (outlet-stock) - Νέα είδη επιλογών αγορών (on-line, shop-in-shop)
Διαπραγματευτική δύναμη προμηθευτών	- Φθίνουσα πορεία της εγχώριας παραγωγής - Δυναμική διείσδυση ξένων επιχειρήσεων χαμηλού κόστους
Ανταγωνισμός των υφιστάμενων επιχειρήσεων	- Ισχυροποίηση μεγάλων αλυσίδων-επίτευξη οικονομιών κλίμακας - Δυναμική διείσδυση πολυεθνικών αλυσίδων - Γρήγορη εναλλαγή μόδας $\Rightarrow$ ανάγκη εφαρμογής νέων τεχνολογιών εφοδιασμού και επικοινωνίας - Οικονομική κρίση $\Rightarrow$ προβλήματα ρευστότητας - Εμπιστοσύνη καταναλωτή στο επώνυμο προϊόν

Τέλος, σημειώνεται ότι τα νοικοκυριά έχουν περιορίσει τις δαπάνες τους για είδη ένδυσης, κάτι που οφείλεται εν μέρει στις μειωμένες τιμές των ενδυμάτων σε σχέση με το παρελθόν. Από την άλλη πλευρά, η μείωση του μεριδίου των ειδών ένδυσης στις δαπάνες των νοικοκυριών επηρεάζεται και από το διαφορετικό επιμερισμό των οικογενειακών προϋπολογισμών, καθώς

την τελευταία δεκαετία έχει διαπιστωθεί αύξηση του μεριδίου δαπανών σε έξοδα κατοικίας, μεταφορών, επικοινωνιών και καφενείων-εστιατορίων και ξενοδοχείων¹.

7.3 SWOT Ανάλυση

Ο εγχώριος κλάδος ένδυσης σε όρους κόστους παραγωγής βρίσκεται σε μια ενδιάμεση θέση μεταξύ των κατασκευαστών στις αναπτυγμένες και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Το χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις αναπτυγμένες αγορές, σε συνδυασμό με την εμπειρία του εργατικού δυναμικού και το ποιοτικό προϊόν, προσφέρουν τη δυνατότητα διείσδυσης στις μεγάλες ευρωπαϊκές αγορές, λόγω και της εγγύτητας της χώρας μας με αυτές, παρέχοντας πλεονέκτημα στο επίπεδο της έγκαιρης παράδοσης του προϊόντος. Ο σχετικά σύγχρονος κεφαλαιουχικός εξοπλισμός και η παρακολούθηση των τεχνολογικών εξελίξεων στην παραγωγική διαδικασία αποτελούν επιπλέον πλεονεκτήματα για τον κλάδο, τα οποία συμπληρώνονται με χρήση υφασμάτων φιλικών προς το περιβάλλον μέσω εγκεκριμένων συστημάτων διασφάλισης ποιότητας από τις μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου.

Παράλληλα, ο κλάδος ένδυσης χαρακτηρίζεται από ανεπαρκείς επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη και χαμηλό βαθμό καινοτομικής δραστηριότητας, ενώ οι επιχειρήσεις του κλάδου δυσκολεύονται στην πρόσβαση σε χρηματοδοτικούς πόρους και στην προσέλκυση ικανών στελεχών στον κλάδο. Η έλλειψη στελεχών με υψηλές ικανότητες συνδέεται και με τις ανεπαρκείς εκπαιδευτικές δομές και πολιτική κατάρτισης σύμφωνα με τις εξελίξεις του κλάδου.

Παρά τις αδυναμίες του, ο κλάδος πρέπει να ενδυναμώσει και να εκμεταλλευτεί τα όποια πλεονεκτήματα κόστους διαθέτει σε σχέση με τις χώρες υψηλότερου κόστους, στρέφοντας συγχρόνως την προσοχή του στην έρευνα και ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων σε συνεργασία με άλλους κλάδους της εγχώριας βιομηχανίας, στην τεχνολογική του αναβάθμιση με τη διασύνδεση όλων των τμημάτων της εφοδιαστικής αλυσίδας μέσω τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, αλλά και σε διαρθρωτικές, οργανωσιακές και διοικητικές αλλαγές που μπορούν να υποστηρίξουν τη μείωση του κόστους και την εξωστρέφεια με στόχευση στη διείσδυση σε νέες αγορές. Η αξιοποίηση της γεωγραφικής εγγύτητας με αναδυόμενες αγορές, όπως και η θέση της χώρας στη Μεσόγειο, δημιουργούν περιθώρια για αμοιβαία επωφελείς συνεργασίες. Τέλος, η συστηματική παρακολούθηση των εξελίξεων στα περιβαλλοντικά ζητήματα και η έγκαιρη υιοθέτηση νέων περιβαλλοντικών τεχνολογιών μπορεί να συμβάλλουν στην ανάδειξη νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων για την εγχώρια παραγωγή.

¹ ΕΛΣΤΑΤ, ΕΟΠ 1998/99 και 2008.

Πίνακας 7.2: Δυνατά σημεία, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Απειλές του Εγχώριου Κλάδου Ένδυσης

Δυνατά σημεία	Αδυναμίες
- Ανταγωνιστικότερο κόστος εργασίας σε σχέση με εκείνο των αναπτυσσόμενων αγορών - Ποιοτικό προϊόν σε σχέση με εκείνο των αναπτυσσόμενων αγορών - Εγγύτητα σε μεγάλες καταναλωτικές αγορές - Σχετικά σύγχρονος κεφαλαιουχικός εξοπλισμός - Πρόσβαση σε ποιοτικές πρώτες ύλες (υφάσματα) - Υιοθέτηση πιστοποιήσεων οικολογικού προϊόντος	- Υψηλό κόστος σε σχέση με αναδυόμενες χώρες - Επικέντρωση σε τμήματα της αγοράς που υπερिσχύει η μαζική παραγωγή μη διαφοροποιημένων προϊόντων - Περιορισμένος αριθμός ισχυρών εμπορικών σημάτων που να μπορούν να ανταγωνισθούν στις διεθνείς αγορές - Δυσκολία πρόσβασης σε χρηματοδοτικούς πόρους - Ασθενής καινοτομική δραστηριότητα - Χαμηλές επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη - Έλλειψη επαγγελματιών με υψηλές ικανότητες (σχεδιαστές, μηχανικοί) - Ανεπαρκείς υποδομές επαγγελματικής εκπαίδευσης - Αδυναμία επίτευξης ανταγωνιστικών τιμών των α' υλών εξαιτίας χαμηλής κλίμακας παραγωγής σε σχέση με τους διεθνείς οίκους - Ανεπαρκής ολοκλήρωση της εφοδιαστικής αλυσίδας
Ευκαιρίες	Απειλές
- Αξιοποίηση πλεονεκτημάτων κόστους σε σχέση με τις υψηλού κόστους περιοχές - Ανάπτυξη δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης - Αξιοποίηση ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων για καινοτομία - Ανάπτυξη νέων προϊόντων σε συνεργασία με την ελληνική βιομηχανία - Ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων – περιορισμός εξάρτησης από προϊόντα μαζικής παραγωγής - Τεχνολογική αναβάθμιση κλάδου – διασύνδεση με όλα τα τμήματα της εφοδιαστικής αλυσίδας με επενδύσεις σε τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών - Διείσδυση σε νέες αγορές εκτός ΕΕ - Διαρθρωτικές, οργανωσιακές και διοικητικές μεταβολές που υποστηρίζουν μείωση κόστους και εξωστρέφεια - Αξιοποίηση θέσης χώρας στη Μεσόγειο στο πλαίσιο ευρω-μεσογειακής συνεργασίας - Γειτνίαση με αναπτυσσόμενες αγορές - Παρακολούθηση εξελίξεων στα περιβαλλοντικά ζητήματα και έγκαιρη υιοθέτηση νέων περιβαλλοντικών τεχνολογιών	- Ισχυροποίηση πλεονεκτημάτων κόστους αναδυόμενων χωρών - Βελτίωση ποιότητας προϊόντων αναπτυσσόμενων χωρών - Περαιτέρω ολοκλήρωση κλάδων κλωστοϋφαντουργίας – ένδυσης – λιανικού εμπορίου - Επιδείνωση της κατάστασης της ελληνικής κλωστοϋφαντουργίας ⇒ περιορισμός προμήθειας εγχώριων πρώτων υλών - Παραεμπόριο – απομιμήσεις - Αδυναμία προσέλκυσης ικανού ανθρώπινου δυναμικού λόγω μειωμένης ελκυστικότητας κλάδου - Καθυστερήσεις στην υιοθέτηση τεχνολογικών εξελίξεων - Μείωση μεριδίων σε χώρες της ΕΕ - Μεταφορά παραγωγικών δραστηριοτήτων

Οι μεταβολές στο εξωτερικό περιβάλλον κρύβουν και αρκετούς κινδύνους για τις επιχειρήσεις του κλάδου. Η ισχυροποίηση των πλεονεκτημάτων κόστους και η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων των αναπτυσσόμενων χωρών είναι βέβαιο ότι θα εντείνουν τις ανταγωνιστικές πιέσεις. Επιπλέον, η περαιτέρω ανάπτυξη επιχειρησιακών μοντέλων που στοχεύουν στην ολοκλήρωση των κλάδων κλωστοϋφαντουργίας – ένδυσης – λιανικού εμπορίου με εκμετάλλευση του παγκόσμιου καταμερισμού της εργασίας θα δυσκολέψει ακόμα περισσότερο την πρόσβαση των εγχώριων ειδών ένδυσης στις αγορές, λαμβάνοντας υπόψη ότι στην ευρωπαϊκή αγορά υπάρχει υψηλός βαθμός εξάρτησης από τις εισαγωγές. Σημαντική απειλή συνιστά για τον κλάδο και η μη αποτελεσματική καταπολέμηση του φαινομένου του παραεμπορίου και των απομιμήσεων. Τέλος, η αδυναμία προσέλκυσης ικανού ανθρώπινου δυναμικού λόγω μειωμένης ελκυστικότητας του κλάδου, αλλά και η αδυναμία παρακολούθησης των τεχνολογικών εξελίξεων λόγω της κατανομής των πόρων στην αντιμετώπιση άλλων μείζονος σημασίας προβλημάτων μπορούν να δημιουργήσουν ακόμα μεγαλύτερες πιέσεις στον κλάδο.

7.4 Ανάλυση Στρατηγικών των Επιχειρήσεων Ένδυσης²

Κάθε παραγωγική και εμπορική επιχείρηση του κλάδου αποσκοπεί στη διατήρηση της βιωσιμότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικής της θέσης στην εγχώρια και στις διεθνείς αγορές. Για την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, οι επιχειρήσεις του κλάδου σχεδιάζουν μια σειρά στρατηγικών κινήσεων οι οποίες εξαρτώνται από τους επιδιωκόμενους επιχειρηματικούς στόχους.

Βασικό στοιχείο στη διαμόρφωση της εταιρικής στρατηγικής των επιχειρήσεων του κλάδου ένδυσης, αποτελεί η απόφαση για την ανάπτυξη αναγνωρίσιμου εμπορικού σήματος έναντι της κατασκευής ενδυμάτων για λογαριασμό τρίτων. Η απόφαση αυτή έχει σημαντικές συνέπειες στο ακολουθούμενο επιχειρηματικό μοντέλο. Έτσι, οι επιχειρήσεις που κατασκευάζουν είδη ένδυσης με δικό τους εμπορικό σήμα συνήθως αναπτύσσουν δίκτυο λιανικής πώλησης στο εσωτερικό ή / και στο εξωτερικό και συμπληρωματικά διαθέτουν τα προϊόντα τους σε πολυκαταστήματα, αλυσίδες και μικρότερα καταστήματα. Σημαντικό μέρος της παραγωγής τους (αν όχι ολόκληρο) πραγματοποιείται εκτός Ελλάδας, συνήθως σε γειτονικές χώρες, με διατήρηση σε κεντρικό επίπεδο της επιμέλειας του σχεδιασμού και της διάθεσης σε κάθε στάδιο. Οι επιχειρήσεις αυτές μετασχηματίζονται σταδιακά από παραγωγικές σε εμπορικές.

Οι επιχειρήσεις που κατασκευάζουν είδη ένδυσης με το εμπορικό σήμα του πελάτη συνήθως έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό, προσφέροντας ολοκληρωμένα πακέτα υπηρεσιών σε πελάτες – επιχειρήσεις του εξωτερικού (προτάσεις σχεδιασμού, παραγωγή, έλεγχος ποιότητας, διαχείριση κ.ά.). Κάποια στάδια της παραγωγής, όπως για παράδειγμα η ραφή, μπορεί να πραγματοποιείται σε γειτονικές χώρες.

Σε μια τρίτη κατηγορία εντάσσονται οι επιχειρήσεις που κατασκευάζουν ενδύματα χωρίς να έχουν επενδύσει στην ανάπτυξη αναγνωρίσιμου εμπορικού σήματος, με ανάλογες συνέπειες για τα τμήματα της αγοράς στα οποία επικεντρώνονται και στις ανταγωνιστικές πιέσεις που δέχονται. Στη συνέχεια παρουσιάζονται πιο αναλυτικά ορισμένες από τις βασικές στρατηγικές που ακολουθούν οι επιχειρήσεις του κλάδου.

Δραστηριοποίηση ανάλογα με το εμπορικό σήμα (επώνυμο ή ανώνυμο ένδυμα)

Οι επιχειρήσεις που διαθέτουν επώνυμο ενδύματα ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για το σχεδιασμό, προκειμένου να ακολουθούν τις τάσεις της μόδας, ενώ εστιάζουν σε συγκεκριμένες τεχνικές μάρκετινγκ για την εδραίωση του σήματός τους τόσο εγχωρίως όσο και στο εξωτερικό.

² Οι αναφορές σε επιχειρηματικές κινήσεις είναι ενδεικτικές και όχι εξαντλητικές και χωρίς συγκεκριμένη σειρά σημαντικότητας.

Παράλληλα, δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη δικτύων διανομής και σημείων πώλησης για τη διάθεση των προϊόντων τους στο καταναλωτικό κοινό, ενώ συχνά δραστηριοποιούνται παράλληλα και στο εμπόριο (είτε με τη δημιουργία ιδίων καταστημάτων και είτε μέσω franchising) ως συμπληρωματική στρατηγική στην ανάπτυξη δικτύων διανομής που επιτρέπει τον αποτελεσματικότερο έλεγχο των σημείων πώλησης. Ενδεικτικά, τέτοιες επιχειρήσεις με εδραιωμένα εμπορικά σήματα είναι οι BSB ABEE, STAFF AEBE ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ, TOI & MOI ABEE ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ, RAXEVSKY AEBE, ALOUETTE AE, LYNNE ABEE ΕΙΔΩΝ ΕΝΔΥΣΗΣ κ.ά.

Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρήσεις που διαθέτουν ανώνυμα προϊόντα, προσπαθούν να διεισδύσουν στην αγορά βάσει της τιμής, γεγονός που επιτυγχάνεται με τη συμπίεση του κόστους μέσω βελτιστοποίησης της αποτελεσματικότητας της αλυσίδας παραγωγής και των logistics, μείωσης του χρόνου απόκρισης και συνέπειας ως προς τις δεσμεύσεις τους απέναντι στους πελάτες.

Fast Fashion

Η στρατηγική της «γρήγορης μόδας» (fast fashion) βασίζεται στη δημιουργία πολλών σχεδίων και τη γρήγορη ανανέωση μικρών παρτίδων νέων ενδυμάτων. Σύμφωνα με αυτή, ακολουθούνται οι πιο πρόσφατες τάσεις που επικρατούν, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο σχεδιασμό και διατηρώντας τις τιμές των ενδυμάτων σε χαμηλό επίπεδο. Η ανανέωση των ρούχων στα ράφια των καταστημάτων πραγματοποιείται με γρήγορους ρυθμούς. Η ποσότητα κάθε σχεδίου ρούχων είναι μικρή και η λογική που συνήθως ακολουθείται από τον καταναλωτή είναι να προβαίνει άμεσα σε αγορά του ενδύματος, γνωρίζοντας ότι αργότερα δε θα μπορέσει να το βρει. Αποτέλεσμα είναι να ανακινείται συνεχώς το ενδιαφέρον των καταναλωτών για νέα ρούχα και να παρατηρούνται συχνές επισκέψεις στα καταστήματα προκειμένου να ενημερώνονται για τις νέες αφίσες ενδυμάτων. Η υλοποίηση της συγκεκριμένης στρατηγικής προϋποθέτει ευκολία στη διάδοση της πληροφόρησης από τους καταναλωτές, μέσω των υπευθύνων των καταστημάτων, προς στην εταιρία έως τους σχεδιαστές και τους υπεύθυνους αποθήκης, καθώς και ευελιξία και οργάνωση σε κάθε στάδιο της εφοδιαστικής αλυσίδας. Παράλληλα, απαιτεί πολύ καλή γνώση των τάσεων της αγοράς. Από τις πιο γνωστές παγκοσμίως εταιρίες που ακολουθούν τη στρατηγική της «γρήγορης μόδας» είναι οι ZARA και H&M.

Lean Retailing

Η στρατηγική της «λιτής λιανικής» (lean retailing) μπορεί να είναι συμπληρωματική της προαναφερθείσας «γρήγορης μόδας». Αναφέρεται στη δυνατότητα των επιχειρήσεων να διαθέτουν προϊόντα και να πραγματοποιούν παραγγελίες σύμφωνα με τις «υποδείξεις» της ζήτησης. Για το λόγο αυτό, συνήθως οι επιχειρήσεις που ακολουθούν τη συγκεκριμένη στρατηγική διατηρούν, αν όχι μηδενικά, πολύ χαμηλά αποθέματα. Η στρατηγική τους

βασίζεται στη γρήγορη και συχνή ανανέωση των ειδών σύμφωνα με τις πωλήσεις σε πραγματικό χρόνο. Οι τιμές των ειδών σε αυτές τις περιπτώσεις είναι συνήθως χαμηλές. Απαιτείται βέβαια η υιοθέτηση προηγμένων τεχνολογιών επικοινωνίας μεταξύ των προμηθευτών και των λιανοπωλητών και η ανάπτυξη πολύ καλών σχέσεων μεταξύ τους. Τα σήματα αγοράς που δίνονται από τους καταναλωτές θα πρέπει να διαχέονται άμεσα σε όλα τα στάδια της εφοδιαστικής αλυσίδας, ώστε να επιτυγχάνεται η βέλτιστη οργάνωση της παραγωγής και να μειώνεται ο κίνδυνος είτε της μη έγκαιρης παράδοσης των παραγγελιών είτε της δημιουργίας υψηλών αποθεμάτων. Η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό που να μπορεί να διαχειρίζεται τις νέες μεθόδους της εφοδιαστικής αλυσίδας.

Διαφοροποίηση προϊόντος

Ένας τρόπος για την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικής θέσης μιας επιχείρησης είναι η διεκδίκηση καινοτόμων αγορών (niche markets) και η εκμετάλλευση καινοτόμων υλικών που οδηγούν σε διαφοροποίηση του προϊόντος. Οι καινοτομίες αυτές μπορεί να αφορούν τις επιδόσεις του υφάσματος που αποδίδουν πρόσθετες ιδιότητες σε ένα ένδυμα. Η πιο συνηθισμένη διαφοροποίηση προϊόντος είναι βάσει του σχεδιασμού, όπου οι επιχειρήσεις προσπαθούν να καινοτομήσουν με τη δημιουργία νέων τάσεων της μόδας («μη τεχνολογική» καινοτομία). Βέβαια, η διαφοροποίηση του προϊόντος μπορεί να έγκειται και σε διαφορετικά αντιλαμβανόμενα χαρακτηριστικά, τα οποία είναι συνήθως επικοινωνιακού τύπου. Για παράδειγμα, συχνά οι επιχειρήσεις προσπαθούν να προσδώσουν στα εμπορικά τους σήματα ιδιότητες που εμπεριέχουν χαρακτηριστικά τρόπου ζωής (life style).

Η σημασία της καινοτομίας και της δημιουργικότητας υπογραμμίζεται και στο **Διαγωνισμό Σχεδίου** του έργου **TEXMEDIN**³. Πρόκειται για ένα διακρατικό διαγωνισμό^{4,5} που διοργανώνεται από το TEXMEDIN και απευθύνεται σε νέους σχεδιαστές ηλικίας 18 έως 33 ετών, οι οποίοι θα πρέπει να πραγματοποιήσουν μια εργασία, σχεδιάζοντας νέα προϊόντα (κλωστοϋφαντουργικά είδη, ρούχα μόδας, αξεσουάρ ή προϊόντα εσωτερικού χώρου). Οι σχεδιαστές που θα επιλεγθούν από τη διακρατική κριτική επιτροπή θα εκπαιδευτούν στα εργαστήρια Inspiring Labs⁶, μέσω των οποίων θα διεκδικούν τη δημιουργικότητά τους και θα αποκτήσουν νέα τεχνογνωσία σε συνεργασία με εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και μουσεία. Μόλις ολοκληρωθεί η εκπαίδευση, οι καλύτερες εργασίες θα παρουσιαστούν σε μια ευρωπαϊκή έκθεση, που θα περιοδεύσει στις περιοχές των εταιρών του έργου και στα συμμετέχοντα μουσεία.

³ Το TEXMEDIN είναι ένα έργο συγχρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης με στόχο την ενίσχυση της πολιτιστικής κληρονομιάς στον τομέα της ένδυσης και της κλωστοϋφαντουργίας της ευρωμεσογειακής περιοχής. Απώτερος σκοπός του έργου να αποτελέσουν τα παραπάνω ως ερέθισμα για το σχεδιασμό νέων συλλογών και ειδών υψηλής προστιθέμενης αξίας. Στο πλαίσιο αυτό έχει δημιουργηθεί ένα διακρατικό δίκτυο εργαστηρίων (Inspiring Labs). www.texmedin.eu

⁴ www.texmedin.eu/design_challenge

⁵ Η ελληνική συμμετοχή στη διοργάνωση του διαγωνισμού είναι μέσω του Συνδέσμου Κατασκευαστών Έτοιμων Ενδυμάτων (ΣΚΕΕ).

⁶ Τα εργαστήρια αυτά βρίσκονται στην Ιταλία (στις περιοχές Πράτο και Κάπρι), στην Ισπανία (στην Τεράσσα), στη Γαλλία (στη Λυόν) και στην Ελλάδα (στην Αθήνα).

Χρήση νέων τεχνολογιών

Στη διαδικασία παραγωγής ενδυμάτων έχει παρατηρηθεί δραστική επίδραση της εξέλιξης των νέων τεχνολογιών. Για παράδειγμα, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στα υφάσματα με τη χρήση της νανοτεχνολογίας και της βιοτεχνολογίας, βάσει της οποίας προσδίδονται ξεχωριστές ιδιότητες στις επιδόσεις τους. Η χρήση των νέων τεχνολογιών βοηθά στην ανάπτυξη ενδυμάτων υψηλής προστιθέμενης αξίας (όπως πολυλειτουργικά, έξυπνα και υψηλών επιδόσεων ενδύματα). Τη σημαντικότητα των νέων τεχνολογιών έχει αναγνωρίσει η ΕΕ, μέσω της Πρωτοβουλίας για Πρωτοπόρες Αγορές (Lead Market Initiative)⁷. Σε σχετική ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ανάμεσα στα άλλα, γίνεται λόγος για τα προστατευτικά υφάσματα⁸ που περιλαμβάνουν είδη ρουχισμού και άλλα συστήματα που βασίζονται στα υφάσματα και τα οποία έχουν ως βασική λειτουργία να προστατεύουν τους χρήστες από κινδύνους που προέρχονται από τις συνθήκες υπό τις οποίες εργάζονται⁹. Τέτοιες χρήσεις θα μπορούσαν να διακριθούν ως εξής (ΓΓΕΤ, 2007):

Πολυλειτουργικά ενδύματα: Πρόκειται για ρούχα που μπορεί να έχουν ενσωματωμένα υπολογιστικά συστήματα (computational clothing, wearable computers) και ηλεκτρονικές διατάξεις (π.χ. αγωγή νήματα), να διαθέτουν χαρακτηριστικά που μεγιστοποιούν την άνεση, την ευκολία στη χρήση, τον καθαρισμό και τη συντήρηση και παράγουν ή/και αποθηκεύουν θερμότητα ή μπορεί να έχουν λειτουργίες που επιτρέπουν την ιατρική παρακολούθηση του ανθρώπινου σώματος.

Έξυπνα ενδύματα: τα είδη αυτά διαθέτουν τεχνολογία αισθητήρων (sensors) και στοιχείων δράσης (actuators). Τέτοιες περιπτώσεις θα μπορούσαν να είναι ενδύματα που ρυθμίζουν τη θερμική τους συμπεριφορά ανάλογα με τις περιβαλλοντικές συνθήκες και τη θερμοκρασία του σώματος, φωτοχρωμικά προϊόντα που προσαρμόζονται στα χρώματα του περιβάλλοντος, όταν απαιτείται απόκρυψη και παραλλαγή, είδη μεταβαλλόμενης μηχανικής αντοχής, με ιδιότητες που παράγουν τεχνητούς μύες και μικροηλεκτρομηχανολογικά συστήματα (MEMS) κ.ά.

Υψηλών επιδόσεων ενδύματα: Είδη που προστατεύουν το χρήστη από ακραίες καιρικές συνθήκες, μικροοργανισμούς, ακτινοβολίες, ηλεκτρομαγνητικά πεδία κ.ά. Κλασική περίπτωση είναι η προστασία από μεταβολές θερμοκρασίας και υγρασίας. Επιπρόσθετα, οι εφαρμογές θα μπορούσαν να είναι σε ενδύματα με αντιμικροβιακή προστασία, με πυρανθεκτικότητα, διαπνευσιμότητα, προστασίας κατηγοριών βαριά εργαζομένων, με μειωμένες αστοχίες υλικών κ.λπ.

⁷ COM (2007) 860 final.

⁸ Τεχνικά υφάσματα για ευφυή ενδύματα και μέσα ατομικής προστασίας (ΜΑΠ).

⁹ Σύμφωνα με στοιχεία του 2007, η αγορά των ΜΑΠ τότε εκτιμούταν σε 9,5 με 10 δισ. ευρώ και περίπου 200 χιλιάδες θέσεις εργασίας συνδέονταν άμεσα ή έμμεσα με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες του εν λόγω κλάδου. Η πρόβλεψη για αυτό το τμήμα της αγοράς ήταν για ταχεία ανάπτυξη σε ορισμένα μέρη του κόσμου, με την πεποίθηση ότι οι εξαγωγές της ΕΕ στον κλάδο των ΜΑΠ θα μπορούσαν να αυξηθούν κατά περίπου 50% τα επόμενα έτη. Η ταχύτερη ανάπτυξη και χρήση των ευρωπαϊκών προτύπων στην παγκόσμια αγορά, σε συνδυασμό με τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, π.χ. μέσω υπηρεσιών υποστήριξης των ΜΜΕ, θα μπορούσε να δημιουργήσει μεγαλύτερη ζήτηση για τα ΜΑΠ. Οι αγορές ΜΑΠ θα μπορούσαν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο σχετικά με τα προστατευτικά υφάσματα, αρκεί να αντιμετωπιστεί ο κατακερματισμός της ζήτησης σε επίπεδο των τοπικών αρχών.

Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να γίνει αξιοποίηση του 7^{ου} Προγράμματος Πλαίσιο (ΠΠ), που αποτελεί ένα μέσο χρηματοδότησης της ΕΕ για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη για την περίοδο 2007-2013. Πιο συγκεκριμένα μέσω του προγράμματος «Συνεργασία» του 7^{ου} ΠΠ, ο κλάδος της ένδυσης θα μπορούσε να ευνοηθεί στο θεματικό τομέα «νανοεπιστήμες, νανοτεχνολογίες, υλικά και νέες τεχνολογίες παραγωγής»¹⁰. Η συνολική χρηματοδότηση του θεματικού αυτού τομέα κατά τη διάρκεια του 7^{ου} ΠΠ είναι €3,5 δισ.¹¹. Σκοπός του συγκεκριμένου θεματικού τομέα είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της ΕΕ και η μετάβαση από εντάσεως παραγωγικών συντελεστών σε εντάσεως γνώσης¹². Σε παραδοσιακούς κλάδους (όπως είναι ο κλάδος της ένδυσης) η μετάβαση σε εντάσεως γνώσης θα βοηθήσει στην ανάπτυξη ειδών υψηλής προστιθέμενης αξίας, η οποία με τη σειρά της θα οδηγήσει στη δημιουργία νέων βιομηχανιών, όπου θα απαντώνται οι απαιτήσεις των καταναλωτών σε θέματα ανάπτυξης, περιβάλλοντος, υγείας και γενικότερου κοινωνικού ενδιαφέροντος. Στο πρόγραμμα αυτό δίνεται έμφαση σε τέσσερις δράσεις¹³:

- Νανοεπιστήμες και νανοτεχνολογίες: μελέτη φαινομένων, διαχείριση και ανάπτυξη νανοτεχνολογιών που θα οδηγήσουν στην παραγωγή νέων προϊόντων και υπηρεσιών.
- Υλικά: χρήση της γνώσης των νανοτεχνολογιών και βιοτεχνολογιών για νέα προϊόντα και διαδικασίες.
- Νέα παραγωγή: δημιουργία συνθηκών για συνεχή καινοτομία και ανάπτυξη διαδικασιών παραγωγής (σε επίπεδο τεχνολογίας, εγκαταστάσεων οργανισμού και παραγωγής και ανθρώπινων πόρων), που θα είναι συναφείς με τις απαιτήσεις περιβάλλοντος και ασφάλειας.
- Ολοκλήρωση τεχνολογιών για βιομηχανικές εφαρμογές: έμφαση σε νέες τεχνολογίες, υλικά και εφαρμογές που απευθύνονται σε ανάγκες όπως αναγνωρίστηκαν από διάφορες ευρωπαϊκές πλατφόρμες τεχνολογίας.

Προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας κινείται η λογική του δικτύου Enterprise Europe Network, το οποίο αποτελεί κόμβο για τις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες. Μέσω αυτού του ευρωπαϊκού δικτύου, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ενημερωθούν για πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ευκαιρίες χρηματοδότησης, διακρατικές συνεργασίες, δυνατότητες καινοτομίας και μεταφοράς τεχνολογίας κ.ά. Επιπρόσθετα, μπορούν οι επιχειρήσεις να ενημερωθούν για τα προγράμματα του 7^{ου} ΠΠ και τα εθνικά ερευνητικά προγράμματα. Παράλληλα, μπορεί να αποτελέσει σημείο συνάντησης ερευνητικών φορέων και βιομηχανίας, μέσω του οποίου θα προωθηθεί η επιχειρηματικότητα

¹⁰ http://ec.europa.eu/research/leaflets/fp7/index_el.html

¹¹ Το πρόγραμμα Future to Fashion (F2F), που ειδικευόταν στον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας, της ένδυσης και της υπόδησης, είχε διάρκεια από το Μάιο 2006 έως τον Απρίλιο 2008 και χρηματοδοτούταν από το 6^ο ΠΠ. Στο πρόγραμμα αυτό συμμετείχε και η Ελλάδα.

¹² Συγκεκριμένα, για τη βιομηχανία των ειδών ένδυσης η μετάβαση, βάσει του στόχου του προγράμματος, είναι από εντάσεως εργασίας σε εντάσεως γνώσης.

¹³ http://cordis.europa.eu/fp7/cooperation/nanotechnology_en.html

και η καινοτομία. Στην Ελλάδα το αντίστοιχο δίκτυο είναι το Enterprise Europe Network – Hellas, το οποίο είναι μέλος του ευρωπαϊκού δικτύου.

Η ταχύτητα και ο χαμηλός χρόνος απόκρισης στις ανάγκες της αγοράς βάσει των τελευταίων τάσεων της μόδας είναι απαραίτητες προϋποθέσεις προκειμένου ένας λιανοπωλητής να διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Για την επίτευξη των παραπάνω απαιτείται η χρήση των σύγχρονων τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφορικής. Τέτοιες μέθοδοι αφορούν τη διαχείριση του κύκλου ζωής του προϊόντος (Product Lifecycle Management), λογισμικό τρισδιάστατης οπτικοποίησης των σχεδίων, τεχνολογία εικονικών δειγμάτων υφασμάτων και πασαρέλας, αναγνώριση ετικετών με ραδιοσυχνότητες (Radio Frequency Identification). Συγχρόνως, οι σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνίας επιδρούν ευεργετικά σε θέματα εφοδιαστικής αλυσίδας, ώστε να επιτυγχάνονται χαμηλοί χρόνοι αποστολής¹⁴ (Anson, 2008).

Παράλληλα, η συχνή μεταβολή των τάσεων της μόδας οδηγεί στην ανάγκη ανάπτυξης εφαρμογών και εργαλείων που θα επεξεργάζονται τις προβλέψεις για τη μόδα και οι πληροφορίες αυτές θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού ενδυμάτων (ΓΓΕΤ, 2007).

Ωστόσο, ενώ ο κλάδος της ένδυσης είναι εντάσεως εργασίας και γενικώς θεωρείται ότι η διαδικασία της ραφής είναι πολύπλοκη για να υποκατασταθεί από τη μηχανή, ορισμένες κατηγορίες ενδυμάτων (όπως αθλητικά ρούχα, εσώρουχα, μαγιό κ.ά.) παράγονται πλέον χωρίς ραφές ή με συγκόλληση. Συνεπώς, η κοπή και η ραφή μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη χρήση μηχανών (π.χ. με λέιζερ), γεγονός που καθιστά λιγότερο αναγκαία τη χρήση εργασίας στις περιπτώσεις αυτές, ενώ με την εξοικονόμηση πόρων (λιγότερη κλωστή, χρήση ενέργειας, περίσσειμα υφάσματος κ.ά.) μειώνεται το κόστος παραγωγής (Allwood, 2006).

Τέλος, εξαιτίας της ιδιαίτερης ευαισθητοποίησης του καταναλωτικού κοινού σε οικολογικά θέματα, οι νέες τεχνολογίες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ώστε να καταστήσουν την παραγωγική διαδικασία ενδυμάτων πιο φιλική στο περιβάλλον (π.χ. βελτίωση των διαδικασιών της δέψης των δερμάτων, της βαφής, μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, ανακύκλωση και απόσυρση ειδών κλωστοϋφαντουργίας κ.ά.).

Ανάπτυξη δικτύων λιανικής

Οι επιχειρήσεις ειδών ένδυσης, και κατά βάση οι εμπορικές, επιλέγουν να εδραιωθούν μέσω της ανάπτυξης δικτύου σημείων πώλησης. Το δίκτυο των καταστημάτων μπορεί να είναι ιδιόκτητο ή/και να δημιουργείται με τη μέθοδο της δικαιόχρησης (franchising). Για παράδειγμα η εταιρία ΒΑΡΔΑΣ Α.Ε.Β.Ε. έχει δημιουργήσει δίκτυο ιδιόκτητων καταστημάτων με ισχυρό

¹⁴ Ο εφοδιασμός των καταστημάτων είναι περισσότερες φορές από τις κλασσικές δύο που ίσχυε παλιότερα, χειμώνας – καλοκαίρι, ενώ υπάρχουν πολλά σχέδια, χρώματα και μεγέθη για κάθε είδος που πρέπει να διαχειρισθούν.

εμπορικό σήμα, ενώ ταυτόχρονα εμπορεύεται εμπορικά σήματα τρίτων, ορισμένα από αυτά κατά αποκλειστικότητα. Αντίστοιχο παράδειγμα αποτελεί και η εταιρία YSATIS.

Εναλλακτικό τρόπο ανάπτυξης δικτύου αποτελεί η διείσδυση σε πολυκαταστήματα και αλυσίδες σουπερμάρκετ. Στα πολυκαταστήματα η διείσδυση πραγματοποιείται συνήθως με τη μορφή “shop in shop”, δηλαδή με ανάπτυξη σημείων πώλησης μέσα στα πολυκαταστήματα. Τέτοιες περιπτώσεις είναι τα ΑΤΤΙCΑ, Notos Galleries, Fokas κ.ά. Άλλη περίπτωση ανάπτυξης δικτύου είναι η ύπαρξη καταστημάτων σε εμπορικά κέντρα, όπως το The Mall Athens, το Athensheart και το Golden Hall.

Αξίζει να αναφερθούν και περιπτώσεις επιχειρήσεων που δε διαθέτουν ιδιόκτητα καταστήματα ή με franchising, αλλά διανέμουν τα ενδύματα του εμπορικού τους σήματος σε άλλα καταστήματα. Τη στρατηγική αυτή βέβαια μπορούν να ακολουθούν επιχειρήσεις συνδυαστικά με το δικό τους δίκτυο καταστημάτων, με σκοπό τη διεύρυνση των σημείων τελικής πώλησης.

Ανάπτυξη δικτύου πωλήσεων στο εξωτερικό

Η απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου οδήγησε στην εγκαθίδρυση ενός παγκοσμιοποιημένου οικονομικού περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητες οι κινήσεις εξωστρέφειας. Στο πλαίσιο αυτό, επιχειρήσεις του κλάδου προβαίνουν σε στρατηγικές διεθνοποίησης, μέσω της αναζήτησης αγορών στο εξωτερικό.

Η διείσδυση στο εξωτερικό μπορεί να επιτευχθεί από τις επιχειρήσεις εξαγοντας ενδύματα με το εμπορικό τους σήμα μέσω του δικτύου πωλήσεων επιχειρήσεων του εξωτερικού με τις οποίες συνεργάζονται. Συγχρόνως, υπάρχουν εταιρίες που επιχειρούν να δημιουργήσουν το δικό τους δίκτυο πωλήσεων στο εξωτερικό, επεκτείνοντας την αλυσίδα των καταστημάτων σε ξένες αγορές. Επιχειρήσεις που διαθέτουν καταστήματα εκτός από την εγχώρια αγορά και στο εξωτερικό είναι οι SPRIDER, GLOU, BSB, YSATIS κ.ά. Τέλος, η ΕΛΒΕ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ κατασκευάζει και προωθεί επώνυμα ρούχα τόσο στην ελληνική αγορά, όσο και στο εξωτερικό.

Στρατηγικές συμμαχίες

Στην αγορά της ένδυσης και ιδιαίτερα στον τομέα του λιανικού εμπορίου εντοπίζεται η σύναψη στρατηγικών συμμαχιών για ενίσχυση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων. Συχνά, οι μεγάλοι λιανοπωλητές επιλέγουν παραγωγούς που διαθέτουν ευελιξία, δυνατότητες γρήγορης απόκρισης, αξιοπιστία, υψηλές δυνατότητες σχεδιασμού και ποιότητα παραγωγής, ενώ δε διστάζουν να συνεργαστούν ακόμη και με ανταγωνιστές τους σε περίπτωση που κριθεί επωφελές. Παράλληλα, ενισχύεται η τάση συνεργασιών με κατασκευαστές που διαθέτουν οικολογική συνείδηση και κοινωνική υπευθυνότητα, στοιχεία που ανταποκρίνονται στις επιθυμίες των καταναλωτών τους (Anson, 2008). Άλλου είδους στρατηγική συμμαχία αποτελεί

η συνεργασία εγχώριων εμπορικών επιχειρήσεων (π.χ. πολυκαταστημάτων, μεγάλων λιανοπωλητών) με διεθνείς οίκους, η οποία μπορεί να αφορά στην αποκλειστική εισαγωγή επώνυμων ειδών ένδυσης.

Στο πλαίσιο των στρατηγικών συμμαχιών εντάσσονται περιπτώσεις όπως η συμμετοχή της ΕΛΒΕ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ στην CALIN AE (κύριο δικαιοπάροχο των εταιριών CALZEDONIA, INTIMISSIMI και TENEZIS) και στη ΛΗΤΩ ΑΕ. Επίσης, η MINERVA ΛΑΔΕΝΗΣ Ι. ΚΑΙ Β. ΑΦΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΛΕΚΤΙΚΗΣ συμμετέχει στην ΕΛΕΤΕΝ Α.Ε. ΕΝΔΥΣΗΣ κατά 76%, η οποία ιδρύθηκε από πρωτοβουλία της πρώτης. Αξίζει να σημειωθεί δε, ότι η στρατηγική αυτή συνηθίζεται μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων.

Μετεγκατάσταση παραγωγικής δραστηριότητας σε χώρες χαμηλού κόστους

Μια στρατηγική που έχει ακολουθηθεί από επιχειρήσεις του κλάδου είναι η μερική ή ολική μετεγκατάσταση παραγωγικών μονάδων στο εξωτερικό και ιδιαίτερα σε βαλκανικές χώρες. Η στρατηγική προτιμάται εξαιτίας της επίτευξης χαμηλότερου κόστους παραγωγής και της βελτίωσης πρόσβασης σε νέες αγορές. Άλλωστε, η πραγματοποίηση επενδύσεων σε βαλκανικές χώρες ενισχύεται και από την πολιτεία μέσω «του Ελληνικού Σχεδίου Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων» (ΕΣΟΑΒ), δεκαετούς διάρκειας (2002-2011)¹⁵. Ορισμένες επιχειρήσεις που έχουν ακολουθήσει τη στρατηγική αυτή είναι οι ΔΕΛΦΙΝΙ ΑΕ, MINERVA ΛΑΔΕΝΗΣ Ι. ΚΑΙ Β. ΑΦΟΙ, ΜΑΣΣΕΛΟΣ ΑΕΕ, ΕΛΒΕ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ ΑΕ, κ.ά.

On-line καταστήματα

Αρκετές επιχειρήσεις διαθέτουν προϊόντα μέσω διαδικτύου, λειτουργώντας ουσιαστικά ως ηλεκτρονικά καταστήματα (π.χ. www.laredoute.gr, www.fashioneshop.gr, www.fashion-price.gr) και επιτυγχάνοντας χαμηλότερα λειτουργικά έξοδα. Παράλληλα, υπάρχουν και οι περιπτώσεις πραγματοποίησης ηλεκτρονικών πωλήσεων από εδραιωμένους λιανοπωλητές, συμπληρωματικά με τα φυσικά τους καταστήματα. Αρκετοί οίκοι με εμπορικά σήματα διεθνούς αναγνώρισης παρέχουν τη δυνατότητα για ηλεκτρονικές παραγγελίες (για παράδειγμα στην ιστοσελίδα www.pret-a-beaute.com, πωλούνται ενδύματα διεθνών οίκων). Παράλληλα υπάρχουν επιχειρήσεις που λειτουργούν ως ηλεκτρονικά καταστήματα που διαθέτουν μεγάλο εύρος προϊόντων, ανάμεσα στα οποία είναι και τα είδη ένδυσης (π.χ. www.plus4u.gr). Οι ηλεκτρονικές αγοραπωλησίες έχουν κερδίσει τελευταία σημαντικό έδαφος, καθώς ο όγκος και η αξία των πωλήσεων ειδών ένδυσης μέσω διαδικτύου κινούνται ανοδικά, ενώ καταργούνται σημαντικά οι γεωγραφικές αποστάσεις (π.χ. μπορεί να πραγματοποιηθεί μια ηλεκτρονική παραγγελία μέσω διαδικτύου από την Αμερική ή την Κίνα για την Ελλάδα). Συνήθως οι «ηλεκτρονικές» αγορές υιοθετούνται από καταναλωτές που έχουν περιορισμένο χρόνο, αλλά σχετικά υψηλό εισόδημα, ενώ οι αγορές πραγματοποιούνται από το σπίτι,

¹⁵ Αναλυτικότερα στο σχετικό παράρτημα της μελέτης με την ανάλυση του θεσμικού πλαισίου του κλάδου ένδυσης.

γεγονός που προσδίδει μεγαλύτερη ευελιξία και ευκολία. Οι πωλητές ενισχύουν το ηλεκτρονικό εμπόριο με την απαλλαγή επιπλέον χρεώσεων στους πελάτες. Ωστόσο, καθώς οι αγοραστές δεν έχουν τη δυνατότητα να δοκιμάζουν τα ρούχα, ο βαθμός επιστροφών είναι υψηλός (Anson, 2008).

Συγχωνεύσεις και εξαγορές

Σε εξαγορές και συγχωνεύσεις μπορεί να προβούν οι επιχειρήσεις για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας και φάσματος, την ενδυνάμωση του μεριδίου αγοράς, την καθετοποίηση, τη διεύρυνση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε συμπληρωματικά τμήματα αγοράς, την ενίσχυση της διαφοροποίησης, την ελαχιστοποίηση του κόστους κ.ά. Παράδειγμα στον κλάδο ένδυσης αποτελεί η εξαγορά από τη BSB του 80% της LYNNE το 2006. Αξίζει να σημειωθεί ότι η BSB συμμετείχε ήδη στο μετοχικό κεφάλαιο της LYNNE. Στόχος της επιχειρηματικής κίνησης ήταν η ενδυνάμωση της θέσης της BSB ¹⁶. Επιπρόσθετα, στο τέλος του 2009 πραγματοποιήθηκε η συγχώνευση της ELMEC SPORT και της FACTORY OUTLET. Άλλη συγχώνευση που έχει σημειωθεί στο χώρο είναι η απορρόφηση από την ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΝΑΟΥΣΗΣ ΑΕ των FANCO ΑΕ, ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΡΟΔΟΠΗΣ ΑΕ και GALLOP ΑΕ. στο τέλος του 2006.

Ανάπτυξη εταιρικής κοινωνικής ευθύνης¹⁷

Από τις τελευταίες τάσεις που επικρατούν στο χώρο της ένδυσης είναι η οικολογική συνείδηση και η κοινωνική υπευθυνότητα. Η οικολογική ευαισθησία που θα επιδείξουν οι επιχειρήσεις αποτελεί μελλοντικό σημείο-κλειδί για την εξέλιξή τους. Τα λεγόμενα «πράσινα» υφάσματα και ενδύματα κερδίζουν συνεχώς έδαφος στις προτιμήσεις των καταναλωτών. Για παράδειγμα, η χρήση οργανικού βαμβακερού υφάσματος και φυσικών βαφών, αλλά και οι πιστοποιήσεις σε περιβαλλοντικά κριτήρια (όπως η πιστοποίηση EU Eco Label και Oeko-Tex), η φιλική προς το περιβάλλον παραγωγική διαδικασία (π.χ. συμμόρφωση στις κοινοτικές ρυθμίσεις REACH) αποτελούν παραδείγματα οικολογικής συνείδησης. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, η BSB και η ATTRATIVO έχουν λανσάρει μια σειρά από ρούχα, φιλικά προς το περιβάλλον. Ωστόσο, η συμμόρφωση των επιχειρήσεων στις ρυθμίσεις επιφέρει επιπλέον κόστος στην παραγωγή (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2004).

Παράλληλα, ορισμένες επιχειρήσεις αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που αναδεικνύουν το κοινωνικό τους «πρόσωπο» προς τους πελάτες τους. Ορισμένες από τις κινήσεις κοινωνικής εταιρικής ευθύνης αφορούν σε προσπάθειες που υποδηλώνουν συνεισφορά στην κοινωνία, όπως χορηγίες για κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, φιλανθρωπικές δωρεές, ευκολίες και δημιουργία ειδικών εγκαταστάσεων για τους εργαζόμενους (όπως διευκολύνσεις, εσωτερικούς παιδικούς σταθμούς στην εταιρία, χώρους εστιατορίων και άθλησης), αλλά και χορηγίες σε τοπικές κοινότητες για την εκπαίδευση, την υγεία κ.ά. Ενδεικτικά, ορισμένες από τις εταιρίες

¹⁶ Σύντομα Νέα-Επιλογή: «Η BSB εξαγόρασε τη Lynne» (17/5/2006).

¹⁷ Anson (2008).

που έχουν αναλάβει τέτοιες πρωτοβουλίες είναι οι MINI RAXEVSKY AE, ATTRATTIVO AEE, BSB ABEE, ALOUETTE AE, TOI & MOI ABEE, STAFF AEBE, TRIUMPH INTERNATIONAL ABEE, RAXEVSKY AEBE, H&M, INDITEX κ.ά.

Συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις

Οι διεθνείς επιχειρηματικές εκθέσεις αποτελούν σημαντικά σημεία συνάντησης των εμπλεκόμενων στον κλάδο της ένδυσης και δίνουν την ευκαιρία σε προμηθευτές να έρθουν σε επαφή με σημαντικούς πελάτες.

7.5 Επενδυτική Δραστηριότητα Επιχειρήσεων Κατασκευής Ειδών Ένδυσης

Οι επενδύσεις σκοπεύουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης των επιχειρήσεων είτε μέσω της βελτίωσης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων είτε μέσω της ανάπτυξης καινοτόμων προϊόντων για την ικανοποίηση των υφιστάμενων αναγκών. Παράλληλα, οι κατάλληλες επενδύσεις σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και η υιοθέτηση των τεχνολογικών εξελίξεων στα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας μπορούν να επιτύχουν μείωση του κόστους παραγωγής.

Στον Πίνακα 7.3 παρουσιάζονται οι παράγοντες που επηρέασαν την επενδυτική δραστηριότητα των επιχειρήσεων του κλάδου της ένδυσης κατά τη διάρκεια της περιόδου 2003-2010, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Επενδύσεων στη Βιομηχανία που διεξάγεται από το IOBE¹⁸. Η ζήτηση για τα προϊόντα των επιχειρήσεων ενώ αποτελούσε ιδιαίτερα σημαντικό θετικό παράγοντα το 2007, το 2009 και το 2010 επιδρούσε αρνητικά για επενδύσεις. Με παρόμοιο τρόπο φαίνεται πως επιδρούν στις επενδυτικές αποφάσεις των επιχειρήσεων τα κέρδη τους, η διαθεσιμότητα κεφαλαίων και το κόστος τους. Πάντως τα επενδυτικά κίνητρα εξακολουθούσαν να είναι ελκυστικά έως το 2008, ενώ οι τεχνολογικές εξελίξεις επηρέασαν όλο και περισσότερο τις επενδυτικές αποφάσεις τα τελευταία δύο έτη. Τέλος, η φορολόγηση των κερδών αποτελεί εν γένει αντικίνητρο για επενδύσεις.

¹⁸ Η Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία του IOBE είναι δειγματοληπτική. Ο αριθμός των επιχειρήσεων που απάντησαν δύναται να διαφέρει από έτος σε έτος.

Πίνακας 7.3: Παράγοντες που Επηρέασαν την Επενδυτική Δραστηριότητα Επιχειρήσεων Κλάδου Κατασκευής Έτοιμου Ενδύματος
(Συντελεστές σημαντικότητας)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Η Ζήτηση για τα προϊόντα τους	29,5	47,5	40,0	31,0	49,5	8,5	-16,5	-33,0
Τα κέρδη της επιχείρησης	3,0	7,5	18,5	19,0	34,0	24,5	-33,0	-49,5
Η διαθεσιμότητα κεφαλαίων & το κόστος τους	-0,5	7,5	-2,5	-12,0	27,0	24,5	-32,5	-41,0
Οι τεχνολογικές εξελίξεις	28,0	22,5	34,0	36,5	30,0	8,0	24,0	24,0
Τα κίνητρα για επενδύσεις	11,0	27,5	0,0	18,5	22,5	24,0	-24,5	-24,5
Η φορολογία των κερδών	-5,5	-2,5	-6,0	-12,0	11,5	25,0	-41,0	-41,0
Η οικονομική πολιτική στο σύνολο της	-13,0	-2,5	-12,5	-6,0	18,5	0,0	-58,0	-42,0
Άλλοι λόγοι	0,0	-2,5	6,0	0,0	0,0	0,0	-16,0	-16,0

Πηγή: Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία, ΙΟΒΕ.

Σημείωση: Ο συντελεστής σημαντικότητας υπολογίζεται από τη στάθμιση των θετικών και αρνητικών απαντήσεων των ερωτημένων. Οι τιμές που μπορεί να λάβει κυμαίνονται από +100% έως -100%, ανάλογα με τη σημασία κάθε παράγοντα στην επίδραση των αποφάσεων των επιχειρήσεων για επενδυτική δραστηριότητα (+100% πολύ θετική επίπτωση και -100% πολύ αρνητική επίπτωση).

Στον Πίνακα 7.4 παρουσιάζεται η κατανομή των επενδύσεων των επιχειρήσεων κατασκευής ενδυμάτων ανάλογα με το σκοπό τους την περίοδο 2007-2010. Διαπιστώνεται ότι οι επιχειρήσεις στις επενδυτικές τους αποφάσεις δίνουν μεγάλη έμφαση στην αντικατάσταση υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Παράλληλα, παρατηρείται συρρίκνωση των επενδύσεων αύξησης της παραγωγικής δυναμικότητας για προϊόντα που ήδη παράγουν. Η εξέλιξη αυτή ενδεχομένως να δικαιολογείται από το γεγονός ότι η εγχώρια παραγωγή ενδυμάτων συρρικνώνεται και συνεπώς δεν υπάρχει έντονο κίνητρο για επέκταση των γραμμών παραγωγής. Ωστόσο, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, το 2010 φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις δίνουν περισσότερο έμφαση σε επενδύσεις για τη βελτίωση των μεθόδων παραγωγής που ήδη εφαρμόζουν, για τη δημιουργία γραμμών παραγωγής για νέα προϊόντα και την εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής, αντιλαμβανόμενες ενδεχομένως την τεχνολογική καινοτομία ως κινητήρια δύναμη για τη βιωσιμότητά τους.

Πίνακας 7.4: Κατανομή Επενδύσεων Επιχειρήσεων Κλάδου Κατασκευής Έτοιμου Ενδύματος
 Ανάλογα με το Σκοπό τους (%)

Σκοπός Επένδυσης	Ποσοστό (%) στο σύνολο			
	2007	2008	2009	2010
Αντικατάσταση υφιστάμενου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού	47,8	56,5	81,8	51,5
Αύξηση παραγωγικής δυναμικότητας για ήδη παραγόμενα προϊόντα	13,5	6,0	2,8	0,5
Διεύρυνση παραγωγικής δυναμικότητας για την παραγωγή νέων προϊόντων	9,0	12,8	2,5	13,0
Βελτίωση μεθόδων παραγωγής που ήδη εφαρμόζουν	14,3	4,2	2,8	16,5
Εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής	1,5	4,8	0,0	14,0
Άλλοι σκοποί (π.χ. προστασία περιβάλλοντος, όροι ασφαλείας κ.λπ.)	13,8	15,7	10,3	4,5
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0

Πηγή: Έρευνα Επενδύσεων στη Βιομηχανία, ΙΟΒΕ.

Τέλος, το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων κατασκευής ενδυμάτων για επενδύσεις για άλλους σκοπούς, όπως προστασία του περιβάλλοντος, όρους ασφαλείας κ.λπ., φαίνεται πως περιορίστηκε το 2010 συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη. Το ενδιαφέρον για τέτοιου είδους επενδύσεις τα προηγούμενα έτη ενδεχομένως να προερχόταν από νομοθετικές δεσμεύσεις

που καλούνταν να εφαρμόσουν οι επιχειρήσεις. Φαίνεται όμως, ότι ο επενδυτικός προσανατολισμός τους τώρα έχει στραφεί στη βελτίωση της παραγωγικότητας.

7.5.1 Επενδυτικά εργαλεία

Η ενίσχυση των παραγωγικών και εμπορικών επιχειρήσεων ειδών ένδυσης πραγματοποιείται μέσω οριζόντιων ενισχύσεων σε επενδυτικά σχέδια δυνάμει του Επενδυτικού Νόμου και του ΕΣΠΑ και τη χρηματοδοτική τους στήριξη μέσω του Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ).

Επενδυτικός Νόμος 3908/2011

Στις αρχές του 2011 ψηφίστηκε ο νέος επενδυτικός νόμος (Ν. 3908/2011) «Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική ανάπτυξη, την επιχειρηματικότητα και την περιφερειακή συνοχή». Σκοπός του νόμου αυτού είναι ανάμεσα στα άλλα, η υποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων, ώστε να προωθηθεί η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και η περιφερειακή συνοχή, αλλά και η κατάλληλη αξιοποίηση των διαθέσιμων υποδομών και του ανθρώπινου δυναμικού. Το περιεχόμενο του νόμου έχει εναρμονιστεί με τον Κανονισμό 800/2008 (Γενικός Κανονισμός Απαλλαγής κατά Κατηγορία) και το Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων για την Ελλάδα 2007-2013. Στο νόμο υπάγονται τα επενδυτικά σχέδια όλων των τομέων της οικονομίας με την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων όπως προβλέπονται από την κοινοτική οδηγία ή από επιλογή του ελληνικού κράτους. Επίσης, μπορούν να υπαχθούν στο νόμο όχι μόνο υφιστάμενες επιχειρήσεις, αλλά και υπό ίδρυση, με την υποχρέωση να έχουν συσταθεί εντός της προθεσμίας για την απόφαση υπαγωγής τους και πριν την καταβολή της ενίσχυσης.

Οι μορφές των χορηγούμενων ενισχύσεων μπορούν να δοθούν μεμονωμένα ή συνδυαστικά¹⁹ και είναι οι ακόλουθες:

- **Φορολογική απαλλαγή** που συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος, επί των πραγματοποιούμενων κερδών από το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης. Το ποσό της φοροαπαλλαγής υπολογίζεται ως ποσοστό επί της αξίας των ενισχυόμενων δαπανών του επενδυτικού σχεδίου ή/και της αξίας του καινούριου μηχανολογικού εξοπλισμού που αποκτάται με χρηματοδοτική μίσθωση και συνιστά ισόποσο αφορολόγητο αποθεματικό.
- **Επιχορήγηση** που συνίσταται στη δωρεάν παροχή από το Δημόσιο χρηματικού ποσού για την κάλυψη τμήματος της ενισχυόμενης δαπάνης του επενδυτικού σχεδίου.

¹⁹ Μέχρι του ανώτατου ορίου του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων στο οποίο περιλαμβάνεται και το όφελος που προκύπτει από τα τραπεζικά δάνεια χαμηλού κόστους που χορηγούνται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που συνεργάζονται με το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης – ΕΤΕΑΝ ΑΕ (μετεξέλιξη του Ταμείου Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων – ΤΕΜΠΕ ΑΕ).

- **Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης**, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα επτά (7) έτη, συνίσταται στην κάλυψη από το Δημόσιο τμήματος των καταβαλλόμενων δόσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση καινούργιου σύγχρονου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού²⁰.

Τα επενδυτικά σχέδια κατηγοριοποιούνται σε τρία (3) γενικά καθεστώτα επενδύσεων και σε τέσσερα (4) ειδικά καθεστώτα επενδύσεων. Τα **γενικά επενδυτικά σχέδια** διακρίνονται σε:

- **Γενικής Επιχειρηματικότητας**: υπάγονται τα επενδυτικά σχέδια που δεν εντάσσονται σε καμία άλλη κατηγορία γενικού ή ειδικού καθεστώτος. Στην κατηγορία αυτή παρέχονται φοροαπαλλαγές κατά το ποσοστό, όπως ορίζεται από το σχετικό πίνακα ενισχύσεων του παρόντος νόμου.
- **Τεχνολογικής Ανάπτυξης**: υπάγονται επενδυτικά σχέδια τεχνολογικού εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων με τη χρησιμοποίηση τεχνολογικών και οργανωτικών καινοτομιών, όπως συστήματα διασφάλισης και ελέγχου ποιότητας, πιστοποίηση, τεχνολογία εξοικονόμησης ενέργειας, έργα και προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης και αξιοποίηση εξειδικευμένου επιστημονικού και ερευνητικού δυναμικού. Τα είδη ενίσχυσης στην κατηγορία αυτή είναι με τη μορφή επιχορήγησης ή/και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις σε ποσοστό 80% και για τις νέες επιχειρήσεις σε ποσοστό 90% των ορίων του πίνακα ενισχύσεων. Το υπόλοιπο ποσοστό μέχρι το όριο του πίνακα συμπληρώνεται με την ενίσχυση φορολογικής απαλλαγής.
- **Περιφερειακής Συνοχής**: υπάγονται επενδυτικά σχέδια σε παραγωγικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τοπικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αντιμετωπίζουν τοπικές ανάγκες και περιφερειακά προβλήματα με περιβαλλοντικά βιώσιμες τεχνολογικές εφαρμογές. Τα είδη ενίσχυσης στην κατηγορία αυτή είναι με τη μορφή επιχορήγησης ή/και επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις σε ποσοστό 70% και για τις νέες επιχειρήσεις σε ποσοστό 80% των ορίων του πίνακα ενισχύσεων. Το υπόλοιπο ποσοστό μέχρι το όριο του πίνακα συμπληρώνεται με την ενίσχυση φορολογικής απαλλαγής.

Τα **ειδικά επενδυτικά σχέδια** διακρίνονται σε:

- **Επιχειρηματικότητας νέων**: αφορά επενδυτικά σχέδια για την ίδρυση και λειτουργία μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, στο εταιρικό κεφάλαιο των οποίων συμμετέχουν άνω του 50% φυσικά πρόσωπα έως 24 ετών και ασκούν αποκλειστικά τη διαχείριση της επιχείρησης. Το ύψος της ενίσχυσης που παρέχεται για το σύνολο των επενδυτικών σχεδίων που υποβάλλονται κάθε έτος, σε εφαρμογή του Γενικού Κανονισμού Απαλλαγής κατά Κατηγορία, καθορίζεται με σχετική υπουργική απόφαση. Σε περίπτωση χρήσης χρηματοδοτικής μίσθωσης εγκαταστάσεων και εξοπλισμού η ενίσχυση παρέχεται τα πέντε

²⁰ Πλέον, δεν υπάρχει ειδικό καθεστώς για την άμεση ενίσχυση της απασχόλησης. Ωστόσο, το κριτήριο της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης θα έχει ειδική βαρύτητα στα κριτήρια βαθμολογίας των επενδυτικών σχεδίων.

(5) πρώτα έτη λειτουργίας της επιχείρησης μέχρι του ποσού του ενός εκ. ευρώ συνολικά. Στην περίπτωση της επιχορήγησης η ενίσχυση φθάνει μέχρι το ποσό των €500 χιλ. συνολικά. Ανά έτος, το χορηγούμενο ποσό δεν μπορεί να ξεπερνά το 33% της συνολικής επιχορήγησης²¹.

■ **Μεγάλων επενδυτικών σχεδίων:** υπάγονται επενδυτικά σχέδια²² άνω των €50 εκ. Μπορούν να δοθούν μεμονωμένα ή συνδυαστικά οι μορφές ενισχύσεων. Κάθε χρόνο με υπουργική απόφαση καθορίζεται το ύψος των ενισχύσεων για το σύνολο των υποβαλλόμενων επενδυτικών σχεδίων. Το σχήμα των ενισχύσεων για τα μεγάλα επενδυτικά σχέδια είναι το ακόλουθο:

- ο έως τα €50 εκ. παρέχεται το 100% του κατά περίπτωση ανώτατου ορίου περιφερειακής ενίσχυσης,
- ο από €50 εκ. έως €100 εκ. παρέχεται το 50% του κατά περίπτωση ανώτατου ορίου περιφερειακής ενίσχυσης,
- ο για άνω των €100 εκ. παρέχεται το 30% του κατά περίπτωση ανώτατου ορίου περιφερειακής ενίσχυσης.

■ **Ολοκληρωμένων πολυετών επιχειρηματικών σχεδίων:** υπάγονται ολοκληρωμένες πολυετείς επενδύσεις ελάχιστου κόστους €2 εκ., με χρονικό ορίζοντα υλοποίησης 2-5 ετών που πραγματοποιούν επιχειρήσεις με ήδη πενταετή δράση από τη σύστασή τους. Η μορφή της ενίσχυσης στην κατηγορία αυτή είναι μόνο η παροχή φοροαπαλλαγών. Τα σχέδια αυτά θα πρέπει να αφορούν τον τεχνολογικό, διοικητικό, οργανωτικό και επιχειρηματικό εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη και τις αναγκαίες ενέργειες κατάρτισης των εργαζομένων με ένα ή περισσότερους από τους παρακάτω στόχους:

- ο Ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης.
- ο Παραγωγή και προώθηση επώνυμων προϊόντων ή/και υπηρεσιών.
- ο Καθετοποίηση παραγωγής, ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων προϊόντων, υπηρεσιών ή συμπληρωματικών προϊόντων και υπηρεσιών.
- ο Παραγωγή προϊόντων ή/και παροχή υπηρεσιών σημαντικά βελτιωμένων ή τελείως διαφοροποιημένων, σε σχέση με τα υφιστάμενα βασικά προϊόντα ή υπηρεσίες της επιχείρησης.

■ **Συνέργειας και Δικτύωσης:** υπάγονται επενδυτικά σχέδια που υποβάλλονται από σχήματα συνέργειας και δικτύωσης²³ με σκοπό την υλοποίηση προγραμμάτων για την αξιοποίηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των επιχειρήσεων ή υποδομών που δημιουργούνται με εθνική και κοινοτική χρηματοδότηση ή την προσαρμογή τους στο σύγχρονο οικονομικό και τεχνολογικό περιβάλλον και περιλαμβάνουν κοινές δράσεις, όπως

²¹ Μικρές επιχειρήσεις που ελέγχονται από μετόχους επιχειρήσεων που έκλεισαν το προηγούμενο δωδεκάμηνο δεν μπορούν να λάβουν ενίσχυση, αν αυτές δραστηριοποιούνται στην ίδια σχετική αγορά ή σε όμοιες αγορές.

²² Θεωρούνται ενιαία όταν η επένδυση είναι τριετούς διάρκειας, εκ μέρους μίας ή περισσότερων επιχειρήσεων και αποτελείται από πάγια στοιχεία.

²³ Τα σχήματα αυτά απαρτίζονται από τουλάχιστον δέκα (10) επιχειρήσεις στην περιφέρεια Αττικής και το Νομό Θεσσαλονίκης και από πέντε (5) τουλάχιστον επιχειρήσεις στους λοιπούς νομούς της επικράτειας και λειτουργούν υπό τη μορφή κοινοπραξίας, στην οποία μπορούν να συμμετέχουν έως 20% ΑΕΙ, ερευνητικοί φορείς και ΝΠΙΔ.

κοινές εγκαταστάσεις και εξοπλισμό παραγωγής ή ελέγχου ποιότητας ή αποθήκευσης ή έκθεσης και διακίνησης εμπορευμάτων και υπηρεσιών ή πιστοποίησης ή εκπαίδευσης κ.ά. Ετησίως καθορίζεται με υπουργική απόφαση το ύψος των ενισχύσεων, όπως προβλέπονται από το Γενικό Απαλλακτικό Κανονισμό, για το σύνολο των υποβαλλόμενων επενδυτικών σχεδίων.

Στο συγκεκριμένο αναπτυξιακό νόμο προβλέπεται η σύνταξη ετήσιου προϋπολογισμού, ο οποίος θα είναι το όριο για την ένταξη των υποβαλλόμενων επενδυτικών σχεδίων, ενώ οι προκηρύξεις για υποβολή των σχεδίων θα γίνονται δύο φορές ετησίως (Απρίλιο και Οκτώβριο), πλην των Μεγάλων Επενδυτικών Σχεδίων, τα οποία υποβάλλονται οποτεδήποτε. Κάθε Δεκέμβριο θα καθορίζεται το ύψος της επιχορήγησης και της επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης. Οι οικονομικές αυτές ενισχύσεις προβλέπεται ότι θα προέρχονται από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους σύμφωνα με τις ισχύουσες εθνικές και κοινοτικές διατάξεις. Το συνολικό ύψος των φοροαπαλλαγών που θα δίνονται θα είναι το τριπλάσιο των κονδυλίων για κεφαλαιακές ενισχύσεις.

Για τους σκοπούς του νόμου η ελληνική επικράτεια χωρίζεται σε τρεις ζώνες κινήτρων²⁴ (Α, Β και Γ) με βάση το επίπεδο ανάπτυξης, σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας:

Α' Ζώνη κινήτρων: ανήκουν οι νομοί της Αττικής και της Βοιωτίας, και τα ποσοστά ενίσχυσης στους νομούς αυτούς ανέρχονται καταρχήν σε 15% για Μεγάλες επιχειρήσεις, 20% για Μεσαίες επιχειρήσεις και 25% για Μικρές και Πολύ Μικρές επιχειρήσεις.

Β' Ζώνη κινήτρων: ανήκουν οι νομοί με κατά κεφαλή ΑΕΠ μεγαλύτερο από το 75% του μέσου όρου της χώρας, και τα ποσοστά ενίσχυσης στους νομούς αυτούς ανέρχονται καταρχήν σε 30% για Μεγάλες επιχειρήσεις, 35% για Μεσαίες επιχειρήσεις και 40% για Μικρές και Πολύ Μικρές επιχειρήσεις.

Γ' Ζώνη κινήτρων: ανήκουν οι νομοί με κατά κεφαλή ΑΕΠ μικρότερο από το 75% του μέσου όρου της χώρας, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, τα νησιά των Περιφερειών Νοτίου και Βορείου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων, τα νησιά που ανήκουν διοικητικά σε νομούς της ηπειρωτικής Ελλάδας, καθώς και οι παραμεθόριοι νομοί της χώρας. Τα ποσοστά ενίσχυσης στη Γ' Ζώνη ανέρχονται καταρχήν σε 40% για Μεγάλες επιχειρήσεις, 45% για Μεσαίες επιχειρήσεις και 50% για Μικρές και Πολύ Μικρές επιχειρήσεις.

Το ποσοστό ενίσχυσης των επενδυτικών σχεδίων, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της ενισχυόμενης δαπάνης, εξαρτάται από το μέγεθος του φορέα επένδυσης και από το νομό στον οποίο υλοποιείται²⁵.

²⁴ Τα ποσοστά εντός των Ζωνών Α', Β' και Γ' υπόκεινται στους περιορισμούς του Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων 2007-2013 που έχει ορίξει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2006/C 286/04, 23.11.2006)

²⁵ Σημειώνεται δε ότι με σχετική Υπουργική Απόφαση δύναται η τροποποίηση των ποσοστών ενισχύσεων ανάλογα με τις διαφοροποιήσεις στο ΑΕΠ του νομού, βάσει των σχετικών κριτηρίων και περιορισμών και του εγκεκριμένου από την ΕΕ Χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων.

Το ελάχιστο ύψος που πρέπει να έχουν τα επενδυτικά σχέδια για να υπαχθούν στο νόμο, ορίζεται με βάση το μέγεθος του φορέα²⁶ ως εξής:

- Για μεγάλες επιχειρήσεις, στο ποσό του €1 εκ.
- Για μεσαίες επιχειρήσεις, στο ποσό των €500 χιλ.
- Για μικρές επιχειρήσεις, στο ποσό των €300 χιλ.
- Για πολύ μικρές επιχειρήσεις, στο ποσό των €200 χιλ.

Για την κατηγορία της Γενικής Επιχειρηματικότητας τα προαναφερόμενα ποσά ορίζονται κατά περίπτωση στο ήμισυ.

Το ποσοστό της ίδιας συμμετοχής του επενδυτή στις επενδύσεις που εντάσσονται στο καθεστώς ενίσχυσης της επιχορήγησης κεφαλαίου δεν μπορεί να είναι κατώτερο του 25% των ενισχυόμενων δαπανών. Στις περιπτώσεις που ένα επενδυτικό σχέδιο υπάγεται στο καθεστώς της φοροαπαλλαγής, ο δικαιούχος πρέπει να συνεισφέρει τουλάχιστον το 25% του επενδυτικού κόστους είτε με ίδια κεφάλαια είτε με εξωτερική χρηματοδότηση²⁷.

Κάθε επενδυτικό σχέδιο για να υπαχθεί στο καθεστώς ενίσχυσης θα πρέπει να πληροί συγκεκριμένα **κριτήρια αξιολόγησης του αναπτυξιακού αποτελέσματος**. Για πρώτη φορά προβλέπεται ότι, με βάση τη βαθμολογία των κριτηρίων πραγματοποιείται φθίνουσα ταξινόμηση των προκρινόμενων επενδυτικών σχεδίων κατά κατηγορία επενδυτικού σχεδίου και επιλέγονται οι προτάσεις με την υψηλότερη βαθμολογία μέχρι εξάντλησης των συνολικών διαθέσιμων πόρων για κάθε εξαμηνιαία περίοδο. Τα Μεγάλα Επενδυτικά Σχέδια αξιολογούνται αυτοτελώς.

Παράλληλα, προβλέπεται η σύσταση Γραφείων Εξυπηρέτησης Επενδυτών, όπου θα παρέχεται η αναγκαία πληροφόρηση, θα παραλαμβάνονται οι αιτήσεις και θα πραγματοποιείται ο έλεγχος των δικαιολογητικών. Με τη διαδικασία αυτή δεν υφίσταται πλέον καμία επαφή μεταξύ επενδυτή και αξιολογητή. Συγχρόνως, προβλέπεται η σύσταση Ενιαίου Μητρώου Αξιολογητών για όλη την επικράτεια, από το οποίο με το σύστημα της τυχαίας επιλογής θα επιλέγονται οι αξιολογητές για κάθε επενδυτικό σχέδιο. Στο ίδιο πλαίσιο, προβλέπεται η ανάπτυξη Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, που θα υποστηρίξει το σύνολο των διαδικασιών αξιολόγησης, βαθμολόγησης και παρακολούθησης της υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων²⁸.

²⁶ Σύμφωνα με την σχετική κατάταξη της ΕΕ (Κανονισμός 800/2008).

²⁷ Η οποία δε θα πρέπει να περιέχει καμία κρατική ενίσχυση.

²⁸ Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο ενίσχυσης της εγχώριας επιχειρηματικότητας ψηφίστηκε νόμος, σύμφωνα με τον οποίο προβλέπεται απλοποίηση της διαδικασίας αδειοδότησης τεχνικών επαγγελματιών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πάρκων. Στοιχεύεται η επιτάχυνση ίδρυσης επιχειρήσεων με διαδικασίες "one-stop shop" με την ολοκλήρωση του Γενικού Μητρώου Επιχειρήσεων. Παράλληλα, με τη δημιουργία της ψηφιακής πλατφόρμας StartUpGreece, αποσκοπείται η ενίσχυση και η διευκόλυνση του εγχώριου «επιχειρείν», ενώ προβλέπεται η υλοποίηση της δράσης «Ελλάδα φιλική στο Επιχειρείν» – «Business Friendly Greece», προκειμένου να περιοριστούν οι γραφειοκρατικοί περιορισμοί και αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Τέλος, στο νόμο αυτό δίνεται έμφαση στη φοροαπαλλαγή ως μορφή ενίσχυσης έναντι των επιδοτήσεων και προβλέπεται συγκεκριμένο ποσό φορολογικού οφέλους για τις επιχειρήσεις που αξιοποιούν το κίνητρο της φοροαπαλλαγής, διασφαλίζοντας τον έλεγχο της μορφής του κινήτρου της. Ο χρόνος φοροαπαλλαγής πλέον φθάνει τα δέκα (10) έτη για τις νέες επιχειρήσεις και τα οκτώ (8) για τις υφιστάμενες.

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007–2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013. Ο συνολικός προϋπολογισμός που προβλέπεται για το ΕΣΠΑ είναι €39,4 δισ., εκ των οποίων τα €20,4 δισ. προέρχονται από κοινοτική συνδρομή, τα €11,5 δισ. είναι από εθνική δημόσια δαπάνη και τα €7,5 δισ. είναι από ιδιωτική συμμετοχή²⁹. Ο στρατηγικός στόχος του ΕΣΠΑ είναι ο εντοπισμός των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της Ελλάδας, προκειμένου να διαμορφωθούν αξιόλογοι ρυθμοί μεγέθυνσης της οικονομίας, να αυξηθεί η παραγωγικότητα υψηλότερα από τον κοινοτικό μέσο όρο, να τονωθεί η απασχόληση και να επιτευχθεί η πραγματική σύγκλιση. Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας, κατά την προγραμματική περίοδο 2007–2013, σε εθνικό επίπεδο σχεδιάζονται τα ακόλουθα τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ):

- Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη
- Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας
- Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα
- Ψηφιακή Σύγκλιση
- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
- Διοικητική Μεταρρύθμιση
- Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής
- Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων

Παράλληλα, το πρόγραμμα χωρίζεται σε πέντε χωρικές ενότητες (σε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα – ΠΕΠ), οι οποίες είναι οι εξής:

- ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
- ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
- ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
- ΠΕΠ Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου
- ΠΕΠ Αττικής.

²⁹ Στα ποσά αυτά δεν περιλαμβάνονται οι πόροι για την Αγροτική Ανάπτυξη και την Αλιεία, οι οποίοι αγγίζουν τα €7,5 δισ. (€3,9 δισ. από Κοινοτική Συνδρομή, €2,2 δισ. από Εθνική Δημόσια Δαπάνη και €1,4 δισ. από Ιδιωτική Συμμετοχή).

Η τρέχουσα προκήρυξη για πρόγραμμα που αφορά στη μεταποίηση ειδών ένδυσης παρουσιάζεται στον Πίνακα 7.5. Παράλληλα, έχει προδημοσιευτεί το Πρόγραμμα «Νέα Καινοτομική Επιχειρηματικότητα» με περίοδο υποβολής προτάσεων από 1/8/2011 έως 30/9/2011, το οποίο αποσκοπεί κυρίως στην ενίσχυση της ίδρυσης επιχειρήσεων από φυσικά πρόσωπα τα οποία επιδιώκουν να μετατρέψουν μία καινοτόμο ιδέα ή/και μία καταγεγραμμένη / κατοχυρωμένη αλλά έως τώρα μη εμπορικά αξιοποιημένη τεχνογνωσία, σε επιχειρηματική καινοτομία. Συγχρόνως επιχειρείται να ενισχυθούν πολύ μικρές και μικρές νέες επιχειρήσεις (έως πέντε ετών) οι οποίες επιδιώκουν την εμπορική αξιοποίηση καινοτομικών ιδεών υπό τη μορφή της εμπορικής διάθεσης νέων προϊόντων ή υπηρεσιών ή την επέκταση / διαφοροποίηση των προϊόντων / υπηρεσιών τους ή τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας ή της διαδικασίας παροχής υπηρεσιών που χρησιμοποιούν.

Πίνακας 7.5: Προσκλήσεις – Προκηρύξεις του ΕΣΠΑ³⁰

Προϊόν JEREMIE Νέα Επιχειρηματικότητα: Ευνοϊκά δάνεια επιμερισμού ρίσκου για Πολύ Μικρές και Μικρές Επιχειρήσεις	
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Είδος Ενίσχυσης	Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα Επιδότηση επιτοκίου - Εγγύηση Δανείου, Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας Μικρές και Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις:
Σε Ποιους Απευθύνεται	* Υπό ίδρυση * Νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις * Επιχειρήσεις που έχουν έως και 3 χρόνια λειτουργίας (λιγότερο από 36 μήνες) από την υποβολή του αιτήματος δανειοδότησης, απασχολούν μέχρι 50 άτομα προσωπικό και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα €10 εκ. και λειτουργούν λιγότερο από 36 μήνες. Το συγκεκριμένο προϊόν χρηματοδοτεί τη χορήγηση δανείων με μειωμένο επιτόκιο και μειωμένες εξασφαλίσεις μέσω των τραπεζών Εθνική και Alpha Bank. Ο επιχειρηματίας που θα χρηματοδοτηθεί μέσω του προϊόντος αυτού JEREMIE θα καταβάλει επιτόκιο μόνο για το 50% του δανείου, ποσό που αντιστοιχεί στην ιδιωτική συμμετοχή. Το ποσό επιτοκίου που αντιστοιχεί στο υπόλοιπο 50% θα καλυφθεί μέσω του ΕΣΠΑ από 120.000.000 €
Τομείς Ενδιαφέροντος	Τηλεπικοινωνίες, Έρευνα – Τεχνολογία – Καινοτομία, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εκπαίδευση – Κατάρτιση
Γεωγραφική Περιοχή	Όλη η Ελλάδα
Προθεσμία Υποβολής Αιτήσεων	από 22/2/2011 έως εξαντλήσεως προϋπολογισμού
Περιγραφή	Η πρωτοβουλία JEREMIE ενισχύει μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες απασχολούν μέχρι 50 άτομα προσωπικό και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα €10 εκ. και λειτουργούν λιγότερο από 36 μήνες. Το συγκεκριμένο προϊόν χρηματοδοτεί τη χορήγηση δανείων με μειωμένο επιτόκιο και μειωμένες εξασφαλίσεις μέσω των τραπεζών Εθνική και Alpha Bank. Ο επιχειρηματίας που θα χρηματοδοτηθεί μέσω του προϊόντος αυτού JEREMIE θα καταβάλει επιτόκιο μόνο για το 50% του δανείου, ποσό που αντιστοιχεί στην ιδιωτική συμμετοχή. Το ποσό επιτοκίου που αντιστοιχεί στο υπόλοιπο 50% θα καλυφθεί μέσω του ΕΣΠΑ από 120.000.000 €
Προϋπολογισμός	120.000.000 €
Πληροφορίες	Υποκαταστήματα Εθνικής Τράπεζας και Alpha Bank

Πηγή: www.espa.gr. **Σημείωση:** Ημερομηνία αναφοράς 25/07/2011.

Πιο συγκεκριμένα για τις επιχειρήσεις του κλάδου ένδυσης, έως το τέλος περίπου του 2010 είχε ανακοινωθεί το πρόγραμμα «Μεταποίηση στις Νέες Συνθήκες» για τις νέες και υπό ίδρυση επιχειρήσεις και για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις το πρόγραμμα «Ένδυση και Υπόδηση – Νέες Προοπτικές» μέσω του ΕΣΠΑ. Το πρόγραμμα «Μεταποίηση στις Νέες Συνθήκες», αφορούσε επενδυτικές προτάσεις προϋπολογισμού €30 εκ. έως €400 εκ. για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και €100 εκ. έως €800 εκ. για τις μεσαίες επιχειρήσεις. Ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή και το μέγεθος της επιχείρησης το ποσοστό της δημόσιας χρηματοδότησης σε κάθε πρόταση κυμαινόταν από 25% έως 50%.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα «**Ένδυση και Υπόδηση – Νέες Προοπτικές**», είχε προκηρυχθεί στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013» (ΕΠ.ΑΝ.ΙΙ) του ΕΣΠΑ 2007-2013, το οποίο απευθυνόταν σε υφιστάμενες

³⁰ Αναλυτικότερα για τους όρους των προκηρύξεων των προγραμμάτων στο www.espa.gr.

μικρομεσαίες επιχειρήσεις με σκοπό την ενθάρρυνση της καινοτομίας και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας των κλάδων κλωστοϋφαντουργίας, ένδυσης, υπόδησης και δέρματος. Η συνολική δαπάνη του προγράμματος ανερχόταν σε €15 εκ. Μέσω του προγράμματος αυτού καλούνταν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να υποβάλλουν τις επενδυτικές τους προτάσεις και αναλόγως του μεγέθους της επιχείρησης τα όρια του επιχορηγούμενου προϋπολογισμού κάθε πρότασης κυμαινόταν από €30 χιλ. έως €200 χιλ. (από €30 χιλ. έως €150 χιλ. για τις πολύ μικρές και τις μικρές επιχειρήσεις και από €50 χιλ. έως €200 χιλ. για τις μεσαίες επιχειρήσεις). Η επιδότηση που θα δίνεται σε κάθε πρόταση, ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή και το μέγεθος της επιχείρησης, θα είναι από 25% έως 50%. Το χρηματοδοτικό σχήμα του κάθε έργου παρουσιάζεται στον Πίνακα 7.6. Παράλληλα, στον προϋπολογισμό της υποβληθείσας πρότασης ήταν η υποχρεωτική η σύνδεση των προβλεπόμενων δαπανών με τις εξής κατηγορίες επιλέξιμων δαπανών: 1. Εξοπλισμός και ειδικές εγκαταστάσεις (συμπεριλαμβανόμενων και ασώματων παγίων π.χ. μεταφορά τεχνολογίας) και 2. Άυλες δαπάνες –δαπάνες προβολής, προώθησης και οργάνωσης, δαπάνες συμβούλων.

Πίνακας 7.6: Χρηματοδοτικό σχήμα έργου για ένταξη στο Πρόγραμμα «Ένδυση και Υπόδηση – Νέες Προοπτικές»³¹

Ιδία συμμετοχή (τουλάχιστον)	25%
Δημόσια χρηματοδότηση (αναλόγως την περίπτωση)	25% έως 50%
Εν δυνάμει τραπεζική συμμετοχή	Το υπολειπόμενο ποσό

Πηγή: Τροποποίηση του Οδηγού του Προγράμματος "Ένδυση και Υπόδηση – Νέες Προοπτικές" του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα (ΕΠΑΕ) του ΕΣΠΑ 2007-2013, www.espa.gr

Στο πλαίσιο αυτό είχε προκηρυχθεί, πάλι μέσω ΕΣΠΑ, πρόγραμμα κατάρτισης των επιχειρηματιών και εργαζόμενων των επιχειρήσεων που θα ενισχυθούν από το πρόγραμμα «Ένδυση και Υπόδηση – Νέες Προοπτικές».

Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης

Το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ ΑΕ) αποτελεί τη μετεξέλιξη του **Ταμείου Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων** (ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ) σύμφωνα τον ιδρυτικό του νόμο 3912/2011. Με το ταμείο αυτό στοχεύεται να αντιμετωπιστεί η χρηματοδοτική ασφυξία που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, η υστέρηση της ελληνικής χρηματοδοτικής αγοράς σε σύγκριση με την ΕΕ και να μειωθεί το κόστος δανεισμού.

Σκοπός του ταμείου θα είναι η βελτίωση πρόσβασης των επιχειρήσεων, κυρίως των μικρομεσαίων, στη χρηματοδότησή τους, στην ενίσχυση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητάς τους και της δημιουργίας και πώλησης καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Το ΕΤΕΑΝ εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδας και ως

³¹ Το ίδιο χρηματοδοτικό σχήμα έργου ίσχυε και στο Πρόγραμμα «Μεταποίηση στις Νέες Συνθήκες».

ταμείο συνεπενδύσεων και συμμετοχών δε θα έρχεται απευθείας σε επαφή με τις επιχειρήσεις, αλλά μέσω των Τραπεζών με τις οποίες θα συνεργάζεται. Παράλληλα, θα προωθεί νέα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής και ανακυκλούμενα δάνεια. Στους ιδρυτικούς στόχους του ταμείου είναι η ίδρυση και διαχείριση Ταμείων Χαρτοφυλακίου, Ταμείων Εγγυήσεων, Ταμείων Δανειοδοτήσεων, Ταμείων Επενδυτικής Χρηματοδότησης αλλά και η διαχείριση προγραμμάτων Κρατικού Προϋπολογισμού, ΠΔΕ, Κοινοτικών, Διακρατικών, ΕΣΠΑ, Διεθνών Πολυμερών Οργανισμών, στα πλαίσια των αναπτυξιακών στόχων τους.

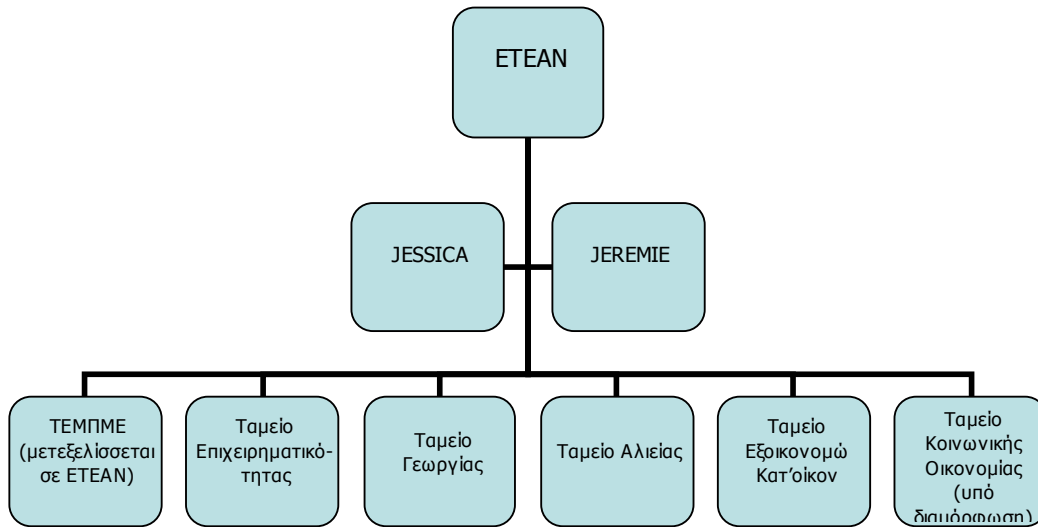
Με το ETEAN AE εισάγονται στην Ελλάδα νέες μέθοδοι χρηματοδότησης όπως η «υβριδική χρηματοδότηση» (mezzanine finance) των ΜΜΕ, η χρηματοδότηση αρχικών σταδίων μιας επιχείρησης (early-stage) και η χρηματοδότηση «επιχειρηματικών αγγέλων» (business angels). Συγχρόνως η υποστήριξη στις επιχειρήσεις δε θα είναι μόνο οικονομική, αλλά και ενημερωτική και συμβουλευτική. Το ταμείο θα βρίσκεται υπό συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και θα λειτουργεί συμπληρωματικά με τα χρηματοδοτικά εργαλεία JESSICA³² και JEREMIE³³.

Το ETEAN, εκτός από την απορρόφηση του ΤΕΜΠΜΕ, θα υλοποιεί και θα διαχειρίζεται τα υφιστάμενα νέα χρηματοδοτικά μέσα, όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 7.1. Στην αγορά θα διοχετεύουν συνολικά €1 δισ., τα οποία, μέσω μόχλευσης τραπεζικών κεφαλαίων, θα φτάσουν τα €2,5 δισ. σε δύο έτη.

³² JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas). Είναι πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, σε συνεργασία με την Τράπεζα Ανάπτυξης του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αποτελεί ένα νέο μέσο χρησιμοποίησης των μη επιστρεπτέων επιχορηγήσεων των διαρθρωτικών ταμείων για τη στήριξη της αστικής ανάπτυξης. Τα κράτη-μέλη μπορούν να χρησιμοποιήσουν το JESSICA εισάγοντας στα «Επιχειρησιακά Προγράμματα» τους για την περίοδο 2007-2013 ένα σχέδιο δράσης για τις αστικές περιοχές.

³³ JEREMIE (Joint European Resources for Small and Medium-sized Enterprises). Αυτό το Ταμείο Χαρτοφυλακίου είναι ταμείο ανακυκλούμενων πιστώσεων και λειτουργεί ως κεντρικός φορέας διοχέτευσης των πόρων. Πρόκειται για πρωτοβουλία που αναπτύχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και ανήκει στον Όμιλο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Παρέχει στα κράτη-μέλη της ΕΕ, μέσω εθνικών και περιφερειακών αρχών, τη δυνατότητα λήψης ενισχύσεων από διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ για τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Προσφέρει στους ενδιαμέσους οργανισμούς χρηματοπιστωτικά προϊόντα εστιασμένα στις ΜΜΕ και όχι επιχορηγήσεις.

Διάγραμμα 7.1: Διαχείριση χρηματοδοτικών μέσων από ΕΤΕΑΝ

Πηγή: Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας.

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, στο πλαίσιο της ΕΤΕΑΝ έχουν δανειοδοτηθεί επιχειρήσεις μέσω της δράσης ενίσχυσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων, η οποία χωρίζεται σε δύο φάσεις: τη Φάση Α' της δράσης στήριξης της επιχειρηματικής ρευστότητας μέσω άτοκων και εγγυημένων κεφαλαίων κίνησης και τη Φάση Β' της Δράσης Στήριξης της ρευστότητας με εγγυημένα και χαμηλότοκα κεφάλαια κίνησης. Στον Πίνακα 7.7 παρουσιάζονται οι εγκρίσεις δανείων που έχει πραγματοποιήσει το ΕΤΕΑΝ στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις κατασκευής ειδών ένδυσης και γούνας για τη στήριξη της ρευστότητάς τους.

Πίνακας 7.7: Εγκρίσεις Δανείων από ΕΤΕΑΝ μέσω της Δράσης για τη Στήριξη της Ρευστότητας Επιχειρήσεων με Δραστηριότητα στην Κατασκευή Ειδών Ενδυμασίας, Κατεργασία και Βαφή Γουναρικών

	Πλήθος Δανείων	% Αριθμού Δανείων	Αξία Δανείων	% Αξίας Δανείων	Μέση Αξία Δανείων
Φάση Α'	368	1,36%	50.711.880	1,57%	137.804
Φάση Β'	394	1,30%	26.936.145	1,32%	68.366

Πηγή: www.tempme.gr. **Σημείωση:** Ημερομηνία αναφοράς: 21/03/2011.

Για την αντιμετώπιση της δυσχέρειας δανειοδότησης που συναντούν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και τη βελτίωση της ρευστότητάς τους στην υφιστάμενη οικονομική κρίση προκηρύχθηκαν από την ΕΤΕΑΝ ΑΕ δύο προγράμματα για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των επιχειρήσεων αυτών, τα οποία είναι τα ακόλουθα:

- «Εγγύηση από την ΕΤΕΑΝ ΑΕ Χαμηλότοκων Δανείων για την κάλυψη Φορολογικών και Ασφαλιστικών Υποχρεώσεων Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων». Ο αρχικός προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε €700 εκ. εγγυήσεις, καλύπτοντας δάνεια συνολικού ύψους €875 εκ. Οι παρεχόμενες εγγυήσεις χορηγούνται δυνάμει των υφισταμένων ιδίων κεφαλαίων της ΕΤΕΑΝ ΑΕ. Ο τελικός προϋπολογισμός του Προγράμματος προβλέπεται με νεότερη απόφαση να ανέλθει στο ποσό του €1 δισ.

εγγυήσεων καλύπτοντας δάνεια συνολικού ύψους €1,25 δισ. Επιλέξιμες είναι οι υφιστάμενες μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (ημερομηνία έναρξης εργασιών έως 31.12.2009), οποιασδήποτε μορφής (όπως ατομικές, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ, κ.λπ.) ανεξαρτήτως κατηγορίας τηρουμένων βιβλίων του ΚΒΣ, που δεν είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, με απασχολούμενους έως 50 ατόμων και κύκλο εργασιών έως €10 εκ. σε ετήσια βάση και εφόσον τηρείται το καθεστώς de minimis (Κανονισμός Ε.Κ. 1998/2006). Τα δάνεια που έχουν δοθεί μέσω του προγράμματος αυτού παρουσιάζονται στον Πίνακα 7.8.

Πίνακας 7.8: Εγκρίσεις Δανείων από ΕΤΕΑΝ με δραστηριότητα στην κατασκευή ενδυμάτων

	Πλήθος Δανείων	% Αριθμού Δανείων	Αξία Δανείων	% Αξίας Δανείων	Μέση Αξία Δανείων
Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων	5	1,91%	93.777	1,36%	18.755

Πηγή: www.tempme.gr. Σημείωση: Ημερομηνία αναφοράς: 21/03/2011.

- «Εγγύηση από την ΕΤΕΑΝ ΑΕ Χαμηλότοκων Δανείων για την κάλυψη δαπανών αγοράς πρώτων υλών, εμπορευμάτων και υπηρεσιών». Ο αρχικός προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε €700 εκ. εγγυήσεις, καλύπτοντας δάνεια συνολικού ύψους €875 εκ. Οι παρεχόμενες εγγυήσεις χορηγούνται δυνάμει των υφισταμένων ιδίων κεφαλαίων της ΕΤΕΑΝ ΑΕ. Ο τελικός προϋπολογισμός του Προγράμματος προβλέπεται με νεότερη απόφαση να ανέλθει στο ποσό του €1 δισ. εγγυήσεων καλύπτοντας δάνεια συνολικού ύψους €1,25 δισ. Επιλέξιμες θεωρούνται υπό σύσταση (που διαθέτουν ΑΦΜ), νεοσύστατες, νέες και υφιστάμενες μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, οποιασδήποτε μορφής (όπως ατομικές, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ, κ.λπ.), ανεξαρτήτως κατηγορίας τηρουμένων βιβλίων του ΚΒΣ που δεν είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, με απασχολούμενους έως 50 ατόμων και κύκλο εργασιών έως €10 εκ. σε ετήσια βάση και εφόσον τηρείται το καθεστώς de minimis (Κανονισμός Ε.Κ. 1998/2006). Τα δάνεια που έχουν δοθεί μέσω του προγράμματος αυτού παρουσιάζονται στον Πίνακα 7.9.

Πίνακας 7.9: Εγκρίσεις Δανείων από ΕΤΕΑΝ με δραστηριότητα στην κατασκευή ενδυμάτων

	Πλήθος Δανείων	% Αριθμού Δανείων	Αξία Δανείων	% Αξίας Δανείων	Μέση Αξία Δανείων
Κατασκευή ειδών ένδυσης, εκτός από γούνινα ενδύματα	1	0,07%	39.000	0,04%	39.000
Κατασκευή άλλων εξωτερικών ενδυμάτων	9	0,67%	789.120	0,90%	87.680
Κατασκευή άλλων ενδυμάτων και εξαρτημάτων ένδυσης	1	0,07%	50.000	0,06%	50.000
Κατασκευή εσωρούχων	10	0,74%	482.526	0,55%	48.253

Πηγή: www.tempme.gr. Σημείωση: Ημερομηνία αναφοράς: 21/03/2011.

Τέλος, με κοινή υπουργική απόφαση (12017/1245/2010) συστάθηκε το Ταμείο Επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο της ΕΤΕΑΝ ΑΕ, ως χωριστή λογιστικά χρηματοδοτική μονάδα. Το Ταμείο προορίζεται να επενδύει σε περισσότερα από ένα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής, όπως ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων, ταμεία εγγυήσεων και ταμεία δανειοδοτήσεων. Για τη σύσταση του Ταμείου θα καταβληθούν από το Πρόγραμμα

Δημοσίων Επενδύσεων προς την ETEAN AE ως άμεση χρηματοδοτική συνεισφορά μέσω δωρεάς €460 εκ, που θα τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδας. Το Ταμείο θα συγχρηματοδοτείται κατ' ανώτατο όριο από Επιχειρησιακά Προγράμματα με τον αντίστοιχο προϋπολογισμό για τη συνεισφορά από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης³⁴. Σκοπός της σύστασης του Ταμείου είναι η βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, καθώς και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, των επενδύσεων και της ανάπτυξης των μικρών, πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

7.6 Συμπεράσματα

Ο ανταγωνισμός που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου της ένδυσης είναι ιδιαίτερα έντονος. Ο οξύς εισαγόμενος ανταγωνισμός βρήκε σχεδόν ανέτοιμες τις εγχώριες παραγωγικές επιχειρήσεις, οι οποίες σταδιακά έχουν χάσει το πλεονέκτημα κόστους που απολάμβαναν στο παρελθόν. Στην εγχώρια αγορά ένδυσης εισήλθαν δυναμικοί διεθνείς οίκοι, οι οποίοι απορρόφησαν σημαντικό μερίδιο αγοράς κατά κύριο λόγο εις βάρος των εγχώριων επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα, η χαμηλή ελκυστικότητα του κλάδου δυσκολεύει την προσέλκυση καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού ικανού να ανταποκριθεί στις νέες εξελίξεις.

Οι εγχώριες επιχειρήσεις για να μπορέσουν να επιβιώσουν θα πρέπει να προχωρήσουν σε εσωτερική αναδιάρθρωση. Οι όροι αναδιάρθρωσης εστιάζουν κυρίως σε θέματα ενδυνάμωσης των σχέσεων συνεργασίας με τους πελάτες τους, συνέπειας στις παραδόσεις σε χαμηλούς χρόνους απόκρισης, ανάπτυξης προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, έμφασης στο σχεδιασμό και σε οργανωσιακές και διοικητικές αλλαγές. Η ενδυνάμωση του εξαγωγικού χαρακτήρα των επιχειρήσεων θα τις βοηθήσει να αντεπεξέλθουν στις δύσκολες ανταγωνιστικές συνθήκες.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις μπορούν να αξιοποιήσουν το χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις ανεπτυγμένες αγορές, εκμεταλλευόμενες τη δυνατότητα πρόσβασης και διείσδυσης στην ευρωπαϊκή αγορά και σε αναδυόμενες αγορές, μέσω της έγκαιρης παράδοσης των παραγγελιών λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας. Στο πλαίσιο αυτό, θα ήταν σκόπιμο οι επιχειρήσεις να προβούν σε επενδύσεις που αφορούν την ανανέωση της παραγωγικής τους διαδικασίας με πιο σύγχρονες τεχνολογίες, αυξάνοντας συγχρόνως και την καινοτομικότητα των προϊόντων τους. Η εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών δε θα πρέπει να περιοριστεί μόνο στον τομέα της παραγωγής αλλά στην επικοινωνία και στην τεχνολογική αναβάθμιση όλων των σταδίων της εφοδιαστικής αλυσίδας από την παραγωγή μέχρι τη διάθεση των

³⁴ Αναλυτικότερα στο ΦΕΚ Β' 1697/2010.

προϊόντων. Συγχρόνως, οι επιχειρήσεις θα χρειαστεί να εστιάσουν στην κατάρτιση του προσωπικού τους, το οποίο θα πρέπει να διαθέτει υψηλές ικανότητες για να μπορέσει να διαχειριστεί τις νέες εξελίξεις στην τεχνολογία, ειδικά σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Διαπιστώσεις – Προβλήματα – Προτάσεις

8.1 Σύνοψη Βασικών Διαπιστώσεων

Η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου, η ανάδειξη των αναπτυσσόμενων χώρων ως σημαντικών εμπορικών εταίρων, ο γεωγραφικός κατακερματισμός της παραγωγής διεθνώς, η χρηματοπιστωτική κρίση και η αυξανόμενη ένταση του ανταγωνισμού, έχουν μεταβάλλει δραστικά τα δεδομένα που αντιμετωπίζει ο κλάδος της ένδυσης.

Η Κίνα έχει πλέον διεισδύσει σε όλες τις παραδοσιακές δυτικές αγορές, συρρικνώνοντας τα μερίδια των ήδη εδραιωμένων κατασκευαστών ενδυμάτων. Στην Ευρώπη, ο κλάδος της ένδυσης έχει δεχθεί ισχυρές πιέσεις από τον αυξανόμενο διεθνή ανταγωνισμό, οι οποίες ενισχύονται από το γεγονός ότι ο κλάδος ως επί το πλείστον αποτελείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σε αυτές τις συνθήκες έχει συντελεστεί μεταφορά μέρους ή του συνόλου της παραγωγής ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και σε τρίτες χώρες χαμηλού κόστους εργασίας. Κατά αυτό τον τρόπο οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις είτε περιορίζουν την παραγωγική τους δραστηριότητα στην Ευρώπη, είτε εστιάζουν στην εμπορική δραστηριότητα, εισάγοντας τα προϊόντα τους από τρίτες χώρες. Συνέπεια αυτών είναι η ανάδειξη μεγάλων κάθετα ολοκληρωμένων λιανοπωλητών, οι οποίοι διαθέτουν ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη, εξασφαλίζοντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Οι επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι μικρομεσαίες, έρχονται αντιμέτωπες και με τις δυσκολίες χρηματοδότησης, απόρροια και της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν προβλήματα ρευστότητας. Στα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και η άρνηση ορισμένων τραπεζών να δεχθούν πιστωτικές εγγυητικές και ασφάλειες πιστώσεων εξαγωγών.

Στις προτεραιότητες της ΕΕ για την αντιμετώπιση της υφιστάμενης κατάστασης στον κλάδο της ένδυσης εντάσσεται η διευκόλυνση της στροφής του κλάδου στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και εντάσεως γνώσης. Η καινοτομία στο σχεδιασμό, η παραγωγή «ευφυών» ενδυμάτων και η εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών είναι παράγοντες που μπορούν να αμβλύνουν μερικώς τα σημαντικά προβλήματα που υφίσταται ο ευρωπαϊκός κλάδος της ένδυσης.

Στην Ελλάδα, ο ανταγωνισμός που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου είναι ιδιαίτερα έντονος και τα περιθώρια κέρδους έχουν μειωθεί σημαντικά. Στην εγχώρια αγορά ένδυσης εισήλθαν δυναμικοί διεθνείς οίκοι, οι οποίοι απορρόφησαν σημαντικό μερίδιο της αγοράς. Η επιδείνωση της συνολικής κερδοφορίας των παραγωγικών επιχειρήσεων του κλάδου αντανakλάται και από τα χρηματοοικονομικά μεγέθη των ΑΕ και ΕΠΕ που δραστηριοποιούνται σε αυτόν.

Οι εγχώριες επιχειρήσεις για να μπορέσουν να επιβιώσουν θα πρέπει να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες της αγοράς και να εστιάσουν κυρίως σε θέματα εξωστρέφειας, ενδυνάμωσης των σχέσεων συνεργασίας με τους πελάτες τους, συνέπειας στις παραδόσεις σε χαμηλούς χρόνους απόκρισης, ανάπτυξης προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, έμφασης στο σχεδιασμό και σε οργανωσιακές και διοικητικές αλλαγές.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις μπορούν να αξιοποιήσουν το χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τις ανεπτυγμένες αγορές, εκμεταλλευόμενες τη δυνατότητα πρόσβασης και διείσδυσης στην ευρωπαϊκή αγορά και σε αναδυόμενες αγορές, μέσω της έγκαιρης παράδοσης των παραγγελιών λόγω γεωγραφικής εγγύτητας. Στο πλαίσιο αυτό, θα ήταν σκόπιμο οι επιχειρήσεις να προβούν σε επενδύσεις που αφορούν την ανανέωση της παραγωγικής τους διαδικασίας με πιο σύγχρονες τεχνολογίες, αυξάνοντας συγχρόνως και την καινοτομικότητα των προϊόντων τους. Η εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών δε θα πρέπει να περιοριστεί μόνο στον τομέα της παραγωγής αλλά στην επικοινωνία και στην τεχνολογική αναβάθμιση όλων των σταδίων της εφοδιαστικής αλυσίδας από την παραγωγή μέχρι τη διάθεση των προϊόντων. Συγχρόνως, οι επιχειρήσεις θα χρειαστεί να εστιάσουν στην κατάρτιση του προσωπικού τους, το οποίο θα πρέπει να διαθέτει υψηλές ικανότητες για να μπορέσει να διαχειριστεί τις νέες εξελίξεις στην τεχνολογία, ειδικά σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης.

Από την άλλη πλευρά, οι εξελίξεις στο εμπόριο εμφανίζονται λιγότερο δυσμενείς από ότι στην παραγωγή ένδυσης. Στο λιανικό εμπόριο, η τάση που διαπιστώνεται είναι η ενίσχυση της παρουσίας αλυσίδων καταστημάτων με αναγνωρίσιμα εμπορικά σήματα έναντι των μεμονωμένων σημείων πώλησης.

Σημειώνεται ότι, καθώς ο κλάδος προσπαθούσε να προσαρμοστεί στις ανακατατάξεις και στις ισχυρές διεθνείς ανταγωνιστικές πιέσεις, ενέσκηψε η οικονομική κρίση που σε συνδυασμό με τη στενότητα της πίστης και τη συρρίκνωση της κατανάλωσης, επιδείνωσαν το ήδη επιβαρημένο κλίμα που επικρατούσε στον κλάδο.

Η δυσχερής οικονομική κατάσταση που επικρατεί στην εγχώρια αγορά, περιορίζει την καταναλωτική πίστη και το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών, επηρεάζοντας επιπρόσθετα αρνητικά τις αποφάσεις για αγορές του καταναλωτικού κοινού.

8.2 Προβλήματα

Στο ευρύτερο δυσμενές οικονομικό κλίμα που βρίσκονται οι επιχειρήσεις του κλάδου, μία από τις σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι η έλλειψη **ρευστότητας** καθώς η δυνατότητα **δανειοδότησης** από τις τράπεζες είναι περιορισμένη. Ακόμη και βιώσιμες επιχειρήσεις ενδέχεται να δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση. Η εκτεταμένη χρήση μεταχρονολογημένων επιταγών επιτείνει το υφιστάμενο πρόβλημα ρευστότητας ακόμη και σε υγιείς επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με εκπροσώπους του κλάδου, *έχουν μειωθεί οι ασφάλειες πιστώσεων*, με αποτέλεσμα αρκετές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι εξαγωγικές, να μένουν ακάλυπτες στους πελάτες τους, γεγονός που δημιουργεί επιπρόσθετη πίεση. Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις επιχειρήσεων που ενώ έχουν πελάτες, δεν μπορούν να υποστηρίξουν τις επιχειρηματικές τους κινήσεις εξαιτίας αδυναμίας χρηματοδότησης από τις τράπεζες. Συγχρόνως, οι καθυστερήσεις επιστροφής του ΦΠΑ στις επιχειρήσεις επιδεινώνουν την ήδη επιβαρυνόμενη κατάσταση.

Γενικότερα, η πολιτική που ακολουθούν οι εγχώριες επιχειρήσεις στην παρούσα φάση είναι αμυντική και επικεντρώνεται κυρίως σε τακτικές επιβίωσης, παρά επέκτασης. Εκπρόσωποι του κλάδου εκτιμούν ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας, ιδιαίτερα σε δημοσιονομικό επίπεδο, δημιουργεί έντονο κλίμα αβεβαιότητας για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και την προσέλκυση επενδύσεων, με αρκετές παράπλευρες συνέπειες.

Σημαντικά προβλήματα δημιουργούνται από το **παρεμπόριο** και τις απομιμήσεις. Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων ειδών ένδυσης είναι η **ισχυροποίηση του ευρώ** έναντι του δολαρίου, δεδομένης και της σύνδεσης των νομισμάτων των χωρών χαμηλού εργατικού κόστους με το δολάριο, καθιστώντας τα ελληνικά προϊόντα πιο ακριβά έναντι των ξένων και των εισαγόμενων αντίστοιχων ειδών.

Γενικά, οι εγχώριες επιχειρήσεις ως επί το πλείστον είναι μικρού μεγέθους, με έντονο τον οικογενειακό χαρακτήρα, ενώ συχνό είναι και το φαινόμενο των οικοτεχνιών. Το **μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων** δε δίνει την ευκαιρία για τη δημιουργία ευρείας ποικιλίας ειδών ένδυσης, ικανής να ανταγωνιστεί την κλίμακα παραγωγής των μεγάλων, κυρίως διεθνών, κατασκευαστών. Οι εγχώριες επιχειρήσεις, εξαιτίας του μικρού όγκου παραγγελιών σε προμηθευτές πρώτων υλών, αδυνατούν να επιτύχουν ανταγωνιστικές τιμές.

Επιπλέον, σε γενικές γραμμές οι εγχώριες επιχειρήσεις **αδυνατούν να διεθνοποιηθούν** και να εδραιωθούν στο εξωτερικό¹. Στην κατεύθυνση αυτή συνηγορεί και το γεγονός ότι ο εγχώριος κλάδος είναι κατακερματισμένος και οι πρακτικές μεγάλων επιχειρηματικών σχηματισμών υιοθετούνται σε χαμηλό βαθμό. Συχνά οι εγχώριες επιχειρήσεις συνεργάζονται αυτόνομα με επιχειρήσεις του εξωτερικού, π.χ. αναλαμβάνοντας την παραγωγή φασόν. Και ενώ υπάρχουν περιπτώσεις δυνατών ελληνικών εμπορικών σημάτων, η εξωστρέφεια (ή ορισμένες φορές η πρόθεση για εξωστρέφεια) είναι περιορισμένη. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι ότι, οι προσπάθειες για διεθνοποίηση πραγματοποιούνταν *σε λανθάνουσα μορφή* ή υπήρχαν περιπτώσεις επιχειρήσεων με ανώνυμα προϊόντα που εκ των πραγμάτων είχαν περιορισμένες δυνατότητες επιτυχούς διείσδυσης σε ξένες αγορές. Με άλλα λόγια, μία από τις βασικές αιτίες της δυσμενούς οικονομικής θέσης του κλάδου παραγωγής έτοιμου ενδύματος είναι η αδυναμία προσαρμογής και η μη έγκαιρη και αποτελεσματική αναπροσαρμογή τους σύμφωνα με τις σύγχρονες διεθνείς ανταγωνιστικές δομές.

Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο κλάδος είναι **η έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού**, ειδικά στο σχεδιασμό, ο οποίος είναι απαραίτητος για την ανάπτυξη των εγχώριων επιχειρήσεων μέσω της καινοτομίας, ενώ η κατάρτιση, πλην εξαιρέσεων, είναι χαμηλή. Ακόμη και οι επιχειρήσεις που ήδη διαθέτουν αναγνωρίσιμο εμπορικό σήμα και είναι εδραιωμένες στην Ελλάδα, δυσκολεύονται να ανταγωνιστούν τους μεγάλους οίκους του εξωτερικού, καθώς δε διαθέτουν παρόμοια οργάνωση, μέγεθος, εξειδίκευση προσωπικού, σχεδιασμό και καινοτομία. Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στον περιορισμό της δημιουργικότητας των Ελλήνων.

Τέλος, στον κλάδο παρατηρήθηκε τα προηγούμενα έτη έντονα το φαινόμενο **μετεγκατάστασης** παραγωγικών μονάδων σε γειτονικές χώρες και ιδιαίτερα από την περιοχή της Βόρειας Ελλάδας, κυρίως λόγω γεωγραφικής εγγύτητας και γειτνίασης. Το φαινόμενο αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια θέσεων εργασίας και τη μείωση των εγχώριων παραγωγικών επιχειρήσεων, με συνακόλουθη εμφάνιση κοινωνικών προβλημάτων στις περιοχές όπου σημειώθηκε σημαντική συρρίκνωση της παραγωγής έτοιμου ενδύματος.

8.3 Προτάσεις

Οι εγχώριες επιχειρήσεις για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις διεθνείς εξελίξεις και τον εξελισσόμενο διεθνή ανταγωνισμό οφείλουν να βελτιώσουν τον εξαγωγικό τους προσανατολισμό, ώστε να βρουν διέξοδο από το ασφυκτικό οικονομικό κλίμα που επικρατεί στην εγχώρια αγορά. Ωστόσο, η επιβίωση τους, μεταξύ άλλων, θα εξαρτηθεί από την ποιότητα του προϊόντος, τη διαφοροποίησή τους στις διεθνείς αγορές, αλλά και από το χρόνο απόκρισης στις απαιτήσεις των πελατών.

¹ www.balkanfashion.org

Για να ανταποκριθούν οι επιχειρήσεις στις εξελίξεις αυτές θα μπορούσαν να αναπτύξουν στρατηγικές συνεργασίας, να συσπειρωθούν με τέτοιο τρόπο που θα τις βοηθούσε να ισχυροποιηθούν στο διεθνές περιβάλλον και να διευρύνουν τις δυνατότητες διεθνοποίησής τους. Παράλληλα, οι εμπλεκόμενοι φορείς, δημόσιοι και ιδιωτικοί, θα μπορούσαν να ενισχύσουν τέτοιες προσπάθειες, μέσω της ανάπτυξης πολιτικών που δε θα αποσκοπούν σε βραχυχρόνιες, προσωρινές λύσεις, αλλά θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένης μακροχρόνιας στρατηγικής.

Μια πρόταση διεθνοποίησης, η οποία απαιτεί μακροχρόνιο σχεδιασμό, είναι η δημιουργία **κέντρων δημιουργικότητας**, όπου σχεδιαστές θα μπορούσαν να αναπτύξουν τις ιδέες τους για νέες τάσεις μόδας. Τα κέντρα αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν πόλους έλξης για τους ενδιαφερόμενους, οι οποίοι θα έχουν τη δυνατότητα να στραφούν σε αυτά. Εκεί, θα μπορούσαν να παρέχονται όλα τα τεχνικά μέσα, αλλά και δυνατότητες εκπαίδευσης, για νέες δημιουργίες. Τα κέντρα αυτά, σε συνεργασία με φορείς του κλάδου, θα μπορούσαν να προβούν σε συστηματικές προσπάθειες προβολής των δημιουργιών αυτών σε διεθνές επίπεδο, π.χ. εκθέσεις, επιδείξεις μόδας κ.τ.λ. Η διεθνής προβολή δυνητικά θα οδηγούσε σε νέες παραγγελίες και γύρω από αυτή την προωθητική προσπάθεια θα μπορούσαν να ευνοηθούν εγχώριες επιχειρήσεις που θα αναλάμβαναν την παραγωγή των ενδυμάτων που θα προέκυπταν από τις παραγγελίες. Παράλληλα, μια τέτοια προοπτική θα οδηγούσε ενδεχομένως σε δικτύωση των επιχειρήσεων, η οποία θα ενδυνάμωνε περαιτέρω τη διεθνή παρουσία τους, με τη δημιουργία κρίσιμης μάζας πελατών. Επί της ουσίας, τα παραπάνω υποδηλώνουν την ταυτόχρονη δημιουργία οριζόντιων και κάθετων δομών, με τη συλλογική συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων ενδιαφερομένων.

Η **ευελιξία** είναι πολύ σημαντικός παράγοντας επιτυχίας μιας επιχείρησης, η οποία θα πρέπει να εστιάξει στο μέγεθος των παραγγελιών (μικρότερες έναντι των μεγαλύτερων). Η γρήγορη απόκριση (διάθεση ενός σχεδίου στο καταναλωτικό κοινό σε λίγες μέρες), η δημιουργία περισσότερων σεζόν από τις συνήθεις δύο (χειμώνας – καλοκαίρι), ενώ η χρησιμοποίηση των τάσεων μόδας που προκύπτουν από διάσημα πρόσωπα μπορεί να αποφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη.

Σύμφωνα με εισηγήσεις εκπροσώπων των κλάδων κλωστοϋφαντουργίας και ένδυσης στο πολυσυνέδριο «Βιομηχανία 2020» που έλαβε χώρα το φθινόπωρο του 2009, κρίνεται αναγκαία μια **συνολική στρατηγική ανάλυση** των εγχώριων δυνατοτήτων προκειμένου να εξυγιανθούν οι κλάδοι και να τονωθούν η ανταγωνιστικότητα και η εξωστρέφεια. Οι ελληνικές επιχειρήσεις θα πρέπει να δώσουν έμφαση στη διαφοροποίηση των προϊόντων τους μέσω της καινοτομίας και στην παραγωγή ειδών υψηλής προστιθέμενης αξίας, προκειμένου να μπορέσουν να διεισδύσουν σε νέες αγορές (niche markets). Για να δημιουργηθούν βέβαια

καινοτόμα προϊόντα χρειάζεται η **σύνδεση των αναγκών της παραγωγής με την εκπαίδευση** και να δοθεί περισσότερη έμφαση στην εφαρμοσμένη έρευνα. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αναδείξουν στο καταναλωτικό τους κοινό **περιβαλλοντικές και κοινωνικές ευαισθησίες** (π.χ. αναφορικά με τις πρώτες ύλες, την παραγωγική διαδικασία, το εργατικό δυναμικό τους κ.τ.λ.). Με άλλα λόγια, η μεγαλύτερη εξειδίκευση του προσωπικού και η αξιοποίηση από την πλευρά των επιχειρήσεων των τάσεων για κοινωνική υπευθυνότητα και περιβαλλοντική συνείδηση αποτελούν διεξόδους από τη δυσμενή κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι παραγωγοί ειδών ένδυσης.

Η Ελλάδα, δεδομένου ότι έχει χάσει το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους εργασίας, θα πρέπει να χρησιμοποιήσει την παραγωγική βάση και την τεχνογνωσία που διαθέτει για την **αξιοποίηση των εξελίξεων της τεχνολογίας** (όπως νανοτεχνολογία, βιοτεχνολογία και πληροφορική) για την ανάπτυξη προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας (έξυπνα, πολυλειτουργικά και υψηλών επιδόσεων ενδύματα), την **αναδιάρθρωση της εφοδιαστικής αλυσίδας**, τόσο εγχωρίως όσο και με τους εταίρους στο εξωτερικό, που θα ευνοήσει στην επίτευξη χαμηλού χρόνου απόκρισης στις παραγγελίες και τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας.

Χρήσιμη εξέλιξη για τον κλάδο θα ήταν η **στροφή** των επιχειρήσεων **στην παροχή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας**. Η έμφαση των εγχώριων επιχειρήσεων στην δημιουργία υψηλής προστιθέμενης αξίας, προκειμένου να ανακτήσουν την ανταγωνιστικότητά τους στις διεθνείς αγορές αναδεικνύεται και στην τρίτη έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση υλοποίησης του εγχώριου Προγράμματος Οικονομικής Στήριξης. Η έμφαση στην πρωτοτυπία του σχεδιασμού και στην έρευνα και την τεχνολογία θα είχε πολλαπλασιαστικό και μακροχρόνιο όφελος στους εμπλεκόμενους στην παραγωγή ειδών ένδυσης. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσει να σταθεί δίπλα στους σημαντικούς εδραιωμένους διεθνείς ανταγωνιστές.

Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην έρευνα (από τη βασική έρευνα έως το εργαστηριακό πρωτότυπο, με παράλληλη συμμετοχή των επιχειρήσεων) για την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών που θα οδηγήσει στην ανάπτυξη νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Τα **ερευνητικά σχήματα** που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν δε θα πρέπει να περιοριστούν μόνο σε εθνικό επίπεδο, αλλά να διευρυνθούν και σε διεθνείς συνεργασίες. Με το τρόπο αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μεταφορά τεχνογνωσίας από ξένες επιχειρήσεις και ερευνητικούς οργανισμούς σε ελληνικούς φορείς και επιχειρήσεις (ΓΓΕΤ, 2007). Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί το πρόγραμμα

«Συνεργασία» του 7^{ου} Προγράμματος Πλαίσιο (ΠΠ) στο θεματικό τομέα «νανοεπιστήμες, νανοτεχνολογίες, υλικά και νέες τεχνολογίες παραγωγής»².

Συγχρόνως, θετικά για τον κλάδο μπορεί να συμβάλλουν η αύξηση του ελέγχου ποιότητας κυρίως των εισαγόμενων προϊόντων από τρίτες χώρες, ο αποτελεσματικότερος περιορισμός του **παρεμπορίου** μέσω αυστηρών ελέγχων από την Ελληνική Πολιτεία και η **άμβλυση** των προβλημάτων **της γραφειοκρατίας**, η οποία δημιουργεί επιπλέον διοικητικά βάρη στις επιχειρήσεις και επιδεινώνει την ήδη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της χώρας. Το ελληνικό κράτος θα μπορούσε να ενισχύσει τον κλάδο δίνοντας έμφαση στη **βελτίωση των υποδομών**, ιδιαίτερα στις περιφέρειες που υπάρχουν συγκεντρωμένες οι περισσότερες παραγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου (π.χ. Βόρεια Ελλάδα). Για παράδειγμα θα μπορούσαν να γίνουν ενέργειες για τη βελτίωση των τηλεπικοινωνιών και του οδικού δικτύου και για τη δημιουργία επιχειρηματικών πάρκων και βιομηχανικών περιοχών, προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματική η διασύνδεση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο.

Παράλληλα, έχουν γίνει προτάσεις από επιχειρηματικούς φορείς του κλάδου για **άρση των χρηματοοικονομικών περιορισμών** που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου. Οι προτεινόμενες λύσεις για τον περιορισμό των εμποδίων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου περιλαμβάνουν τη βελτίωση των όρων εγγυήσεων δανεισμού επιδότησης επιτοκίου μέσω του ΕΤΕΑΝ (πρώην ΤΕΜΠΜΕ) (ιδιαίτερα όσον αφορά στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις). Τέλος, εκπρόσωποι του κλάδου υποστηρίζουν ότι η πολιτεία θα μπορούσε να ενισχύσει τη ρευστότητα των επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια της περιόδου της κρίσης και ταυτόχρονα να στηρίξει βοηθητικές κλαδικές δομές (ΕΛΚΕΔΕ – ΕΤΑΚΕΙ) και να συνεχίσει το πρόγραμμα ΚΕΥΔ³.

Στο πλαίσιο αυτό, το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας προκήρυξε το Πρόγραμμα «ΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗ – ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ» στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 για την παροχή ενισχύσεων σε υφισταμένες Πολύ Μικρές, Μικρές & Μεσαίες Επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της *κλωστοϋφαντουργίας, της ένδυσης, της υπόδησης και του δέρματος*, με σκοπό τη δημιουργία προϋποθέσεων ενθάρρυνσης της καινοτομίας και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων των κλάδων αυτών⁴. Ωστόσο, σύμφωνα με εκπροσώπους του κλάδου τα ποσοστά χρηματοδοτήσεων θα μπορούσε να είναι πιο ελκυστικά για τις περιοχές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης (που συγκεντρώνουν και τον υψηλότερο αριθμό επιχειρήσεων), ενώ θα μπορούσε να μην υπήρχε περιορισμός στην κατανομή του ποσού χρηματοδότησης των δαπανών μεταξύ παγίων και

² Αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 7 «Ανταγωνισμός».

³ Κλάδοι Κλωστοϋφαντουργίας, Ένδυσης Υπόδησης και Δέρματος.

⁴ Αναλυτικότερα στο Κεφάλαιο 7 «Ανταγωνισμός».

άυλων, αλλά η χρηματοδότηση να κατανεμόταν ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε επιχείρησης⁵.

⁵ Ναυτεμπορική, «Οι εξαγωγές καλύπτουν την κάμψη στη ζήτηση της εγχώριας αγοράς» (18/10/2010).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Θεσμικό Πλαίσιο

Π.1 Εισαγωγή

Η λήξη της Συμφωνίας για τα Κλωστοϋφαντουργικά Προϊόντα και τον Ιματισμό του ΠΟΕ από το 2005 επηρέασε αισθητά την μετέπειτα πορεία του κλάδου ένδυσης στην ΕΕ και κατ' επέκταση στην Ελλάδα. Η ΕΕ για να ανταποκριθεί στις εξελίξεις και στις δεσμεύσεις της απέναντι στον ΠΟΕ εξέδωσε μια σειρά από νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν το διεθνές εμπόριο και ειδικότερα τα είδη της ένδυσης. Οι δεσμεύσεις της ΕΕ σχετικά με το παγκόσμιο εμπόριο των ειδών ένδυσης έχουν ως φυσικό επακόλουθο η Ελλάδα να δεσμευτεί με αντίστοιχες υποχρεώσεις μέσω των κοινοτικών κανονισμών που εκδόθηκαν και συνεπώς να εναρμονιστεί με αυτούς.

Στην ελληνική νομοθεσία ρυθμίζονται θέματα που αφορούν την οικονομική δραστηριότητα από ημεδαπούς και αλλοδαπούς, ενώ έχει θεσπιστεί Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων, με σκοπό τη χρηματοδότηση άμεσων επενδύσεων σε βαλκανικές χώρες.

Σχετικά με την εμπορία ενδυμάτων, τόσο η κοινοτική όσο και εθνική νομοθεσία διέπεται από μια σειρά ρυθμίσεων σχετικά με την ασφάλεια των προϊόντων για την υγεία των καταναλωτών και αφορούν τόσο τον τρόπο παραγωγής (τα συστατικά τους) όσο και τη διανομή και τον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων από ελαττωματικά προϊόντα (σύστημα RAREX). Στον Πίνακα Π.1 παρουσιάζεται η σχετική νομοθεσία (κοινοτική και εθνική) που διέπει τον κλάδο της ένδυσης.

Πίνακας Π.1: Παρουσίαση Κοινοτικών και Εθνικών Νομοθετημάτων

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	
Κανονισμός 3030/93	περί κοινών κανόνων εισαγωγής ορισμένων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών
Κανονισμός 3036/94	για τη θέσπιση οικονομικού καθεστώτος παθητικής τελειοποίησης που εφαρμόζεται σε ορισμένα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και ενδύματα που επανεισάγονται στην Κοινότητα μετά από κατεργασία ή μεταποίηση σε ορισμένες τρίτες χώρες
Κανονισμός 989/89	για τα κριτήρια κατάταξης που ισχύουν για τα άνορακ, μπλουζόν και παρόμοια είδη των κωδικών ΣΟ 6101, 6102, 6201 και 6202
Κανονισμός 517/94	περί της θεσπίσεως κοινών κανόνων για τις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από ορισμένες τρίτες χώρες τα οποία δεν καλύπτονται από διμερείς συμφωνίες, πρωτόκολλα ή άλλους διακανονισμούς ή άλλους κοινοτικούς κανόνες εισαγωγής
Κανονισμός 209/2005	για καθορισμό του καταλόγου των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων για τα οποία δεν απαιτείται καμία απόδειξη της καταγωγής κατά τη θέση τους σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Κοινότητας
Κανονισμός 1907/2006	για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH) και για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και για κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 793/93 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1488/94 της Επιτροπής καθώς και της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 91/155/ΕΟΚ, 93/67/ΕΟΚ, 93/105/ΕΚ και 2000/21/ΕΚ
Κανονισμός 340/2008	σχετικά με τα τέλη και τις επιβαρύνσεις που πρέπει να καταβάλλονται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH)
Κανονισμός 765/2008	για τον καθορισμό των απαιτήσεων διαπίστευσης και εποπτείας της αγοράς όσον αφορά την εμπορία των προϊόντων και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 339/93 του Συμβουλίου
Οδηγία 96/74	περί των ονομασιών των υφανσίμων
Οδηγία 2001/95	για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων
Οδηγία 2002/61	για τη δέκατη ένατη τροποποίηση της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου που αφορά περιορισμούς της κυκλοφορίας στην αγορά και της χρήσης μερικών επικίνδυνων ουσιών και παρασκευασμάτων (αζωχρωστικές ουσίες)
Απόφαση 2002/371	με την οποία θεσπίζονται οικολογικά κριτήρια απονομής του κοινοτικού οικολογικού σήματος για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τροποποιείται η απόφαση 1999/178/ΕΚ
ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	
ΑΔ 7/2009	Τροποποίηση και νέα κωδικοποίηση Αγορανομικών Διατάξεων, εκδοθεισών μέχρι και την 14 Μαΐου 2009
Υπουργική Απόφαση Ζ3/2810/2004	Γενική Ασφάλεια Προϊόντων-Εναρμόνιση με οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2001/95/ΕΚ της 3 ^{ης} Δεκεμβρίου 2001
Υπουργική Απόφαση 130/2000	Τροποποίηση Π.Δ.445/1983 σε εναρμόνιση προς την Οδηγία 94/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου «για την δωδέκατη τροποποίηση της Οδηγίας 76/769/ΕΟΚ περί προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των Κρατών Μελών, που αφορούν περιορισμούς κυκλοφορίας στην αγορά και χρήσης ορισμένων επικίνδυνων ουσιών και παρασκευασμάτων
Υπουργική Απόφαση Α4-1863/2005	Καταστήματα STOCK και OUTLET
Υπουργική Απόφαση Α4-415/2008	Τροποποίηση των παραγράφων 4 και 5 της υπ' αριθμ. Α4-1863/2005 υπουργικής απόφασης «Καταστήματα STOCK & OUTLET»
Ν. 2996/2002	Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης Βαλκανίων
Ν. 3386/2005	Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια
Ν. 3377/2005	Αρχές και κανόνες για την εξυγίανση της λειτουργίας και την ανάπτυξη βασικών τομέων του εμπορίου και της αγοράς - θέματα Υπουργείου Ανάπτυξης

Π.2 Κοινοτική Νομοθεσία¹

Π.2.1 Κανονισμός 3030/93

Με τον Κανονισμό 3030/93 και με σειρά τροποποιητικών κανονισμών² ρυθμίζονται θέματα σχετικά με την εισαγωγή ορισμένων κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από τρίτες χώρες, με τις οποίες η Κοινότητα έχει συνάψει διμερείς συμφωνίες, πρωτόκολλα ή άλλους διακανονισμούς. Η εισαγωγή στην Κοινότητα των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, όπως αναφέρονται στον Κανονισμό, δεν υπόκειται σε ποσοτικούς περιορισμούς ή μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος. Παράλληλα, στον Κανονισμό αναφέρονται τα ποσοτικά όρια εισαγωγής στην Κοινότητα των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων (περιλαμβάνονται και είδη ένδυσης) καταγόμενων από συγκεκριμένες προμηθεύτριες χώρες³.

Οι επανεισαγωγές στην Κοινότητα κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, μετά την τελειοποίησή τους στις χώρες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα VII του Κανονισμού, δεν υπόκεινται στα ποσοτικά όρια που αναφέρονται στο παράρτημα V, εφόσον πραγματοποιούνται σύμφωνα με τους κανονισμούς που ισχύουν στην Κοινότητα σχετικά με το οικονομικό καθεστώς παθητικής τελειοποίησης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι έως το τέλος του 2008, για τη σταθερή εξέλιξη του εμπορίου κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης και την αποφυγή διαταραχών της κοινοτικής αγοράς, η ΕΕ είχε προβεί στη λήψη ειδικών μέτρων διασφάλισης για τις εισαγωγές των προαναφερθέντων προϊόντων κινεζικής προελεύσεως, όποτε κρινόταν απαραίτητο. Ωστόσο, από το 2009⁴, τα μέτρα έπαψαν να είναι σε ισχύ και έκτοτε τα είδη αυτά καταγωγής Κίνας μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα, χωρίς άδεια εισαγωγής ή έγγραφο επιτήρησης.

Π.2.2 Κανονισμός 517/94⁵

Στον Κανονισμό 517/94 θεσπίζονται οι κοινοί κανόνες για τις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από ορισμένες τρίτες χώρες, τα οποία δεν καλύπτονται από διμερείς συμφωνίες, πρωτόκολλα ή άλλους διακανονισμούς ή άλλους κοινοτικούς κανόνες εισαγωγής.

Π.2.3 Κανονισμός 209/2005

Με τον Κανονισμό αυτό⁶ καθορίζεται ο κατάλογος των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων για τα οποία δεν απαιτείται καμία απόδειξη της καταγωγής κατά τη θέση τους σε ελεύθερη

¹ Στα αναφερόμενα κοινοτικά νομοθετικά κείμενα λαμβάνονται υπόψη και οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις τους. Αναλυτικότερα, στην ηλεκτρονική σελίδα eur-lex.europa.eu/el/index.htm.

² Τελευταία τροποποίηση στις 01/01/2011.

³ Αναλυτικότερα, στο Παράρτημα V του Κανονισμού 3030/93.

⁴ Κοινοποίηση ΕΕ 2008/C 316/06.

⁵ Τελευταία τροποποίηση στις 01/01/2010.

⁶ Ο Κανονισμός αυτός καταργεί τον Κανονισμό 2579/98.

κυκλοφορία εντός της Κοινότητας. Ο Κανονισμός αυτός απορρέει και από τις υποχρεώσεις της ΕΕ όπως προκύπτουν από τη λήξη της ισχύος της συμφωνίας του ΠΟΕ για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα είδη ένδυσης στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (ΓΣΔΕ) 1994. Από 1^η Ιανουαρίου 2005 θα πρέπει να έχουν καταργηθεί όλοι οι περιορισμοί που προβλέπονται από τη συμφωνία αυτή.

Π.2.4 Κανονισμός 3036/94

Στον Κανονισμό 3036/94⁷ θεσπίζεται το οικονομικό καθεστώς παθητικής τελειοποίησης που εφαρμόζεται στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και ενδύματα που αναφέρονται στα κεφάλαια 50 έως 63 της συνδυασμένης ονοματολογίας και που επανεισάγονται στην Κοινότητα μετά από κατεργασία ή μεταποίηση σε ορισμένες τρίτες χώρες.

Ως **εργασίες παθητικής τελειοποίησης** (ή αλλιώς εργασίες τελειοποίησης) εννοούνται οι εργασίες μεταποίησης σε τρίτη χώρα εμπορευμάτων που έχουν εξαχθεί προσωρινά από την Κοινότητα με σκοπό την επανεισαγωγή τους στην Κοινότητα υπό τη μορφή παραγώγων προϊόντων. Οι διατάξεις του Κανονισμού εφαρμόζονται στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και ενδύματα που έχουν υποστεί εργασίες τελειοποίησης σε τρίτη χώρα, όταν υφίσταται καθεστώς περιορισμού ή επιτήρησης των εισαγωγών κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων από την εν λόγω τρίτη χώρα και όταν υπάρχουν ειδικά μέτρα που εφαρμόζονται στα προϊόντα που προέρχονται από εργασία τελειοποίησης στην περίπτωση αυτών των προϊόντων και αυτής της τρίτης χώρας⁸.

Το καθεστώς αυτό εντάσσεται στις προσπάθειες της Κοινότητας για αύξηση της ανταγωνιστικότητας της κοινοτικής βιομηχανίας και παραχωρείται στις επιχειρήσεις που κατασκευάζουν στην Κοινότητα προϊόντα στο ίδιο στάδιο κατασκευής με αυτά που προορίζονται να επανεισαχθούν μετά την παθητική τελειοποίηση. Παράλληλα, μέσω του κανονισμού πραγματοποιούνται προσπάθειες έτσι ώστε το εμπόριο κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ενδυμάτων να ευθυγραμμιστεί με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, ιδίως όσον αφορά στην εφαρμογή του οικονομικού καθεστώτος παθητικής τελειοποίησης.

⁷ Τελευταία τροποποίηση στις 05/06/2003.

⁸ Συμπληρωματικά, παρουσιάζονται ορισμένοι ορισμοί σχετικά με το καθεστώς παθητικής τελειοποίησης βάσει του Κανονισμού:

Παράγωγα προϊόντα: τα προερχόμενα από τη χρησιμοποίηση εμπορευμάτων που υπέστησαν τις εργασίες τελειοποίησης.

Εμπορεύματα: τα εξαγόμενα προϊόντα από το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας προς μια τρίτη χώρα για τις εν λόγω εργασίες τελειοποίησης.

Ολική αξία των αγαθών για τα προεισαχθέντα εμπορεύματα είναι η δασμολογητέα αξία και για τις λοιπές περιπτώσεις είναι η τιμή εκ του εργοστασίου.

Ομοειδή προϊόντα: τα προϊόντα που υπάγονται στην ίδια κατηγορία ή στην ίδια ομάδα κατηγοριών που παρατίθενται στο Παράρτημα Ι του Κανονισμού.

Π.2.5 Κανονισμός 989/89⁹

Ο Κανονισμός 989/89 παρουσιάζει τα κριτήρια κατάταξης που ισχύουν για τα άνορακ, μπλουζόν και παρόμοια είδη των κωδικών ΣΟ (Συνδυασμένης Ονοματολογίας) 6101, 6102, 6201 και 6202. Στόχος του κανονισμού αυτού είναι η διασφάλιση της ομοιογενούς εφαρμογής της Συνδυασμένης Ονοματολογίας των προαναφερθέντων προϊόντων. Σύμφωνα με τον κανονισμό, τα εν λόγω είδη ανήκουν σε μια κατηγορία ενδυμάτων που φοριούνται κατά κανόνα πάνω από άλλα ενδύματα και εξασφαλίζουν την προστασία από την κακοκαιρία. Παράλληλα, τα ενδύματα χωρίς μανίκια ή με κοντά μανίκια δεν μπορούν να εξασφαλίσουν μια τέτοια προστασία και κατά συνέπεια ως άνορακ, μπλουζόν και παρόμοια είδη των κωδικών ΣΟ 6101, 6102, 6201 και 6202 κατατάσσονται μόνο τα ενδύματα που φέρουν μακριά μανίκια. Κατά παρέκκλιση, οι ανωτέρω κλάσεις περιλαμβάνουν γιλέκα με εσωτερική επένδυση παρά το γεγονός ότι τα τελευταία δε φέρουν μανίκια.

Π.2.6 Οδηγία 96/74¹⁰

Σύμφωνα με την Οδηγία αυτή, τα υφάνσιμα προϊόντα¹¹ είναι δυνατόν να διατεθούν στην κοινοτική αγορά είτε πριν από οποιαδήποτε επεξεργασία είτε κατά τη διάρκεια της βιομηχανικής επεξεργασίας και σε οποιοδήποτε στάδιο διανομής.

Παράλληλα, τα υφάνσιμα προϊόντα λαμβάνουν ετικέτα ή σήματα κατά τη διάθεσή τους στην αγορά για βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς¹². Η επισήμανση ή σήμανση μπορούν να αντικατασταθούν ή να συμπληρωθούν με συνοδευτικά εμπορικά έγγραφα εφόσον αυτά τα προϊόντα δεν προσφέρονται προς πώληση στον τελικό καταναλωτή ή εφόσον παραδίδονται προς εκτέλεση παραγγελίας κράτους ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή, στα κράτη μέλη όπου η έννοια αυτή είναι άγνωστη, ανάλογου φορέα.

Σκοπός των παραπάνω είναι να επιτρέπεται στον καταναλωτή να αντιλαμβάνεται τα στοιχεία που αναγράφονται στη χονδρική συσκευασία ή στο τόπι και η χρήση περιγραφών ή ονομασιών πρέπει να υπόκειται σε ορισμένους όρους που να απολαμβάνουν ιδιαίτερης εμπιστοσύνης από τους χρήστες και τους καταναλωτές.

⁹ Ο Κανονισμός αυτός τροποποιήθηκε με τον Κανονισμό 246/2010.

¹⁰ Τελευταία τροποποίηση στις 23/02/2007.

¹¹ **Υφάνσιμα προϊόντα:** όλα εκείνα τα προϊόντα τα οποία, ακατέργαστα, ημικατεργασμένα, κατεργασμένα, ημιβιομηχανοποιημένα, βιομηχανοποιημένα, ημιέτοιμα ή έτοιμα, αποτελούνται αποκλειστικά από υφάνσιμες ίνες, ανεξάρτητα από τη διεργασία αναμείξεως ή συναρμολογήσεως που εφαρμόζεται. Παράλληλα, υφάνσιμα θεωρούνται και τα προϊόντα των οποίων το 80% τουλάχιστον του βάρους τους αποτελείται από υφάνσιμες ίνες, καθώς και τα υφάνσιμα που είναι ενσωματωμένα σε άλλα προϊόντα των οποίων αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα, σε περίπτωση ειδικεύσεως της σύνθεσής τους.

Υφάνσιμη ίνα: το στοιχείο που χαρακτηρίζεται από την ελαστικότητά του, τη λεπτότητά του και το μεγάλο μήκος του σε σχέση με τη μέγιστη εγκάρσια διάστασή του, ιδιότητες που το καθιστούν κατάλληλο για εφαρμογές στην υφαντική.

¹² Αφορά τις υφάνσιμες ίνες που περιέχονται στα σχετικά Παραρτήματα της Οδηγίας.

Π.2.7 Οδηγία 2001/95¹³

Με την Οδηγία αυτή επιδιώκεται ο υψηλός βαθμός προστασίας της υγείας και της ασφάλειας των καταναλωτών από τα προϊόντα που χρησιμοποιούν. Στην Οδηγία περιέχονται διατάξεις για τη γενική επιταγή ασφάλειας των προϊόντων σε κοινοτικό επίπεδο και τις γενικές υποχρεώσεις των παραγωγών και των διανομέων, την επιβολή των κοινοτικών απαιτήσεων για την ασφάλεια των προϊόντων, καθώς και την ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών και τη δράση σε κοινοτικό επίπεδο σε ορισμένες περιπτώσεις, για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

Η Επιτροπή προωθεί και συμμετέχει στη λειτουργία ευρωπαϊκού δικτύου των αρχών που είναι αρμόδιες στα κράτη μέλη για την ασφάλεια προϊόντος, ιδίως υπό μορφή διοικητικής συνεργασίας. Η λειτουργία του δικτύου αυτού αναπτύσσεται σε συντονισμό με τις άλλες υφιστάμενες κοινοτικές διαδικασίες, ιδίως το RAPEX¹⁴.

Όταν ένα κράτος μέλος λαμβάνει ή διεξάγει ή αποφασίζει να λάβει ή να διεξάγει, να συστήσει ή να συμφωνήσει με τους παραγωγούς και διανομείς, μέτρα ή ενέργειες, υποχρεωτικού ή μη χαρακτήρα, προκειμένου να εμποδίσει, να περιορίσει ή να υποβάλει σε ιδιαίτερους όρους, στην επικράτειά του, την ενδεχόμενη εμπορία ή τη χρήση προϊόντων, λόγω σοβαρού κινδύνου, απευθύνει αμέσως κοινοποίηση στην Επιτροπή, μέσω του RAPEX. Ενημερώνει επίσης την Επιτροπή, αμελλητί, για την τροποποίηση ή την άρση κάθε τέτοιου μέτρου ή ενέργειας. Μόλις λάβει τις κοινοποιήσεις αυτές, η Επιτροπή ελέγχει τη συμμόρφωσή τους με τα ισχύοντα και με τις απαιτήσεις λειτουργίας του RAPEX και τις διαβιβάζει στα λοιπά κράτη μέλη, τα οποία, στη συνέχεια, γνωστοποιούν αμέσως στην Επιτροπή τα μέτρα που λαμβάνουν.

Π.2.8 Οδηγία 2002/61¹⁵

Προκειμένου να προστατευθεί αποτελεσματικά η ανθρώπινη υγεία, επιβάλλεται να απαγορευθεί η χρήση επικίνδυνων αζωχρωμάτων και η εμπορία ορισμένων προϊόντων τα οποία έχουν χρωματισθεί με τέτοιες βαφές. Ειδικότερα, κλωστοϋφαντουργικά και δερμάτινα είδη περιέχοντα ορισμένα αζωχρώματα έχουν την ιδιότητα να απελευθερώνουν ορισμένες αρυλαμίνες που ενδέχεται να είναι καρκινογόνες. Στο παράρτημα της Οδηγίας περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες απαγορεύεται η χρήση αζωχρωμάτων.

¹³ Τροποποιήθηκε με τους Κανονισμούς 765/2008 και 596/2009.

¹⁴ Το RAPEX είναι ένα σύστημα που αποσκοπεί κυρίως στην ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών σε περίπτωση σοβαρού κινδύνου για την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών που ενδεχομένως να προκύπτει από τη χρήση ορισμένων προϊόντων.

¹⁵ Αποτελεί τη δέκατη ένατη τροποποίηση της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου που αφορά περιορισμούς της κυκλοφορίας στην αγορά και της χρήσης μερικών επικίνδυνων ουσιών και παρασκευασμάτων (αζωχρωστικές ουσίες).

Π.2.9 Απόφαση 2002/371¹⁶

Με την Απόφαση αυτή θεσπίζονται οικολογικά κριτήρια απονομής του κοινοτικού οικολογικού σήματος¹⁷ για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τροποποιείται η απόφαση 1999/178/ΕΚ. Σκοπός των κριτηρίων αυτών είναι ιδιαιτέρως να τονωθεί η μείωση της ρύπανσης των υδάτων που σχετίζεται με τις βασικές διεργασίες κατά την αλυσίδα παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, όπου συμπεριλαμβάνεται η παραγωγή ινών, η νηματοποίηση, η ύφανση, η πλέξη, η λεύκανση, η βαφή και το φινιρίσμα. Τα κριτήρια υποδιαιρούνται σε τρεις κύριες κατηγορίες: για τις κλωστοϋφαντουργικές ίνες, για τις διεργασίες και τις χημικές ουσίες, και για την καταλληλότητα χρήσης.

Π.2.10 Κανονισμός 1907/2006¹⁸

Σημαντικό νομοθετικό κείμενο σε σχέση με τους κανόνες ασφαλείας κατά την παραγωγική διαδικασία είναι ο Κανονισμός 1907/2006, ο οποίος έχει εφαρμογή από τον Ιούνιο του 2007. Ο Κανονισμός αυτός καθορίζει τον τρόπο καταχώρισης, αξιολόγησης, αδειοδότησης και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (**REACH - Registration, Evaluation and Authorisation of CHemical substances**) και προβλέπει την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων. Η σημαντικότητα του Κανονισμού προκύπτει από το γεγονός ότι κατά την επεξεργασία των πρώτων υλών για την παραγωγή ειδών ένδυσης και γούνας χρησιμοποιούνται χημικά προϊόντα σε ευρεία κλίμακα. Στόχος της ΕΕ είναι μέχρι το 2020 να παρασκευάζονται και να χρησιμοποιούνται τα χημικά προϊόντα με τρόπους που οδηγούν στην ελαχιστοποίηση των σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων για την υγεία του ανθρώπου και το περιβάλλον, ενώ ταυτοχρόνως να εξασφαλίζονται η ανταγωνιστικότητα και η καινοτομία. Ο Κανονισμός προάγει επίσης την ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων για την αξιολόγηση των κινδύνων των ουσιών.

Υπεύθυνα για τη διαχείριση των κινδύνων από τις ουσίες είναι τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία παρασκευάζουν, εισάγουν, διαθέτουν στην αγορά ή χρησιμοποιούν τις ουσίες αυτές. Για τους λόγους αυτούς, οι σχετικές με την καταχώριση διατάξεις απαιτούν από τους παρασκευαστές και τους εισαγωγείς να παράγουν δεδομένα για τις ουσίες που παρασκευάζουν

¹⁶ Λαμβάνονται υπόψη και οι μετέπειτα τροποποιητικές Αποφάσεις αυτής: 2007/207, 2008/63 και 2008/962.

¹⁷ Τα ΟΕΚΟ-TEX Standard 100, EU ECO-LABEL (με τον Κανονισμό 66/2010 καθορίζονται οι κανόνες για τη θέσπιση και την εφαρμογή του προαιρετικού συστήματος οικολογικού σήματος της ΕΕ), THE SWAN και GUT είναι ευρωπαϊκά οικολογικά σήματα. Η ΕΤΑΚΕΙ (Εταιρία Τεχνολογικής Ανάπτυξης Κλωστοϋφαντουργίας Ένωσης και Ινών) είναι μέλος του ΟΕΚΟ-TEX Association. Η ΕΤΑΚΕΙ είναι το μοναδικό Ελληνικό Τεχνολογικό Κέντρο, το οποίο μπορεί να πιστοποιεί προϊόντα σύμφωνα με το πρότυπο Oeko-Tex® Standard 100. Όλα τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, τα είδη ένδυσης, τα αξεσουάρ, τα υφάσματα οικιακού εξοπλισμού, τα στρώματα, οι τέντες κ.λπ. μπορούν να πιστοποιηθούν σύμφωνα με το Πρότυπο Oeko-Tex® Standard 100. Σύμφωνα με το πρότυπο αυτό τα προϊόντα ταξινομούνται σε τέσσερις κατηγορίες:

- προϊόντα για βρέφη
- προϊόντα που έρχονται σε άμεση επαφή με το δέρμα
- προϊόντα που δεν έρχονται σε άμεση επαφή με το δέρμα και
- υλικά διακόσμησης.

Ας σημειωθεί ότι η ΕΤΑΚΕΙ είναι ανώνυμη εταιρία και εποπτεύεται από το κράτος. Ένας άλλος οργανισμός εποπτευόμενος από το κράτος και σχετιζόμενος με τον κλάδο είναι το ΕΛΚΕΔΕ ΑΕ (Κέντρο Τεχνολογίας και Σχεδιασμού).

¹⁸ Τροποποιείται από τους Κανονισμούς 1354/2007, 987/2008, 1272/2008, 134/2009, 522/2009 και 276/2010.

ή εισάγουν, να χρησιμοποιούν τα δεδομένα αυτά για την αξιολόγηση των κινδύνων που ενέχουν οι ουσίες αυτές και να εκπονούν και να συνιστούν κατάλληλα μέτρα διαχείρισης κινδύνου.

Π.2.11 Κανονισμός 340/2008

Συμπληρωματικά με τα προηγούμενα, στον Κανονισμό 340/2008 καθορίζονται οι σχετικές ρυθμίσεις που αφορούν τα τέλη και τις επιβαρύνσεις που πρέπει να καταβάλλονται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων σύμφωνα με τον κανονισμό 1907/2006 για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH).

Π.2.12 Κανονισμός 765/2008¹⁹

Προκειμένου, να επιτευχθεί υψηλό επίπεδο ασφαλείας των καταναλωτικών προϊόντων, ο συγκεκριμένος Κανονισμός προβλέπει τους μηχανισμούς εποπτείας της αγοράς που πρέπει να ενισχυθούν σε σχέση με τα προϊόντα που εγκυμονούν σοβαρό κίνδυνο. Είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι τα προϊόντα που επωφελούνται από την ελεύθερη κυκλοφορία των αγαθών στο εσωτερικό της Κοινότητας πληρούν προδιαγραφές που εγγυώνται υψηλό επίπεδο προστασίας δημόσιων συμφερόντων, ενώ θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι η ελεύθερη κυκλοφορία τους δεν περιορίζεται πέραν των προβλεπομένων από την κοινοτική νομοθεσία εναρμόνισης και κάθε άλλο σχετικό κοινοτικό κανόνα. Παράλληλα προβλέπονται κανόνες για τη διαπίστευση, την εποπτεία της αγοράς²⁰, τους ελέγχους των προϊόντων που προέρχονται από τρίτες χώρες και τη σήμανση CE^{21,22}.

Οι εθνικοί οργανισμοί διαπίστευσης²³, όταν τους ζητηθεί από οργανισμό αξιολόγησης της συμμόρφωσης, αξιολογούν κατά πόσο ο οργανισμός αξιολόγησης της συμμόρφωσης διαθέτει την τεχνική επάρκεια που απαιτείται για την υλοποίηση μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας αξιολόγησης της συμμόρφωσης και, σε θετική περίπτωση, οι εθνικοί οργανισμοί διαπίστευσης εκδίδουν πιστοποιητικό διαπίστευσης προς το σκοπό αυτό.

¹⁹ Εφαρμόζεται από την 1η Ιανουαρίου 2010 και καταργείται ο κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 339/93.

²⁰ **Εποπτεία της αγοράς:** δραστηριότητες που διεξάγονται και μέτρα που λαμβάνονται από δημόσιες αρχές προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα προϊόντα συμμορφώνονται προς τις απαιτήσεις τις οποίες ορίζει η σχετική κοινοτική νομοθεσία εναρμόνισης και δε θέτουν σε κίνδυνο την υγεία, την ασφάλεια ή άλλες πτυχές της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος.

²¹ **Σήμανση CE:** σήμανση με την οποία ο κατασκευαστής δηλώνει ότι το προϊόν συμμορφώνεται προς τις εφαρμοστέες απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας εναρμόνισης, που προβλέπει την επίθεση της σήμανσης.

²² Οι κανόνες συμμόρφωσης ως προς τη σήμανση CE ρυθμίζονται στην Οδηγία 89/686 (με τις σχετικές τροποποιήσεις – τελευταία τροποποίησή της είναι η Οδηγία 1882/2003).

²³ Οι εθνικοί οργανισμοί διαπίστευσης δεν ανταγωνίζονται τους οργανισμούς αξιολόγησης της συμμόρφωσης και άλλους εθνικούς οργανισμούς διαπίστευσης. Επιτρέπεται να λειτουργούν και διασυνورياκά, στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους, ύστερα από αίτημα οργανισμού αξιολόγησης της συμμόρφωσης ή αν τους ζητηθεί από εθνικό οργανισμό διαπίστευσης σε συνεργασία με τον εθνικό οργανισμό διαπίστευσης του συγκεκριμένου κράτους μέλους.

Π.3 Ελληνική Νομοθεσία

Π.3.1 Αγορανομική Διάταξη 07/2009

Στο άρθρο 49 της ΑΔ 07/2009²⁴ γίνεται λόγος για την επισήμανση των υφάνσιμων ινών. Παράλληλα στο άρθρο 50 δίνονται οι ορισμοί για τα υφαντουργικά προϊόντα, ενώ στο άρθρο 51 αναφέρονται οι σχετικές διατάξεις για την επισήμανση των υφαντουργικά προϊόντων²⁵. Στο άρθρο 59 αναφέρεται ρητά ότι βιομηχανίες και βιοτεχνίες που κατασκευάζουν υποδήματα (με εξαίρεση τα ορθοπεδικά), έτοιμα ρούχα, πλεχτά, εσώρουχα, κάλτσες, καλσόν, υφάσματα, νήματα χειροπλεκτικής, χαλιά, μοκέτες, κουβέρτες, φλοκάτες και λευκά είδη υποχρεούνται να χαρακτηρίζουν με κωδικό αριθμό όλα τους τα είδη, ενώ διατυπώνονται ρυθμίσεις για τον τρόπο αναγραφής των κωδικών. Τέλος, στο άρθρο 61 αναφέρονται οι τρόποι χρήσης των όρων **γούνα** και **οικολογικό** για τα είδη ένδυσης.

Π.3.2 Υπουργική Απόφαση Ζ3/2810/2004

Η συγκεκριμένη Υπουργική Απόφαση αποτελεί εναρμόνιση με την κοινοτική Οδηγία 2001/95 και αφορά τη γενική ασφάλεια των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά. Σύμφωνα με την ΥΑ οι παραγωγοί υποχρεούνται να διαθέτουν στην αγορά μόνο ασφαλή προϊόντα και ορίζονται οι τρόποι με τους οποίους απαιτείται η εξασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών από τη διάθεση προϊόντων στην αγορά.

Για την εφαρμογή του συστήματος της ταχείας ανταλλαγής πληροφοριών για τα μη ασφαλή προϊόντα για τα οποία δεν προβλέπεται άλλο σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών από ειδική κοινοτική νομοθεσία, ορίζεται ως σημείο επαφής με την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Γενική Γραμματεία Καταναλωτή του πρώην Υπουργείου Ανάπτυξης.

Οι αρμόδιες αρχές όπως ορίζονται από την ΥΑ από κοινού με την Επιτροπή συμμετέχουν στη λειτουργία ευρωπαϊκού δικτύου των αρχών που είναι αρμόδιες στα κράτη μέλη για την ασφάλεια προϊόντων, ιδίως υπό μορφή διοικητικής συνεργασίας. Η λειτουργία του δικτύου αυτού αναπτύσσεται σε συντονισμό με τις άλλες υφιστάμενες κοινοτικές διαδικασίες, ιδίως το RAPEX²⁶. Όταν μια αρμόδια αρχή λαμβάνει ή διεξάγει ή αποφασίζει να λάβει ή να διεξάγει, να συστήσει ή να συμφωνήσει με τους παραγωγούς και διανομείς, μέτρα ή ενέργειες, υποχρεωτικού ή μη χαρακτήρα, προκειμένου να εμποδίσει, να περιορίσει ή να υποβάλει σε ιδιαίτερους όρους, στην ελληνική επικράτεια, την ενδεχόμενη εμπορία ή τη χρήση προϊόντων,

²⁴ Με την παρούσα τροποποιείται η κωδικοποίηση της ΑΔ 14/89.

²⁵ Σε συνδυασμό με τα προηγούμενα, στα άρθρο 52 γίνεται λόγος για τις εξαιρέσεις από την αναγραφή ενδείξεων για τις υφάνσιμες ίνες και τα υφαντουργικά προϊόντα, στο άρθρο 53 παρουσιάζεται ο τρόπος συνολικής επισήμανσης υφαντουργικών προϊόντων και στο άρθρο 54 αναφέρεται ο τρόπος σήμανσης υφαντών και λοιπών ειδών λαϊκής τέχνης.

²⁶ Το RAPEX είναι ένα σύστημα που αποσκοπεί κυρίως στην ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών σε περίπτωση σοβαρού κινδύνου για την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών που ενδεχομένως να προκύπτει από τη χρήση ορισμένων προϊόντων (βλέπε Οδηγία 2001/95).

λόγω σοβαρού κινδύνου, απευθύνει δια της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή αμέσως κοινοποίηση στην Επιτροπή, μέσω του RAPEX.

Π.3.3 Υπουργική Απόφαση 130/2000

Η συγκεκριμένη ΥΑ αποτελεί εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας στην κοινοτική Οδηγία 94/27 και τις τροποποιήσεις της. Αφορά τους περιορισμούς της κυκλοφορίας στην αγορά και χρήσης ορισμένων επικινδύνων ουσιών και παρασκευασμάτων. Ειδικότερα σχετικά με τα ενδύματα, δεν επιτρέπεται η χρήση νικελίου και οι ενώσεις του πάνω από συγκεκριμένα όρια σε προϊόντα που έρχονται σε άμεση και παρατεταμένη επαφή με το δέρμα. Ανάμεσα στα άλλα αναφέρονται τα κουμπιά με πριτσίνια, οι αγκράφες, τα πριτσίνια, τα φερμουάρ και τα μεταλλικά σήματα, όταν αυτά χρησιμοποιούνται στα ενδύματα.

Π.3.4 Νόμος 2996/2002

Στον κλάδο της ένδυσης έχει διαπιστωθεί ανεπτυγμένο το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για πραγματοποίηση άμεσων επενδύσεων σε βαλκανικές χώρες, κυρίως για λόγους χαμηλού κόστους παραγωγής και γεωγραφικής εγγύτητας και γειννίας. Σύμφωνα με τα παραπάνω παρουσιάζεται ο νόμος 2996/2002 «Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων» (ΕΣΟΑΒ), ο οποίος έχει δεκαετή διάρκεια (2002 - 2011) και αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό των υποδομών, στην προώθηση των παραγωγικών επενδύσεων, στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης, στη στήριξη των δημοκρατικών θεσμών και ιδιαίτερα στη συνεργασία των Κοινοβουλίων, στη στήριξη του κράτους δικαίου, στην ενίσχυση του κοινωνικού κράτους, στην αντιμετώπιση των οικονομικών ανισοτήτων και στην κατάρτιση του εργατικού, υπαλληλικού και επιστημονικού δυναμικού των επωφελούμενων κρατών. Οι περιοχές στις οποίες αναφέρεται ο νόμος είναι η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Σερβία, το Μαυροβούνιο, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Ρουμανία και η Βοσνία - Ερζεγοβίνη²⁷.

Ως μορφές οικονομικής στήριξης κάθε επιλέξιμου φορέα για τις δαπάνες υλοποίησης των δράσεων του παρόντος νόμου νοούνται κυρίως:

- α) Η δωρεάν παροχή κεφαλαίων.
- β) Η καταβολή μέρους των τόκων για την εξυπηρέτηση δανείων, που συνάπτονται για την πραγματοποίηση των ανωτέρω σκοπών.
- γ) Η δωρεάν κάλυψη λειτουργικών δαπανών του Προγράμματος Οικονομικής Συνεργασίας.
- δ) Η συμμετοχή, αυτοτελώς ή σε συνεργασία με χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου.

²⁷ Όπως τροποποιήθηκε από το ν. 3530/2007.

Π.3.5 Νόμος 3386/2005

Τα τελευταία έτη έχει καταγραφεί σε σημαντικό βαθμό είσοδος ξένων επιχειρήσεων στον κλάδο της ένδυσης. Για το σκοπό αυτό παρουσιάζεται ο Ν. 3386/2005, στον οποίο ορίζονται οι ρυθμίσεις που αφορούν την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του νόμου αυτού ορίζονται οι προϋποθέσεις για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας από αλλοδαπούς, οι οποίες θα πρέπει να ισχύουν σωρευτικά. Ο υπήκοος τρίτης χώρας προκειμένου να αποκτήσει άδεια διανομής για άσκηση οικονομικής δραστηριότητας θα πρέπει:

- α) να διαθέτει επαρκείς πόρους για την άσκηση της δραστηριότητας και κατ' ελάχιστο εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ, κατατεθειμένα σε λογαριασμό στο όνομα του αιτούντος, που τηρείται σε αναγνωρισμένο τραπεζικό ίδρυμα. Μετά τη χορήγηση της ειδικής θεώρησης εισόδου, απαιτείται η κατάθεση του ανωτέρω ποσού σε αντίστοιχο ίδρυμα της ημεδαπής.
- β) η δραστηριότητα θα πρέπει να συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και
- γ) να κατέχει ειδική θεώρηση εισόδου.

Π.3.6 Νόμος 3377/2005

Στον κλάδο ειδών ένδυσης καταγράφεται υψηλή εμπορική δραστηριότητα, η οποία ρυθμίζεται με το Ν. 3377/2005 και ειδικότερα, ρυθμίζονται οι αρχές και οι κανόνες για την εξυγίανση της λειτουργίας και την ανάπτυξη βασικών τομέων του εμπορίου και της αγοράς καθώς και θέματα του πρώην Υπουργείου Ανάπτυξης. Ο συγκεκριμένος νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τα δικαιολογητικά για τη χορήγηση άδειας υπαίθριου εμπορίου πλανόδιου ή στάσιμου καθώς και συναφή θέματα περί της άδειας²⁸. Παράλληλα, ρυθμίζονται κανόνες για την ίδρυση καταστημάτων λιανικού εμπορίου καθώς και θέματα σχετικά με το ωράριο λειτουργίας (π.χ. το ενιαίο πλαίσιο ωραρίου λειτουργίας) και τις εκπώσεις των εμπορικών καταστημάτων.

Π.3.7 Καταστήματα STOCK και OUTLET

Σύμφωνα με τις Υπουργικές Αποφάσεις 1863/2005 και 415/2008 γίνεται περιγραφή του ορισμού των καταστημάτων STOCK και OUTLET. Ως **STOCK** χαρακτηρίζονται τα καταστήματα τα οποία πωλούν λιανικά, αποθέματα προϊόντων παλαιών χρήσεων, ή εν γένει ελαττωματικά και τα οποία είτε είναι δικά τους, είτε τα έχουν προμηθευτεί από άλλες εμπορικές ή μεταποιητικές επιχειρήσεις, και έχουν χαρακτηριστεί ειδικότερα ως:

- αποθέματα προηγούμενων εμπορικών περιόδων (σεζόν),
- αποθέματα παλαιάς μόδας,
- αποθέματα καταργημένων ή παλαιών, ή μη εμπορεύσιμων εμπορικών κωδικών,
- αποθέματα παλαιών εμπορικών σειρών,
- παλαιά εν γένει αποθέματα,
- είδη ξεπερασμένης τεχνολογίας και καταναλωτικών συνθηγιών και

²⁸ Όπως τροποποιήθηκε από την ΥΑ 164/2011.

- είδη ελαττωματικά.

Ως **OUTLET** χαρακτηρίζονται τα καταστήματα ή τα πρατήρια λιανικής πώλησης που έχουν οι εμπορικές ή μεταποιητικές επιχειρήσεις και από τα οποία διατίθενται λιανικά τα προϊόντα τους, τα οποία όμως είναι:

- αποθέματα προηγούμενων εμπορικών περιόδων (σεζόν),
- αποθέματα παλαιάς μόδας,
- αποθέματα καταργημένων ή παλαιών, ή μη εμπορεύσιμων εμπορικών κωδικών,
- αποθέματα παλαιών εμπορικών σειρών,
- παλαιά εν γένει αποθέματα,
- είδη ξεπερασμένης τεχνολογίας και καταναλωτικών συνηθειών και
- είδη ελαττωματικά.

Τα καταστήματα STOCK ή OUTLET δεν μπορούν να πραγματοποιούν εκπτώσεις και προσφορές, όπως προβλέπεται για τα καταστήματα των λοιπών επιχειρήσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2, 3 και 4 του άρθρου 15 του ν. 802/1978, όπως αυτό αντικαταστάθηκε και ισχύει με το άρθρο 14 του ν. 3377/2005.

Τέλος, για να αποφεύγεται η παραπλάνηση του καταναλωτικού κοινού τα καταστήματα STOCK ή OUTLET θα πρέπει σε κάθε πραγματοποιούμενη διαφήμιση τους, να επισημαίνουν ότι τα είδη που διαθέτουν αποτελούν παλαιά αποθέματα, ή ελαττωματικά κατά περίπτωση και στις πινακίδες, που προβλέπονται από την Α.Δ. 07/2009 όπως ισχύει, να αναγράφουν μόνο την συγκεκριμένη τιμή πώλησης αυτών. Σε περίπτωση που τα είδη που διαθέτουν είναι δικά τους και όχι από άλλες εμπορικές ή μεταποιητικές επιχειρήσεις, υποχρεούνται να αναγράφουν την εκάστοτε ισχύουσα τιμή πώλησης αυτών, με απλή διαγραφή της παραπλεύρως εμφανιζόμενης εκάστοτε προηγούμενης τιμής πώλησης αυτών ως προϊόντα τρέχουσας περιόδου. Στις περιπτώσεις αυτές τα καταστήματα STOCK υποχρεούνται να αναφέρουν στις πινακίδες που προβλέπονται από την Α.Δ. 07/2009 όπως ισχύει, μαζί με την τιμή του προϊόντος κατά τα ανωτέρω και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του (ελάττωμα, μέρος αποθέματος ή άλλο από αυτά που έχουν αναφερθεί) και να είναι σε θέση να αποδείξουν, σε κάθε έλεγχο των αρμοδίων φορέων, εντός ευλόγου διαστήματος, ότι η αρχικώς αναγραφόμενη τιμή πώλησης του προϊόντος ήταν η λιανική τιμή πώλησης του ως προϊόν τρέχουσας περιόδου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Συνοπτική παρουσίαση ορισμένων σημαντικών επιχειρήσεων του κλάδου έτοιμου ενδύματος

BSB A.B.E.E.¹

Ιδρύθηκε το 1980 με δραστηριοποίηση στην παραγωγή και εμπορία γυναικείων ενδυμάτων. Σήμερα κατέχει 100 επώνυμα καταστήματα στην Ελλάδα και το εξωτερικό και πάνω από 200 multi brand καταστήματα στα οποία διατίθεται το εμπορικό σήμα της εταιρίας. Έχει παρουσία σε 12 χώρες (Ελλάδα, Ρουμανία, Τουρκία, Μεγ. Βρετανία, Ρωσία, Βουλγαρία, Λίβανο, Κύπρο, Αρμενία, Αλβανία, Αίγυπτο, Μολδαβία). Πλέον στο χαρτοφυλάκιο των προϊόντων της περιλαμβάνονται τα αξεσουάρ, τα υποδήματα, τα εσώρουχα και τα μαγιό, στο πλαίσιο δημιουργίας ενός ολοκληρωμένου ενδυματολογικού προφίλ (total look). Η εταιρία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην εταιρική κοινωνική ευθύνη και την περιβαλλοντική ευαισθησία. Στόχος είναι η ενδυνάμωση του δικτύου λιανικής πώλησης και η επέκταση των πωλήσεων στο εξωτερικό. Το 2009, παρόλο που ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €34,6 εκ. το έτος ήταν ζημιογόνο με τις καθαρές ζημίες να διαμορφώνονται σε €1,8 εκ.

STAFF A.E.B.E. ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ²

Ιδρύθηκε το 1992 με δραστηριότητα στην παραγωγή ενδυμάτων τζην, ενώ στη σειρά των προϊόντων που προσφέρει συγκαταλέγονται τα τι-σερτς, τα σακάκια, οι μπλούζες και τα αξεσουάρ. Η εταιρία ενδιαφέρεται να χρησιμοποιεί τις βέλτιστες τεχνικές φινιρίσματος και υφάσματα τζην, καταφέροντας να εδραιώσει στην αγορά το εμπορικό της σήμα. Το κοινό στο οποίο απευθύνεται είναι ως επί το πλείστον νεανικό, δίνοντας έμφαση στο σχεδιασμό. Εκτός από την Ελλάδα, η χώρα δραστηριοποιείται στην Ολλανδία, τη Ρωσία, τη Γερμανία, το Βέλγιο, την Ελβετία, την Ουγγαρία, τη Σερβία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, την Ιταλία και την Κύπρο. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €30,1 εκ. και τα καθαρά κέρδη τα €3,4 εκ.

ATTRATTIVO A.E.E.³

Ιδρύθηκε το 1989 και δραστηριοποιείται στο σχεδιασμό, την παραγωγή και το εμπόριο ενδυμάτων, αξεσουάρ, υποδημάτων και κοσμημάτων. Αντιπροσωπεύει και διαχειρίζεται στην ελληνική αγορά επιλεγμένα διεθνή εμπορικά σήματα. Παράλληλα, έχει αναπτύξει ένα δίκτυο εταιρικών και franchise καταστημάτων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό (όπως Κύπρο, Τσεχία,

¹ www.bsbfashion.com, Greek Fashion Magazine, Τεύχος 2/09, ΣΕΠΠΕ.

² www.staff.gr.

³ www.attrattivo.gr, Greek Fashion Magazine, Τεύχος 2/09, ΣΕΠΠΕ.

Σλοβακία, Τουρκία, Ολλανδία). Το εμπορικό σήμα attr@ttivo είναι νομικά κατοχυρωμένο σε όλη την Ευρώπη. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €32,6 εκ. και τα καθαρά κέρδη τα €1,7 εκ.

LAPIN HOUSE ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ Σ. Α.Β.Ε.Ε.⁴

Ιδρύθηκε το 1998 και δραστηριοποιείται στα είδη παιδικής ένδυσης. Η εταιρία διαθέτει ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Τουρκία, τη Ρωσία, το Καζακστάν, την Ουκρανία, την Τσεχία, την Ιταλία, τη Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και το Κουβέιτ. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €28,1 εκ. και τα καθαρά κέρδη τα €2,7 εκ.

RAXEVSKY A.E.B.E.⁵

Ιδρύθηκε το 1976 και δραστηριοποιείται στα είδη γυναικείας ένδυσης. Διαθέτει ένα δίκτυο καταστημάτων στην Ελλάδα (60 σε αριθμό εκ των οποίων τα 19 είναι με τη μέθοδο franchising) ενώ δραστηριοποιείται και στο εξωτερικό (Βουλγαρία, Κύπρο, Ρουμανία και Αίγυπτο). Παράλληλα εισάγει ενδύματα γνωστών ευρωπαϊκών εμπορικών σημάτων (από Γαλλία, Ισπανία και Ολλανδία). Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €28,1 εκ. και τα καθαρά κέρδη τα €1,8 εκ.

ALOUETTE A.E. ΠΑΙΔΙΚΑ ΕΝΔΥΜΑΤΑ⁶

Ιδρύθηκε το 1976 και δημιουργεί, σχεδιάζει, παράγει, εισάγει και διαθέτει παιδικά ενδύματα και αξεσουάρ. Έχει αποκλειστική συνεργασία με παγκοσμίως γνωστή εταιρία κινηματογραφικής παραγωγής και έχει το δικαίωμα της δημιουργίας και πλήρους εμπορικής διαχείρισης συλλογών με ήρωες της εταιρίας και της δημιουργίας και ανάπτυξης μιας πρότυπης αλυσίδας καταστημάτων με την επωνυμία της κινηματογραφικής εταιρίας. Παράλληλα, έχει συνάψει συνεργασίες με οίκους του εξωτερικού που διαθέτουν διεθνή εμπορικά σήματα. Στο πλαίσιο της επέκτασής της, η εταιρία έχει αναπτύξει ένα δίκτυο καταστημάτων ιδιόκτητων και franchising και corners, έχει επιλεγμένα ανεξάρτητα σημεία πώλησης όπου διαθέτει τα προϊόντα της και πραγματοποιεί συνεργασίες και πωλήσεις διεθνώς. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €24,4 εκ. και τα καθαρά κέρδη τις €804,3 χιλ.

ΤΟΙ & ΜΟΙ Α.Β.Ε.Ε. ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ⁷

Ιδρύθηκε το 1988, με δραστηριότητα στην παραγωγή και το εμπόριο ειδών γυναικείας ένδυσης. Το εμπορικό σήμα της εταιρίας είναι κατοχυρωμένο σε 55 χώρες του εξωτερικού.

⁴ www.lapinhouse.com.

⁵ www.raxevsky.gr.

⁶ www.alouette.gr.

⁷ www.toi-moi.com, Greek Fashion Magazine, Τεύχος 2/09.

Έχει ανεπτυγμένο ένα ευρύ δίκτυο σημείων πώλησης στην Ελλάδα, ενώ τα είδη της εταιρίας προσφέρονται σε καταστήματα χωρών του εξωτερικού, όπως Γερμανία, Αρμενία, Κύπρο, Ρωσία κ.ά. Παράλληλα, έχει δημιουργήσει καταστήματα στην Τουρκία, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μαυροβούνιο και το Λίβανο. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €18,9 εκ. και τα καθαρά κέρδη τα €1,1 εκ.

TRIUMPH INTERNATIONAL A.B.E.E.⁸

Η Triumph International ιδρύθηκε το 1886 στο Heubach της Γερμανίας. Ο ευρωπαϊκός όμιλος, στον οποίον ανήκει και η ελληνική εταιρεία, έχει έδρα στην Ελβετία. Το 1962 δημιουργήθηκε στον Περισσό Αττικής ένα μεγάλο, σύγχρονο για την εποχή εργοστάσιο, για να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη εγχώρια ζήτηση και στις ανάγκες για εξαγωγές, του οποίου η λειτουργία έπαψε το 2005. Η Triumph διαθέτει σήμερα στην ελληνική αγορά μέσω ενός ευρύ δικτύου γυναικεία εσώρουχα, μαγιό και ενδύματα για το σπίτι και την παραλία. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €27,8 εκ. και τα καθαρά κέρδη τα €2,2 εκ.

MINERVA ΛΑΔΕΝΗΣ Ι. ΚΑΙ Β. ΑΦΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΛΕΚΤΙΚΗΣ⁹

Ιδρύθηκε το 1942, με αντικείμενο την παραγωγή ανδρικών και παιδικών εσωρούχων. Πλέον, η εταιρία έχει επεκταθεί και στα γυναικεία εσώρουχα και έχει καθετοποιήσει την παραγωγική της διαδικασία. Το 1995 εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών, με σκοπό την ενίσχυση της ανάπτυξής της. Το 2001 ίδρυσε στη Ρουμανία θυγατρική με την MINCO ROMANIA SRL, με σκοπό την παραγωγή μέρους των προϊόντων της και τη διάθεση των παραγόμενων προϊόντων στην αγορά της Ρουμανίας και των γειτονικών χωρών. Το 2004 ίδρυσε με την οικογένεια Δ.Σκενδέρογλου την εταιρία ΕΛΕΤΕΝ Α.Ε. (με την MINERVA να συμμετέχει κατά 64% και την οικογένεια Σκενδέρογλου κατά 36%) με σκοπό την παραγωγή εσωρούχων, ενδυμάτων για το σπίτι και την παραλία, βαπτιστικών ειδών κ.ά. και την ίδρυση καταστημάτων λιανικής πώλησης για τη διάθεση των παραγόμενων ή και άλλων προϊόντων. Παράλληλα, η εταιρία MINERVA έχει αναπτύξει ένα ευρύ δίκτυο σημείων πώλησης των προϊόντων τους. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €22,3 εκ. και τα καθαρά κέρδη το €1 εκ.

ΜΑΣΣΕΛΟΣ Α.Ε.Ε. ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΣΩΡΟΥΧΑ¹⁰

Ιδρύθηκε το 1962. Στόχος της εταιρίας είναι η λιανική προώθηση των εσωρούχων, των ενδυμάτων για το σπίτι και την παραλία που σχεδιάζει και τα οποία κατασκευάζονται σε εργοστάσιο στην Ουγγαρία. Παράλληλα, εμπορεύεται εσώρουχα διεθνών ξένων οίκων, ενώ έχει δημιουργήσει ένα ανεπτυγμένο δίκτυο σημείων πώλησης τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Γενικώς, η ΜΑΣΣΕΛΟΣ είναι από τις εταιρίες που καινοτομούν στην εφαρμογή τεχνολογιών πληροφορικής. Είναι από τις πρώτες εταιρείες που εφάρμοσαν τεχνολογία bar

⁸ www.triumph.com/gr.

⁹ www.minerva.gr.

¹⁰ www.nota.gr, Greek Fashion Magazine, Τεύχος 2/09, ΣΕΠΠΕ.

code (1985) και ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων-EDI (1994) σε ευρεία κλίμακα. Συγχρόνως, συμμετέχει ενεργά σε σημαντικό αριθμό προγραμμάτων ανάπτυξης. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα 3,2 εκ. ευρώ και τα καθαρά κέρδη τις 78 χιλ. ευρώ.

ZARA ΕΛΛΑΣ Α.Ε.¹¹

Ιδρύθηκε το 1993 και είναι μέλος του ισπανικού ομίλου INDITEX, ο οποίος είναι ένας από τους μεγαλύτερους λιανοπωλητές ένδυσης παγκοσμίως. Ο όμιλος το 2010 δραστηριοποιούνταν σε 77 χώρες, με 5.044 καταστήματα με τις επωνυμίες ZARA, PULL and BEAR, MASSIMO DUTTI, BERSHKA, STRADIVARIUS, OYSHO, ZARA HOME και UTERQÜE. Όσο αφορά στην αλυσίδα ZARA, παγκοσμίως υπάρχουν 1.516 καταστήματα (και 207 Zara Kids) και ειδικότερα, στην Ελλάδα τα καταστήματα αριθμούν σε 46 (και 6 Zara Kids). Το επιχειρηματικό σχήμα που ακολουθεί η ZARA είναι πελατοκεντρικό και περιλαμβάνει το σχεδιασμό, την παραγωγή, τη διανομή και την πώληση των προϊόντων της μέσω ενός εκτεταμένου δικτύου ιδιόκτητων καταστημάτων. Η ZARA είναι από τις πρώτες επιχειρήσεις διεθνώς που εφάρμοσαν τη μέθοδο του fast-fashion, που βασίζεται στη γρήγορη εναλλαγή των σχεδίων και την ανανέωση μικρών παρτίδων νέων ενδυμάτων στα ράφια. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της στρατηγικής αυτής είναι η διατήρηση ανταγωνιστικών τιμών. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €228,3 εκ. και τα καθαρά κέρδη τα €12,4 εκ.

SPRIDER STORES A.E.B.E.¹²

Ιδρύθηκε το 1978 με αντικείμενο την εμπορία μαγιό και αθλητικών ειδών. Πλέον η εταιρία δραστηριοποιείται στο λιανικό εμπόριο ένδυσης. Από τα χρονικά ορόσημα της εταιρίας περιλαμβάνονται η εξαγορά του 80% από τον Όμιλο Χατζηιωάννου και η είσοδός της στο Χρηματιστήριο Αθηνών το 2004. Η εταιρία έχει αναπτύξει ένα ευρύ δίκτυο σημείων πώλησης στην Ελλάδα, ενώ στο εξωτερικό δραστηριοποιείται στις αγορές της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας, της Κύπρου, της ΠΓΔΜ και της Πολωνίας. Παράλληλα, το 2009 η εταιρία λάνσαρε μια νέα προϊόντική γραμμή με επωνυμία SPRIDER HOME με είδη οικιακού εξοπλισμού. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €155 εκ. και τα καθαρά κέρδη τις €760 χιλ.

MARKS AND SPENCER ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Β.Ε.Τ.Ε.¹³

Δραστηριοποιείται στο λιανικό εμπόριο γυναικείας, ανδρικής και παιδικής ένδυσης και ειδών για το σπίτι. Τα MARKS & SPENCER παρουσιάστηκαν στην ελληνική αγορά μέσω του Ομίλου ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ το 1990. Το 2000 ο Όμιλος ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ και τα MARKS & SPENCER επέκτειναν τα επιχειρηματικά τους σχέδια στην περιοχή των Βαλκανίων, στην Ελβετία και την Αυστρία. Παράλληλα, το 2008 τα MARKS & SPENCER και ο ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ δημιούργησαν μια κοινοπραξία για περαιτέρω ανάπτυξη στην Ελλάδα, στα Βαλκάνια, την Ελβετία και την

¹¹ www.zara.com, www.inditex.com.

¹² www.sprider.gr, Greek Fashion Magazine, Τεύχος 2/09, ΣΕΠΠΕ.

¹³ www.marinopoulos.gr.

Αυστρία. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €84,9 εκ., ωστόσο παρουσίασε καθαρές ζημιές ύψους €6,6 εκ.

ΦΩΚΑΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ Α.Ε.Β.Ε.¹⁴

Ιδρύθηκε το 1936 με τη σύσταση της εταιρίας Βεργόπουλος στη Θεσσαλονίκη και το 1958 λειτουργούσε ως ΦΩΚΑΣ ΑΕ, ενώ το 1974 μετονομάστηκε σε Οδυσσεύς Φωκάς ΑΕ. Δραστηριοποιείται στο λιανικό εμπόριο ένδυσης, υπόδησης και αξεσουάρ διεθνών εμπορικών σημάτων. Τη δεκαετία του '80 εισάγει την τακτική shop-in-shop για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Από το 1998 και έκτοτε επεκτείνει τη δραστηριότητά της και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας πέραν της Θεσσαλονίκης, δημιουργώντας νέα πολυκαταστήματα. Στην Αθήνα εμφανίζεται το 1999. Το 2009, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €87,2 εκ. και τα καθαρά κέρδη τις €211,5 χιλ.

ΓΛΟΥ Α.Ε.Ε.¹⁵

Ιδρύθηκε το 1985, με τη λειτουργία του πρώτου καταστήματος στον Πειραιά και με δραστηριότητα την εμπορία ενδυμάτων και αθλητικών ειδών. Το 1992 η εταιρία ιδρύει επτά νέα καταστήματα και το 1994 επεκτείνεται στη χονδρική διάθεση αθλητικών ενδυμάτων και ειδών σε όλη την Ελλάδα. Έκτοτε, έχει δημιουργήσει ένα ευρύ δίκτυο σημείων πώλησης στην Ελλάδα. Εκτός από την Ελλάδα έχει δημιουργήσει καταστήματα στην Κύπρο, τη Ρουμανία και τα Βαλκάνια και παράλληλα έχει την αποκλειστική αντιπροσωπεία γνωστών διεθνών εμπορικών σημάτων. Το 2009, παρόλο που ο κύκλος εργασιών της εταιρίας άγγιξε τα €66,7 εκ. το έτος ήταν ζημιογόνο με τις καθαρές ζημιές να διαμορφώνονται σε €15,8 εκ.

¹⁴ www.fokas.gr.

¹⁵ www.glou.gr.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Abernathy, F.H. et al., 2004, Globalisation in the Apparel and Textiles Industries, *in* European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2008b).
- Allwood J. M. et al., 2006, Well dressed? The present and future sustainability of clothing and textiles in the United Kingdom. University of Cambridge Institute for Manufacturing. Cambridge. (Available in: www.ifm.eng.cam.ac.uk/sustainability/projects/mass/UK_textiles.pdf).
- Anson S., 2008, The EU Clothing Market in 2008: Opportunities for Colombian Manufacturers. Economist and Editor, Textiles Intelligence, April 21-22. Presentation.
- Bocconi University, ESSEC Business School, Baker & McKenzie, Business Relations in the EU Clothing Chain: from Industry to Retail and Distribution, Final Report, October 2007.
- Commission of the European Communities, SEC(2009) 1111 final, Commission Staff Working Document, European Industry in a Changing World. Updated Sectoral Overview 2009.
- Credit Suisse Economic Research, 2008, Swiss Issues Industries, Sector Handbook 2008, Structures and Prospects, Zurich.
- European Commission, The Economic Adjustment Programme for Greece Third Review - Winter 2011, Occasional Papers 77, February 2011.
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008, Trends and Drives of Change in the European Textiles and Clothing Sector: Mapping Report, European Monitoring Centre on Change.
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2008b, EU Textiles and Clothing Sector: Location Desicions, European Monitoring Centre on Change.
- European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2004, Trends and Drives of Change in the EU Textiles and Leather Sector: Mapping Report, European Monitoring Centre on Change.
- Eurostat, European Business – Facts and Figures, 2009 edition.
- Eurostat, External and intra-EU trade - a statistical yearbook Data 1958 – 2009. 2010 edition. Statistical books.
- Ferdows K. et al., 2005, Zara's secret for fast fashion, <http://hbswk.hbs.edu/archive/4652.html>.
- Grant R.M., 1999, Contemporary Strategy Analysis, Concepts, Techniques, Applications, Third Edition, Blackwell Publishers.
- IFM (Institut Français De la Mode) and partners, 2004, Study on The Implications of the 2005 Trade Liberalisation in the Textile and Clothing Sector, Tender No ENTR/02/04, Consolidated Report Part 1, Paris, February.
- Kamenidou I. et al., 2007, An exploratory Study on the Reasons for Purchasing Imported High Fashion Apparels. The Case of Greece, Journal of Fashion Marketing and Management, vol. 11, no. 1, 2007, pp. 148-160.
- Kurt Vogler-Ludwig and Ana Claudia Valente, 2009, Skills Scenarios for the Textiles, Wearing Apparel and Leather Products Sector in the European Union, Final Report, Economix Researching & Consulting, LOT 2 of Comprehensive Analysis of Emerging Competences and Economic Activities in

- the European Union undertaken for the European Commission, Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG, Unit Working Conditions, Adaptation to Change, VT/2007/090, 28 May 2009, Munich.
- Naveretti G.B., Falzoni A., Turrini A., 2001, The Decision to Invest in a Low-wage Country: Evidence from Italian Textiles and Clothing Multinationals, *Journal of International Trade and Economic Development*, 10, 4: 451-70 in Nordas (2004).
- Nordas H. K., 2004, The Global Textile and Clothing Industry Post the Agreement on Textiles and Clothing, WTO, Discussion Paper No 5.
- Smith M. H. and Weil D., Ratcheting Up: Linked Technology Adoption in Supply Chains. Διαθέσιμο στο: www.hctar.org/pages/pub-textileappretail.html#lean στις 04/11/2010.
- World Trade Organisation, International Trade Statistics 2009.
- World Trade Organisation, International Trade Statistics 2010.

B. Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Cabral L., 2003, Βιομηχανική Οργάνωση, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.
- COM(2007) 860 τελικό, Ανακοίνωση Της Επιτροπής Στο Συμβούλιο, Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Και Κοινωνική Επιτροπή Και Στην Επιτροπή Των Περιφερειών. Μια πρωτοβουλία για πρωτοπόρους αγορές στην Ευρώπη.
- Danchev S. και Μανιάτης Γ., 2009, Εκτίμηση των επιπτώσεων στη θέση των ελληνικών εξαγωγών από την κατάληξη των διαπραγματεύσεων για την πρόσβαση στην αγορά μη αγροτικών προϊόντων (NAMA), IOBE.
- Equal, ΑΣ ΕΠ-ΕΝΔΥΣΗ, 2006, Δράση 1 «Αναδιάρθρωση της αλυσίδας προστιθέμενης αξίας στον κλάδο της ένδυσης και οργάνωσης της εργασίας». Εργασία 1.4 Τελικό Παραδοτέο. Δράση 1.4: Περιγραφή νέου μοντέλου οργάνωσης της εργασίας στον κλάδο της ένδυσης ανά τύπο επιχείρησης – Εγχειρίδια και κατάλογοι. Δίκτυο προσαρμογής και αναδιάρθρωσης του συστήματος παραγωγής και εργασίας στον κλάδο της ένδυσης. Εταίρος υλοποίησης: Γνώση Αναπτυξιακή. www.greekfashion.gr
- European Commission, Το Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής για την Ελλάδα, Occasional Papers 61, June 2010.
- Greek Fashion magazine, Αρ. Έκδοσης 2/09 Απρ. – Ιουν. Τριμηνιαίο Περιοδικό του ΣΕΠΕΕ. www.balkanfashion.org, Ασλανίδης Θ., Ο κλάδος της ένδυσης στην ΕΕ και την Ελλάδα. Πρόσφατες εξελίξεις, INTERREG III, ΣΕΠΕΕ (παρουσίαση). www.espa.gr, ΥΠΟΙΟ, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Ιανουάριος 2007, Αθήνα.
- Ασλανίδης Θ., εισήγηση στη θεματική ενότητα «Κλωστοϋφαντουργία – Ένδυση» για τον κλάδο της ένδυσης, Πολυσυνέδριο «Βιομηχανία 2020», 12/10/2009, www.industry2020.gr
- Βαρβαρέσος Κ., εισήγηση στη θεματική ενότητα «Κλωστοϋφαντουργία – Ένδυση» για τον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας, Πολυσυνέδριο «Βιομηχανία 2020», 12/10/2009, www.industry2020.gr
- Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, 2007, Διεύρυνση των τομέων προτεραιότητας για την προώθηση της Έρευνας και Τεχνολογίας κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, Τελική Έκθεση, Μάρτιος 2007, Αθήνα, www.gsrt.gr/default.asp?FILE=items/5409/149.
- Ζερβόπουλος Π., 2007, Βιομηχανία και Εμπόριο Έτοιμου Ενδύματος, Κλαδική Μελέτη Νο. 213, IOBE.
- IOBE, Η Ελληνική Οικονομία, Τριμηνιαία Έκθεση 03/10, Αρ. Τεύχους 61, Σεπτέμβριος 2010.

IOBE, Η Ελληνική Οικονομία, Τριμηνιαία Έκθεση 04/09, Αρ. Τεύχους 58, Δεκέμβριος 2009.

Καραγιάννη Σ., 2001, Η «Νέα Βιομηχανική Πολιτική». Η Περίπτωση του Κλάδου Ένδυσης, Σπουδαί, τόμος 51, τεύχος 1^ο-2^ο, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Μανιάτης Γ. κ.ά., 2010, Κλωστοϋφαντουργία, Κλαδική Μελέτη Νο.224, IOBE.

Νιάρχος, Ν., Α., 1994, Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων, Εκδόσεις Α. Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς.

Παπαδάκης Β.Μ., 1999, Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική & Διεθνής Εμπειρία, Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα.

ΣΕΠΠΕ, Η Ελληνική Βιομηχανία Ένδυσης το 2006, Ετήσια Κλαδική Μελέτη, Οκτώβριος 2007.

ΣΕΠΠΕ, Η Ελληνική Βιομηχανία Ένδυσης το 2006, Ετήσια Κλαδική Μελέτη, Σεπτέμβριος 2009.

ΣΕΠΠΕ, Ο Κλάδος Ένδυσης το 2007, Ετήσια Κλαδική Μελέτη του Κοινωνικού και Επιχειρηματικού Αναπτυξιακού Κέντρου (ΚΕΑΚ), Σεπτέμβριος 2008.

Γ. Άρθρα στον Τύπο

old.eurocharity.org, «Κοινωνικές Συνεταιριστικές Δραστηριότητες Ευπαθών Ομάδων “ΕΔΡΑ”» (16/12/2008).

www.capital.gr, «Fanco: Έγκριση συγχώνευσης από ΥΠΑΝ» (29/12/2006).

www.isotimia.gr, «Από τα «φασόν» της Καβάλας, στα brand names της Ευρώπης» (24/05/2008)

Βήμα, Ανάπτυξη, «Ένδυση. Συρρίκνωση παραγωγής, αύξηση εισαγωγών» (19/07/2009).

Κέρδος, «Δέσμη μέτρων για τη στήριξη του κλάδου έτοιμου ενδύματος. Στόχος η επιβίωση των επιχειρήσεων» (27/06/2009).

Ναυτεμπορική, «BSB: Ακόμα μία σειρά «βιολογικών» ρούχων» (9/2/2008)

Ναυτεμπορική, «ΑΦΟΙ Ι.& Β. ΛΑΔΕΝΗΣ Α.Ε."ΜΙΝΕΡΒΑ" Β. ΠΛΕΚΤΙΚΗΣ: Ανακοίνωση για επιχειρηματικές εξελίξεις στην εταιρία» (14/10/2009)

Ναυτεμπορική, «Οι εξαγωγές καλύπτουν την κάμψη στη ζήτηση της εγχώριας αγοράς» (18/10/2010).

Ναυτεμπορική, ««Πράσινο» για τη συγχώνευση Elmec Sport - Factory Outlet» (31/12/2009)

Επιλογή, Πάντζου Ε., «Σε ανάπτυξη τα μεγάλα δίκτυα λιανικής πώλησης» (1/10/2006)

Σύντομα Νέα-Επιλογή, «Η BSB εξαγόρασε τη Lynne» (17/5/2006).

Δ. Πηγές Στατιστικών Δεδομένων

Βάση Δεδομένων HELLASTAT.

Στατιστικά στοιχεία Eurostat.

Στατιστικά στοιχεία MEDIA SERVICES S.A.

Στατιστικά στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ.

Ε. Πηγές στο Διαδίκτυο

cordis.europa.eu/fp7/cooperation/nanotechnology_en.html

ec.europa.eu/enterprise/sectors/textiles/documents/high-level-group/index_en.htm

ec.europa.eu/research/leaflets/fp7/index_el.html

ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/rules_origin/preferential/article_783_en.htm

eur-lex.europa.eu/el/index.htm

textile-platform.eu/textile-platform/

www.alouette.gr
www.attrativo.gr
www.balkanfashion.org
www.bsbfashion.com
www.build-to-order-consulting.com/Lean_Retailing.htm
www.cisstat.com
www.ebiz-tcf.eu
www.economics.gr
www.eif.org/jeremie
www.eif.org/jessica
www.elsevie.gr/news1.php?id=42
www.elvesa.gr
www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu
www.enterprise-hellas.gr
www.espa.gr
www.etakei.gr
www.fashiontothefuture.ipi.it
www.findbiz.gr
www.fokas.gr
www.ggb.gr
www.glou.gr
www.greekfashion.gr
www.hellenicparliament.gr
www.industry2020.gr
www.lapinhouse.com
www.leapfrog-eu.org/
www.marinopoulos.gr
www.mindev.gov.gr
www.minerva.gr
www.mini-raxeovsky.com
www.nota.gr
www.opengov.gr/ypoian/
www.raxeovsky.gr
www.sprider.gr
www.staff.gr
www.tempme.gr
www.texmedin.eu
www.texmedin.eu/design_challenge
www.toi-moi.com
www.triumph.com/gr
www.vardas.gr
www.wto.org
www.zara.com
www.inditex.com

**ΜΟΝΑΔΑ ΚΛΑΔΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ**

A. Τρόφιμα - Ποτά – Καπνός

225/11	Ιχθυοκαλλιέργειες
218/07	Τυποποιημένα Έτοιμα Φαγητά
217/07	Ο κλάδος της Οινοποιίας
215/07	Ιχθυοκαλλιέργειες
214/07	Η Αγορά Μεταποιημένης Τομάτας
202/04	Η Αγορά των Φυσικών Χυμών στην Ελλάδα
199/03	Ο Κλάδος της Ζυθοποιίας
193/02	Η Αγορά Προϊόντων Καπνού
191/02	Ο Κλάδος της Αρτοποιίας και των Αρτοσκευασμάτων
187/01	Ο Κλάδος των Γαλακτομικών Προϊόντων
186/01	Η Ελληνική Αγορά του Ελαιολάδου
184/01	Ιχθυοκαλλιέργειες
175/01	Ο Κλάδος της Αλευροβιομηχανίας
173/00	Εμφιαλωμένο Νερό
171/99	Κατεψυγμένα Μεταποιημένα Τρόφιμα
157/98	Ο Κλάδος των Ζυμαρικών
146/97	Ο Κλάδος των Ξηρών Καρπών
142/97	Ο Κλάδος της Οινοποιίας στην Ελλάδα
136/96	Παραγωγή και Εμπορία Νωπών Εσπεριδοειδών
134/96	Ο Κλάδος της Τυροκομίας στην Ελλάδα
133/96	Ο Κλάδος της Σοκολατοποιίας
129/95	Παραγωγή και Εμπορία Καπνού
127/95	Ο Κλάδος του Κρέατος στην Ελλάδα
125/95	Χυμοί-Αναψυκτικά
123/95	Μεταποιημένα και Κατεψυγμένα Αλιεύματα
121/95	Η Βιομηχανία Ελαιολάδου και Πυρηνελαίου

120/94	Εμφιαλωμένο Νερό
118/94	Εμπορία Αλεύρων και Δημητριακών
117/94	Ο Κλάδος της Ζυθοποιίας στην Ελλάδα
116/94	Ιχθυοκαλλιέργειες
112/93	Ο Κλάδος των Αλκοολούχων Ποτών στην Ελλάδα
111/93	Μεταποιημένα Λαχανικά
110/93	Μεταποιημένα Φρούτα
107/93	Ο Κλάδος της Βιομηχανικής Αρτοποιίας και των Αρτοσκευασμάτων
106/93	Ο Κλάδος των Αλλαντικών στην Ελλάδα
102/92	Ετοιμα Φαγητά
100/92	Ο Κλάδος των Τυριών
99/92	Η Ελληνική Βιομηχανία Μπισκότων
92/91	Η Βιομηχανία Ζυμαρικών
89/91	Η Ελληνική Βιομηχανία Σπορελαίων
85/91	Η Ελληνική Βιομηχανία Γάλακτος
83/90	Η Βιομηχανία Εμφιαλωμένου Νερού στην Ελλάδα
80/90	Η Ελληνική Βιομηχανία Κατεψυγμένων Τροφίμων
76/89	Η Ελληνική Βιομηχανία Snacks
72/89	Η Βιομηχανία Ελαιολάδου και Πυρηνελαίου
66/88	Η Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οινοβιομηχανίας
62/88	Βιομηχανία Μπισκότων
56/88	Σοκολατοβιομηχανία
53/87	Αλευροβιομηχανία
42/85	Υδατοκαλλιέργειες: Πρωτογενής Παραγωγή-Μεταποίηση
33/84	Ζυθοποιία (2ο Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1981)
21/83	Κονσέρβες Λαχανικών, Κονσέρβες Φρούτων, Κατεψυγμένα Λαχανικά (2ο Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1981)
17/83	The Greek Soft Drinks Industry
14/82	Ελληνική Πρωτογενής Παραγωγή Βασικών Οπωροκηπευτικών για Μεταποίηση
12/82	Αναψυκτικά
8/82	Η Βιομηχανία Μπύρας (1ο Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1981)

7/82 Κονσέρβες Λαχανικών, Κονσέρβες Φρούτων Κατεψυγμένα Λαχανικά (1ο Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1981)

B. Κλωστοϋφαντουργία-Ενδυση

226/11	Ο Κλάδος του Έτοιμου Ενδύματος
224/10	Κλωστοϋφαντουργία
213/07	Βιομηχανία και Εμπόριο Έτοιμου Ενδύματος
209/06	Κλωστοϋφαντουργία
183/01	Ο Κλάδος της Ενδυσης
178/01	Ο Κλάδος της Βυρσοδεψίας
167/99	Ο Κλάδος της Νηματουργίας
163/98	Ο Κλάδος των Βαφείων Φινιριστηρίων
158/98	Ο Κλάδος της Γούνας
156/98	Επώνυμο Ενδυμα
138/96	Εκκοκιστήρια
131/96	Ο Κλάδος της Πλεκτικής Ενδυμάτων
122/95	Ο Κλάδος του Ετοίμου Ενδύματος
115/94	Παιδικό Ενδυμα
108/93	Ο Κλάδος των Υποκαμίσων
103/92	Μη Υφασμένα Υφάσματα
96/92	Ο Κλάδος της Υφαντουργίας
88/91	Ο Κλάδος της Πλεκτικής Ενδυμάτων
84/91	Ο Κλάδος των Λευκών Ειδών και Υφασμάτων Επιπλώσεων
77/89	Ο Κλάδος της Νηματουργίας στην Ελλάδα και Διεθνώς
70/89	Ο Κλάδος της Καλτισοποιίας
63/88	Οι Νέες Τεχνολογίες στον Κλάδο Ετοίμων Ενδυμάτων
60/87	Ο Κλάδος των Sportswear στην Ελλάδα
52/87	Ο Κλάδος της Ταπητουργίας στην Ελλάδα και στην Δ. Ευρώπη
47/86	Ο Κλάδος των Βαφείων Φινιριστηρίων
43/86	Μη Υφασμένα Υφάσματα (Non-Woven)

40/85	Υφάνσιμες Ινες (Συμπλήρωμα Βασικής Εκθεσης)
37/85	Η Βιομηχανία-Βιοτεχνία Ετοίμου Ενδύματος
27/84	Υφάνσιμες Ινες

Γ. Δομικά Υλικά

190/02	Η Αγορά Ξυλείας
188/02	Ο Κλάδος της Μεταλλουργίας
176/01	Ο Κλάδος των Συρματοουργικών Προϊόντων
162/98	Ο Κλάδος του Μαρμάρου
159/98	Ο Κλάδος της Πλινθοκεραμοποιίας
154/98	Ο Κλάδος των Καλωδίων
152/97	Τσιμεντοβιομηχανία
150/97	Προφίλ Αλουμινίου
143/97	Ο Κλάδος της Σωληνουργίας
139/96	Μονωτικά Υλικά
130/96	Ο Κλάδος των Χυτηρίων
119/94	Ο Κλάδος του Μαρμάρου
114/94	Ο Κλάδος του Ξύλου στην Ελλάδα
113/94	Προϊόντα Λεβητοποιίας
104/93	Κουφώματα Εξωτερικών και Εσωτερικών Χώρων
95/92	Υλικά Επικάλυψης Δαπέδου
93/91	Εξαρτήματα Θυρών, Παραθύρων και Κουφωμάτων
91/91	Ηλεκτρολογικό Υλικό
87/91	Οι Ελαφρές Προκατασκευές στην Ελλάδα
82/90	Ετοιμο Σκυρόδεμα
78/90	Ο Εγχώριος Κλάδος της Πλινθοκεραμοποιίας
75/89	Η Ελληνική Βιομηχανία Χρωμάτων και Πρώτων Υλών
74/89	Σωλήνες Μολύβδου, Πλαστικοί, Αμιαντοσιμέντου, Αργιλλοπυριτικοί
71/89	Η Ελληνική Σωληνουργία
64/88	Οι Προκατασκευές στην Ελλάδα
55/88	Ηλεκτρολογικό Υλικό Εξωτερικών Εγκαταστάσεων

50/86	Εφαρμογές Προφίλ Αλουμινίου
44/86	Περλίτης: Εξόρυξη-Κατεργασία-Διόγκωση-Σχηματοουργημένα Προϊόντα
41B/85	Ηλιακά Συστήματα (Μέρος Β: Δυνατότητες Εφαρμογών Ηλιακών Συστημάτων στην Βιομηχανία)
41A/85	Ηλιακά Συστήματα (Μέρος Α: Η Εγχώρια Αγορά Ηλιακών Συστημάτων)
35/85	Τσιμεντοβιομηχανία (2ο Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1982)
31/85	Η Ελληνική Βιομηχανία Πρώτης Μεταποίησης Αλουμινίου το 1983
29/84	Μονωτικά Υλικά
24/83	Υλικά Επικάλυψης Δαπέδου
18/83	Τσιμεντοβιομηχανία (1ο Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1982)
15/82	Ετοιμο Σκυρόδεμα
11/82	The Greek Cement Industry
6/82	Τσιμεντοβιομηχανία

Δ. Οικιακός Εξοπλισμός

210/06	Λευκές Ηλεκτρικές Συσκευές
172/00	Παραγωγή και Εμπορία Επίπλων
140/96	Λευκές Ηλεκτρικές Συσκευές
109/93	Σύγχρονα Επίπλα Κουζίνας
101/92	Σύγχρονα Επίπλα Γραφείου
97/92	Βιομηχανία Ειδών Εστίασεως
86/91	Η Βιομηχανία Ειδών Υγιεινής στην Ελλάδα
73/89	Η Βιομηχανία Κλιματιστικών Συσκευών στην Ελλάδα
68/89	Συστήματα Λήψης Δορυφορικών Τηλεοπτικών Προγραμμάτων
49/86	Διάρκεια Ζωής Ηλεκτρικών Οικιακών Συσκευών
45/86	Η Ελληνική Αγορά για Επαγγελματικές Ψυκτικές Συσκευές
36/85	Μεγάλες Ηλεκτρικές Συσκευές (Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1982)
34/85	Εγχρωμες Τηλεοπτικές Συσκευές
28/84	Επίπλα Γραφείου
25/84	Επίπλα Κουζίνας

23/83	Μεγάλες Οικιακές Συσκευές
22/83	Μικρές Ηλεκτρικές Συσκευές Κουζίνας
16/82	Major Electrical Appliances in Greece
13/82	Μεγάλες Ηλεκτρικές Συσκευές

E. Συσκευασία

206/05	Ο Κλάδος της Πλαστικής Συσκευασίας
182/01	Χαρτοβιομηχανία
141/97	Χαρτοβιομηχανία
128/95	Σύνθετη Χάρτινη Συσκευασία
105/93	Μεταλλική Συσκευασία
94/91	Η Αγορά των Υλικών Συσκευασίας
90/91	Σύνθετη Χάρτινη Συσκευασία
81/90	Χαρτοβιομηχανία και Επιλεγμένα Τελικά Προϊόντα
65/88	Συσκευασία και Τυποποίηση Οπωροκηπευτικών
61/87	Πλαστικά Προϊόντα Συσκευασίας
58/88	Γυάλινη Συσκευασία
54/87	Χυμοί Φρούτων σε Ασηπτική Συσκευασία
46/86	Η Αγορά των Υλικών Συσκευασίας
32/84	Προϊόντα Συσκευασίας και Διακίνησης από Πολυαιθυλένιο
26/84	Χάρτινα Κουτιά Τύπου Microwelle
20/83	Φιαλοειδή, Λευκοσιδηρά Δοχεία Συσκευασίας, Χαρτοκιβώτια (2ο Συμπλήρωμα Βασικής Εκθέσεως 1981)
19/83	Προϊόντα Συσκευασίας από Αλουμίνιο
10/82	Σύνθετα Χάρτινα Κουτιά Συσκευασίας

ΣΤ. Λοιποί Κλάδοι

223/10	Διαχείριση των Υδάτινων Πόρων στην Ελλάδα
222/09	Αμυντική Βιομηχανία
221/08	Η Αγορά Ανταλλακτικών Αυτοκινήτου στην Ελλάδα

220/08	Η Αγορά Φυσικού Αερίου
219/08	Καινοτομία των Ελληνικών Επιχειρήσεων και Κλάδοι Υψηλής Τεχνολογίας
216/06	Η κλειστή αγορά Φορτηγών Δημόσιας Χρήσης (Φ.Δ.Χ.): Προβλήματα και Προοπτικές
212/06	Ο Εγχώριος Κατασκευαστικός Κλάδος
211/06	Η Αγορά των Ανταλλακτικών Αυτοκινήτου στην Ελλάδα
208/05	Η Αγορά της Ηλεκτρικής Ενέργειας
207/05	Αλυσίδες Super Market
205/04	Ο Κλάδος του Φυσικού Αερίου
204/04	Σταθερή Τηλεφωνία
203/04	Η Αγορά Πετρελαίου
201/04	Η Αγορά της Ιδιωτικής Ασφάλισης στην Ελλάδα
200/03	Κινητή Τηλεφωνία
198/03	Τηλεκπαίδευση
197/03	Η Αγορά των Ξενοδοχειακών Υπηρεσιών στην Ελλάδα
196/03	Μακροχρόνιες Μισθώσεις Αυτοκινήτων
195/03	Ηλεκτρονικό Εμπόριο
194/02	Ο Κλάδος Λιπασμάτων
192/02	Η Αγορά Λογισμικού στην Ελλάδα
185/01	Η Αγορά Φαρμάκων στην Ελλάδα
181/01	Ο Κλάδος των Αποθηκών – Ψυγείων
180/01	Οδικές Εμπορευματικές Μεταφορές
179/01	Η Αγορά του Αυτοκινήτου
177/01	Τεχνικές Εταιρείες
174/00	Ο Κλάδος των Ζωοτροφών
170/99	Ο Κλάδος της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης
169/99	Η Αγορά των Τυχερών Παιχνιδιών
168/99	Ο Κλάδος των Διαφημιστικών Εταιρειών
166/99	Προϊόντα Μάρκας Λιανεμπορίου
165/99	Ο Κλάδος της Ιδιωτικής Ασφάλισης
161/98	Ο Κλάδος των Εκδόσεων

160/98	Τηλεπικοινωνιακό Υλικό
155/98	Τηλεπικοινωνιακά Δίκτυα
153/98	Ανθοκομία
151/97	Ιατρικός Εξοπλισμός
149/97	Αερομεταφορές: Οι αεροπορικές εταιρείες
148/97	Υποδηματοποιία
147/97	Η Ελληνική Αγορά Πληροφορικής
145/97	Η Αγορά των Αυτοκινήτων
144/97	Η Βιομηχανία Απορρυπαντικών
137/96	Η Ελληνική Φαρμακοβιομηχανία
135/96	Ο Κλάδος των Παιδικών Παιχνιδιών
132/96	Ο Κλάδος των Ηλεκτρονικών Μέσων Ενημέρωσης
126/95	Ο Κλάδος των Ρητινών
124/95	Η Ζήτηση Υπηρεσιών Μαρινών στην Ελλάδα
98/92	Πολυκαταστήματα-Αλυσίδες SUPER MARKETS
79/90	Επαγγελματικά Σκάφη Αναψυχής (Συμπλήρωμα Βασικής Έκθεσης 1986)
69/89	Κατάσταση και Προοπτικές Κλάδου Ηλεκτρονικών Υπολογιστών στην Ελλάδα
67/89	Η Ελληνική Βιομηχανία Απορρυπαντικών
59/88	Η Βιομηχανία Παιχνιδιών στην Ελλάδα (Πλαστικά)
57/88	Βιομηχανία Καλλυντικών
51/86	Επαγγελματικά Σκάφη Αναψυχής
48/86	Εξοπλισμός Αποθηκών και Διακίνησης Υλικών
39/85	Συστήματα Μοναδοποίησης Φορτίων
38/85	Η Αγορά Τροχοσπίτων-Τροχοσκηνών στην Ελλάδα
30/84	Θερμοκήπια-Θερμοκηπιακά Προϊόντα

Z. Ειδικές Εκδόσεις

10/07	Ο Κλάδος της Εμπορίας Πετρελαιοειδών στην Ελλάδα, 4η Έκδοση
00/09	Συγκεντρωτικά Στοιχεία και Αριθμοδείκτες του Κλάδου Εμπορίας Πετρελαιοειδών για τα Έτη 2003-2004-2005-2006-2007-2008

9/05	Ο Κλάδος της Εμπορίας Πετρελαιοειδών στην Ελλάδα, 3η Έκδοση
8/97	Ο Κλάδος της Εμπορίας Πετρελαιοειδών στην Ελλάδα, 2η Έκδοση
7/97	Κατοικία και Στεγαστική Πίστη στην Ελλάδα
6/97	Τεχνικές Εταιρείες
5/96	Η Βιομηχανία Αγροτικών Μηχανημάτων και Αγροτική Εκμηχάνιση
4/95	Η Επέκταση του Θεσμού του Leasing στα Ακίνητα
3/95	Ο Κλάδος της Εμπορίας Πετρελαιοειδών στην Ελλάδα
2/94	Εξωτερικό Εμπόριο Κλωστοϋφαντουργικών Προϊόντων
1/93	Ιδιωτικές Υπηρεσίες Υγείας

Επισκεφθείτε τη σελίδα του IOBE στο Internet <http://www.iobe.gr>